

## Κατὰ Λουκᾶν

Ἐπειδὴ περ<sup>1</sup> πολλοὶ ἐπεχείρησαν<sup>2</sup> ἀνατάξασθαι<sup>3</sup> διήγησιν<sup>4</sup> περὶ τῶν **1**  
 πεπληροφορημένων<sup>5</sup> ἐν ἡμῖν πραγμάτων,<sup>6</sup> καθὼς παρέδοσαν **2**  
 ἡμῖν οἱ ἀπ' ἀρχῆς αὐτόπται<sup>7</sup> καὶ ὑπηρέται<sup>8</sup> γενόμενοι τοῦ λόγου, **3**  
 ἔδοξεν ἀμοί, παρηκολουθηκότι<sup>9</sup> ἄνωθεν<sup>10</sup> πᾶσιν ἀκριβῶς,<sup>11</sup>  
 καθεξῆς<sup>12</sup> σοι γράψαι, κράτιστε<sup>13</sup> Θεόφιλε,<sup>14</sup> ἵνα ἐπιγνῶς περὶ ὧν **4**  
 κατηχήθης<sup>15</sup> λόγων τὴν ἀσφάλειαν.<sup>16</sup>

Ἐγένετο ἐν ταῖς ἡμέραις Ἡρώδου τοῦ βασιλέως τῆς Ἰουδαίας **5**  
 ἱερεὺς τις ὀνόματι Ζαχαρίας,<sup>17</sup> ἐξ ἐφημερίας<sup>18</sup> Ἀβιά· καὶ ἡ γυνὴ  
 αὐτοῦ ἐκ τῶν θυγατέρων Ἀαρών, καὶ τὸ ὄνομα αὐτῆς Ἑλισάβετ.<sup>19</sup>  
 Ἦσαν δὲ δίκαιοι ἀμφοτέροι<sup>20</sup> ἐνώπιον τοῦ θεοῦ, πορευόμενοι ἐν **6**  
 πάσαις ταῖς ἐντολαῖς καὶ δικαιώμασιν<sup>21</sup> τοῦ κυρίου ἄμεμπτοι.<sup>22</sup> **7**  
 Καὶ οὐκ ἦν αὐτοῖς τέκνον, καθότι<sup>23</sup> ἡ Ἑλισάβετ<sup>19</sup> ἦν στειρά,<sup>24</sup> καὶ  
 ἀμφοτέροι<sup>20</sup> προβεβηκότες<sup>25</sup> ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτῶν ἦσαν.

<sup>1</sup> ἐπειδὴ περ, inasmuch as, since. <sup>2</sup> ἐπιχειρέω, endeavor, attempt. <sup>3</sup> ἀνατάσσομαι, arrange in order, compile. <sup>4</sup> διήγησις, εὖς, ἡ, narrative, account. <sup>5</sup> πληροφοροῦν, fulfill, accomplish fully. <sup>6</sup> πρᾶγμα, τος, τό, deed, matter. <sup>7</sup> αὐτόπτης, ου, ό, eyewitness. <sup>8</sup> ὑπηρέτης, ου, ό, servant, assistant. <sup>9</sup> παρακολουθεῖν, follow closely, investigate. <sup>10</sup> ἄνωθεν, from above, again. <sup>11</sup> ἀκριβῶς, carefully, accurately. <sup>12</sup> καθεξῆς, successively, in order. <sup>13</sup> κράτιστος, most noble, most excellent. <sup>14</sup> Θεόφιλος, ου, ό, Theophilus. <sup>15</sup> κατηχέω, teach by word of mouth. <sup>16</sup> ἀσφάλεια, ας, ἡ, certainty, security. <sup>17</sup> Ζαχαρίας, ου, ό, Zacharias, Zechariah. <sup>18</sup> ἐφημερία, ας, ἡ, division, class (of temple priests). <sup>19</sup> Ἑλισάβετ, ἡ, Elisabeth, Elisabeth. <sup>20</sup> ἀμφοτέροι, both, both of two. <sup>21</sup> δικαίωμα, τος, τό, regulation, righteous deed. <sup>22</sup> ἄμεμπτος, blameless. <sup>23</sup> καθότι, according as, because. <sup>24</sup> στειρός, barren. <sup>25</sup> προβαίνω, go forward, advance.

Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ ἱερατεύειν<sup>1</sup> αὐτὸν ἐν τῇ τάξει<sup>2</sup> τῆς ἐφημερίας<sup>3</sup> 8  
αὐτοῦ ἔναντι<sup>4</sup> τοῦ θεοῦ, κατὰ τὸ ἔθος<sup>5</sup> τῆς ἱερατείας,<sup>6</sup> ἔλαχεν<sup>7</sup> τοῦ 9  
θυμιάσαι<sup>8</sup> εἰσελθὼν εἰς τὸν ναὸν κυρίου. Καὶ πᾶν τὸ πλῆθος 10  
ἦν τοῦ λαοῦ προσευχόμενον ἔξω τῇ ὥρᾳ τοῦ θυμιάματος.<sup>9</sup> Ὦφθη 11  
δὲ αὐτῷ ἄγγελος κυρίου, ἐστὼς ἐκ δεξιῶν τοῦ θυσιαστηρίου<sup>10</sup>  
τοῦ θυμιάματος.<sup>9</sup> Καὶ ἐταράχθη<sup>11</sup> Ζαχαρίας<sup>12</sup> ἰδὼν, καὶ φόβος 12  
ἐπέπεσεν<sup>13</sup> ἐπ' αὐτόν. Εἶπεν δὲ πρὸς αὐτὸν ὁ ἄγγελος, Μὴ φοβοῦ, 13  
Ζαχαρία·<sup>12</sup> διότι<sup>14</sup> εἰσηκούσθη<sup>15</sup> ἡ δέησίς<sup>16</sup> σου, καὶ ἡ γυνή σου  
Ἐλισάβετ<sup>17</sup> γεννήσει υἱὸν σοι, καὶ καλέσεις τὸ ὄνομα αὐτοῦ  
Ἰωάννην. Καὶ ἔσται χαρὰ σοι καὶ ἀγαλλίασις,<sup>18</sup> καὶ πολλοὶ ἐπὶ τῇ 14  
γεννήσει<sup>19</sup> αὐτοῦ χαρήσονται. Ἔσται γὰρ μέγας ἐνώπιον τοῦ 15  
κυρίου, καὶ οἶνον καὶ σίκερα<sup>20</sup> οὐ μὴ πῖνῃ, καὶ πνεύματος ἁγίου  
πλησθήσεται ἔτι ἐκ κοιλίας<sup>21</sup> μητρὸς αὐτοῦ. Καὶ πολλοὺς τῶν 16  
υἱῶν Ἰσραὴλ ἐπιστρέψει ἐπὶ κύριον τὸν θεὸν αὐτῶν· καὶ αὐτὸς 17  
προελεύσεται<sup>22</sup> ἐνώπιον αὐτοῦ ἐν πνεύματι καὶ δυνάμει Ἡλίου,  
ἐπιστρέψαι καρδίας πατέρων ἐπὶ τέκνα, καὶ ἀπειθεῖς<sup>23</sup> ἐν  
φρονήσει<sup>24</sup> δικαίων, ἐτοιμάσαι κυρίῳ λαὸν κατεσκευασμένον.<sup>25</sup> 18  
Καὶ εἶπεν Ζαχαρίας<sup>12</sup> πρὸς τὸν ἄγγελον, Κατὰ τί γνώσομαι

<sup>1</sup> ἱερατεύω, be a priest, perform priestly service. <sup>2</sup> τάξις, εως, ἡ, arranging, order. <sup>3</sup> ἐφημερία, ας, ἡ, division, class (of temple priests). <sup>4</sup> ἔναντι, before (gen), before. <sup>5</sup> ἔθος, ους, τό, custom. <sup>6</sup> ἱερατεία, ας, ἡ, priestly office, priesthood. <sup>7</sup> λαγχάνω, chose by lot, receive. <sup>8</sup> θυμιάω, burn or offer incense, burn incense. <sup>9</sup> θυμίαμα, τος, τό, incense. <sup>10</sup> θυσιαστήριον, ου, τό, altar. <sup>11</sup> ταράσσω, trouble, agitate. <sup>12</sup> Ζαχαρίας, ου, ὁ, Zacharias, Zechariah. <sup>13</sup> ἐπιπίπτω, fall upon, press upon. <sup>14</sup> διότι, because, on this account. <sup>15</sup> εἰσακούω, listen, hear. <sup>16</sup> δέησις, εως, ἡ, entreaty, prayer. <sup>17</sup> Ἐλισάβετ, ἡ, Elizabeth, Elisabeth. <sup>18</sup> ἀγαλλίασις, εως, ἡ, delight, great joy. <sup>19</sup> γέννησις, εως, ἡ, nativity, birth. <sup>20</sup> σίκερα, τό, beer, liquor. <sup>21</sup> κοιλία, ας, ἡ, belly, womb. <sup>22</sup> προέρχομαι, go in front, precede. <sup>23</sup> ἀπειθής, disobedient, unbelieving. <sup>24</sup> φρόνησις, εως, ἡ, way of thinking, insight. <sup>25</sup> κατασκευάζω, prepare, build.

τοῦτο; Ἐγὼ γάρ εἰμι πρεσβύτης,<sup>1</sup> καὶ ἡ γυνή μου προβεβηκυῖα<sup>2</sup>  
 ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτῆς. Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἄγγελος εἶπεν αὐτῷ, 19  
 Ἐγὼ εἰμι Γαβριήλ<sup>3</sup> ὁ παρεστηκὼς ἐνώπιον τοῦ θεοῦ: καὶ  
 ἀπεστάλην λαλῆσαι πρὸς σε, καὶ εὐαγγελίσασθαί σοι ταῦτα. Καὶ 20  
 ἰδοὺ, ἔση σιωπῶν<sup>4</sup> καὶ μὴ δυνάμενος λαλῆσαι, ἄχρι ἥς ἡμέρας  
 γένηται ταῦτα, ἄνθ<sup>5</sup> ὧν οὐκ ἐπίστευσας τοῖς λόγοις μου, οἵτινες  
 πληρωθήσονται εἰς τὸν καιρὸν αὐτῶν. Καὶ ἦν ὁ λαὸς προσδοκῶν 21  
 τὸν Ζαχαρίαν:<sup>7</sup> καὶ ἐθαύμαζον ἐν τῷ χρονίζειν<sup>8</sup> αὐτὸν ἐν τῷ ναῷ. 22  
 Ἐξελθὼν δὲ οὐκ ἠδύνατο λαλῆσαι αὐτοῖς: καὶ ἐπέγνωσαν ὅτι  
 ὀπτασίαν<sup>9</sup> ἑώρακεν ἐν τῷ ναῷ: καὶ αὐτὸς ἦν διανεύων<sup>10</sup> αὐτοῖς,  
 καὶ διέμενεν<sup>11</sup> κωφός.<sup>12</sup> Καὶ ἐγένετο, ὡς ἐπλήσθησαν αἱ ἡμέραι 23  
 τῆς λειτουργίας<sup>13</sup> αὐτοῦ, ἀπῆλθεν εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ.

Μετὰ δὲ ταύτας τὰς ἡμέρας συνέλαβεν<sup>14</sup> Ἑλισάβετ<sup>15</sup> ἡ γυνὴ αὐτοῦ, 24  
 καὶ περιέκρυβεν<sup>16</sup> ἑαυτὴν μῆνας<sup>17</sup> πέντε, λέγουσα ὅτι Οὕτως<sup>18</sup> 25  
 μοι πεποίηκεν ὁ κύριος ἐν ἡμέραις αἷς ἐπεῖδεν<sup>19</sup> ἀφελεῖν<sup>20</sup> τὸ  
 ὄνειδος<sup>21</sup> μου ἐν ἀνθρώποις.

<sup>1</sup> πρεσβύτης, ου, ὁ, old man. <sup>2</sup> προβαίνω, go forward, advance. <sup>3</sup> Γαβριήλ, ὁ, Gabriel. <sup>4</sup> σιωπάω, be silent, keep silence. <sup>5</sup> ἀντί, instead of, in place of. <sup>6</sup> προσδοκάω, wait for, look for. <sup>7</sup> Ζαχαρίας, ου, ὁ, Zacharias, Zechariah. <sup>8</sup> χρονίζω, spend or take time, delay. <sup>9</sup> ὀπτασία, ας, ἡ, vision, supernatural appearance. <sup>10</sup> διανεύω, make a sign, nod continually. <sup>11</sup> διαμένω, remain, continue. <sup>12</sup> κωφός, deaf, dumb. <sup>13</sup> λειτουργία, ας, ἡ, service, ministry. <sup>14</sup> συλλαμβάνω, take, conceive. <sup>15</sup> Ἑλισάβετ, ἡ, Elisabeth, Elisabeth. <sup>16</sup> περικρύπτω, conceal, hide. <sup>17</sup> μῆν, ὁ, month, certainly. <sup>18</sup> οὕτως, thus, so. <sup>19</sup> ἐπεῖδεν, looked upon, regarded. <sup>20</sup> ἀφαιρέω, take away, smite off. <sup>21</sup> ὄνειδος, ους, τό, disgrace, reproach.

Ἐν δὲ τῷ μηνί<sup>1</sup> τῷ ἕκτῳ<sup>2</sup> ἀπεστάλη ὁ ἄγγελος Γαβριήλ<sup>3</sup> ὑπὸ τοῦ 26  
 θεοῦ εἰς πόλιν τῆς Γαλιλαίας, ἥ ὄνομα Ναζαρέτ,<sup>4</sup> πρὸς παρθένον<sup>5</sup> 27  
 μεμνηστευμένην<sup>6</sup> ἀνδρί, ᾧ ὄνομα Ἰωσήφ, ἐξ οἴκου Δαυὶδ· καὶ τὸ  
 ὄνομα τῆς παρθένου<sup>5</sup> Μαριάμ. Καὶ εἰσελθὼν ὁ ἄγγελος πρὸς 28  
 αὐτὴν εἶπεν, Χαίρε, κεχαριτωμένη·<sup>7</sup> ὁ κύριος μετὰ σοῦ,  
 εὐλογημένη σὺ ἐν γυναιξίν. Ἡ δὲ ἰδοῦσα διεταράχθη<sup>8</sup> ἐπὶ τῷ 29  
 λόγῳ αὐτοῦ, καὶ διελογίζετο<sup>9</sup> ποταπὸς<sup>10</sup> εἶη ὁ ἀσπασμὸς<sup>11</sup> οὗτος. 30  
 Καὶ εἶπεν ὁ ἄγγελος αὐτῇ, Μὴ φοβοῦ, Μαριάμ· εὗρες γὰρ χάριν  
 παρὰ τῷ θεῷ. Καὶ ἰδού, συλλήψῃ<sup>12</sup> ἐν γαστρὶ,<sup>13</sup> καὶ τέξῃ<sup>14</sup> υἱόν, 31  
 καὶ καλέσεις τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰησοῦν. Οὗτος ἔσται μέγας, καὶ 32  
 υἱὸς ὑψίστου<sup>15</sup> κληθήσεται· καὶ δώσει αὐτῷ κύριος ὁ θεὸς τὸν  
 θρόνον Δαυὶδ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, καὶ βασιλεύσει<sup>16</sup> ἐπὶ τὸν οἶκον 33  
 Ἰακώβ εἰς τοὺς αἰῶνας, καὶ τῆς βασιλείας αὐτοῦ οὐκ ἔσται τέλος.  
 Εἶπεν δὲ Μαριάμ πρὸς τὸν ἄγγελον, Πῶς ἔσται τοῦτο, ἐπεὶ 34  
 ἄνδρα οὐ γινώσκω; Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἄγγελος εἶπεν αὐτῇ, 35  
 Πνεῦμα ἅγιον ἐπελεύσεται<sup>17</sup> ἐπὶ σέ, καὶ δύναμις ὑψίστου<sup>15</sup>  
 ἐπισκιάσει<sup>18</sup> σοι· διὸ καὶ τὸ γεννώμενον ἅγιον κληθήσεται υἱὸς  
 θεοῦ. Καὶ ἰδού, Ἐλισάβετ<sup>19</sup> ἡ συγγενής<sup>20</sup> σου, καὶ αὐτὴ 36  
 συνειληφύῃα<sup>12</sup> υἱὸν ἐν γήρῃ<sup>21</sup> αὐτῆς· καὶ οὗτος μὴν<sup>1</sup> ἕκτος<sup>2</sup> ἐστίν

<sup>1</sup> μὴν, ὁ, month, certainly. <sup>2</sup> ἕκτος, sixth. <sup>3</sup> Γαβριήλ, ὁ, Gabriel. <sup>4</sup> Ναζαρέτ, ἡ, Nazareth. <sup>5</sup> παρθένος, ου, ἡ, virgin. <sup>6</sup> μεμνηστεύω, ask in marriage. <sup>7</sup> χαριτόω, bestow favor on, favor highly. <sup>8</sup> διαταράσσω, trouble greatly, agitate. <sup>9</sup> διαλογίζομαι, debate, reason. <sup>10</sup> ποταπός, what kind of? what type of? <sup>11</sup> ἀσπασμός, οὐ, ὁ, greeting, salutation. <sup>12</sup> συλλαμβάνω, take, conceive. <sup>13</sup> γαστήρ, τρος, ἡ, belly, womb. <sup>14</sup> τίκτω, give birth to, bear. <sup>15</sup> ὑψίστος, highest, most high. <sup>16</sup> βασιλεύω, reign, rule. <sup>17</sup> ἐπέρχομαι, come to or upon, approach. <sup>18</sup> ἐπισκιάζω, overshadow, envelop. <sup>19</sup> Ἐλισάβετ, ἡ, Elizabeth, Elisabeth. <sup>20</sup> συγγενής, kindred, relative. <sup>21</sup> γῆρας, ρως, τό, old age.

αὐτῇ τῇ καλουμένη στεῖρα.<sup>1</sup> Ὅτι οὐκ ἀδυνατήσει<sup>2</sup> παρὰ τῷ θεῷ 37  
 πᾶν ῥῆμα. Εἶπεν δὲ Μαριάμ, Ἰδοῦ, ἡ δούλη<sup>3</sup> κυρίου: γένοιτό μοι 38  
 κατὰ τὸ ῥῆμά σου. Καὶ ἀπήλθεν ἀπ' αὐτῆς ὁ ἄγγελος.

Ἀναστᾶσα δὲ Μαριάμ ἐν ταῖς ἡμέραις ταύταις ἐπορεύθη εἰς τὴν 39  
 ὄρειν<sup>4</sup> μετὰ σπουδῆς,<sup>5</sup> εἰς πόλιν Ἰούδα,<sup>6</sup> καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὸν 40  
 οἶκον Ζαχαρίου,<sup>7</sup> καὶ ἡσπάσατο τὴν Ἑλισάβετ.<sup>8</sup> Καὶ ἐγένετο ὡς 41  
 ἤκουσεν ἡ Ἑλισάβετ<sup>8</sup> τὸν ἀσπασμὸν<sup>9</sup> τῆς Μαρίας, ἐσκίρτησεν<sup>10</sup>  
 τὸ βρέφος<sup>11</sup> ἐν τῇ κοιλίᾳ<sup>12</sup> αὐτῆς: καὶ ἐπλήσθη πνεύματος ἁγίου ἡ  
 Ἑλισάβετ,<sup>8</sup> καὶ ἀνεφώνησεν<sup>13</sup> φωνῇ μεγάλῃ, καὶ εἶπεν, 42  
 Εὐλογημένη σὺ ἐν γυναιξίν, καὶ εὐλογημένος ὁ καρπὸς τῆς  
 κοιλίας<sup>12</sup> σου. Καὶ πόθεν μοι τοῦτο, ἵνα ἔλθῃ ἡ μήτηρ τοῦ κυρίου 43  
 μου πρὸς με; Ἰδοὺ γάρ, ὡς ἐγένετο ἡ φωνὴ τοῦ ἀσπασμοῦ<sup>9</sup> σου 44  
 εἰς τὰ ὦτά μου, ἐσκίρτησεν<sup>10</sup> τὸ βρέφος<sup>11</sup> ἐν ἀγαλλιάσει<sup>14</sup> ἐν τῇ  
 κοιλίᾳ<sup>12</sup> μου. Καὶ μακαρία ἡ πιστεύσασα, ὅτι ἔσται τελείωσις<sup>15</sup> 45  
 τοῖς λελαλημένοις αὐτῇ παρὰ κυρίου. Καὶ εἶπεν Μαριάμ, 46  
 Μεγαλύνει<sup>16</sup> ἡ ψυχὴ μου τὸν κύριον, καὶ ἠγαλλίασεν<sup>17</sup> τὸ πνεῦμά 47  
 μου ἐπὶ τῷ θεῷ τῷ σωτήρί<sup>18</sup> μου. Ὅτι ἐπέβλεψεν<sup>19</sup> ἐπὶ τὴν 48  
 ταπείνωσιν<sup>20</sup> τῆς δούλης<sup>3</sup> αὐτοῦ. Ἰδοὺ γάρ, ἀπὸ τοῦ νῦν

<sup>1</sup> στεῖρος, barren. <sup>2</sup> ἀδυνατέω, be unable, be impossible. <sup>3</sup> δούλη, ης, ἡ, female slave, bondwoman. <sup>4</sup> ὄρεινός, hill country, mountainous. <sup>5</sup> σπουδῇ, ης, ἡ, haste, diligence. <sup>6</sup> Ἰούδα, ό, Judah, Judas. <sup>7</sup> Ζαχαρίας, ου, ό, Zacharias, Zechariah. <sup>8</sup> Ἑλισάβετ, ης, Elizabeth, Elisabeth. <sup>9</sup> ἀσπασμός, οῦ, ό, greeting, salutation. <sup>10</sup> σκιρτάω, leap, leap for joy. <sup>11</sup> βρέφος, ους, τό, unborn or a newborn child, baby. <sup>12</sup> κοιλία, ας, ἡ, belly, womb. <sup>13</sup> ἀναφωνέω, cry out, call out. <sup>14</sup> ἀγαλλιάσις, εως, ἡ, delight, great joy. <sup>15</sup> τελείωσις, εως, ἡ, perfection, fulfillment. <sup>16</sup> μεγαλύνω, make or declare great, enlarge. <sup>17</sup> ἀγαλλιάω, rejoice, am full of joy. <sup>18</sup> σωτήρ, ἡρος, ό, savior, deliverer. <sup>19</sup> ἐπιβλέπω, look on (with favor), have regard for. <sup>20</sup> ταπείνωσις, εως, ἡ, humiliation, humble state.

μακαριοῦσίν<sup>1</sup> με πᾶσαι αἱ γενεαί. Ὅτι ἐποίησέν μοι μεγαλεῖα<sup>2</sup> ὁ 49  
 δυνατός, καὶ ἅγιον τὸ ὄνομα αὐτοῦ. Καὶ τὸ ἔλεος αὐτοῦ εἰς 50  
 γενεὰς γενεῶν τοῖς φοβουμένοις αὐτόν. Ἐποίησεν κράτος<sup>3</sup> ἐν 51  
 βραχίονι<sup>4</sup> αὐτοῦ· διεσκόρπισεν<sup>5</sup> ὑπερηφάνους<sup>6</sup> διανοία<sup>7</sup> καρδίας  
 αὐτῶν. Καθεῖλεν<sup>8</sup> δυνάστας<sup>9</sup> ἀπὸ θρόνων, καὶ ὕψωσεν<sup>10</sup> 52  
 ταπεινούς.<sup>11</sup> Πεινῶντας<sup>12</sup> ἐνέπλησεν<sup>13</sup> ἀγαθῶν, καὶ πλουτοῦντας<sup>14</sup> 53  
 ἐξαπέστειλεν<sup>15</sup> κενούς.<sup>16</sup> Ἀντελάβετο<sup>17</sup> Ἰσραὴλ παιδὸς<sup>18</sup> αὐτοῦ, 54  
 μνησθῆναι<sup>19</sup> ἐλέους, καθὼς ἐλάλησεν πρὸς τοὺς πατέρας ἡμῶν, 55  
 τῷ Ἀβραάμ καὶ τῷ σπέρματι αὐτοῦ εἰς τὸν αἰῶνα.

Ἐμεινεν δὲ Μαριὰμ σὺν αὐτῇ ὥσει<sup>20</sup> μῆνας<sup>21</sup> τρεῖς, καὶ ὑπέστρεψεν 56  
 εἰς τὸν οἶκον αὐτῆς.

Τῇ δὲ Ἐλισάβετ<sup>22</sup> ἐπλήσθη ὁ χρόνος τοῦ τεκεῖν<sup>23</sup> αὐτήν, καὶ 57  
 ἐγέννησεν υἱόν. Καὶ ἤκουσαν οἱ περίοικοι<sup>24</sup> καὶ οἱ συγγενεῖς<sup>25</sup> 58  
 αὐτῆς ὅτι ἐμεγάλυνεν<sup>26</sup> κύριος τὸ ἔλεος αὐτοῦ μετ' αὐτῆς, καὶ  
 συνέχαιρον<sup>27</sup> αὐτῇ. Καὶ ἐγένετο ἐν τῇ ὀγδόῃ<sup>28</sup> ἡμέρᾳ, ἦλθον 59  
 περιτεμεῖν<sup>29</sup> τὸ παιδίον· καὶ ἐκάλουν αὐτὸ ἐπὶ τῷ ὀνόματι τοῦ

<sup>1</sup> μακαρίζω, consider blessed, happy. <sup>2</sup> μεγαλεῖος, greatness, magnificence. <sup>3</sup> κράτος, οὐς, τό, power, dominion. <sup>4</sup> βραχίων, ονος, ὁ, arm, strength. <sup>5</sup> διασκορπίζω, scatter, separate. <sup>6</sup> ὑπερήφανος, arrogant, haughty. <sup>7</sup> διάνοια, ας, ἡ, mind, understanding. <sup>8</sup> καθαιρέω, take down, pull down. <sup>9</sup> δυνάστης, ου, ὁ, ruler, sovereign. <sup>10</sup> ὕψω, lift up, exalt. <sup>11</sup> ταπεινός, humble, downcast. <sup>12</sup> πεινάω, hunger, am hungry. <sup>13</sup> ἐμπίπλημι, fill up, satisfy. <sup>14</sup> πλουτέω, be rich, become rich. <sup>15</sup> ἐξαποστέλλω, send forth. <sup>16</sup> κενός, empty, vain. <sup>17</sup> ἀντιλαμβάνομαι, help, take part in. <sup>18</sup> παῖς, ὁ, male or female child, servant. <sup>19</sup> μνησθῆναι, remember, recall. <sup>20</sup> ὥσει, like, about. <sup>21</sup> μῆν, ὁ, month, certainly. <sup>22</sup> Ἐλισάβετ, ἡ, Elizabeth, Elisabeth. <sup>23</sup> τίκτω, give birth to, bear. <sup>24</sup> περίοικος, ου, ὁ, living around, in the neighborhood. <sup>25</sup> συγγενής, kindred, relative. <sup>26</sup> μεγαλύνω, make or declare great, enlarge. <sup>27</sup> συγχαίρω, rejoice with. <sup>28</sup> ὀγδοός, eighth. <sup>29</sup> περιτέμνω, circumcise, circumcise.

πατὴρ αὐτοῦ Ζαχαρίαν.<sup>1</sup> Καὶ ἀποκριθεῖσα ἡ μήτηρ αὐτοῦ εἶπεν, 60  
 Οὐχί, ἀλλὰ κληθήσεται Ἰωάννης. Καὶ εἶπον πρὸς αὐτὴν ὅτι 61  
 Οὐδεὶς ἐστὶν ἐν τῇ συγγενείᾳ<sup>2</sup> σου ὃς καλεῖται τῷ ὀνόματι τούτῳ.  
 Ἐνένευον<sup>3</sup> δὲ τῷ πατρὶ αὐτοῦ, τὸ τί ἂν θέλοι καλεῖσθαι αὐτόν. 62  
 Καὶ αἰτήσας πινακίδιον<sup>4</sup> ἔγραψεν, λέγων, Ἰωάννης ἐστὶν τὸ  
 ὄνομα αὐτοῦ· καὶ ἐθαύμασαν πάντες. Ἀνεώχθη δὲ τὸ στόμα 64  
 αὐτοῦ παραχρῆμα<sup>5</sup> καὶ ἡ γλῶσσα αὐτοῦ, καὶ ἐλάλει εὐλογῶν τὸν  
 θεόν. Καὶ ἐγένετο ἐπὶ πάντας φόβος τοὺς περιοικοῦντας<sup>6</sup> αὐτούς· 65  
 καὶ ἐν ὅλῃ τῇ ὄρεινῃ<sup>7</sup> τῆς Ἰουδαίας διελαλεῖτο<sup>8</sup> πάντα τὰ ῥήματα  
 ταῦτα. Καὶ ἔθεντο πάντες οἱ ἀκούσαντες ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῶν, 66  
 λέγοντες, Τί ἄρα<sup>9</sup> τὸ παιδίον τοῦτο ἔσται; Καὶ χεὶρ κυρίου ἦν  
 μετ' αὐτοῦ.

Καὶ Ζαχαρίας<sup>1</sup> ὁ πατὴρ αὐτοῦ ἐπλήσθη πνεύματος ἁγίου, καὶ 67  
 προεφῆτευσεν, λέγων, Εὐλογητὸς<sup>10</sup> κύριος ὁ θεὸς τοῦ Ἰσραὴλ, 68  
 ὅτι ἐπεσκέψατο<sup>11</sup> καὶ ἐποίησεν λύτρωσιν<sup>12</sup> τῷ λαῷ αὐτοῦ, καὶ 69  
 ἡγείρεν κέρας<sup>13</sup> σωτηρίας ἡμῖν ἐν τῷ οἴκῳ Δαυὶδ τοῦ παιδὸς<sup>14</sup>  
 αὐτοῦ – καθὼς ἐλάλησεν διὰ στόματος τῶν ἁγίων τῶν ἀπ' 70  
 αἰῶνος προφητῶν αὐτοῦ – σωτηρίαν ἐξ ἐχθρῶν ἡμῶν, καὶ ἐκ 71

<sup>1</sup> Ζαχαρίας, ου, ὁ, Zacharias, Zechariah. <sup>2</sup> συγγένεια, ας, ἡ, kinship, relatives. <sup>3</sup> ἐνένευω, nod, make signs. <sup>4</sup> πινακίδιον, ου, τό, tablet for writing. <sup>5</sup> παραχρῆμα, immediately, instantly. <sup>6</sup> περιοικέω, be in the neighborhood of. <sup>7</sup> ὄρεινός, hill country, mountainous. <sup>8</sup> διαλαλέω, discuss, converse together. <sup>9</sup> ἄρα, so? (introduces a question). <sup>10</sup> εὐλογητός, well spoken of, blessed. <sup>11</sup> ἐπισκέπτομαι, visit, have a care for. <sup>12</sup> λύτρωσις, εως, ἡ, ransoming, redemption. <sup>13</sup> κέρας, ατος, τό, horn. <sup>14</sup> παῖς, ὁ, male or female child, servant.

χειρὸς πάντων τῶν μισούντων ἡμᾶς· ποιῆσαι ἔλεος μετὰ τῶν 72  
πατέρων ἡμῶν, καὶ μνησθῆναι<sup>1</sup> διαθήκης ἀγίας αὐτοῦ, ὅρκον<sup>2</sup> δὲ 73  
ᾧ μοσεν πρὸς Ἀβραὰμ· τὸν πατέρα ἡμῶν, τοῦ δοῦναι ἡμῖν, 74  
ἀφόβως,<sup>3</sup> ἐκ χειρὸς τῶν ἐχθρῶν ἡμῶν ῥυσθέντας,<sup>4</sup> λατρεύειν<sup>5</sup>  
αὐτῷ ἐν ὁσιότητι<sup>6</sup> καὶ δικαιοσύνῃ ἐνώπιον αὐτοῦ πάσας τὰς 75  
ἡμέρας τῆς ζωῆς ἡμῶν. Καὶ σύ, παιδίον, προφήτης ὑψίστου<sup>7</sup> 76  
κληθήσῃ· προπορεύσῃ<sup>8</sup> γὰρ πρὸ προσώπου κυρίου ἐτοιμάσαι  
ὁδοὺς αὐτοῦ· τοῦ δοῦναι γνῶσιν σωτηρίας τῷ λαῷ αὐτοῦ ἐν 77  
ἀφέσει<sup>9</sup> ἁμαρτιῶν αὐτῶν, διὰ σπλάγχνα<sup>10</sup> ἐλέους θεοῦ ἡμῶν, ἐν 78  
οἷς ἐπεσκέψατο<sup>11</sup> ἡμᾶς ἀνατολῇ<sup>12</sup> ἐξ ὕψους,<sup>13</sup> ἐπιφᾶναι<sup>14</sup> τοῖς ἐν 79  
σκοτέῃ καὶ σκιᾷ<sup>15</sup> θανάτου καθημένοις, τοῦ κατευθῦναι<sup>16</sup> τοὺς  
πόδας ἡμῶν εἰς ὁδὸν εἰρήνης.

Τὸ δὲ παιδίον ἠῤῥξανεν<sup>17</sup> καὶ ἐκραταιοῦτο<sup>18</sup> πνεύματι, καὶ ἦν ἐν ταῖς 80  
ἐρήμοις ἕως ἡμέρας ἀναδειξέως<sup>19</sup> αὐτοῦ πρὸς τὸν Ἰσραήλ.

Ἐγένετο δὲ ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις, ἐξῆλθεν δόγμα<sup>20</sup> παρὰ 2

Καίσαρος Αὐγούστου,<sup>21</sup> ἀπογράφεσθαι<sup>22</sup> πᾶσαν τὴν οἰκουμένην.<sup>23</sup>

Αὕτη ἡ ἀπογραφὴ<sup>24</sup> πρώτη ἐγένετο ἡγεμονεύοντος<sup>25</sup> τῆς Συρίας<sup>26</sup> 2

<sup>1</sup> μνησθῆναι, remember, recall. <sup>2</sup> ὅρκος, οὐ, ὁ, oath. <sup>3</sup> ἀφόβως, fearlessly. <sup>4</sup> ῥύομαι, rescue, save. <sup>5</sup> λατρεύω, serve, worship. <sup>6</sup> ὁσιότης, ἡ, piety, holiness. <sup>7</sup> ὑψιστος, highest, most high. <sup>8</sup> προπορεύομαι, go on before, precede. <sup>9</sup> ἄφεσις, εὐ, ἡ, release, forgiveness. <sup>10</sup> σπλάγχνα, ὡν, τὰ, bowels, compassion. <sup>11</sup> ἐπισκέπτομαι, visit, have a care for. <sup>12</sup> ἀνατολή, ἡς, ἡ, east, dawn. <sup>13</sup> ὕψος, οὐς, τό, height, heaven. <sup>14</sup> ἐπιφάνω, appear, shine. <sup>15</sup> σκιά, ἄς, ἡ, shadow, thick darkness. <sup>16</sup> κατευθύνω, lead, direct. <sup>17</sup> αὔξανω, cause to grow, increase. <sup>18</sup> κραταιώω, strengthen, confirm. <sup>19</sup> ἀναδείξις, εὐ, ἡ, commissioning, installation. <sup>20</sup> δόγμα, τος, τό, a public decree, ordinance. <sup>21</sup> Αὐγούστος, οὐ, ὁ, Augustus. <sup>22</sup> ἀπογράφω, register, enroll. <sup>23</sup> οἰκουμένη, ἡς, ἡ, inhabited world. <sup>24</sup> ἀπογραφὴ, ἡς, ἡ, census, registration. <sup>25</sup> ἡγεμονεύω, be governor, rule. <sup>26</sup> Συρία, ας, ἡ, Syria.



Κυρηνίου.<sup>1</sup> Καὶ ἐπορεύοντο πάντες ἀπογράφεσθαι,<sup>2</sup> ἕκαστος εἰς 3  
 τὴν ἰδίαν πόλιν. Ἀνέβη δὲ καὶ Ἰωσήφ ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας, ἐκ 4  
 πόλεως Ναζαρέτ,<sup>3</sup> εἰς τὴν Ἰουδαίαν, εἰς πόλιν Δαυίδ, ἣτις  
 καλεῖται Βηθλέεμ,<sup>4</sup> διὰ τὸ εἶναι αὐτὸν ἐξ οἴκου καὶ πατριᾶς<sup>5</sup>  
 Δαυίδ, ἀπογράψασθαι<sup>2</sup> σὺν Μαριὰμ τῇ μεμνηστευμένῃ<sup>6</sup> αὐτῷ 5  
 γυναικί, οὔσῃ ἐγκύῳ.<sup>7</sup> Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ εἶναι αὐτοὺς ἐκεῖ, 6  
 ἐπλήσθησαν αἱ ἡμέραι τοῦ τεκεῖν<sup>8</sup> αὐτήν. Καὶ ἔτεκεν<sup>8</sup> τὸν υἱὸν 7  
 αὐτῆς τὸν πρωτότοκον,<sup>9</sup> καὶ ἐσπαργάνωσεν<sup>10</sup> αὐτόν, καὶ  
 ἀνέκλινεν<sup>11</sup> αὐτὸν ἐν τῇ φάτνῃ,<sup>12</sup> διότι<sup>13</sup> οὐκ ἦν αὐτοῖς τόπος ἐν  
 τῷ καταλύματι.<sup>14</sup>

Καὶ ποιμένες<sup>15</sup> ἦσαν ἐν τῇ χώρᾳ τῇ αὐτῇ ἀγραυλοῦντες<sup>16</sup> καὶ 8  
 φυλάσσοντες φυλακὰς τῆς νυκτὸς ἐπὶ τὴν ποίμνην<sup>17</sup> αὐτῶν. Καὶ 9  
 ἰδοὺ, ἄγγελος κυρίου ἐπέστη<sup>18</sup> αὐτοῖς, καὶ δόξα κυρίου  
 περιέλαμψεν<sup>19</sup> αὐτούς· καὶ ἐφοβήθησαν φόβον μέγαν. Καὶ εἶπεν 10  
 αὐτοῖς ὁ ἄγγελος, Μὴ φοβεῖσθε· ἰδοὺ γάρ, εὐαγγελίζομαι ὑμῖν  
 χαρὰν μεγάλην, ἣτις ἔσται παντὶ τῷ λαῷ· ὅτι ἐτέχθη<sup>8</sup> ὑμῖν 11  
 σήμερον σωτὴρ,<sup>20</sup> ὅς ἐστιν χριστὸς κύριος, ἐν πόλει Δαυίδ. Καὶ 12  
 τοῦτο ὑμῖν τὸ σημεῖον· εὐρήσετε βρέφος<sup>21</sup> ἐσπαργανωμένον,<sup>10</sup>

<sup>1</sup> Κυρήνιος, ου, ὁ, Quirinius. <sup>2</sup> ἀπογράφω, register, enroll. <sup>3</sup> Ναζαρέτ, ἡ, Nazareth. <sup>4</sup> Βηθλεέμ, ἡ, Bethlehem. <sup>5</sup> πατριά, ᾧ, ἡ, lineage, family. <sup>6</sup> μνηστεύω, ask in marriage. <sup>7</sup> ἔγκυος, pregnant. <sup>8</sup> τίκτω, give birth to, bear. <sup>9</sup> πρωτότοκος, first-born. <sup>10</sup> σπαργανόω, wrap in cloths. <sup>11</sup> ἀνακλίνω, lay upon, lay down. <sup>12</sup> φάτνη, ης, ἡ, manger, stall. <sup>13</sup> διότι, because, on this account. <sup>14</sup> κατάλυμα, τοσ, τό, lodging place, inn. <sup>15</sup> ποιμὴν, ἑνός, ὁ, shepherd. <sup>16</sup> ἀγραυλέω, live outdoors. <sup>17</sup> ποίμνη, ης, ἡ, flock. <sup>18</sup> ἐφίστημι, stand over, come upon. <sup>19</sup> περιλάμπω, shine around. <sup>20</sup> σωτὴρ, ἡρος, ὁ, savior, deliverer. <sup>21</sup> βρέφος, ους, τό, unborn or a newborn child, baby.

κείμενον ἐν φάτνῃ.<sup>1</sup> Καὶ ἐξαίφνης<sup>2</sup> ἐγένετο σὺν τῷ ἀγγέλῳ 13  
 πλήθος στρατιᾶς<sup>3</sup> οὐρανόυ,<sup>4</sup> αἰνούντων<sup>5</sup> τὸν θεόν, καὶ λεγόντων, 14  
 Δόξα ἐν ὑψίστοις<sup>6</sup> θεῷ, καὶ ἐπὶ γῆς εἰρήνη: ἐν ἀνθρώποις εὐδοκία.<sup>7</sup>

Καὶ ἐγένετο, ὡς ἀπῆλθον ἀπ' αὐτῶν εἰς τὸν οὐρανὸν οἱ ἄγγελοι, καὶ 15  
 οἱ ἄνθρωποι οἱ ποιμένες<sup>8</sup> εἶπον πρὸς ἀλλήλους, Διέλθωμεν δὴ<sup>9</sup>  
 ἕως Βηθλεέμ,<sup>10</sup> καὶ ἴδωμεν τὸ ῥῆμα τοῦτο τὸ γεγονός, ὃ ὁ κύριος  
 ἐγνώρισεν ἡμῖν. Καὶ ἦλθον σπεύσαντες,<sup>11</sup> καὶ ἀνεῦρον<sup>12</sup> τήν τε 16  
 Μαριὰμ καὶ τὸν Ἰωσήφ, καὶ τὸ βρέφος<sup>13</sup> κείμενον<sup>14</sup> ἐν τῇ φάτνῃ.<sup>1</sup>  
 Ἰδόντες δὲ διεγνώρισαν<sup>15</sup> περὶ τοῦ ῥήματος τοῦ λαληθέντος 17  
 αὐτοῖς περὶ τοῦ παιδίου τούτου. Καὶ πάντες οἱ ἀκούσαντες 18  
 ἐθαύμασαν περὶ τῶν λαληθέντων ὑπὸ τῶν ποιμένων<sup>8</sup> πρὸς  
 αὐτούς. Ἡ δὲ Μαριὰμ πάντα συνετήρει<sup>16</sup> τὰ ῥήματα ταῦτα, 19  
 συμβάλλουσα<sup>17</sup> ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῆς. Καὶ ὑπέστρεψαν οἱ ποιμένες, 20  
 δοξάζοντες καὶ αἰνούντες<sup>5</sup> τὸν θεὸν ἐπὶ πᾶσιν οἷς ἤκουσαν καὶ  
 εἶδον, καθὼς ἐλαλήθη πρὸς αὐτούς.

<sup>1</sup> φάτνη, ης, ἡ, manger, stall. <sup>2</sup> ἐξαίφνης, suddenly, unexpectedly. <sup>3</sup> στρατιά, ἄς, ἡ, host, army. <sup>4</sup> οὐράνιος, heavenly, in heaven. <sup>5</sup> αἰνέω, praise. <sup>6</sup> ὑψιστος, highest, most high. <sup>7</sup> εὐδοκία, ἀς, ἡ, good pleasure, good-will. <sup>8</sup> ποιμήν, ἐνος, ὁ, shepherd. <sup>9</sup> δὴ, also, indeed. <sup>10</sup> Βηθλεέμ, ἡ, Bethlehem. <sup>11</sup> σπεύδω, hasten, urge on. <sup>12</sup> ἀνευρίσκω, find out, look for. <sup>13</sup> βρέφος, οὗς, τό, unborn or a newborn child, baby. <sup>14</sup> κείμεναι, lie, be laid. <sup>15</sup> διαγνώριζω, tell abroad, make known. <sup>16</sup> συντηρέω, preserve, treasure. <sup>17</sup> συμβάλλω, discuss, consider.

Καὶ ὅτε ἐπλήσθησαν ἡμέραι ὀκτώ<sup>1</sup> τοῦ περιτεμεῖν<sup>2</sup> αὐτόν, καὶ 21

ἐκλήθη τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰησοῦς, τὸ κληθὲν ὑπὸ τοῦ ἀγγέλου πρὸ  
τοῦ συλληφθῆναι<sup>3</sup> αὐτὸν ἐν τῇ κοιλίᾳ.<sup>4</sup>

Καὶ ὅτε ἐπλήσθησαν αἱ ἡμέραι τοῦ καθαρισμοῦ<sup>5</sup> αὐτῶν κατὰ τὸν 22

νόμον Μωσέως, ἀνήγαγον<sup>6</sup> αὐτὸν εἰς Ἱεροσόλυμα, παραστῆσαι

τῷ κυρίῳ – καθὼς γέγραπται ἐν νόμῳ κυρίου ὅτι Πᾶν ἄρσεν<sup>7</sup> 23

διανοίγον<sup>8</sup> μήτραν<sup>9</sup> ἅγιον τῷ κυρίῳ κληθήσεται – καὶ τοῦ δοῦναι 24

θυσίαν κατὰ τὸ εἰρημένον ἐν νόμῳ κυρίου, Ζεῦγος<sup>10</sup> τρυγόνων<sup>11</sup> ἢ

δύο νεοσσούς<sup>12</sup> περιστερῶν.<sup>13</sup> Καὶ ἰδοὺ, ἦν ἄνθρωπος ἐν 25

Ἱερουσαλὴμ, ᾧ ὄνομα Συμεών,<sup>14</sup> καὶ ὁ ἄνθρωπος οὗτος δίκαιος

καὶ εὐλαβής,<sup>15</sup> προσδεχόμενος<sup>16</sup> παράκλησιν τοῦ Ἰσραήλ, καὶ

πνεῦμα ἦν ἅγιον ἐπ' αὐτόν. Καὶ ἦν αὐτῷ κεχρηματισμένον<sup>17</sup> ὑπὸ 26

τοῦ πνεύματος τοῦ ἁγίου, μὴ ἰδεῖν θάνατον πρὶν<sup>18</sup> ἢ ἴδῃ τὸν

χριστὸν κυρίου. Καὶ ἦλθεν ἐν τῷ πνεύματι εἰς τὸ ἱερόν· καὶ ἐν τῷ 27

εἰσαγαγεῖν<sup>19</sup> τοὺς γονεῖς<sup>20</sup> τὸ παιδίον Ἰησοῦν, τοῦ ποιῆσαι αὐτοὺς

κατὰ τὸ εἰθισμένον<sup>21</sup> τοῦ νόμου περὶ αὐτοῦ, καὶ αὐτὸς ἐδέξατο 28

αὐτὸ εἰς τὰς ἀγκάλας<sup>22</sup> αὐτοῦ, καὶ εὐλόγησεν τὸν θεόν, καὶ εἶπεν, 29

Νῦν ἀπολύεις τὸν δοῦλόν σου, δέσποτα,<sup>23</sup> κατὰ τὸ ῥήμά σου, ἐν

<sup>1</sup> ὀκτώ, eight, 8. <sup>2</sup> περιτέμνω, circumcize, circumcise. <sup>3</sup> συλλαμβάνω, take, conceive. <sup>4</sup> κοιλία, ας, ἡ, belly, womb. <sup>5</sup> καθαρισμός, οὔ, ὁ, cleansing, purification. <sup>6</sup> ἀνάγω, lead up, restore. <sup>7</sup> ἄρσεν, male. <sup>8</sup> διανοίγω, open up completely, open fully. <sup>9</sup> μήτρα, ας, ἡ, womb. <sup>10</sup> ζεῦγος, ους, τό, yoke, team. <sup>11</sup> τρυγών, ὄνος, ἡ, small pigeon, turtledove. <sup>12</sup> νεοσσός, ὁ, young bird, young one. <sup>13</sup> περιστέρα, ἄς, ἡ, dove. <sup>14</sup> Συμεών, ὁ, Simeon, Simeon. <sup>15</sup> εὐλαβής, devout, God-fearing. <sup>16</sup> προσδέχομαι, receive, wait for. <sup>17</sup> χρηματίζω, instruct, reveal. <sup>18</sup> πρὶν, before, formerly. <sup>19</sup> εἰσάγω, lead in, bring in. <sup>20</sup> γονεῖς, ἑως, ὁ, parent. <sup>21</sup> ἐθίζω, accustom. <sup>22</sup> ἀγκάλη, ης, ἡ, arm. <sup>23</sup> δεσπότης, ου, ὁ, master, lord.

εἰρήνη: ὅτι εἶδον οἱ ὀφθαλμοί μου τὸ σωτήριόν<sup>1</sup> σου, ὃ ἡτοίμασας 30  
κατὰ πρόσωπον πάντων τῶν λαῶν: φῶς εἰς ἀποκάλυψιν<sup>2</sup> ἐθνῶν, 32  
καὶ δόξαν λαοῦ σου Ἰσραὴλ. Καὶ ἦν Ἰωσήφ καὶ ἡ μήτηρ αὐτοῦ 33  
θαυμάζοντες ἐπὶ τοῖς λαλουμένοις περὶ αὐτοῦ. Καὶ εὐλόγησεν 34  
αὐτοὺς Συμεών,<sup>3</sup> καὶ εἶπεν πρὸς Μαριάμ τὴν μητέρα αὐτοῦ,  
Ἰδοὺ, οὗτος κεῖται<sup>4</sup> εἰς πτώσιν<sup>5</sup> καὶ ἀνάστασιν πολλῶν ἐν τῷ  
Ἰσραὴλ, καὶ εἰς σημεῖον ἀντιλεγόμενον:<sup>6</sup> καὶ σοῦ δὲ αὐτῆς τὴν 35  
ψυχὴν διελεύσεται ῥομφαία:<sup>7</sup> ὅπως ἂν ἀποκαλυφθῶσιν ἐκ  
πολλῶν καρδιῶν διαλογισμοί.<sup>8</sup> Καὶ ἦν Ἄννα<sup>9</sup> προφήτις,<sup>10</sup> 36  
θυγάτηρ Φανουήλ,<sup>11</sup> ἐκ φυλῆς Ἀσήρ<sup>12</sup> – αὕτη προβεβηκυῖα<sup>13</sup> ἐν  
ἡμέραις πολλαῖς, ζήσασα ἔτη μετὰ ἀνδρὸς ἑπτὰ ἀπὸ τῆς  
παρθενίας<sup>14</sup> αὐτῆς, καὶ αὕτη χήρα ὡς ἐτῶν ὀγδοήκοντα<sup>15</sup> 37  
τεσσάρων – ἥ οὐκ ἀφίστατο<sup>16</sup> ἀπὸ τοῦ ἱεροῦ, νηστεύει<sup>17</sup> καὶ  
δεήσασιν<sup>18</sup> λατρεύουσα<sup>19</sup> νύκτα καὶ ἡμέραν. Καὶ αὕτη αὐτῇ τῇ 38  
ᾧρα ἐπιστάσα<sup>20</sup> ἀνθρωπολογεῖτο<sup>21</sup> τῷ κυρίῳ, καὶ ἐλάλει περὶ  
αὐτοῦ πᾶσιν τοῖς προσδεχομένοις<sup>22</sup> λύτρωσιν<sup>23</sup> ἐν Ἱερουσαλὴμ. 39  
Καὶ ὡς ἐτέλεσαν ἅπαντα τὰ κατὰ τὸν νόμον κυρίου, ὑπέστρεψαν  
εἰς τὴν Γαλιλαίαν, εἰς τὴν πόλιν ἐαυτῶν Ναζαρέτ.<sup>24</sup>

<sup>1</sup> σωτήριος, saving, bringing salvation. <sup>2</sup> ἀποκάλυψις, εως, ἡ, revelation, unveiling. <sup>3</sup> Συμεών, ὁ, Simeon, Simeon. <sup>4</sup> κεῖμαι, lie, be laid. <sup>5</sup> πτώσις, εως, ἡ, fall, falling. <sup>6</sup> ἀντιλέγω, speak against, oppose. <sup>7</sup> ῥομφαία, ας, ἡ, sword, piercing grief. <sup>8</sup> διαλογισμός, οὐ, ὁ, reasoning, questioning. <sup>9</sup> Ἄννα, ας, ἡ, Anna. <sup>10</sup> προφήτις, ἰδος, ἡ, prophet, prophetess. <sup>11</sup> Φανουήλ, ὁ, Phanuel. <sup>12</sup> Ἀσήρ, ὁ, Asher. <sup>13</sup> προβεβῆναι, go forward, advance. <sup>14</sup> παρθενία, ας, ἡ, virginity. <sup>15</sup> ὀγδοήκοντα, eighty, 80. <sup>16</sup> ἀφίστημι, withdraw, depart. <sup>17</sup> νηστεία, ας, ἡ, fasting, fast. <sup>18</sup> δέησις, εως, ἡ, entreaty, prayer. <sup>19</sup> λατρεύω, serve, worship. <sup>20</sup> ἐφίστημι, stand over, come upon. <sup>21</sup> ἀνθρωπολογεῖσθαι, praise, give thanks. <sup>22</sup> προσδέχομαι, receive, wait for. <sup>23</sup> λύτρωσις, εως, ἡ, ransoming, redemption. <sup>24</sup> Ναζαρέτ, ἡ, Nazareth.

Τὸ δὲ παιδίον ἠϋξανε<sup>1</sup>, καὶ ἐκραταιοῦτο<sup>2</sup> πνεύματι, πληρούμενον 40

σοφίας· καὶ χάρις θεοῦ ἦν ἐπ' αὐτό.

Καὶ ἐπορεύοντο οἱ γονεῖς<sup>3</sup> αὐτοῦ κατ' ἔτος εἰς Ἱερουσαλὴμ τῇ ἑορτῇ 41

τοῦ Πάσχα. Καὶ ὅτε ἐγένετο ἐτῶν δώδεκα, ἀναβάντων αὐτῶν 42

εἰς Ἱεροσόλυμα κατὰ τὸ ἔθος<sup>4</sup> τῆς ἑορτῆς, καὶ τελειωσάντων<sup>5</sup> τὰς 43

ἡμέρας, ἐν τῷ ὑποστρέφειν αὐτούς, ὑπέμεινε<sup>6</sup> Ἰησοῦς ὁ παῖς<sup>7</sup> ἐν

Ἱερουσαλὴμ· καὶ οὐκ ἔγνω Ἰωσήφ καὶ ἡ μήτηρ αὐτοῦ· 44

νομίσαντες<sup>8</sup> δὲ αὐτὸν ἐν τῇ συνοδίᾳ<sup>9</sup> εἶναι, ἦλθον ἡμέρας ὁδόν,

καὶ ἀνεζήτουν<sup>10</sup> αὐτὸν ἐν τοῖς συγγενέσιν<sup>11</sup> καὶ ἐν τοῖς γνωστοῖς·<sup>12</sup> 45

καὶ μὴ εὐρόντες αὐτόν, ὑπέστρεψαν εἰς Ἱερουσαλὴμ, ζητοῦντες

αὐτόν. Καὶ ἐγένετο, μεθ' ἡμέρας τρεῖς εὔρον αὐτὸν ἐν τῷ ἱερῷ, 46

καθεζόμενον<sup>13</sup> ἐν μέσῳ τῶν διδασκάλων, καὶ ἀκούοντα αὐτῶν,

καὶ ἐπερωτῶντα αὐτούς. Ἐξίσταντο<sup>14</sup> δὲ πάντες οἱ ἀκούοντες 47

αὐτοῦ ἐπὶ τῇ συνέσει<sup>15</sup> καὶ ταῖς ἀποκρίσεσιν<sup>16</sup> αὐτοῦ. Καὶ ἰδόντες 48

αὐτὸν ἐξεπλάγησαν·<sup>17</sup> καὶ πρὸς αὐτὸν ἡ μήτηρ αὐτοῦ εἶπεν,

Τέκνον, τί ἐποίησας ἡμῖν οὕτως;<sup>18</sup> Ἰδοὺ, ὁ πατήρ σου καὶ γὰρ

ὀδυνώμενοι<sup>19</sup> ἐζητοῦμέν σε. Καὶ εἶπεν πρὸς αὐτούς, Τί ὅτι 49

ἐζητεῖτέ με; Οὐκ ἤδαιτε ὅτι ἐν τοῖς τοῦ πατρός μου δεῖ εἶναί με; 50

<sup>1</sup> αὐξάνω, cause to grow, increase. <sup>2</sup> κραταιώω, strengthen, confirm. <sup>3</sup> γονεῖς, ἑως, ὁ, parent. <sup>4</sup> ἔθος, οὗς, τό, custom. <sup>5</sup> τελειόω, fill, fulfill. <sup>6</sup> ὑπομένω, tarry, endure. <sup>7</sup> παῖς, ὁ, male or female child, servant. <sup>8</sup> νομίζω, suppose, think. <sup>9</sup> συνοδία, ας, ἡ, caravan, company traveling together. <sup>10</sup> ἀναζητέω, look, search. <sup>11</sup> συγγενής, kindred, relative. <sup>12</sup> γνωστός, known, acquaintance. <sup>13</sup> καθέζομαι, sit down, am sitting. <sup>14</sup> ἐξίστημι, amaze, be amazed. <sup>15</sup> σύνεσις, εως, ἡ, understanding, insight. <sup>16</sup> ἀπόκρισις, εως, ἡ, answer, reply. <sup>17</sup> ἐκπλήσσω, am thunderstruck, astounded. <sup>18</sup> οὕτως, thus, so. <sup>19</sup> ὀδυνάω, torment, pain.

Καὶ αὐτοὶ οὐ συνήκαν τὸ ῥῆμα ὃ ἐλάλησεν αὐτοῖς. Καὶ κατέβη 51  
μετ' αὐτῶν, καὶ ἦλθεν εἰς Ναζαρέτ·<sup>1</sup> καὶ ἦν ὑποτασσόμενος  
αὐτοῖς. Καὶ ἡ μήτηρ αὐτοῦ διετήρει<sup>2</sup> πάντα τὰ ῥήματα ταῦτα ἐν  
τῇ καρδίᾳ αὐτῆς.

Καὶ Ἰησοῦς προέκοπτεν<sup>3</sup> σοφία καὶ ἡλικία,<sup>4</sup> καὶ χάριτι παρὰ θεῷ 52  
καὶ ἀνθρώποις.

Ἐν ᾧτι δὲ πεντεκαδεκάτῳ<sup>5</sup> τῆς ἡγεμονίας<sup>6</sup> Τιβερίου<sup>7</sup> Καίσαρος, 3  
ἡγεμονεύοντος<sup>8</sup> Ποντίου<sup>9</sup> Πιλάτου τῆς Ἰουδαίας, καὶ  
τετραρχούντος<sup>10</sup> τῆς Γαλιλαίας Ἡρώδου, Φιλίππου δὲ τοῦ  
ἀδελφοῦ αὐτοῦ τετραρχούντος<sup>10</sup> τῆς Ἰτουραίας<sup>11</sup> καὶ  
Τραχωνίτιδος<sup>12</sup> χώρας, καὶ Λυσανίου<sup>13</sup> τῆς Ἀβιληνῆς  
τετραρχούντος,<sup>10</sup> ἐπὶ ἀρχιερέως Ἄννα<sup>14</sup> καὶ Καϊάφα,<sup>15</sup> ἐγένετο 2  
ῥῆμα θεοῦ ἐπὶ Ἰωάννην τὸν Ζαχαρίου<sup>16</sup> υἱὸν ἐν τῇ ἐρήμῳ. Καὶ 3  
ἦλθεν εἰς πᾶσαν τὴν περίχωρον<sup>17</sup> τοῦ Ἰορδάνου,<sup>18</sup> κηρύσσων  
βάπτισμα<sup>19</sup> μετανόιας<sup>20</sup> εἰς ἄφεσιν<sup>21</sup> ἁμαρτιῶν· ὡς γέγραπται ἐν 4  
βίβλῳ<sup>22</sup> λόγων Ἡσαΐου<sup>23</sup> τοῦ προφήτου, λέγοντος, Φωνῇ  
βοῶντος<sup>24</sup> ἐν τῇ ἐρήμῳ, Ἐτοιμάσατε τὴν ὁδὸν κυρίου· εὐθείας<sup>25</sup>

<sup>1</sup> Ναζαρέτ, ἡ, Nazareth. <sup>2</sup> διατηρέω, keep free of, keep safe. <sup>3</sup> προκόπτω, proceed, advance. <sup>4</sup> ἡλικία, ας, ἡ, maturity, age. <sup>5</sup> πεντεκαδέκατος, fifteenth. <sup>6</sup> ἡγεμονία, ας, ἡ, rule, management. <sup>7</sup> Τιβερίος, ου, ὁ, Tiberius. <sup>8</sup> ἡγεμονεύω, be governor, rule. <sup>9</sup> Πόντιος, ου, ὁ, Pontius. <sup>10</sup> τετραρχέω, rule over as a tetrarch. <sup>11</sup> Ἰτουραῖος, Ituraea, Ituraean. <sup>12</sup> Τραχωνίτις, ιδος, ἡ, Trachonitis. <sup>13</sup> Λυσανίας, ου, ὁ, Lysanias. <sup>14</sup> Ἄννας, α, ὁ, Annas. <sup>15</sup> Καϊάφας, α, ὁ, Caiaphas. <sup>16</sup> Ζαχαρίας, ου, ὁ, Zacharias, Zechariah. <sup>17</sup> περίχωρος, ου, ἡ, neighboring. <sup>18</sup> Ἰορδάνης, ου, ὁ, Jordan. <sup>19</sup> βάπτισμα, τος, τό, baptism, rite or ceremony of baptism. <sup>20</sup> μετάνοια, ας, ἡ, repentance, change of mind. <sup>21</sup> ἄφεσις, εως, ἡ, release, forgiveness. <sup>22</sup> βιβλος, ου, ἡ, book, scroll. <sup>23</sup> Ἡσαΐας, ου, ὁ, Isaiah. <sup>24</sup> βοᾶω, cry aloud, shout. <sup>25</sup> εὐθύς, immediately, at once.

ποιεῖτε τὰς τρίβους<sup>1</sup> αὐτοῦ. Πᾶσα φάραγξ<sup>2</sup> πληρωθήσεται, καὶ 5  
 πᾶν ὄρος καὶ βουνὸς<sup>3</sup> ταπεινωθήσεται·<sup>4</sup> καὶ ἔσται τὰ σκολιὰ<sup>5</sup> εἰς  
 εὐθείαν,<sup>6</sup> καὶ αἱ τραχεῖαι<sup>7</sup> εἰς ὁδοὺς λείας·<sup>8</sup> καὶ ὤψεται πᾶσα σὰρξ 6  
 τὸ σωτήριον<sup>9</sup> τοῦ θεοῦ.

Ἔλεγεν οὖν τοῖς ἐκπορευομένοις ὄχλοις βαπτισθῆναι ὑπ' αὐτοῦ, 7  
 Γεννήματα<sup>10</sup> ἐχιδνῶν,<sup>11</sup> τίς ὑπέδειξεν<sup>12</sup> ὑμῖν φυγεῖν ἀπὸ τῆς  
 μελλούσης ὀργῆς; Ποιήσατε οὖν καρποὺς ἀξίους τῆς μετανοίας·<sup>13</sup> 8  
 καὶ μὴ ἄρξησθε λέγειν ἐν ἑαυτοῖς, Πατέρα ἔχομεν τὸν Ἀβραάμ·  
 λέγω γὰρ ὑμῖν ὅτι δύναται ὁ θεὸς ἐκ τῶν λίθων τούτων ἐγεῖραι  
 τέκνα τῷ Ἀβραάμ. Ἦδη δὲ καὶ ἡ ἀξίνη<sup>14</sup> πρὸς τὴν ῥίζαν<sup>15</sup> τῶν 9  
 δένδρων κεῖται·<sup>16</sup> πᾶν οὖν δένδρον μὴ ποιοῦν καρπὸν καλὸν  
 ἐκκόπτεται<sup>17</sup> καὶ εἰς πῦρ βάλλεται. Καὶ ἐπηρώτων αὐτὸν οἱ ὄχλοι 10  
 λέγοντες, Τί οὖν ποιήσομεν; Ἀποκριθεὶς δὲ λέγει αὐτοῖς, Ὁ 11  
 ἔχων δύο χιτῶνας<sup>18</sup> μεταδότω<sup>19</sup> τῷ μὴ ἔχοντι· καὶ ὁ ἔχων  
 βρώματα<sup>20</sup> ὁμοίως ποιείτω. Ἦλθον δὲ καὶ τελῶναι<sup>21</sup> 12  
 βαπτισθῆναι, καὶ εἶπον πρὸς αὐτόν, Διδάσκαλε, τί ποιήσομεν; 13  
 Ὁ δὲ εἶπεν πρὸς αὐτούς, Μηδὲν πλέον παρὰ τὸ διατεταγμένον<sup>22</sup>  
 ὑμῖν πράσσετε. Ἐπηρώτων δὲ αὐτόν καὶ στρατεύομενοι,<sup>23</sup> 14

<sup>1</sup> τρίβος, ου, ἡ, beaten track, path. <sup>2</sup> φάραγξ, αγγος, ἡ, ravine, chasm. <sup>3</sup> βουνός, οὔ, ὁ, hill, hillock. <sup>4</sup> ταπεινῶ, humble, humiliate. <sup>5</sup> σκολιός, crooked, unscrupulous. <sup>6</sup> ἐνθύς, immediately, at once. <sup>7</sup> τραχύς, rough, uneven. <sup>8</sup> λείος, smooth, level. <sup>9</sup> σωτήριος, saving, bringing salvation. <sup>10</sup> γέννημα, τος, τό, offspring, child. <sup>11</sup> ἐχιδνα, ης, ἡ, viper, serpent. <sup>12</sup> ὑποδείκνυμι, show, indicate. <sup>13</sup> μετάνοια, ας, ἡ, repentance, change of mind. <sup>14</sup> ἀξίνη, ης, ἡ, axe. <sup>15</sup> ῥίζα, ης, ἡ, root, that which grows from the root. <sup>16</sup> κεῖμαι, lie, be laid. <sup>17</sup> ἐκκόπτω, cut out, cut off. <sup>18</sup> χιτῶν, ὄνος, ὁ, tunic, garment. <sup>19</sup> μεταδίδωμι, give a share of, share. <sup>20</sup> βρώμα, τος, τό, food, food of any kind. <sup>21</sup> τελῶνης, ου, ὁ, tax collector, collector of taxes. <sup>22</sup> διατάσσω, command, give orders to. <sup>23</sup> στρατεύομαι, make war, hence to serve as a soldier.

λέγοντες, Καὶ ἡμεῖς τί ποιήσομεν; Καὶ εἶπεν πρὸς αὐτούς,  
Μηδένα διασεῖσητε,<sup>1</sup> μηδὲ συκοφαντήσητε·<sup>2</sup> καὶ ἀρκείσθε<sup>3</sup> τοῖς  
ὀψωνίοις<sup>4</sup> ὑμῶν.

Προσδοκῶντος<sup>5</sup> δὲ τοῦ λαοῦ, καὶ διαλογιζομένων<sup>6</sup> πάντων ἐν ταῖς 15  
καρδίαις αὐτῶν περὶ τοῦ Ἰωάννου, μήποτε αὐτὸς εἴη ὁ χριστός, 16  
ἀπεκρίνατο ὁ Ἰωάννης, ἅπασι λέγων, Ἐγὼ μὲν ὕδατι βαπτίζω  
ὑμᾶς· ἔρχεται δὲ ὁ ἰσχυρότερός μου, οὗ οὐκ εἰμὶ ἱκανὸς λῦσαι τὸν  
ἱμᾶντα<sup>7</sup> τῶν ὑποδημάτων<sup>8</sup> αὐτοῦ· αὐτὸς ὑμᾶς βαπτίσει ἐν  
πνεύματι ἁγίῳ καὶ πυρί· οὗ τὸ πτύον<sup>9</sup> ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ, καὶ 17  
διακαθαριεῖ<sup>10</sup> τὴν ἄλωνα<sup>11</sup> αὐτοῦ, καὶ συναῖξει τὸν σῖτον<sup>12</sup> εἰς τὴν  
ἀποθήκην<sup>13</sup> αὐτοῦ, τὸ δὲ ἄχυρον<sup>14</sup> κατακαύσει<sup>15</sup> πυρὶ ἀσβέστῳ.<sup>16</sup>

Πολλὰ μὲν οὖν καὶ ἕτερα παρακαλῶν εὐηγγελίζετο τὸν λαόν· ὁ δὲ 18  
Ἡρώδης ὁ τετράρχης,<sup>17</sup> ἐλεγχόμενος<sup>18</sup> ὑπ' αὐτοῦ περὶ  
Ἡρωδιάδος<sup>19</sup> τῆς γυναικὸς τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ, καὶ περὶ πάντων  
ᾧν ἐποίησεν πονηρῶν ὁ Ἡρώδης, προσέθηκεν<sup>20</sup> καὶ τοῦτο ἐπὶ 20  
πᾶσιν, καὶ κατέκλεισεν<sup>21</sup> τὸν Ἰωάννην ἐν τῇ φυλακῇ.

<sup>1</sup> διασεῖω, extort, blackmail. <sup>2</sup> συκοφαντέω, accuse falsely, defraud. <sup>3</sup> ἀρκέω, assist, suffice. <sup>4</sup> ὀψώνιον, οὐ, τό, compensation, wages. <sup>5</sup> προσδοκάω, wait for, look for. <sup>6</sup> διαλογίζομαι, debate, reason. <sup>7</sup> ἱμάς, ἄντος, ὁ, thong, strap. <sup>8</sup> ὑπόδημα, τος, τό, sandal, shoe. <sup>9</sup> πτύον, οὐ, τό, winnowing fork. <sup>10</sup> διακαθαρίζω, clean out, cleanse thoroughly. <sup>11</sup> ἄλων, ος, ἡ, threshing floor. <sup>12</sup> σῖτος, οὐ, ὁ, wheat, grain. <sup>13</sup> ἀποθήκη, ης, ἡ, storehouse, barn. <sup>14</sup> ἄχυρον, οὐ, τό, chaff. <sup>15</sup> κατακαίω, burn up, consume entirely. <sup>16</sup> ἄσβεστος, unquenchable, inextinguishable. <sup>17</sup> τετράρχης, οὐ, ὁ, tetrarch. <sup>18</sup> ἐλέγχω, convict, reprove. <sup>19</sup> Ἡρωδιάς, ἄδος, ἡ, Herodias. <sup>20</sup> προστίθηναι, add, add to. <sup>21</sup> κατακλείω, shut up, lock up.



Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ βαπτισθῆναι ἅπαντα τὸν λαόν, καὶ Ἰησοῦ 21

βαπτισθέντος καὶ προσευχομένου, ἀνεωχθῆναι τὸν οὐρανόν, καὶ 22

καταβῆναι τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον σωματικῶ<sup>1</sup> εἶδει<sup>2</sup> ὥσει<sup>3</sup>

περιστερὰν<sup>4</sup> ἐπ' αὐτόν, καὶ φωνὴν ἐξ οὐρανοῦ γενέσθαι,

λέγουσαν, Σὺ εἶ ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητός, ἐν σοὶ εὐδόκησα.<sup>5</sup>

Καὶ αὐτὸς ἦν ὁ Ἰησοῦς ὥσει<sup>3</sup> ἐτῶν τριάκοντα<sup>6</sup> ἀρχόμενος, ὧν – ὡς 23

ἐνομίζετο<sup>7</sup> – υἱὸς Ἰωσήφ, τοῦ Ἡλίου,<sup>8</sup> τοῦ Ματθαίου,<sup>9</sup> τοῦ Λευὶ,<sup>10</sup> 24

τοῦ Μελχί,<sup>11</sup> τοῦ Ἰαννά,<sup>12</sup> τοῦ Ἰωσήφ, τοῦ Ματθαίου,<sup>13</sup> τοῦ 25

Ἀμώς, τοῦ Ναούμ,<sup>14</sup> τοῦ Ἑσλίου,<sup>15</sup> τοῦ Ναγκαίου,<sup>16</sup> τοῦ Μαάθ,<sup>17</sup> τοῦ 26

Ματθαίου,<sup>13</sup> τοῦ Σεμεΐ, τοῦ Ἰωσήφ, τοῦ Ἰούδα, τοῦ Ἰωανάν,<sup>18</sup> 27

τοῦ Ῥησά,<sup>19</sup> τοῦ Ζοροβάβελ, τοῦ Σαλαθιήλ,<sup>20</sup> τοῦ Νηρί,<sup>21</sup> τοῦ 28

Μελχί,<sup>11</sup> τοῦ Ἀδδίου,<sup>22</sup> τοῦ Κωσάμ,<sup>23</sup> τοῦ Ἐλμωδάμ,<sup>24</sup> τοῦ Ἡρ,<sup>25</sup> 29

τοῦ Ἰωσή,<sup>26</sup> τοῦ Ἐλιέζερ, τοῦ Ἰωρεΐμ,<sup>27</sup> τοῦ Ματθαίου,<sup>9</sup> τοῦ Λευὶ,<sup>10</sup> 30

τοῦ Συμεών,<sup>28</sup> τοῦ Ἰούδα, τοῦ Ἰωσήφ, τοῦ Ἰωανάν,<sup>29</sup> τοῦ Ἐλιακίμ,

τοῦ Μελεᾶ,<sup>31</sup> τοῦ Μαϊνάν,<sup>32</sup> τοῦ Ματθαίου,<sup>33</sup> τοῦ Ναθάν,<sup>34</sup> τοῦ 31

Δαυίδ, τοῦ Ἰεσσαί, τοῦ Ὠβήδ,<sup>35</sup> τοῦ Βοόζ,<sup>36</sup> τοῦ Σαλμών, τοῦ 32

Ναασσών,<sup>37</sup> τοῦ Ἀμιναδάβ, τοῦ Ἀράμ,<sup>38</sup> τοῦ Ἑσρώμ, τοῦ Φαρέζ, 33

<sup>1</sup> σωματικός, bodily, corporeal. <sup>2</sup> εἶδος, οὐς, τό, form, sight. <sup>3</sup> ὥσει, like, about. <sup>4</sup> περιστερὰ, ἄς, ἡ, dove. <sup>5</sup> εὐδοκέω, think it good, be well pleased with. <sup>6</sup> τριάκοντα, thirty, 30. <sup>7</sup> νομίζω, suppose, think. <sup>8</sup> Ἡλίου, ὁ, Heli. <sup>9</sup> Ματθαίου, ὁ, Matthat. <sup>10</sup> Λευὶ, ὁ, Levi. <sup>11</sup> Μελχί, ὁ, Melchi. <sup>12</sup> Ἰαννά, ὁ, Jannai. <sup>13</sup> Ματθαίου, οὐ, ὁ, Mattathias. <sup>14</sup> Ναούμ, ὁ, Nahum. <sup>15</sup> Ἑσλίου, ὁ, Esli. <sup>16</sup> Ναγκαίου, ὁ, Naggai. <sup>17</sup> Μαάθ, ὁ, Maath. <sup>18</sup> Ἰωανάν, ὁ, Joanan. <sup>19</sup> Ῥησά, ὁ, Rhesa. <sup>20</sup> Σαλαθιήλ, ὁ, Shealtiel, Salathiel. <sup>21</sup> Νηρί, ὁ, Neri. <sup>22</sup> Ἀδδίου, ὁ, Addi. <sup>23</sup> Κωσάμ, ὁ, Cosam. <sup>24</sup> Ἐλμωδάμ, ὁ, Elmadam. <sup>25</sup> Ἡρ, ὁ, Er. <sup>26</sup> Ἰωσή, ὁ, Josas. <sup>27</sup> Ἰωρεΐμ, ὁ, Jorim. <sup>28</sup> Συμεών, ὁ, Simeon, Simeon. <sup>29</sup> Ἰωανάν, ὁ, Jonam. <sup>30</sup> Ἐλιακίμ, ὁ, Eliakim. <sup>31</sup> Μελεᾶς, ὁ, Melea. <sup>32</sup> Μαϊνάν, ὁ, Menna, Mainan. <sup>33</sup> Ματθαίου, ὁ, Mattatha. <sup>34</sup> Ναθάν, ὁ, Nathan. <sup>35</sup> Ὠβήδ, ὁ, Obed. <sup>36</sup> Βοόζ, ὁ, Boaz. <sup>37</sup> Ναασσών, ὁ, Nahshon. <sup>38</sup> Ἀράμ, ὁ, Aram, Ram. <sup>39</sup> Φαρέζ, ὁ, Perez.

τοῦ Ἰούδα, τοῦ Ἰακώβ, τοῦ Ἰσαάκ, τοῦ Ἀβραάμ, τοῦ Θάρα,<sup>1</sup> τοῦ 34  
 Ναχώρ,<sup>2</sup> τοῦ Σερούχ, τοῦ Ραγαῦ, τοῦ Φάλεγ,<sup>3</sup> τοῦ Ἐβέρ,<sup>4</sup> τοῦ 35  
 Σαλά,<sup>5</sup> τοῦ Καϊνάν,<sup>6</sup> τοῦ Ἀρφαξάδ,<sup>7</sup> τοῦ Σήμ, τοῦ Νῶε,<sup>8</sup> τοῦ 36  
 Λάμεχ,<sup>9</sup> τοῦ Μαθουσάλα,<sup>10</sup> τοῦ Ἐνώχ, τοῦ Ἰαρέδ,<sup>11</sup> τοῦ 37  
 Μαλελεήλ,<sup>12</sup> τοῦ Καϊνάν,<sup>6</sup> τοῦ Ἐνώς,<sup>13</sup> τοῦ Σήθ, τοῦ Ἀδάμ, τοῦ 38  
 θεοῦ.

Ἰησοῦς δὲ πνεύματος ἁγίου πλήρης<sup>14</sup> ὑπέστρεψεν ἀπὸ τοῦ 4  
 Ἰορδάνου,<sup>15</sup> καὶ ἦγετο ἐν τῷ πνεύματι εἰς τὴν ἔρημον, ἡμέρας 2  
 τεσσαράκοντα<sup>16</sup> πειραζόμενος ὑπὸ τοῦ διαβόλου. Καὶ οὐκ ἔφαγεν  
 οὐδὲν ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις· καὶ συντελεσθεισῶν<sup>17</sup> αὐτῶν,  
 ὕστερον<sup>18</sup> ἐπείνασεν.<sup>19</sup> Καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ διάβολος, Εἰ υἱὸς εἶ τοῦ 3  
 θεοῦ, εἰπὲ τῷ λίθῳ τούτῳ ἵνα γένηται ἄρτος. Καὶ ἀπεκρίθη 4  
 Ἰησοῦς πρὸς αὐτόν, λέγων, Γέγραπται ὅτι Οὐκ ἐπ' ἄρτῳ μόνῳ  
 ζήσεται ἄνθρωπος, ἀλλ' ἐπὶ παντὶ ῥήματι θεοῦ. Καὶ ἀναγαγὼν<sup>20</sup> 5  
 αὐτὸν ὁ διάβολος εἰς ὄρος ὑψηλὸν<sup>21</sup> ἔδειξεν αὐτῷ πάσας τὰς  
 βασιλείας τῆς οἰκουμένης<sup>22</sup> ἐν στιγμῇ<sup>23</sup> χρόνου. Καὶ εἶπεν αὐτῷ 6  
 διάβολος, Σοὶ δώσω τὴν ἐξουσίαν ταύτην ἅπασαν καὶ τὴν δόξαν  
 αὐτῶν· ὅτι ἐμοὶ παραδέδοται, καὶ ἧ ἐὰν θέλω δίδωμι αὐτήν. Σὺ 7

<sup>1</sup> Θάρα, ὁ, Terah. <sup>2</sup> Ναχώρ, ὁ, Nahor. <sup>3</sup> Φάλεξ, ὁ, Peleg. <sup>4</sup> Ἐβερ, ὁ, Eber. <sup>5</sup> Σαλά, ὁ, Shelah, Sala. <sup>6</sup> Καϊνάν, ὁ, Cainan. <sup>7</sup> Ἀρφαξάδ, ὁ, Arphaxad. <sup>8</sup> Νῶε, ὁ, Noah. <sup>9</sup> Λάμεχ, ὁ, Lamech. <sup>10</sup> Μαθουσάλα, ὁ, Methuselah. <sup>11</sup> Ἰαρέδ, ὁ, Jared. <sup>12</sup> Μαλελεήλ, ὁ, Maleleel, Mahalaleel. <sup>13</sup> Ἐνώς, ὁ, Enosh. <sup>14</sup> πλήρης, full. <sup>15</sup> Ἰορδάνης, οὐ, ὁ, Jordan. <sup>16</sup> τεσσαράκοντα, forty, 40. <sup>17</sup> συντελέω, complete, accomplish. <sup>18</sup> ὕστερον, lastly, afterward. <sup>19</sup> πεινάω, hunger, am hungry. <sup>20</sup> ἀνάγω, lead up, restore. <sup>21</sup> ὑψηλός, high, lofty. <sup>22</sup> οἰκουμένη, ἡς, ἡ, inhabited world. <sup>23</sup> στιγμή, ἡς, ἡ, moment, point of time.

οὖν ἐὰν προσκυνήσης ἐνώπιον ἐμοῦ, ἔσται σοῦ πᾶσα. Καὶ 8  
ἀποκριθεὶς αὐτῷ εἶπεν ὁ Ἰησοῦς, Ὑπαγε ὀπίσω μου, Σατανᾶ:  
γέγραπται, Προσκυνήσεις κύριον τὸν θεόν σου, καὶ αὐτῷ μόνῳ  
λατρεύσεις.<sup>1</sup> Καὶ ἤγαγεν αὐτὸν εἰς Ἱερουσαλήμ, καὶ ἔστησεν 9  
αὐτὸν ἐπὶ τὸ πτερύγιον<sup>2</sup> τοῦ ἱεροῦ, καὶ εἶπεν αὐτῷ, Εἰ υἱὸς εἶ τοῦ  
θεοῦ, βάλε σεαυτὸν ἐντεῦθεν<sup>3</sup> κάτω:<sup>4</sup> γέγραπται γὰρ ὅτι Τοῖς 10  
ἁγγέλοις αὐτοῦ ἐντελεῖται<sup>5</sup> περὶ σοῦ, τοῦ διαφυλάξαι<sup>6</sup> σε: καί, 11  
Ἐπὶ χειρῶν ἀρουσίν σε, μήποτε προσκόψῃς<sup>7</sup> πρὸς λίθον τὸν πόδα  
σου. Καὶ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς ὅτι Εἴρηται, Οὐκ 12  
ἐκπειράσεις<sup>8</sup> κύριον τὸν θεόν σου. Καὶ συντελέσας<sup>9</sup> πάντα 13  
πειρασμὸν<sup>10</sup> ὁ διάβολος ἀπέστη<sup>11</sup> ἀπ' αὐτοῦ ἄχρι καιροῦ.

Καὶ ὑπέστρεψεν ὁ Ἰησοῦς ἐν τῇ δυνάμει τοῦ πνεύματος εἰς τὴν 14  
Γαλιλαίαν: καὶ φήμῃ<sup>12</sup> ἐξῆλθεν καθ' ὅλης τῆς περιχώρου<sup>13</sup> περὶ  
αὐτοῦ. Καὶ αὐτὸς ἐδίδασκεν ἐν ταῖς συναγωγαῖς αὐτῶν, 15  
δοξαζόμενος ὑπὸ πάντων.

Καὶ ἦλθεν εἰς τὴν Ναζαρέτ,<sup>14</sup> οὗ<sup>15</sup> ἦν τεθραμμένος:<sup>16</sup> καὶ εἰσῆλθεν, 16  
κατὰ τὸ εἰωθὸς<sup>17</sup> αὐτῷ, ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῶν σαββάτων εἰς τὴν

<sup>1</sup> λατρεύω, serve, worship. <sup>2</sup> πτερύγιον, ου, τό, highest point, pinnacle. <sup>3</sup> ἐντεῦθεν, hence, on each side. <sup>4</sup> κάτω, down, below. <sup>5</sup> ἐντέλλομαι, command, give orders. <sup>6</sup> διαφυλάσσω, guard, protect. <sup>7</sup> προσκόπτω, strike against, stumble. <sup>8</sup> ἐκπειράζω, test thoroughly, tempt. <sup>9</sup> συντελέω, complete, accomplish. <sup>10</sup> πειρασμός, οὗ, ὁ, temptation, trial. <sup>11</sup> ἀφίστημι, withdraw, depart. <sup>12</sup> φήμη, ης, ἡ, report, news. <sup>13</sup> περίχωρος, ου, ἡ, neighboring. <sup>14</sup> Ναζαρέτ, ἡ, Nazareth. <sup>15</sup> οὗ, where, when. <sup>16</sup> τρέφω, make to grow, nourish. <sup>17</sup> εἰωθα, be accustomed, to maintain a custom.

συναγωγὴν, καὶ ἀνέστη ἀναγνῶναι. Καὶ ἐπεδόθη<sup>1</sup> αὐτῷ βιβλίον 17  
 Ἡσαΐου<sup>2</sup> τοῦ προφήτου. Καὶ ἀναπτύξας<sup>3</sup> τὸ βιβλίον, εὗρεν τὸν  
 τόπον οὗ<sup>4</sup> ἦν γεγραμμένον, Πνεῦμα κυρίου ἐπ' ἐμέ, οὗ εἶνεκεν 18  
 ἔχρισέν<sup>5</sup> με εὐαγγελίσασθαι πτωχοῖς· ἀπέσταλκέν με ἰάσασθαι  
 τοὺς συντετριμμένους<sup>6</sup> τὴν καρδίαν· κηρύξαι αἰχμαλώτοις<sup>7</sup>  
 ἄφεςιν,<sup>8</sup> καὶ τυφλοῖς ἀνάβλεψιν,<sup>9</sup> ἀποστεῖλαι τεθραυσμένους<sup>10</sup> ἐν  
 ἀφέσει,<sup>8</sup> κηρύξαι ἐνιαυτὸν<sup>11</sup> κυρίου δεκτόν.<sup>12</sup> Καὶ πτύξας<sup>13</sup> τὸ 19  
 βιβλίον, ἀποδοὺς τῷ ὑπηρέτῃ,<sup>14</sup> ἐκάθισεν· καὶ πάντων ἐν τῇ  
 συναγωγῇ οἱ ὀφθαλμοὶ ἦσαν ἀτενίζοντες<sup>15</sup> αὐτῷ. Ἦρξατο δὲ 21  
 λέγειν πρὸς αὐτοὺς ὅτι Σήμερον πεπλήρωται ἡ γραφὴ αὕτη ἐν  
 τοῖς ὠσὶν ὑμῶν. Καὶ πάντες ἐμαρτύρουν αὐτῷ, καὶ ἐθαύμαζον 22  
 ἐπὶ τοῖς λόγοις τῆς χάριτος τοῖς ἐκπορευομένοις ἐκ τοῦ στόματος  
 αὐτοῦ, καὶ ἔλεγον, Οὐχ οὗτός ἐστιν ὁ υἱὸς Ἰωσήφ; Καὶ εἶπεν 23  
 πρὸς αὐτούς, Πάντως<sup>16</sup> ἐρεῖτέ μοι τὴν παραβολὴν ταύτην, Ἰατρέ,  
 θεράπευσον σεαυτόν· ὅσα ἠκούσαμεν γενόμενα ἐν τῇ  
 Καπερναούμ,<sup>18</sup> ποίησον καὶ ὧδε ἐν τῇ πατρίδι<sup>19</sup> σου. Εἶπεν δέ, 24  
 Ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι οὐδεὶς προφήτης δεκτός<sup>12</sup> ἐστὶν ἐν τῇ  
 πατρίδι<sup>19</sup> αὐτοῦ. Ἐπ' ἀληθείας δὲ λέγω ὑμῖν, πολλοὶ χῆραι ἦσαν 25  
 ἐν ταῖς ἡμέραις Ἡλίου ἐν τῷ Ἰσραήλ, ὅτε ἐκλείσθη<sup>20</sup> ὁ οὐρανὸς

<sup>1</sup> ἐπιδίδωμι, give to, hand in. <sup>2</sup> Ἡσαΐας, ου, ὁ, Isaiah. <sup>3</sup> ἀναπτύσσω, unroll. <sup>4</sup> οὗ, where, when. <sup>5</sup> χρίω, anoint. <sup>6</sup> συντρίβω, break in pieces, crush. <sup>7</sup> αἰχμαλώτος, ου, ὁ, captive, prisoner. <sup>8</sup> ἄφεςις, εως, ἡ, release, forgiveness. <sup>9</sup> ἀνάβλεψις, εως, ἡ, recovery of sight. <sup>10</sup> θραύω, break in pieces, oppress. <sup>11</sup> ἐνιαυτός, ου, ὁ, year. <sup>12</sup> δεκτός, acceptable, welcome. <sup>13</sup> πτύσσω, fold up, roll up. <sup>14</sup> ὑπηρέτης, ου, ὁ, servant, assistant. <sup>15</sup> ἀτενίζω, gaze, stare. <sup>16</sup> πάντως, altogether, by all means. <sup>17</sup> ἱατρός, ου, ὁ, physician. <sup>18</sup> Καπερναούμ, ἡ, Capernaum. <sup>19</sup> πατρίς, ἰδος, ἡ, of one's fathers, fatherland. <sup>20</sup> κλείω, shut, shut up.

ἐπὶ ἔτη τρία καὶ μῆνας<sup>1</sup> ἕξ,<sup>2</sup> ὥς ἐγένετο λιμὸς<sup>3</sup> μέγας ἐπὶ πᾶσαν  
 τὴν γῆν· καὶ πρὸς οὐδεμίαν αὐτῶν ἐπέμφθη Ἡλίας, εἰ μὴ εἰς 26  
 Σάρεπτα<sup>4</sup> τῆς Σιδῶνος<sup>5</sup> πρὸς γυναῖκα χήραν. Καὶ πολλοὶ λεπροί<sup>6</sup> 27  
 ἦσαν ἐπὶ Ἐλισσαίου<sup>7</sup> τοῦ προφήτου ἐν τῷ Ἰσραήλ· καὶ οὐδεὶς  
 αὐτῶν ἐκαθαρίσθη, εἰ μὴ Νεεμάν<sup>8</sup> ὁ Σύρος.<sup>9</sup> Καὶ ἐπλήσθησαν 28  
 πάντες θυμοῦ<sup>10</sup> ἐν τῇ συναγωγῇ, ἀκούοντες ταῦτα, καὶ 29  
 ἀναστάντες ἐξέβαλον αὐτὸν ἕξω τῆς πόλεως, καὶ ἤγαγον αὐτὸν  
 ἕως ὄφρύος<sup>11</sup> τοῦ ὄρους ἐφ' οὗ ἡ πόλις αὐτῶν ὠκοδόμητο, εἰς τὸ  
 κατακρημνίσαι<sup>12</sup> αὐτόν. Αὐτὸς δὲ διελθὼν διὰ μέσου αὐτῶν 30  
 ἐπορεύετο.

Καὶ κατῆλθεν<sup>13</sup> εἰς Καπερναοὺμ<sup>14</sup> πόλιν τῆς Γαλιλαίας· καὶ ἦν 31  
 διδάσκων αὐτοὺς ἐν τοῖς σάββασιν. Καὶ ἐξεπλήσσοντο<sup>15</sup> ἐπὶ τῇ 32  
 διδαχῇ αὐτοῦ, ὅτι ἐν ἐξουσίᾳ ἦν ὁ λόγος αὐτοῦ. Καὶ ἐν τῇ 33  
 συναγωγῇ ἦν ἄνθρωπος ἔχων πνεῦμα δαιμονίου ἀκαθάρτου, καὶ  
 ἀνέκραξεν<sup>16</sup> φωνῇ μεγάλῃ, λέγων, Ἦα,<sup>17</sup> τί ἡμῖν καὶ σοί, Ἰησοῦ 34  
 Ναζαρηνέ;<sup>18</sup> Ἦλθες ἀπολέσαι ἡμᾶς; Οἶδά σε τίς εἶ, ὁ ἅγιος τοῦ  
 θεοῦ. Καὶ ἐπετίμησεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, λέγων, Φιμώθητι,<sup>19</sup> καὶ 35  
 ἐξελθε ἐξ αὐτοῦ. Καὶ ρίψαν<sup>20</sup> αὐτὸν τὸ δαιμόνιον εἰς μέσον

<sup>1</sup> μὴν, ὁ, month, certainly. <sup>2</sup> ἕξ, six. <sup>3</sup> λιμὸς, οὐ, ὁ, hunger, famine. <sup>4</sup> Σάρεπτα, ὠν, τό, Zarephath. <sup>5</sup> Σιδῶν, ὠνος, ἡ, Sidon. <sup>6</sup> λεπρός, οὐ, ὁ, scaly, leprous. <sup>7</sup> Ἐλισσαῖος, οὐ, ὁ, Elisha. <sup>8</sup> Νεεμάν, ὁ, Naaman. <sup>9</sup> Σύρος, οὐ, ὁ, Syrian man, Syrian. <sup>10</sup> θυμός, οὐ, ὁ, wrath, outburst of passion. <sup>11</sup> ὄφρυς, ὕος, ἡ, eyebrow, brow. <sup>12</sup> κατακρημνίζω, throw down (from) a cliff. <sup>13</sup> κατέρχομαι, come down, go down. <sup>14</sup> Καπερναοὺμ, ἡ, Capernaum. <sup>15</sup> ἐκπλήσσω, am thunderstruck, astounded. <sup>16</sup> ἀνακράζω, cry out, shout aloud. <sup>17</sup> ἦα, ah! ha! <sup>18</sup> Ναζαρηνός, οὐ, ὁ, Nazarene, of Nazareth. <sup>19</sup> φιμώω, muzzle, silence. <sup>20</sup> ρίπτω, throw, cast.

ἐξῆλθεν ἀπ' αὐτοῦ, μηδὲν βλάβαν<sup>1</sup> αὐτόν. Καὶ ἐγένετο θάμβος<sup>2</sup> 36

ἐπὶ πάντας, καὶ συνελάλουν<sup>3</sup> πρὸς ἀλλήλους, λέγοντες, Τίς ὁ

λόγος οὗτος, ὅτι ἐν ἐξουσίᾳ καὶ δυνάμει ἐπιτάσσει<sup>4</sup> τοῖς

ἀκαθάρτοις πνεύμασιν, καὶ ἐξέρχονται; Καὶ ἐξεπορεύετο ἦχος<sup>5</sup> 37

περὶ αὐτοῦ εἰς πάντα τόπον τῆς περιχώρου.<sup>6</sup>

Ἀναστὰς δὲ ἐκ τῆς συναγωγῆς, εἰσῆλθεν εἰς τὴν οἰκίαν Σίμωνος: 38

πενθερά<sup>7</sup> δὲ τοῦ Σίμωνος ἦν συνεχομένη<sup>8</sup> πυρετῷ<sup>9</sup> μεγάλῳ: καὶ

ἠρώτησαν αὐτὸν περὶ αὐτῆς. Καὶ ἐπιστὰς<sup>10</sup> ἐπάνω<sup>11</sup> αὐτῆς, 39

ἐπετίμησεν τῷ πυρετῷ,<sup>9</sup> καὶ ἀφῆκεν αὐτήν: παραχρῆμα<sup>12</sup> δὲ

ἀναστᾶσα διηκόνει αὐτοῖς.

Δύνοντος<sup>13</sup> δὲ τοῦ ἡλίου, πάντες ὅσοι εἶχον ἀσθενοῦντας νόσοις<sup>14</sup> 40

ποικίλαις<sup>15</sup> ἤγαγον αὐτοὺς πρὸς αὐτόν: ὁ δὲ ἐνὶ ἐκάστῳ αὐτῶν

τὰς χεῖρας ἐπιθεῖς ἐθεράπευσεν αὐτούς. Ἐξήρχετο δὲ καὶ 41

δαιμόνια ἀπὸ πολλῶν, κράζοντα καὶ λέγοντα ὅτι Σὺ εἶ ὁ χριστὸς

ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ. Καὶ ἐπιτιμῶν οὐκ εἶα<sup>16</sup> αὐτὰ λαλεῖν, ὅτι ᾔδεισαν

τὸν χριστὸν αὐτὸν εἶναι.

<sup>1</sup> βλάπτω, harm, injure. <sup>2</sup> θάμβος, ους, τό, amazement, astonishment. <sup>3</sup> συλλαλέω, talk with, discuss. <sup>4</sup> ἐπιτάσσω, command, give order.

<sup>5</sup> ἦχος, ους, ὁ, noise, sound. <sup>6</sup> περίχωρος, ου, ἡ, neighboring. <sup>7</sup> πενθερά, ᾱς, ἡ, mother-in-law. <sup>8</sup> συνέχω, hold fast, oppress. <sup>9</sup> πυρετός, οῦ, ὁ, fever. <sup>10</sup> ἐφίστημι, stand over, come upon. <sup>11</sup> ἐπάνω, above, over (gen). <sup>12</sup> παραχρῆμα, immediately, instantly. <sup>13</sup> δύνω, enter, set. <sup>14</sup> νόσος, ου, ἡ, disease, malady. <sup>15</sup> ποικίλος, varied, manifold. <sup>16</sup> ἐάω, permit, allow.

Γενομένης δὲ ἡμέρας, ἐξελθὼν ἐπορεύθη εἰς ἔρημον τόπον, καὶ οἱ 42

ὄχλοι ἐπεζήτουν<sup>1</sup> αὐτόν, καὶ ἤλθον ἕως αὐτοῦ, καὶ κατεῖχον<sup>2</sup>

αὐτόν τοῦ μὴ πορεύεσθαι ἀπ' αὐτῶν. Ὁ δὲ εἶπεν πρὸς αὐτοὺς ὅτι 43

Καὶ ταῖς ἐτέραις πόλεσιν εὐαγγελίσασθαι με δεῖ τὴν βασιλείαν

τοῦ θεοῦ: ὅτι εἰς τοῦτο ἀπέσταλμαι.

Καὶ ἦν κηρύσσων ἐν ταῖς συναγωγαῖς τῆς Γαλιλαίας. 44

Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ τὸν ὄχλον ἐπικεῖσθαι<sup>3</sup> αὐτῷ τοῦ ἀκούειν τὸν 5

λόγον τοῦ θεοῦ, καὶ αὐτὸς ἦν ἐστὼς παρὰ τὴν λίμνην<sup>4</sup>

Γεννησαρέτ:<sup>5</sup> καὶ εἶδεν δύο πλοῖα ἐστῶτα παρὰ τὴν λίμνην: οἱ δὲ 2

ἄλιεῖς<sup>6</sup> ἀποβάντες<sup>7</sup> ἀπ' αὐτῶν ἀπέπλυναν<sup>8</sup> τὰ δίκτυα.<sup>9</sup> Ἐμβὰς<sup>10</sup> 3

δὲ εἰς ἓν τῶν πλοίων, ὃ ἦν τοῦ Σίμωνος, ἠρώτησεν αὐτὸν ἀπὸ τῆς

γῆς ἐπαναγαγεῖν<sup>11</sup> ὀλίγον. Καὶ καθίσας ἐδίδασκεν ἐκ τοῦ πλοίου

τοὺς ὄχλους. Ὡς δὲ ἐπαύσατο<sup>12</sup> λαλῶν, εἶπεν πρὸς τὸν Σίμονα, 4

Ἐπανάγαγε<sup>11</sup> εἰς τὸ βάθος,<sup>13</sup> καὶ χαλάσατε<sup>14</sup> τὰ δίκτυα ὑμῶν εἰς

ἄγραν.<sup>15</sup> Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Σίμων εἶπεν αὐτῷ, Ἐπιστάτα,<sup>16</sup> δι' 5

ὅλης τῆς νυκτὸς κοπιάσαντες<sup>17</sup> οὐδὲν ἐλάβομεν: ἐπὶ δὲ τῷ

ρήματί σου χαλάσω<sup>14</sup> τὸ δίκτυον.<sup>9</sup> Καὶ τοῦτο ποιήσαντες, 6

συνέκλεισαν<sup>18</sup> πλῆθος ἰχθύων<sup>19</sup> πολὺ: διερρήγνυτο<sup>20</sup> δὲ τὸ

<sup>1</sup> ἐπιζητέω, seek for, seek after. <sup>2</sup> κατέχω, hold back, hold fast. <sup>3</sup> ἐπικεῖμαι, lie on, lie upon. <sup>4</sup> λίμνη, ης, ἡ, lake. <sup>5</sup> Γεννησαρέτ, ἡ, Gennesaret. <sup>6</sup> ἄλιεύς, ὁ, fisherman. <sup>7</sup> ἀποβαίνω, get out, go away. <sup>8</sup> ἀποπλύνω, wash, rinse. <sup>9</sup> δίκτυον, ου, τό, net, fishing net. <sup>10</sup> ἐμβαίνω, embark. <sup>11</sup> ἐπανάγω, put out (to sea), return. <sup>12</sup> παύω, cause to cease. <sup>13</sup> βάθος, ους, τό, depth, deep. <sup>14</sup> χαλάω, slacken, let down. <sup>15</sup> ἄγρα, ας, ἡ, catch, booty. <sup>16</sup> ἐπιστάτης, ου, ὁ, chief, commander. <sup>17</sup> κοπιάω, toil, labor. <sup>18</sup> συγκλείω, shut, enclose. <sup>19</sup> ἰχθύς, ὅς, ὁ, fish. <sup>20</sup> διαρρήσσω, tear asunder.

δίκτυον<sup>1</sup> αὐτῶν: καὶ κατένευσαν<sup>2</sup> τοῖς μετόχοις<sup>3</sup> τοῖς ἐν τῷ ἐτέρῳ 7  
 πλοίῳ, τοῦ ἐλθόντας συλλαβέσθαι<sup>4</sup> αὐτοῖς: καὶ ἦλθον καὶ  
 ἔπλησαν ἀμφοτέρα<sup>5</sup> τὰ πλοῖα, ὥστε βυθίζεσθαι<sup>6</sup> αὐτά. Ἰδὼν δὲ 8  
 Σίμων Πέτρος προσέπεσεν<sup>7</sup> τοῖς γόνασιν<sup>8</sup> Ἰησοῦ, λέγων, Ὑψέλθε  
 ἀπ' ἐμοῦ, ὅτι ἀνὴρ ἁμαρτωλός εἰμι, κύριε. Θάμβος<sup>9</sup> γὰρ 9  
 περιέσχεν<sup>10</sup> αὐτὸν καὶ πάντας τοὺς σὺν αὐτῷ, ἐπὶ τῇ ἄγρᾳ<sup>11</sup> τῶν  
 ἰχθύων<sup>12</sup> ἣ συνέλαβον: <sup>4</sup> ὁμοίως δὲ καὶ Ἰάκωβον καὶ Ἰωάννην, 10  
 υἱοὺς Ζεβεδαίου,<sup>13</sup> οἱ ἦσαν κοινωνοὶ<sup>14</sup> τῷ Σίμωνι. Καὶ εἶπεν πρὸς  
 τὸν Σίμωνα ὁ Ἰησοῦς, Μὴ φοβοῦ: ἀπὸ τοῦ νῦν ἀνθρώπους ἔση  
 ζωγρῶν.<sup>15</sup> Καὶ καταγαγόντες<sup>16</sup> τὰ πλοῖα ἐπὶ τὴν γῆν, ἀφέντες 11  
 ἅπαντα, ἠκολούθησαν αὐτῷ.

Καὶ ἐγένετο, ἐν τῷ εἶναι αὐτὸν ἐν μιᾷ τῶν πόλεων, καὶ ἰδοὺ, ἀνὴρ 12  
 πλήρης<sup>17</sup> λέπρας:<sup>18</sup> καὶ ἰδὼν τὸν Ἰησοῦν, πεσὼν ἐπὶ πρόσωπον,  
 ἐδεήθη<sup>19</sup> αὐτοῦ, λέγων, Κύριε, ἐὰν θέλῃς, δύνασαί με καθαρίσαι. 13  
 Καὶ ἐκτείνας<sup>20</sup> τὴν χεῖρα ἥψατο αὐτοῦ, εἰπὼν, Θέλω,  
 καθαρίσθητι. Καὶ εὐθέως ἡ λέπρα<sup>18</sup> ἀπῆλθεν ἀπ' αὐτοῦ. Καὶ 14  
 αὐτὸς παρήγγειλεν αὐτῷ μηδενὶ εἰπεῖν: ἀλλὰ ἀπελθὼν δείξον  
 σεαυτὸν τῷ ἱερεῖ, καὶ προσένεγκε περὶ τοῦ καθαρισμοῦ<sup>21</sup> σου,

<sup>1</sup> δίκτυον, ου, τό, net, fishing net. <sup>2</sup> κατανεύω, signal, nod. <sup>3</sup> μέτοχος, ου, ό, partaker, partner. <sup>4</sup> συλλαμβάνω, take, conceive. <sup>5</sup> ἀμφοτέροι, both, both of two. <sup>6</sup> βυθίζω, sink, plunge. <sup>7</sup> προσπίπτω, fall upon, fall down before. <sup>8</sup> γόνυ, ατος, τό, knee. <sup>9</sup> θάμβος, ους, τό, amazement, astonishment. <sup>10</sup> περιέχω, surround, seize. <sup>11</sup> ἄγρα, ας, ή, catch, booty. <sup>12</sup> ἰχθύς, ύος, ό, fish. <sup>13</sup> Ζεβεδαίος, ου, ό, Zebedee. <sup>14</sup> κοινωνός, οῦ, ό, partner, sharer. <sup>15</sup> ζωγρέω, capture alive. <sup>16</sup> κατάγω, bring down, lead down. <sup>17</sup> πλήρης, full. <sup>18</sup> λέπρα, ας, ή, leprosy. <sup>19</sup> δέομαι, ask, request. <sup>20</sup> ἐκτείνω, stretch forth, stretch out. <sup>21</sup> καθαρισμός, οῦ, ό, cleansing, purification.



καθὼς προσέταξεν<sup>1</sup> Μωσῆς, εἰς μαρτύριον<sup>2</sup> αὐτοῖς. Διήρχετο δὲ 15

μᾶλλον ὁ λόγος περὶ αὐτοῦ· καὶ συνήρχοντο ὄχλοι πολλοὶ

ἀκούειν, καὶ θεραπεύεσθαι ὑπ' αὐτοῦ ἀπὸ τῶν ἀσθενειῶν<sup>3</sup> αὐτῶν.

Αὐτὸς δὲ ἦν ὑποχωρῶν<sup>4</sup> ἐν ταῖς ἐρήμοις καὶ προσευχόμενος. 16

Καὶ ἐγένετο ἐν μιᾷ τῶν ἡμερῶν, καὶ αὐτὸς ἦν διδάσκων· καὶ ἦσαν 17

καθήμενοι Φαρισαῖοι καὶ νομοδιδάσκαλοι,<sup>5</sup> οἳ ἦσαν ἐληλυθότες

ἐκ πάσης κόμης τῆς Γαλιλαίας καὶ Ἰουδαίας καὶ Ἱερουσαλήμ·

καὶ δύναμις κυρίου ἦν εἰς τὸ ἰᾶσθαι αὐτούς. Καὶ ἰδοὺ, ἄνδρες 18

φέροντες ἐπὶ κλίνης<sup>6</sup> ἄνθρωπον ὃς ἦν παραλελυμένος,<sup>7</sup> καὶ

ἐζήτουν αὐτὸν εἰσενεγκεῖν<sup>8</sup> καὶ θεῖναι ἐνώπιον αὐτοῦ· καὶ μὴ 19

εὐρόντες ποίας εἰσενέγκωσιν<sup>8</sup> αὐτὸν διὰ τὸν ὄχλον, ἀναβάντες

ἐπὶ τὸ δῶμα,<sup>9</sup> διὰ τῶν κεράμων<sup>10</sup> καθῆκαν<sup>11</sup> αὐτὸν σὺν τῷ

κλινιδίῳ<sup>12</sup> εἰς τὸ μέσον ἔμπροσθεν τοῦ Ἰησοῦ. Καὶ ἰδὼν τὴν 20

πίστιν αὐτῶν, εἶπεν αὐτῷ, Ἄνθρωπε, ἀφέωνταί σοι αἱ ἁμαρτίαι

σου. Καὶ ἤρξαντο διαλογίζεσθαι<sup>13</sup> οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι, 21

λέγοντες, Τίς ἐστὶν οὗτος ὃς λαλεῖ βλασφημίας;<sup>14</sup> Τίς δύναται

ἀφιέναι ἁμαρτίας, εἰ μὴ ὁ μόνος ὁ θεός; Ἐπιγινούς δὲ ὁ Ἰησοῦς τοὺς 22

διαλογισμοὺς<sup>15</sup> αὐτῶν ἀποκριθεὶς εἶπεν πρὸς αὐτούς, Τί

<sup>1</sup> προστάσσω, command, order. <sup>2</sup> μαρτύριον, ου, τό, testimony, witness. <sup>3</sup> ἀσθένεια, ας, ἡ, weakness, sickness. <sup>4</sup> ὑποχωρέω, withdraw, go away. <sup>5</sup> νομοδιδάσκαλος, ου, ὁ, teacher of the law. <sup>6</sup> κλίνη, ης, ἡ, couch, bed. <sup>7</sup> παραλύω, relax, enfeeble. <sup>8</sup> εἰσφέρω, carry inward, bring in. <sup>9</sup> δῶμα, τος, τό, house, housetop. <sup>10</sup> κέραμος, ου, ὁ, clay, roof tile. <sup>11</sup> καθίημι, let down, lower. <sup>12</sup> κλινίδιον, ου, τό, small bed, cot. <sup>13</sup> διαλογίζομαι, debate, reason. <sup>14</sup> βλασφημία, ας, ἡ, blasphemy, reproach. <sup>15</sup> διαλογισμός, οῦ, ὁ, reasoning, questioning.

διαλογίζεσθε<sup>1</sup> ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν; Τί ἐστὶν εὐκοπώτερον,<sup>2</sup> 23  
 εἰπεῖν, Ἀφένονται σοι αἱ ἁμαρτίαι σου, ἢ εἰπεῖν, Ἐγείραι καὶ  
 περιπάτει; Ὅτι δὲ εἰδῆτε ὅτι ἐξουσίαν ἔχει ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου 24  
 ἐπὶ τῆς γῆς ἀφίεναι ἁμαρτίας – εἶπεν τῷ παραλελυμένῳ<sup>3</sup> – Σοὶ  
 λέγω, ἔγεραι, καὶ ἄρας τὸ κλινίδιον<sup>4</sup> σου, πορεύου εἰς τὸν οἶκόν  
 σου. Καὶ παραχρῆμα<sup>5</sup> ἀναστὰς ἐνώπιον αὐτῶν, ἄρας ἐφ’ ὃ 25  
 κατέκειτο,<sup>6</sup> ἀπῆλθεν εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ, δοξάζων τὸν θεόν. Καὶ 26  
 ἔκστασις<sup>7</sup> ἔλαβεν ἅπαντας, καὶ ἐδόξαζον τὸν θεόν, καὶ  
 ἐπλήσθησαν φόβου, λέγοντες ὅτι Εἶδομεν παράδοξα<sup>8</sup> σήμερον.

Καὶ μετὰ ταῦτα ἐξῆλθεν, καὶ ἐθεάσατο<sup>9</sup> τελώνην,<sup>10</sup> ὀνόματι Λευῖν,<sup>11</sup> 27  
 καθήμενον ἐπὶ τῷ τελώνιον,<sup>12</sup> καὶ εἶπεν αὐτῷ, Ἀκολούθει μοι. 28  
 Καὶ καταλιπὼν<sup>13</sup> ἅπαντα, ἀναστὰς ἠκολούθησεν αὐτῷ. Καὶ 29  
 ἐποίησεν δοχὴν<sup>14</sup> μεγάλην Λευῖς<sup>11</sup> αὐτῷ ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ· καὶ ἦν  
 ὄχλος τελωνῶν<sup>10</sup> πολὺς, καὶ ἄλλων οἱ ἦσαν μετ’ αὐτῶν  
 κατακείμενοι.<sup>6</sup> Καὶ ἐγόγγυζον<sup>15</sup> οἱ γραμματεῖς αὐτῶν καὶ οἱ 30  
 Φαρισαῖοι πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, λέγοντες, Διὰ τί μετὰ τῶν  
 τελωνῶν<sup>10</sup> καὶ ἁμαρτωλῶν ἐσθίετε καὶ πίνετε; Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ 31  
 Ἰησοῦς εἶπεν πρὸς αὐτούς, Οὐ χρεῖαν ἔχουσιν οἱ ὑγιαίνοντες<sup>16</sup>

<sup>1</sup> διαλογίζομαι, debate, reason. <sup>2</sup> εὐκοπώτερον, easier. <sup>3</sup> παραλύω, relax, enfeeble. <sup>4</sup> κλινίδιον, ου, τό, small bed, cot. <sup>5</sup> παραχρῆμα, immediately, instantly. <sup>6</sup> κατέκειμαι, lie down, lie sick. <sup>7</sup> ἔκστασις, εως, ἡ, bewilderment, ecstasy. <sup>8</sup> παράδοξος, strange, wonderful. <sup>9</sup> θεάομαι, look at, behold. <sup>10</sup> τελώνης, ου, ὁ, tax collector, collector of taxes. <sup>11</sup> Λευῖς, ὁ, Levi. <sup>12</sup> τελώνιον, ου, τό, tax office, tax collector's office. <sup>13</sup> καταλείπω, leave, leave behind. <sup>14</sup> δοχή, ἡς, ἡ, reception, banquet. <sup>15</sup> γογγύζω, mutter, murmur. <sup>16</sup> ὑγιαίνω, be in good health, am well.

ἱατροῦ,<sup>1</sup> ἀλλ' οἱ κακῶς<sup>2</sup> ἔχοντες. Οὐκ ἐλήλυθα καλέσαι δικαίους, 32  
 ἀλλὰ ἁμαρτωλοὺς εἰς μετάνοιαν.<sup>3</sup> Οἱ δὲ εἶπον πρὸς αὐτόν, Διὰ τί 33  
 οἱ μαθηταὶ Ἰωάννου νηστεύουσιν<sup>4</sup> πυκνά,<sup>5</sup> καὶ δεήσεις<sup>6</sup>  
 ποιοῦνται, ὁμοίως καὶ οἱ τῶν Φαρισαίων: οἱ δὲ σοὶ ἐσθίουσιν καὶ  
 πίνουσιν; Ὁ δὲ εἶπεν πρὸς αὐτούς, Μὴ δύνασθε τοὺς υἱοὺς τοῦ 34  
 νυμφῶνος,<sup>7</sup> ἐν ᾧ ὁ νυμφίος<sup>8</sup> μετ' αὐτῶν ἐστίν, ποιῆσαι νηστεύειν<sup>4</sup>  
 ; Ἐλεύσονται δὲ ἡμέραι, καὶ ὅταν ἀπαρθῇ<sup>9</sup> ἀπ' αὐτῶν ὁ νυμφίος,<sup>8</sup> 35  
 τότε νηστεύσουσιν<sup>4</sup> ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις. Ἔλεγεν δὲ καὶ 36  
 παραβολὴν πρὸς αὐτοὺς ὅτι Οὐδεὶς ἐπίβλημα<sup>10</sup> ἱματίου καινοῦ  
 ἐπιβάλλει<sup>11</sup> ἐπὶ ἱμάτιον παλαιόν:<sup>12</sup> εἰ δὲ μήγε,<sup>13</sup> καὶ τὸ καινὸν  
 σχίζει,<sup>14</sup> καὶ τῷ παλαιῷ<sup>12</sup> οὐ συμφωνεῖ<sup>15</sup> τὸ ἀπὸ τοῦ καινοῦ. Καὶ 37  
 οὐδεὶς βάλλει οἶνον νέον<sup>16</sup> εἰς ἀσκοῦς<sup>17</sup> παλαιούς:<sup>12</sup> εἰ δὲ μήγε,<sup>13</sup>  
 ῥήξει<sup>18</sup> ὁ νέος<sup>16</sup> οἶνος τοὺς ἀσκοὺς,<sup>17</sup> καὶ αὐτὸς ἐκχυθήσεται, καὶ οἱ  
 ἀσκοὶ<sup>17</sup> ἀπολοῦνται. Ἀλλὰ οἶνον νέον<sup>16</sup> εἰς ἀσκοῦς<sup>17</sup> καινοὺς 38  
 βλητέον,<sup>19</sup> καὶ ἀμφότεροι<sup>20</sup> συντηροῦνται.<sup>21</sup> Καὶ οὐδεὶς πιὼν 39  
 παλαιὸν<sup>12</sup> εὐθέως θέλει νέον:<sup>16</sup> λέγει γάρ, Ὁ παλαιὸς<sup>12</sup>  
 χρηστότερός<sup>22</sup> ἐστίν.

<sup>1</sup> ἱατρός, οὗ, ὁ, physician. <sup>2</sup> κακῶς, badly, evilly. <sup>3</sup> μετάνοια, ας, ἡ, repentance, change of mind. <sup>4</sup> νηστεύω, fast. <sup>5</sup> πυκνός, frequent, numerous. <sup>6</sup> δεήσις, εως, ἡ, entreaty, prayer. <sup>7</sup> νυμφῶν, ὦνος, ὁ, bridal chamber, wedding hall. <sup>8</sup> νυμφίος, ου, ὁ, bridegroom. <sup>9</sup> ἀπαίρω, take away, depart. <sup>10</sup> ἐπίβλημα, τος, τό, patch, patch on a garment. <sup>11</sup> ἐπιβάλλω, lay upon, throw upon. <sup>12</sup> παλαιός, old, ancient. <sup>13</sup> μήγε, otherwise (used in the phrase εἰ δὲ μήγε). <sup>14</sup> σχίζω, split, separate. <sup>15</sup> συμφωνέω, agree with, agree together. <sup>16</sup> νέος, new, young. <sup>17</sup> ἀσκός, ος, ὁ, leather bottle, wineskin. <sup>18</sup> ῥήγνυμι, break apart, throw down. <sup>19</sup> βλητέος, must be put, that ought to be put. <sup>20</sup> ἀμφότεροι, both, both of two. <sup>21</sup> συντηρέω, preserve, treasure. <sup>22</sup> χρηστός, good, kind.

Ἐγένετο δὲ ἐν σαββάτῳ δευτεροπρώτῳ<sup>1</sup> διαπορεύεσθαι<sup>2</sup> αὐτὸν διὰ 6  
 τῶν σπορίμων·<sup>3</sup> καὶ ἔτιλλον<sup>4</sup> οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ τοὺς στάχυν,<sup>5</sup>  
 καὶ ἤσθιον, ψάχοντες<sup>6</sup> ταῖς χερσίν. Τινὲς δὲ τῶν Φαρισαίων 2  
 εἶπον αὐτοῖς, Τί ποιεῖτε ὃ οὐκ ἔξεστιν ποιεῖν ἐν τοῖς σάββασιν; 3  
 Καὶ ἀποκριθεὶς πρὸς αὐτοὺς εἶπεν ὁ Ἰησοῦς, Οὐδὲ τοῦτο  
 ἀνέγνωτε, ὃ ἐποίησεν Δαυὶδ, ὁπότε<sup>7</sup> ἐπείνασεν<sup>8</sup> αὐτὸς καὶ οἱ μετ'  
 αὐτοῦ ὄντες; Ὡς εἰσῆλθεν εἰς τὸν οἶκον τοῦ θεοῦ, καὶ τοὺς 4  
 ἄρτους τῆς προθέσεως<sup>9</sup> ἔλαβεν, καὶ ἔφαγεν, καὶ ἔδωκεν καὶ τοῖς  
 μετ' αὐτοῦ, οὓς οὐκ ἔξεστιν φαγεῖν εἰ μὴ μόνους τοὺς ἱερεῖς; Καὶ 5  
 ἔλεγεν αὐτοῖς ὅτι Κύριός ἐστιν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ  
 σαββάτου.

Ἐγένετο δὲ καὶ ἐν ἐτέρῳ σαββάτῳ εἰσελθεῖν αὐτὸν εἰς τὴν 6  
 συναγωγὴν καὶ διδάσκειν· καὶ ἦν ἐκεῖ ἄνθρωπος, καὶ ἡ χεὶρ  
 αὐτοῦ ἡ δεξιὰ ἦν ξηρά.<sup>10</sup> Παρετήρουν<sup>11</sup> δὲ οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ 7  
 Φαρισαῖοι, εἰ ἐν τῷ σαββάτῳ θεραπεύσει· ἵνα εὕρωσιν  
 κατηγορίαν<sup>12</sup> αὐτοῦ. Αὐτὸς δὲ ᾗδει τοὺς διαλογισμοὺς<sup>13</sup> αὐτῶν, 8  
 καὶ εἶπεν τῷ ἀνθρώπῳ τῷ ξηρᾷ<sup>10</sup> ἔχοντι τὴν χεῖρα, Ὑγεραι, καὶ  
 στήθι εἰς τὸ μέσον. Ὁ δὲ ἀναστὰς ἔστη. Εἶπεν οὖν ὁ Ἰησοῦς πρὸς 9

<sup>1</sup> δευτερόπρωτος, second-first. <sup>2</sup> διαπορεύομαι, pass across, journey through. <sup>3</sup> σπόριμος, grain field, sown. <sup>4</sup> τιλλω, pluck, pick. <sup>5</sup> στάχυς, υος, ὅ, Stachys, head of grain. <sup>6</sup> ψάχω, rub, rub to pieces. <sup>7</sup> ὁπότε, when. <sup>8</sup> πεινάω, hunger, am hungry. <sup>9</sup> πρόθεσις, εως, ἡ, setting forth, purpose. <sup>10</sup> ξηρός, dry, withered. <sup>11</sup> παρατηρέω, watch closely, observe scrupulously. <sup>12</sup> κατηγορία, ας, ἡ, accusation, charge. <sup>13</sup> διαλογισμός, οῦ, ὁ, reasoning, questioning.

αὐτούς, Ἐπερωτήσω ὑμᾶς τί, Ἐξεστὶν τοῖς σάββασιν  
 ἀγαθοποιῆσαι<sup>1</sup> ἢ κακοποιῆσαι;<sup>2</sup> Ψυχὴν σῶσαι ἢ ἀποκτείνειν; Καὶ 10  
 περιβλεψάμενος<sup>3</sup> πάντας αὐτούς, εἶπεν αὐτῷ, Ἐκτεῖνον<sup>4</sup> τὴν  
 χεῖρά σου. Ὁ δὲ ἐποίησεν καὶ ἀποκατεστάθη<sup>5</sup> ἡ χεὶρ αὐτοῦ ὑγιής<sup>6</sup>  
 ὡς ἡ ἄλλη. Αὐτοὶ δὲ ἐπλήσθησαν ἀνοίας;<sup>7</sup> καὶ διελάλουν<sup>8</sup> πρὸς 11  
 ἀλλήλους, τί ἂν ποιήσειαν τῷ Ἰησοῦ.

Ἐγένετο δὲ ἐν ταῖς ἡμέραις ταύταις ἐξῆλθεν εἰς τὸ ὄρος 12  
 προσεύξασθαι· καὶ ἦν διανυκτερεύων<sup>9</sup> ἐν τῇ προσευχῇ τοῦ θεοῦ. 13  
 Καὶ ὅτε ἐγένετο ἡμέρα, προσεφώνησεν<sup>10</sup> τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ:  
 καὶ ἐκλεξάμενος<sup>11</sup> ἀπ' αὐτῶν δώδεκα, οὓς καὶ ἀποστόλους  
 ὠνόμασεν,<sup>12</sup> Σίμωνα ὃν καὶ ὠνόμασεν<sup>12</sup> Πέτρον, καὶ Ἀνδρέαν<sup>13</sup> 14  
 τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, Ἰάκωβον καὶ Ἰωάννην, Φίλιππον καὶ  
 Βαρθολομαῖον,<sup>14</sup> Ματθαῖον<sup>15</sup> καὶ Θωμᾶν,<sup>16</sup> Ἰάκωβον τὸν τοῦ 15  
 Ἀλφαίου,<sup>17</sup> καὶ Σίμωνα τὸν καλούμενον Ζηλωτὴν,<sup>18</sup> Ἰούδαν 16  
 Ἰακώβου, καὶ Ἰούδαν Ἰσκαριώτην,<sup>19</sup> ὃς καὶ ἐγένετο προδότης.<sup>20</sup> 17  
 Καὶ καταβὰς μετ' αὐτῶν, ἔστη ἐπὶ τόπου πεδινοῦ,<sup>21</sup> καὶ ὄχλος  
 μαθητῶν αὐτοῦ, καὶ πλῆθος πολὺ τοῦ λαοῦ ἀπὸ πάσης τῆς  
 Ἰουδαίας καὶ Ἱερουσαλήμ, καὶ τῆς παραλίου<sup>22</sup> Τύρου<sup>23</sup> καὶ

<sup>1</sup> ἀγαθοποιέω, do good/right, do what is good/right. <sup>2</sup> κακοποιέω, do evil, harm. <sup>3</sup> περιβλέπομαι, look around, look around on. <sup>4</sup> ἐκτείνω, stretch forth, stretch out. <sup>5</sup> ἀποκαθίστημι, restore, give back. <sup>6</sup> ὑγιής, whole, healthy. <sup>7</sup> ἀνοία, ας, ἡ, folly, foolishness. <sup>8</sup> διαλάlew, discuss, converse together. <sup>9</sup> διανυκτερεύω, spend the whole night. <sup>10</sup> προσφωνέω, call to, summon. <sup>11</sup> ἐκλέγομαι, choose, elect. <sup>12</sup> ὀνομάζω, name, give a name to. <sup>13</sup> Ἀνδρέας, ου, ὁ, Andrew. <sup>14</sup> Βαρθολομαῖος, ου, ὁ, Bartholomew. <sup>15</sup> Ματθαῖος, ου, ὁ, Matthew. <sup>16</sup> Θωμᾶς, ᾱ, ὁ, Thomas. <sup>17</sup> Ἀλφαῖος, ου, ὁ, Alphaeus. <sup>18</sup> ζήλωτης, οῦ, ὁ, Zealot, zealot. <sup>19</sup> Ἰσκαριώτης, ου, ὁ, Iscariot, man of Kerioth. <sup>20</sup> προδότης, ου, ὁ, betrayer, traitor. <sup>21</sup> πεδινός, flat, level. <sup>22</sup> παράλιος, ου, ἡ, coastal, on the coast. <sup>23</sup> Τύρος, ου, ἡ, Tyre.

Σιδῶνος,<sup>1</sup> οἱ ἦλθον ἀκοῦσαι αὐτοῦ, καὶ ἰαθῆναι ἀπὸ τῶν νόσων<sup>2</sup>  
 αὐτῶν: καὶ οἱ ὀχλούμενοι<sup>3</sup> ὑπὸ πνευμάτων ἀκαθάρτων, καὶ 18  
 ἐθεραπεύοντο. Καὶ πᾶς ὁ ὄχλος ἐζήτει ἅπτεσθαι αὐτοῦ: ὅτι 19  
 δύναμις παρ' αὐτοῦ ἐξήρχετο καὶ ἴατο πάντας.

Καὶ αὐτὸς ἐπάρας<sup>4</sup> τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ εἰς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ 20  
 ἔλεγεν,

Μακάριοι οἱ πτωχοί, ὅτι ὑμετέρα<sup>5</sup> ἐστὶν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ.

Μακάριοι οἱ πεινῶντες<sup>6</sup> νῦν, ὅτι χορτασθήσεσθε.<sup>7</sup> 21

Μακάριοι οἱ κλαίοντες νῦν, ὅτι γελάσετε.<sup>8</sup>

Μακάριοί ἐστε, ὅταν μισήσωσιν ὑμᾶς οἱ ἄνθρωποι, καὶ ὅταν 22  
 ἀφορίσωσιν<sup>9</sup> ὑμᾶς, καὶ ὀνειδίσωσιν,<sup>10</sup> καὶ ἐκβάλωσιν τὸ ὄνομα  
 ὑμῶν ὡς πονηρόν, ἕνεκα τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου. Χάρητε ἐν 23  
 ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ καὶ σκιρτήσατε:<sup>11</sup> ἰδοὺ γάρ, ὁ μισθὸς ὑμῶν  
 πολὺς ἐν τῷ οὐρανῷ: κατὰ ταῦτα γὰρ ἐποιοῦν τοῖς προφήταις οἱ  
 πατέρες αὐτῶν.

<sup>1</sup> Σιδῶν, ὠνος, ἢ, Sidon. <sup>2</sup> νόσος, ου, ἢ, disease, malady. <sup>3</sup> ὀχλέω, trouble, torment. <sup>4</sup> ἐπαίρω, lift up, raise. <sup>5</sup> ὑμέτερος, your. <sup>6</sup> πεινάω, hunger, am hungry. <sup>7</sup> χορτάζω, eat until full, be filled. <sup>8</sup> γελᾶω, laugh. <sup>9</sup> ἀφορίζω, separate, set apart. <sup>10</sup> ὀνειδίζω, reproach, revile. <sup>11</sup> σκιρτάω, leap, leap for joy.

Πλὴν οὐαὶ ὑμῖν τοῖς πλουσίοις, ὅτι ἀπέχετε<sup>1</sup> τὴν παράκλησιν ὑμῶν. 24

Οὐαὶ ὑμῖν, οἱ ἐμπεπλησμένοι,<sup>2</sup> ὅτι πεινάσετε.<sup>3</sup> 25

Οὐαὶ ὑμῖν, οἱ γελῶντες<sup>4</sup> νῦν, ὅτι πενθήσετε<sup>5</sup> καὶ κλαύσετε.

Οὐαὶ ὅταν καλῶς ὑμᾶς εἴπωσιν οἱ ἄνθρωποι: κατὰ ταῦτα γὰρ 26

ἐποιοῦν τοῖς ψευδοπροφήταις<sup>6</sup> οἱ πατέρες αὐτῶν.

Ἄλλ' ὑμῖν λέγω τοῖς ἀκούουσιν, Ἀγαπᾶτε τοὺς ἐχθροὺς ὑμῶν, 27

καλῶς ποιεῖτε τοῖς μισοῦσιν ὑμᾶς, εὐλογεῖτε τοὺς καταρωμένους 28

ὑμῖν, προσεύχεσθε ὑπὲρ τῶν ἐπηρεάζοντων<sup>8</sup> ὑμᾶς. Τῷ τύπτοντί<sup>9</sup> 29

σε ἐπὶ τὴν σιαγὸνα,<sup>10</sup> πάρεχε<sup>11</sup> καὶ τὴν ἄλλην: καὶ ἀπὸ τοῦ

αἵροντός σου τὸ ἱμάτιον, καὶ τὸν χιτῶνα<sup>12</sup> μὴ κωλύσης. Παντὶ δὲ 30

τῷ αἰτοῦντί σε δίδου: καὶ ἀπὸ τοῦ αἵροντος τὰ σὰ μὴ ἀπαίτει.<sup>13</sup> 31

Καὶ καθὼς θέλετε ἵνα ποιῶσιν ὑμῖν οἱ ἄνθρωποι, καὶ ὑμεῖς

ποιεῖτε αὐτοῖς ὁμοίως. Καὶ εἰ ἀγαπᾶτε τοὺς ἀγαπῶντας ὑμᾶς, 32

ποία ὑμῖν χάρις ἐστίν; Καὶ γὰρ οἱ ἁμαρτωλοὶ τοὺς ἀγαπῶντας

αὐτοὺς ἀγαπῶσιν. Καὶ ἐὰν ἀγαθοποιῇτε<sup>14</sup> τοὺς ἀγαθοποιοῦντας<sup>14</sup> 33

<sup>1</sup> ἀπέχω, received, obtain. <sup>2</sup> ἐμπίπλημι, fill up, satisfy. <sup>3</sup> πεινάω, hunger, am hungry. <sup>4</sup> γελάω, laugh. <sup>5</sup> πενθέω, mourn, lament. <sup>6</sup> ψευδοπροφήτης, ου, δ, false prophet. <sup>7</sup> καταράομαι, curse. <sup>8</sup> ἐπηρεάζω, mistreat, revile. <sup>9</sup> τύπτω, smite, beat. <sup>10</sup> σιαγών, ὄνος, ἡ, cheek, jawbone. <sup>11</sup> παρέχω, offer, afford. <sup>12</sup> χιτῶν, ὄνος, δ, tunic, garment. <sup>13</sup> ἀπαιτέω, ask for, demand. <sup>14</sup> ἀγαθοποιέω, do good/right, do what is good/right.

ὑμᾶς, ποία ὑμῖν χάρις ἐστίν; Καὶ γὰρ οἱ ἁμαρτωλοὶ τὸ αὐτὸ  
 ποιοῦσιν. Καὶ ἐὰν δανείζητε<sup>1</sup> παρ' ὧν ἐλπίζετε ἀπολαβεῖν,<sup>2</sup> ποία 34  
 ὑμῖν χάρις ἐστίν; Καὶ γὰρ ἁμαρτωλοὶ ἁμαρτωλοῖς δανείζουσιν,<sup>1</sup>  
 ἵνα ἀπολάβωσιν<sup>2</sup> τὰ ἴσα.<sup>3</sup> Πλὴν ἀγαπάτε τοὺς ἐχθροὺς ὑμῶν, καὶ 35  
 ἀγαθοποιεῖτε,<sup>4</sup> καὶ δανείζετε,<sup>1</sup> μηδὲν ἀπελπίζοντες;<sup>5</sup> καὶ ἔσται ὁ  
 μισθὸς ὑμῶν πολὺς, καὶ ἔσεσθε υἱοὶ ὑψίστου:<sup>6</sup> ὅτι αὐτὸς χρηστός  
 ἐστίν ἐπὶ τοὺς ἀχαρίστους<sup>8</sup> καὶ πονηροὺς. Γίνεσθε οὖν 36  
 οἰκτίρμονες,<sup>9</sup> καθὼς καὶ ὁ πατὴρ ὑμῶν οἰκτίρμων<sup>9</sup> ἐστίν. Καὶ μὴ 37  
 κρίνετε, καὶ οὐ μὴ κριθῆτε. Μὴ καταδικάζετε,<sup>10</sup> καὶ οὐ μὴ  
 καταδικασθῆτε:<sup>10</sup> ἀπολύετε, καὶ ἀπολυθήσεσθε: δίδετε, καὶ 38  
 δοθήσεται ὑμῖν: μέτρον<sup>11</sup> καλόν, πεπιεσμένον<sup>12</sup> καὶ  
 σεσαλευμένον<sup>13</sup> καὶ ὑπερεκχυνόμενον<sup>14</sup> δώσουσιν εἰς τὸν κόλπον  
 ὑμῶν. Τῷ γὰρ αὐτῷ μέτρῳ<sup>11</sup> ᾧ μετρεῖτε<sup>16</sup> ἀντιμετρηθήσεται<sup>17</sup>  
 ὑμῖν.

Εἶπεν δὲ παραβολὴν αὐτοῖς, Μήτι<sup>18</sup> δύναται τυφλὸς τυφλὸν 39  
 ὁδηγεῖν;<sup>19</sup> Οὐχὶ ἀμφοτέροι<sup>20</sup> εἰς βόθυνον<sup>21</sup> πεσοῦνται; Οὐκ ἔστιν 40  
 μαθητὴς ὑπὲρ τὸν διδάσκαλον αὐτοῦ: κατηρτισμένος<sup>22</sup> δὲ πᾶς

<sup>1</sup> δανείζω, lend, borrow. <sup>2</sup> ἀπολαμβάνω, receive from, get back. <sup>3</sup> ἴσος, equal, identical. <sup>4</sup> ἀγαθοποιέω, do good/right, do what is good/right. <sup>5</sup> ἀπελπίζω, despair of, expect in return. <sup>6</sup> ὑψιστος, highest, most high. <sup>7</sup> χρηστός, good, kind. <sup>8</sup> ἀχάριστος, ungrateful. <sup>9</sup> οἰκτίρμων, merciful, compassionate. <sup>10</sup> καταδικάζω, pass sentence upon, condemn. <sup>11</sup> μέτρον, ου, τό, measure, measuring rod. <sup>12</sup> πιέζω, press, press down. <sup>13</sup> σαλεύω, shake, excite. <sup>14</sup> ὑπερεκχύνω, pour out so that it overflows. <sup>15</sup> κόλπος, ου, ό, bosom, breast. <sup>16</sup> μετρέω, measure, estimate. <sup>17</sup> ἀντιμετρέω, measure in return. <sup>18</sup> μήτι, interrogative particle expecting a negative answer. <sup>19</sup> ὁδηγέω, lead, guide. <sup>20</sup> ἀμφοτέροι, both, both of two. <sup>21</sup> βόθυνος, ου, ό, pit, ditch. <sup>22</sup> καταρτίζω, mend, fit.



ἔσται ὡς ὁ διδάσκαλος αὐτοῦ. Τί δὲ βλέπεις τὸ κάρφος<sup>1</sup> τὸ ἐν τῷ 41

ὀφθαλμῷ τοῦ ἀδελφοῦ σου, τὴν δὲ δοκὸν<sup>2</sup> τὴν ἐν τῷ ἰδίῳ

ὀφθαλμῷ οὐ κατανοεῖς;<sup>3</sup> Ἡ πῶς δύνασαι λέγειν τῷ ἀδελφῷ σου, 42

Ἀδελφέ, ἄφες ἐκβάλω τὸ κάρφος<sup>1</sup> τὸ ἐν τῷ ὀφθαλμῷ σου, αὐτὸς

τὴν ἐν τῷ ὀφθαλμῷ σου δοκὸν<sup>2</sup> οὐ βλέπων; Ὑποκριτὰ,<sup>4</sup> ἔκβαλε

πρῶτον τὴν δοκὸν<sup>2</sup> ἐκ τοῦ ὀφθαλμοῦ σου, καὶ τότε διαβλέψεις<sup>5</sup>

ἐκβαλεῖν τὸ κάρφος<sup>1</sup> τὸ ἐν τῷ ὀφθαλμῷ τοῦ ἀδελφοῦ σου. Οὐ 43

γάρ ἐστιν δένδρον καλὸν ποιοῦν καρπὸν σαπρὸν;<sup>6</sup> οὐδὲ δένδρον

σαπρὸν<sup>6</sup> ποιοῦν καρπὸν καλόν. Ἐκαστον γὰρ δένδρον ἐκ τοῦ 44

ἰδίου καρποῦ γινώσκεται. Οὐ γὰρ ἐξ ἀκανθῶν<sup>7</sup> συλλέγουσιν<sup>8</sup>

σῦκα,<sup>9</sup> οὐδὲ ἐκ βάτου<sup>10</sup> τρυγῶσιν<sup>11</sup> σταφυλὴν.<sup>12</sup> Ὁ ἀγαθὸς 45

ἄνθρωπος ἐκ τοῦ ἀγαθοῦ θησαυροῦ<sup>13</sup> τῆς καρδίας αὐτοῦ

προφέρει<sup>14</sup> τὸ ἀγαθόν, καὶ ὁ πονηρὸς ἄνθρωπος ἐκ τοῦ πονηροῦ

θησαυροῦ<sup>13</sup> τῆς καρδίας αὐτοῦ προφέρει<sup>14</sup> τὸ πονηρόν: ἐκ γὰρ τοῦ

περισεύματος<sup>15</sup> τῆς καρδίας λαλεῖ τὸ στόμα αὐτοῦ.

Τί δέ με καλεῖτε, Κύριε, κύριε, καὶ οὐ ποιεῖτε ἃ λέγω; Πᾶς ὁ 46

ἐρχόμενος πρὸς με καὶ ἀκούων μου τῶν λόγων καὶ ποιῶν αὐτούς,

ὑποδείξω<sup>16</sup> ὑμῖν τίνι ἐστὶν ὅμοιος: ὅμοιός ἐστιν ἀνθρώπῳ 48

<sup>1</sup> κάρφος, ους, τό, speck, dry stalk. <sup>2</sup> δοκός, οὔ, ἡ, beam of timber, log. <sup>3</sup> κατανοέω, observe, understand. <sup>4</sup> ὑποκριτής, οὔ, ὁ, hypocrite, pretender. <sup>5</sup> διαβλέπω, see clearly, look intently. <sup>6</sup> σαπρός, rotten, worthless. <sup>7</sup> ἀκανθα, ης, ἡ, thorn, thorn bush. <sup>8</sup> συλλέγω, collect, gather. <sup>9</sup> σῦκον, ου, τό, fig. <sup>10</sup> βάτος, ου, ὁ, bath (a liquid measure). <sup>11</sup> τρυγάω, gather in, harvest. <sup>12</sup> σταφυλή, ἥς, ἡ, grape, bunch of grapes. <sup>13</sup> θησαυρός, οὔ, ὁ, storehouse, treasure. <sup>14</sup> προφέρω, bring forth, produce. <sup>15</sup> περίσσευμα, τος, τό, superfluity, abundance. <sup>16</sup> ὑποδείκνυμι, show, indicate.

οἰκοδομοῦντι οἰκίαν, ὃς ἔσκαψεν<sup>1</sup> καὶ ἐβάθυνεν,<sup>2</sup> καὶ ἔθηκεν  
 θεμέλιον<sup>3</sup> ἐπὶ τὴν πέτραν·<sup>4</sup> πλημμύρας<sup>5</sup> δὲ γενομένης,  
 προσέρρηξεν<sup>6</sup> ὁ ποταμός<sup>7</sup> τῇ οἰκίᾳ ἐκείνῃ, καὶ οὐκ ἴσχυσεν  
 σαλεῦσαι<sup>8</sup> αὐτήν· θεμελιώτο<sup>9</sup> γὰρ ἐπὶ τὴν πέτραν.<sup>4</sup> Ὁ δὲ 49  
 ἀκούσας καὶ μὴ ποιήσας ὅμοιός ἐστιν ἀνθρώπῳ οἰκοδομήσαντι  
 οἰκίαν ἐπὶ τὴν γῆν χωρὶς θεμελίου·<sup>3</sup> ἣ προσέρρηξεν<sup>6</sup> ὁ ποταμός,<sup>7</sup>  
 καὶ εὐθέως ἔπεσεν, καὶ ἐγένετο τὸ ῥῆγμα<sup>10</sup> τῆς οἰκίας ἐκείνης  
 μέγα.

Ἐπεὶ δὲ ἐπλήρωσεν πάντα τὰ ῥήματα αὐτοῦ εἰς τὰς ἀκοὰς<sup>11</sup> τοῦ 7  
 λαοῦ, εἰσῆλθεν εἰς Καπερναοῦμ.<sup>12</sup>

Ἐκατοντάρχου<sup>13</sup> δὲ τινος δοῦλος κακῶς<sup>14</sup> ἔχων ἔμελλεν τελευτᾶν,<sup>15</sup> 2  
 ὃς ἦν αὐτῷ ἔντιμος.<sup>16</sup> Ἀκούσας δὲ περὶ τοῦ Ἰησοῦ, ἀπέστειλεν 3  
 πρὸς αὐτὸν πρεσβυτέρους τῶν Ἰουδαίων, ἐρωτῶν αὐτὸν ὅπως  
 ἐλθὼν διασώσῃ<sup>17</sup> τὸν δοῦλον αὐτοῦ. Οἱ δὲ, παραγενόμενοι πρὸς 4  
 τὸν Ἰησοῦν, παρεκάλουν αὐτὸν σπουδαίως,<sup>18</sup> λέγοντες ὅτι ἄξιός  
 ἐστιν ὃ παρέξει<sup>19</sup> τοῦτο· ἀγαπᾷ γὰρ τὸ ἔθνος ἡμῶν, καὶ τὴν 5  
 συναγωγὴν αὐτὸς ὠκοδόμησεν ἡμῖν. Ὁ δὲ Ἰησοῦς ἐπορεύετο σὺν 6

<sup>1</sup> σκάπτω, dig. <sup>2</sup> βαθύνω, deepen, go down deep. <sup>3</sup> θεμέλιος, ου, ὁ, foundation. <sup>4</sup> πέτρα, ας, ἡ, rock. <sup>5</sup> πλημμύρα, ας, ἡ, flood. <sup>6</sup> προσρῆγνυμι, dash against. <sup>7</sup> ποταμός, οὔ, ὁ, river, stream. <sup>8</sup> σαλεύω, shake, excite. <sup>9</sup> θεμελιώω, lay a foundation, found. <sup>10</sup> ῥῆγμα, τος, τό, wreck, ruin. <sup>11</sup> ἀκοή, ἡς, ἡ, hearing, report. <sup>12</sup> Καπερναοῦμ, ἡ, Capernaum. <sup>13</sup> ἑκατοντάρχης, centurion. <sup>14</sup> κακῶς, badly, evilly. <sup>15</sup> τελευτάω, die, end. <sup>16</sup> ἐντιμος, valued, precious. <sup>17</sup> διασώζω, save, bring safely to. <sup>18</sup> σπουδαίως, with haste, diligently. <sup>19</sup> παρέχω, offer, afford.

αὐτοῖς. Ἦδη δὲ αὐτοῦ οὐ μακρὰν<sup>1</sup> ἀπέχοντος<sup>2</sup> ἀπὸ τῆς οἰκίας,  
 ἔπεμψεν πρὸς αὐτὸν ὁ ἑκατόνταρχος<sup>3</sup> φίλους, λέγων αὐτῷ, Κύριε,  
 μὴ σκύλλου·<sup>4</sup> οὐ γάρ εἰμι ἱκανὸς ἵνα ὑπὸ τὴν στέγην<sup>5</sup> μου  
 εἰσέλθῃς· διὸ οὐδὲ ἑμαυτὸν ἡξίωσα<sup>6</sup> πρὸς σε ἐλθεῖν· ἀλλ' εἰπέ 7  
 λόγῳ, καὶ ἰαθήσεται ὁ παῖς<sup>7</sup> μου. Καὶ γὰρ ἐγὼ ἄνθρωπός εἰμι ὑπὸ 8  
 ἐξουσίαν τασσόμενος,<sup>8</sup> ἔχων ὑπ' ἑμαυτὸν στρατιώτας, καὶ λέγω  
 τούτῳ, Πορεύθητι, καὶ πορεύεται· καὶ ἄλλῳ, Ἔρχου, καὶ ἔρχεται·  
 καὶ τῷ δούλῳ μου, Ποίησον τοῦτο, καὶ ποιεῖ. Ἀκούσας δὲ ταῦτα 9  
 ὁ Ἰησοῦς ἐθαύμασεν αὐτόν, καὶ στραφεὶς<sup>9</sup> τῷ ἀκολουθοῦντι  
 αὐτῷ ὄχλῳ εἶπεν, Λέγω ὑμῖν, οὔτε ἐν τῷ Ἰσραὴλ τοσαύτην<sup>10</sup>  
 πίστιν εὑρον. Καὶ ὑποστρέψαντες οἱ πεμφθέντες εἰς τὸν οἶκον 10  
 εὑρον τὸν ἀσθενοῦντα δούλον ὑγιαίνοντα.<sup>11</sup>

Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ ἑξῆς,<sup>12</sup> ἐπορεύετο εἰς πόλιν καλουμένην Ναῖν·<sup>13</sup> 11  
 καὶ συνεπορεύοντο<sup>14</sup> αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἱκανοί, καὶ ὄχλος  
 πολὺς. Ὡς δὲ ἤγγισεν τῇ πύλῃ<sup>15</sup> τῆς πόλεως, καὶ ἰδού, 12  
 ἐξεκομίζετο<sup>16</sup> τεθνηκώς,<sup>17</sup> υἱὸς μονογενῆς<sup>18</sup> τῇ μητρὶ αὐτοῦ, καὶ  
 αὐτὴ χήρα· καὶ ὄχλος τῆς πόλεως ἱκανὸς σὺν αὐτῇ. Καὶ ἰδὼν 13  
 αὐτὴν ὁ κύριος ἐσπλαγχνίσθη<sup>19</sup> ἐπ' αὐτῇ, καὶ εἶπεν αὐτῇ, Μὴ

<sup>1</sup> μακρὰν, far away. <sup>2</sup> ἀπέχω, received, obtain. <sup>3</sup> ἑκατοντάρχης, centurion. <sup>4</sup> σκύλλω, trouble, bother. <sup>5</sup> στέγη, ἡ, ἴ, roof, flat roof of a house. <sup>6</sup> ἡξιόω, consider worthy. <sup>7</sup> παῖς, ὁ, male or female child, servant. <sup>8</sup> τάσσω, arrange, appoint. <sup>9</sup> στρέφω, turn, am converted. <sup>10</sup> τοσούτος, so great, so much. <sup>11</sup> ὑγιαίνω, be in good health, am well. <sup>12</sup> ἑξῆς, next, next in order. <sup>13</sup> Ναῖν, ἡ, Nain. <sup>14</sup> συμπορεύομαι, come together, travel with. <sup>15</sup> πύλη, ἡ, ἴ, gate, porch. <sup>16</sup> ἐκκομίζω, carry out. <sup>17</sup> θνήσκω, die, am dying. <sup>18</sup> μονογενής, only begotten, only. <sup>19</sup> σπλαγχνίζομαι, have compassion, have pity on.

κλαῖε. Καὶ προσελθὼν ἤψατο τῆς σοροῦ·<sup>1</sup> οἱ δὲ βαστάζοντες 14  
 ἔστησαν. Καὶ εἶπεν, Νεανίσκε,<sup>2</sup> σοὶ λέγω, ἐγέρθητι. Καὶ 15  
 ἀνεκάθισεν<sup>3</sup> ὁ νεκρός, καὶ ἤρξατο λαλεῖν. Καὶ ἔδωκεν αὐτὸν τῇ  
 μητρὶ αὐτοῦ. Ἔλαβεν δὲ φόβος πάντας, καὶ ἐδόξαζον τὸν θεόν, 16  
 λέγοντες ὅτι Προφῆτης μέγας ἐγήγερται ἐν ἡμῖν, καὶ ὅτι  
 Ἐπεσκέψατο<sup>4</sup> ὁ θεὸς τὸν λαὸν αὐτοῦ. Καὶ ἐξηλθεν ὁ λόγος οὗτος 17  
 ἐν ὅλῃ τῇ Ἰουδαίᾳ περὶ αὐτοῦ, καὶ ἐν πάσῃ τῇ περιχώρῳ.<sup>5</sup>

Καὶ ἀπήγγειλαν Ἰωάννη οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ περὶ πάντων τούτων. 18

Καὶ προσκαλεσάμενος δύο τινὰς τῶν μαθητῶν αὐτοῦ ὁ Ἰωάννης  
 ἔπεμψεν πρὸς τὸν Ἰησοῦν, λέγων, Σὺ εἶ ὁ ἐρχόμενος, ἢ ἄλλον  
 προσδοκῶμεν;<sup>6</sup> Παραγενόμενοι δὲ πρὸς αὐτὸν οἱ ἄνδρες εἶπον, 20  
 Ἰωάννης ὁ βαπτιστὴς<sup>7</sup> ἀπέσταλκεν ἡμᾶς πρὸς σε, λέγων, Σὺ εἶ ὁ  
 ἐρχόμενος, ἢ ἄλλον προσδοκῶμεν;<sup>6</sup> Ἐν αὐτῇ δὲ τῇ ὥρᾳ 21  
 ἐθεράπευσεν πολλοὺς ἀπὸ νόσων<sup>8</sup> καὶ μαστίγων<sup>9</sup> καὶ πνευμάτων  
 πονηρῶν, καὶ τυφλοῖς πολλοῖς ἐχαρίσατο<sup>10</sup> τὸ βλέπειν. Καὶ 22  
 ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς, Πορευθέντες ἀπαγγείλατε  
 Ἰωάννῃ ἃ εἶδετε καὶ ἠκούσατε: ὅτι τυφλοὶ ἀναβλέπουσιν, χωλοὶ<sup>11</sup>  
 περιπατοῦσιν, λεπροὶ<sup>12</sup> καθαρίζονται, κωφοὶ<sup>13</sup> ἀκούουσιν, νεκροὶ  
 ἐγείρονται, πτωχοὶ εὐαγγελίζονται: καὶ μακάριός ἐστιν, ὃς ἐὰν 23

<sup>1</sup> σορός, οὐ, ἦ, coffin, bier. <sup>2</sup> νεανίσκος, οὐ, ὁ, youth, young man. <sup>3</sup> ἀνακαθίζω, sit up. <sup>4</sup> ἐπισκέπτομαι, visit, have a care for. <sup>5</sup> περίχωρος, οὐ, ἦ, neighboring. <sup>6</sup> προσδοκάω, wait for, look for. <sup>7</sup> βαπτιστής, οὐ, ὁ, baptist, baptizer. <sup>8</sup> νόσος, οὐ, ἦ, disease, malady. <sup>9</sup> μάστιξ, ἰγος, ἦ, whip, scourge. <sup>10</sup> χαρίζομαι, give freely, forgive. <sup>11</sup> χωλός, lame, deprived of a foot. <sup>12</sup> λεπρός, οὐ, ὁ, scaly, leprous. <sup>13</sup> κωφός, deaf, dumb.

μὴ σκανδαλισθῇ ἐν ἐμοί.

Ἀπελθόντων δὲ τῶν ἀγγέλων Ἰωάννου, ἤρξατο λέγειν τοῖς ὄχλοις 24

περὶ Ἰωάννου, Τί ἐξεληλύθατε εἰς τὴν ἔρημον θεάσασθαι;<sup>1</sup>

Κάλαμον<sup>2</sup> ὑπὸ ἀνέμου σαλευόμενον;<sup>3</sup> Ἀλλὰ τί ἐξεληλύθατε ἰδεῖν 25

; Ἄνθρωπον ἐν μαλακοῖς<sup>4</sup> ἱματίοις ἡμφιεσμένον;<sup>5</sup> Ἴδού, οἱ ἐν

ἱματισμῷ<sup>6</sup> ἐνδόξῳ<sup>7</sup> καὶ τρυφῇ<sup>8</sup> ὑπάρχοντες ἐν τοῖς βασιλείοις<sup>9</sup>

εἰσίν. Ἀλλὰ τί ἐξεληλύθατε ἰδεῖν; Προφήτην; Ναί, λέγω ὑμῖν, 26

καὶ περισσότερον<sup>10</sup> προφήτου. Οὗτός ἐστιν περὶ οὗ γέγραπται, 27

Ἴδού, ἐγὼ ἀποστέλλω τὸν ἄγγελόν μου πρὸ προσώπου σου, ὃς

κατασκευάσει<sup>11</sup> τὴν ὁδόν σου ἔμπροσθέν σου. Λέγω γὰρ ὑμῖν, 28

μείζων ἐν γεννητοῖς<sup>12</sup> γυναικῶν προφήτης Ἰωάννου τοῦ

βαπτιστοῦ<sup>13</sup> οὐδεὶς ἐστιν· ὁ δὲ μικρότερος ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ

θεοῦ μείζων αὐτοῦ ἐστιν. Καὶ πᾶς ὁ λαὸς ἀκούσας καὶ οἱ τελῶναι 29

ἐδικαίωσαν τὸν θεόν, βαπτισθέντες τὸ βάπτισμα<sup>15</sup> Ἰωάννου· οἱ 30

δὲ Φαρισαῖοι καὶ οἱ νομικοὶ<sup>16</sup> τὴν βουλὴν<sup>17</sup> τοῦ θεοῦ ἠθέτησαν<sup>18</sup>

εἰς ἑαυτούς, μὴ βαπτισθέντες ὑπ' αὐτοῦ. Τίνι οὖν ὁμοιώσω<sup>19</sup> 31

τοὺς ἀνθρώπους τῆς γενεᾶς ταύτης, καὶ τίνοι εἰσὶν ὅμοιοι; Ὅμοιοί 32

εἰσιν παιδίοις τοῖς ἐν ἀγορᾷ<sup>20</sup> καθημένοις, καὶ προσφωνοῦσιν<sup>21</sup>

<sup>1</sup> θεάσασθαι, look at, behold. <sup>2</sup> κάλαμος, ου, ὁ, reed, reed-pen. <sup>3</sup> σαλεύω, shake, excite. <sup>4</sup> μαλακός, soft, effeminate. <sup>5</sup> ἡμφιέννυμι, clothe, dress. <sup>6</sup> ἱματισμός, οὐ, ὁ, clothing. <sup>7</sup> ἐνδοξός, honored, glorious. <sup>8</sup> τρυφή, ἥς, ἡ, reveling, luxury. <sup>9</sup> βασιλείας, kingly, royal. <sup>10</sup> περισσός, excessive, abundant. <sup>11</sup> κατασκευάζω, prepare, build. <sup>12</sup> γεννητός, born, begotten. <sup>13</sup> βαπτιστής, οὐ, ὁ, baptist, baptizer. <sup>14</sup> τελώνης, ου, ὁ, tax collector, collector of taxes. <sup>15</sup> βάπτισμα, τος, τό, baptism, rite or ceremony of baptism. <sup>16</sup> νομικός, pertaining to the law. <sup>17</sup> βουλή, ἥς, ἡ, counsel, purpose. <sup>18</sup> ἀθετέω, reject, annul. <sup>19</sup> ὁμοιάω, make like, liken. <sup>20</sup> ἀγορά, ἄς, ἡ, marketplace, place of assembly. <sup>21</sup> προσφωνέω, call to, summon.

ἀλλήλοις, καὶ λέγουσιν, Ἡὐλήσαμεν<sup>1</sup> ὑμῖν, καὶ οὐκ ὠρχήσασθε<sup>2</sup>  
 ἐθρηνήσαμεν<sup>3</sup> ὑμῖν, καὶ οὐκ ἐκλαύσατε. Ἐλήλυθεν γὰρ Ἰωάννης 33  
 ὁ βαπτιστῆς<sup>4</sup> μῆτε ἄρτον ἐσθίων μῆτε οἶνον πίνων, καὶ λέγετε,  
 Δαιμόνιον ἔχει: ἐλήλυθεν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐσθίων καὶ πίνων, 34  
 καὶ λέγετε, Ἰδοὺ, ἄνθρωπος φάγος<sup>5</sup> καὶ οἰνοπότης,<sup>6</sup> φίλος  
 τελωνῶν<sup>7</sup> καὶ ἁμαρτωλῶν. Καὶ ἐδικαιώθη ἡ σοφία ἀπὸ τῶν 35  
 τέκνων αὐτῆς πάντων.

Ἡρώτα δέ τις αὐτὸν τῶν Φαρισαίων ἵνα φάγη μετ' αὐτοῦ: καὶ 36  
 εἰσελθὼν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Φαρισαίου ἀνεκλίθη.<sup>8</sup> Καὶ ἰδοὺ, γυνὴ 37  
 ἐν τῇ πόλει, ἣτις ἦν ἁμαρτωλὸς, ἐπιγνοῦσα ὅτι ἀνάκειται<sup>9</sup> ἐν τῇ  
 οἰκίᾳ τοῦ Φαρισαίου, κομίσασα<sup>10</sup> ἀλάβαστρον<sup>11</sup> μύρου,<sup>12</sup> καὶ 38  
 στᾶσα παρὰ τοὺς πόδας αὐτοῦ ὀπίσω κλαίουσα, ἥρξατο βρέχειν<sup>13</sup>  
 τοὺς πόδας αὐτοῦ τοῖς δάκρυσιν,<sup>14</sup> καὶ ταῖς θριξίν<sup>15</sup> τῆς κεφαλῆς  
 αὐτῆς ἐξέμασεν,<sup>16</sup> καὶ κατεφίλει<sup>17</sup> τοὺς πόδας αὐτοῦ, καὶ  
 ἤλειφεν<sup>18</sup> τῷ μύρῳ.<sup>12</sup> Ἰδὼν δὲ ὁ Φαρισαῖος ὁ καλέσας αὐτὸν εἶπεν 39  
 ἐν ἑαυτῷ λέγων, Οὗτος, εἰ ἦν προφήτης, ἐγίνωσκεν ἂν τίς καὶ  
 ποταπὴ<sup>19</sup> ἡ γυνὴ ἣτις ἄπτεται αὐτοῦ, ὅτι ἁμαρτωλὸς ἐστίν. Καὶ 40  
 ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς εἶπεν πρὸς αὐτόν, Σίμων, ἔχω σοί τι εἰπεῖν.

<sup>1</sup> αὐλέω, play a flute, play the flute. <sup>2</sup> ὀρχέομαι, dance. <sup>3</sup> θρηγέω, lament, mourn. <sup>4</sup> βαπτιστής, οὐ, ὁ, baptist, baptizer. <sup>5</sup> φάγος, οὐ, ὁ, glutton. <sup>6</sup> οἰνοπότης, οὐ, ὁ, drunkard, excessive wine-drinker. <sup>7</sup> τελώνης, οὐ, ὁ, tax collector, collector of taxes. <sup>8</sup> ἀνακλίνω, lay upon, lay down. <sup>9</sup> ἀνάκειμαι, recline, recline (at a meal). <sup>10</sup> κομίζω, receive, bring. <sup>11</sup> ἀλάβαστρον, οὐ, τό, alabaster jar. <sup>12</sup> μύρον, οὐ, τό, ointment, perfume. <sup>13</sup> βρέχω, send rain, rain. <sup>14</sup> δάκρυον, οὐ, τό, teardrop, a tear. <sup>15</sup> θρίξ, τριχός, ἡ, hair. <sup>16</sup> ἐκμάσσω, wipe dry, wipe. <sup>17</sup> καταφιλέω, kiss fervently, kiss affectionately. <sup>18</sup> ἀλείφω, anoint. <sup>19</sup> ποταπός, what kind of? what type of?

Ὁ δὲ φησιν, Διδάσκαλε, εἰπέ. Δύο χρεωφειλέται<sup>1</sup> ἦσαν δανειστῇ<sup>2</sup> 41  
 τινί: ὁ εἷς ὥφειλεν δηνάρια<sup>3</sup> πεντακόσια,<sup>4</sup> ὁ δὲ ἕτερος πεντήκοντα.  
 Μὴ ἐχόντων δὲ αὐτῶν ἀποδοῦναι, ἀμφοτέροις<sup>5</sup> ἐχαρίσατο.<sup>7</sup> Τίς 42  
 οὖν αὐτῶν, εἰπέ, πλεῖον αὐτὸν ἀγαπήσει; Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Σίμων 43  
 εἶπεν, Ὑπολαμβάνω<sup>8</sup> ὅτι ὃ τὸ πλεῖον ἐχαρίσατο.<sup>7</sup> Ὁ δὲ εἶπεν  
 αὐτῷ, Ὅρθῶς<sup>9</sup> ἔκρινας. Καὶ στραφεὶς<sup>10</sup> πρὸς τὴν γυναῖκα, τῷ 44  
 Σίμωνι ἔφη, Βλέπεις ταύτην τὴν γυναῖκα; Εἰσῆλθόν σου εἰς τὴν  
 οἰκίαν, ὕδωρ ἐπὶ τοὺς πόδας μου οὐκ ἔδωκας: αὕτη δὲ τοῖς  
 δάκρυσιν<sup>11</sup> ἔβρεξέν<sup>12</sup> μου τοὺς πόδας, καὶ ταῖς θρίξιν<sup>13</sup> τῆς  
 κεφαλῆς αὐτῆς ἐξέμαξεν.<sup>14</sup> Φίλημά<sup>15</sup> μοι οὐκ ἔδωκας: αὕτη δέ, 45  
 ἀφ' ἧς εἰσῆλθον, οὐ διέλιπεν<sup>16</sup> καταφιλοῦσά<sup>17</sup> μου τοὺς πόδας. 46  
 Ἐλαίω<sup>18</sup> τὴν κεφαλὴν μου οὐκ ἤλειψας:<sup>19</sup> αὕτη δὲ μύρω<sup>20</sup> ἤλειψέν  
 μου τοὺς πόδας. Οὐ χάριν,<sup>21</sup> λέγω σοι, ἀφέωνται αἱ ἁμαρτίαι 47  
 αὐτῆς αἱ πολλαί, ὅτι ἠγάπησεν πολύ: ὃ δὲ ὀλίγον ἀφίεται,  
 ὀλίγον ἀγαπᾷ. Εἶπεν δὲ αὐτῇ, Ἀφέωνταί σου αἱ ἁμαρτίαι. Καὶ 48  
 ἤρξαντο οἱ συνανακείμενοι<sup>22</sup> λέγειν ἐν ἑαυτοῖς, Τίς οὗτός ἐστιν ὃς  
 καὶ ἁμαρτίας ἀφήσιν; Εἶπεν δὲ πρὸς τὴν γυναῖκα, Ἡ πίστις σου 50  
 σέσωκέν σε: πορεύου εἰς εἰρήνην.

<sup>1</sup>χρεωφειλέτης, ου, ὁ, debtor. <sup>2</sup>δανειστής, ὁ, lender, creditor. <sup>3</sup>δηνάριον, ου, ὁ, denarius. <sup>4</sup>πεντακόσιοι, five hundred, 500. <sup>5</sup>πεντήκοντα, fifty, 50. <sup>6</sup>ἀμφοτέροι, both, both of two. <sup>7</sup>χαρίζομαι, give freely, forgive. <sup>8</sup>ὑπολαμβάνω, take up, receive. <sup>9</sup>ὀρθῶς, rightly, correctly. <sup>10</sup>στρέφω, turn, am converted. <sup>11</sup>δάκρυον, ου, τό, teardrop, a tear. <sup>12</sup>βρέχω, send rain, rain. <sup>13</sup>θρίξ, τριχός, ἡ, hair. <sup>14</sup>ἐκμάσσω, wipe dry, wipe. <sup>15</sup>φίλημα, τος, τό, kiss. <sup>16</sup>διαλείπω, stop, cease. <sup>17</sup>καταφιλέω, kiss fervently, kiss affectionately. <sup>18</sup>ἐλαιον, ου, τό, olive oil. <sup>19</sup>ἀλείφω, anoint. <sup>20</sup>μύρον, ου, τό, ointment, perfume. <sup>21</sup>χάριν, in favor of, for the pleasure of. <sup>22</sup>συνανάκειμαι, recline at table with.

Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ καθεξῆς,<sup>1</sup> καὶ αὐτὸς διώδευεν<sup>2</sup> κατὰ πόλιν καὶ 8

κώμην, κηρύσσων καὶ εὐαγγελιζόμενος τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ:

καὶ οἱ δώδεκα σὺν αὐτῷ, καὶ γυναῖκές τινες αἱ ἦσαν 2

τεθεραπευμέναι ἀπὸ πνευμάτων πονηρῶν καὶ ἀσθενειῶν,<sup>3</sup>

Μαρία ἡ καλουμένη Μαгдаληνή,<sup>4</sup> ἀφ' ἧς δαιμόνια ἐπτὰ

ἐξεληλύθει, καὶ Ἰωάννα<sup>5</sup> γυνὴ Χουζᾶ<sup>6</sup> ἐπιτρόπου<sup>7</sup> Ἡρώδου, καὶ 3

Σουσάννα,<sup>8</sup> καὶ ἕτεραι πολλαί, αἵτινες διηκόνουν αὐτοῖς ἀπὸ τῶν

ὑπαρχόντων αὐταῖς.

Συνιόντος<sup>9</sup> δὲ ὄχλου πολλοῦ, καὶ τῶν κατὰ πόλιν ἐπιπορευομένων<sup>10</sup> 4

πρὸς αὐτόν, εἶπεν διὰ παραβολῆς, Ἐξῆλθεν ὁ σπείρων τοῦ 5

σπεῖραι τὸν σπόρον<sup>11</sup> αὐτοῦ. Καὶ ἐν τῷ σπεῖρειν αὐτόν, ὃ μὲν

ἔπεσεν παρὰ τὴν ὁδόν, καὶ κατεπατήθη,<sup>12</sup> καὶ τὰ πετεινὰ<sup>13</sup> τοῦ

οὐρανοῦ κατέφαγεν<sup>14</sup> αὐτό. Καὶ ἕτερον ἔπεσεν ἐπὶ τὴν πέτραν,<sup>15</sup> 6

καὶ φυὲν<sup>16</sup> ἐξηράνθη,<sup>17</sup> διὰ τὸ μὴ ἔχειν ἱκμάδα.<sup>18</sup> Καὶ ἕτερον 7

ἔπεσεν ἐν μέσῳ τῶν ἀκανθῶν,<sup>19</sup> καὶ συμφυεῖσαι<sup>20</sup> αἱ ἀκανθαί<sup>19</sup>

ἀπέπνιξαν<sup>21</sup> αὐτό. Καὶ ἕτερον ἔπεσεν εἰς τὴν γῆν τὴν ἀγαθὴν, καὶ 8

φυὲν<sup>16</sup> ἐποίησεν καρπὸν ἑκατονταπλασίονα.<sup>22</sup> Ταῦτα λέγων

ἐφώνει, Ὁ ἔχων ὦτα ἀκούειν ἀκουέτω.

<sup>1</sup> καθεξῆς, successively, in order. <sup>2</sup> διοδεύω, travel through, go about. <sup>3</sup> ἀσθένεια, ας, ἡ, weakness, sickness. <sup>4</sup> Μαгдаληνή, ἡς, ἡ, woman of Magdala, Magdalene. <sup>5</sup> Ἰωάννα, ας, ἡ, Joanna. <sup>6</sup> Χουζᾶς, ᾱ, ὁ, Chuza. <sup>7</sup> ἐπίτροπος, ου, ὁ, guardian, steward. <sup>8</sup> Σουσάννα, ης, ἡ, Susanna, Susannah. <sup>9</sup> σύνεμι, be with, come together. <sup>10</sup> ἐπιπορεύομαι, journey to, travel to. <sup>11</sup> σπόρος, ου, ὁ, seed (sown), seed for sowing. <sup>12</sup> καταπατέω, trample under foot. <sup>13</sup> πετεινόν, ου, τό, bird. <sup>14</sup> κατεσθίω, eat up, devour. <sup>15</sup> πέτρα, ας, ἡ, rock. <sup>16</sup> φύω, grow up, spring up. <sup>17</sup> ξηραίνω, dry up, parch. <sup>18</sup> ἱκμάς, ἄδος, ἡ, moisture. <sup>19</sup> ἀκανθα, ης, ἡ, thorn, thorn bush. <sup>20</sup> συμφύω, grow at the same time. <sup>21</sup> ἀποπνίγω, choke, drown. <sup>22</sup> ἑκατονταπλασίον, hundred times, hundredfold.



Ἐπηρεώτων δὲ αὐτὸν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, λέγοντες, Τίς εἴη ἡ 9  
 παραβολὴ αὕτη; Ὁ δὲ εἶπεν, Ὑμῖν δέδοται γινῶναι τὰ μυστήρια 10  
 τῆς βασιλείας τοῦ θεοῦ· τοῖς δὲ λοιποῖς ἐν παραβολαῖς, ἵνα  
 βλέποντες μὴ βλέπωσιν, καὶ ἀκούοντες μὴ συνιῶσιν. Ἔστιν δὲ 11  
 αὕτη ἡ παραβολή· Ὁ σπόρος<sup>1</sup> ἐστὶν ὁ λόγος τοῦ θεοῦ. Οἱ δὲ 12  
 παρὰ τὴν ὁδὸν εἰσὶν οἱ ἀκούοντες, εἴτα<sup>2</sup> ἔρχεται ὁ διάβολος καὶ  
 αἶρει τὸν λόγον ἀπὸ τῆς καρδίας αὐτῶν, ἵνα μὴ πιστεύσαντες  
 σωθῶσιν. Οἱ δὲ ἐπὶ τῆς πέτρας<sup>3</sup> οἳ, ὅταν ἀκούσωσιν, μετὰ χαρᾶς 13  
 δέχονται τὸν λόγον, καὶ οὔτοι ρίζαν<sup>4</sup> οὐκ ἔχουσιν, οἱ πρὸς καιρὸν  
 πιστεύουσιν, καὶ ἐν καιρῷ πειρασμοῦ<sup>5</sup> ἀφίστανται.<sup>6</sup> Τὸ δὲ εἰς τὰς 14  
 ἀκάνθας<sup>7</sup> πεσόν, οὔτοί εἰσιν οἱ ἀκούσαντες, καὶ ὑπὸ μεριμνῶν<sup>8</sup>  
 καὶ πλούτου<sup>9</sup> καὶ ἡδονῶν<sup>10</sup> τοῦ βίου<sup>11</sup> πορευόμενοι συμπνίγονται,  
 καὶ οὐ τελεσφοροῦσιν.<sup>13</sup> Τὸ δὲ ἐν τῇ καλῇ γῇ, οὔτοί εἰσιν οἵτινες 15  
 ἐν καρδίᾳ καλῇ καὶ ἀγαθῇ, ἀκούσαντες τὸν λόγον κατέχουσιν,<sup>14</sup>  
 καὶ καρποφοροῦσιν<sup>15</sup> ἐν ὑπομονῇ.

Οὐδεὶς δὲ λύχνον<sup>16</sup> ἄψας καλύπτει<sup>17</sup> αὐτὸν σκευεί,<sup>18</sup> ἢ ὑποκάτω<sup>19</sup> 16  
 κλίνης<sup>20</sup> τίθησιν, ἀλλ' ἐπὶ λυχνίας<sup>21</sup> ἐπιτίθησιν, ἵνα οἱ  
 εἰσπορευόμενοι<sup>22</sup> βλέπωσιν τὸ φῶς. Οὐ γάρ ἐστιν κρυπτόν,<sup>23</sup> ὃ οὐ 17

<sup>1</sup> σπόρος, ου, ὁ, seed (sown), seed for sowing. <sup>2</sup> εἴτα, then, thereafter. <sup>3</sup> πέτρα, ας, ἡ, rock. <sup>4</sup> ρίζα, ης, ἡ, root, that which grows from the root. <sup>5</sup> πειρασμός, οῦ, ὁ, temptation, trial. <sup>6</sup> ἀφίστημι, withdraw, depart. <sup>7</sup> ἄκανθα, ης, ἡ, thorn, thorn bush. <sup>8</sup> μέριμνα, ης, ἡ, care, anxiety. <sup>9</sup> πλοῦτος, ου, ὁ, wealth, riches. <sup>10</sup> ἡδονή, ης, ἡ, pleasure, lust. <sup>11</sup> βίος, ου, ὁ, life, manner of life. <sup>12</sup> συμπνίγω, choke, choke utterly. <sup>13</sup> τελεσφορέω, produce mature fruit. <sup>14</sup> κατέχω, hold back, hold fast. <sup>15</sup> καρποφορέω, bear fruit. <sup>16</sup> λύχνος, ου, ὁ, lamp, lantern. <sup>17</sup> καλύπτω, cover, veil. <sup>18</sup> σκεῦος, ους, τό, vessel, goods (plural). <sup>19</sup> ὑποκάτω, under, below. <sup>20</sup> κλίνη, ης, ἡ, couch, bed. <sup>21</sup> λυχνία, ας, ἡ, lampstand. <sup>22</sup> εἰσπορεύομαι, enter, journey into. <sup>23</sup> κρυπτός, hidden, secret.

φανερὸν<sup>1</sup> γενήσεται: οὐδὲ ἀπόκρυφον,<sup>2</sup> ὃ οὐ γνωσθήσεται καὶ εἰς  
 φανερὸν<sup>1</sup> ἔλθῃ. Βλέπετε οὖν πῶς ἀκούετε: ὅς γὰρ ἐὰν ἔχῃ, 18  
 δοθήσεται αὐτῷ: καὶ ὅς ἐὰν μὴ ἔχῃ, καὶ ὃ δοκεῖ ἔχειν ἀρθήσεται  
 ἀπ' αὐτοῦ.

Παρεγένοντο δὲ πρὸς αὐτὸν ἡ μήτηρ καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ, καὶ οὐκ 19  
 ἠδύναντο συντυχεῖν<sup>3</sup> αὐτῷ διὰ τὸν ὄχλον. Καὶ ἀπηγγέλη αὐτῷ, 20  
 λεγόντων, Ἡ μήτηρ σου καὶ οἱ ἀδελφοί σου ἐστήκασιν ἔξω, ἰδεῖν  
 σε θέλοντες. Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν πρὸς αὐτούς, Μήτηρ μου 21  
 καὶ ἀδελφοί μου οὗτοί εἰσιν, οἱ τὸν λόγον τοῦ θεοῦ ἀκούοντες καὶ  
 ποιοῦντες αὐτόν.

Καὶ ἐγένετο ἐν μιᾷ τῶν ἡμερῶν, καὶ αὐτὸς ἐνέβη<sup>4</sup> εἰς πλοῖον καὶ οἱ 22  
 μαθηταὶ αὐτοῦ, καὶ εἶπεν πρὸς αὐτούς, Διέλθωμεν εἰς τὸ πέραν<sup>5</sup>  
 τῆς λίμνης.<sup>6</sup> Καὶ ἀνήχθησαν.<sup>7</sup> Πλεόντων<sup>8</sup> δὲ αὐτῶν ἀφύπνωσεν:<sup>9</sup> 23  
 καὶ κατέβη λαῖλαψ<sup>10</sup> ἀνέμου εἰς τὴν λίμνην,<sup>6</sup> καὶ  
 συνεπληροῦντο,<sup>11</sup> καὶ ἐκινδύνεον.<sup>12</sup> Προσελθόντες δὲ διήγειραν 24  
 αὐτόν, λέγοντες, Ἐπιστάτα,<sup>14</sup> ἐπιστάτα,<sup>14</sup> ἀπολλύμεθα. Ὁ δὲ  
 ἐγερθεὶς ἐπετίμησεν τῷ ἀνέμῳ καὶ τῷ κλύδωνι τοῦ ὕδατος: καὶ  
 ἐπαύσαντο,<sup>15</sup> καὶ ἐγένετο γαλήνη.<sup>16</sup> Εἶπεν δὲ αὐτοῖς, Ποῦ ἐστὶν ἡ 25

<sup>1</sup> φανερός, manifest, apparent. <sup>2</sup> ἀπόκρυφος, hidden, secret. <sup>3</sup> συντυγχάνω, meet with, join. <sup>4</sup> ἐμβαίνω, embark. <sup>5</sup> πέραν, on the other side of, beyond (gen). <sup>6</sup> λίμνη, ης, ἡ, lake. <sup>7</sup> ἀνάγω, lead up, restore. <sup>8</sup> πλέω, sail. <sup>9</sup> ἀφυπνόω, fall asleep. <sup>10</sup> λαῖλαψ, ἀπος, ἡ, hurricane, storm. <sup>11</sup> συμπληρόω, fulfill, be swamped. <sup>12</sup> κινδυνεύω, be in danger, am in danger. <sup>13</sup> διεγείρω, arouse completely, stir up. <sup>14</sup> ἐπιστάτης, ου, ὁ, chief, commander. <sup>15</sup> παύω, cause to cease. <sup>16</sup> γαλήνη, ης, ἡ, calm.

πίστις ὑμῶν; Φοβηθέντες δὲ ἐθαύμασαν, λέγοντες πρὸς  
 ἀλλήλους, Τίς ἄρα<sup>1</sup> οὗτός ἐστιν, ὅτι καὶ τοῖς ἀνέμοις ἐπιτάσσει<sup>2</sup>  
 καὶ τῷ ὕδατι, καὶ ὑπακούουσιν<sup>3</sup> αὐτῷ;

Καὶ κατέπλευσαν<sup>4</sup> εἰς τὴν χώραν τῶν Γαδαρηνῶν,<sup>5</sup> ἣτις ἐστὶν 26  
 ἀντιπέραν<sup>6</sup> τῆς Γαλιλαίας. Ἐξελθόντι δὲ αὐτῷ ἐπὶ τὴν γῆν, 27  
 ὑπήντησεν<sup>7</sup> αὐτῷ ἀνὴρ τις ἐκ τῆς πόλεως, ὃς εἶχεν δαιμόνια ἐκ  
 χρόνων ἱκανῶν, καὶ ἱμάτιον οὐκ ἐνεδιδύσκετο,<sup>8</sup> καὶ ἐν οἰκίᾳ οὐκ  
 ἔμενεν, ἀλλ' ἐν τοῖς μνήμασιν.<sup>9</sup> Ἴδὼν δὲ τὸν Ἰησοῦν, καὶ 28  
 ἀνακράξας,<sup>10</sup> προσέπεσεν<sup>11</sup> αὐτῷ, καὶ φωνῇ μεγάλῃ εἶπεν, Τί  
 ἐμοὶ καὶ σοί, Ἰησοῦ, υἱὲ τοῦ θεοῦ τοῦ ὑψίστου;<sup>12</sup> Δέομαί<sup>13</sup> σου, μὴ  
 με βασανίσῃς.<sup>14</sup> Παρήγγειλεν γὰρ τῷ πνεύματι τῷ ἀκαθάρτῳ 29  
 ἐξελθεῖν ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου: πολλοῖς γὰρ χρόνοις συνηρπάκει<sup>15</sup>  
 αὐτόν, καὶ ἐδεσμεῖτο<sup>16</sup> ἀλύσεσιν<sup>17</sup> καὶ πέδαις<sup>18</sup> φυλασσόμενος, καὶ  
 διαρρήσων<sup>19</sup> τὰ δεσμὰ<sup>20</sup> ἠλαύνετο<sup>21</sup> ὑπὸ τοῦ δαίμονος<sup>22</sup> εἰς τὰς  
 ἐρήμους. Ἐπηρώτησεν δὲ αὐτὸν ὁ Ἰησοῦς, λέγων, Τί σοι ἐστὶν 30  
 ὄνομα; Ὁ δὲ εἶπεν, Λεγεών,<sup>23</sup> ὅτι δαιμόνια πολλὰ εἰσῆλθεν εἰς  
 αὐτόν. Καὶ παρεκάλει αὐτὸν ἵνα μὴ ἐπιτάξῃ<sup>2</sup> αὐτοῖς εἰς τὴν 31  
 ἄβυσσον<sup>24</sup> ἀπελθεῖν. Ἦν δὲ ἐκεῖ ἀγέλη<sup>25</sup> χοίρων<sup>26</sup> ἱκανῶν 32

<sup>1</sup> ἄρα, so? (introduces a question). <sup>2</sup> ἐπιτάσσω, command, give order. <sup>3</sup> ὑπακούω, obey, listen. <sup>4</sup> καταπλέω, sail down. <sup>5</sup> Γαδαρηνός, from Gadara, Gadarene. <sup>6</sup> ἀντιπέραν, on the opposite side or shore. <sup>7</sup> ὑπαντάω, meet, go to meet. <sup>8</sup> ἐνδιδύσκω, dress, put on. <sup>9</sup> μνήμα, τὸς, τό, grave, tomb. <sup>10</sup> ἀνακράζω, cry out, shout aloud. <sup>11</sup> προσπίπτω, fall upon, fall down before. <sup>12</sup> ὑψιστος, highest, most high. <sup>13</sup> δέομαι, ask, request. <sup>14</sup> βασανίζω, torment, torture. <sup>15</sup> συναρπάζω, seize, drag away. <sup>16</sup> δεσμέω, bind. <sup>17</sup> ἄλυσις, εὼς, ἡ, chain. <sup>18</sup> πέδη, ης, ἡ, fetter, shackle. <sup>19</sup> διαρρήσσω, tear asunder. <sup>20</sup> δεσμός, οὔ, ὁ, chain, bond. <sup>21</sup> ἐλαύνω, drive or push, row. <sup>22</sup> δαίμων, ονος, ὁ, demon, evil spirit. <sup>23</sup> λεγεών, ὄνος, ἡ, legion, very large number. <sup>24</sup> ἄβυσσος, ου, ἡ, bottomless, incomprehensible depth. <sup>25</sup> ἀγέλη, ης, ἡ, herd, flock. <sup>26</sup> χοῖρος, ου, ὁ, swine, pig.

βοσκομένων<sup>1</sup> ἐν τῷ ὄρει· καὶ παρεκάλουν αὐτὸν ἵνα ἐπιτρέψῃ<sup>2</sup>  
αὐτοῖς εἰς ἐκείνους εἰσελθεῖν. Καὶ ἐπέτρεψεν<sup>2</sup> αὐτοῖς. Ἐξελθόντα 33  
δὲ τὰ δαιμόνια ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου εἰσῆλθον εἰς τοὺς χοίρους·<sup>3</sup> καὶ  
ᾠρμησεν<sup>4</sup> ἡ ἀγέλη<sup>5</sup> κατὰ τοῦ κρημνοῦ<sup>6</sup> εἰς τὴν λίμνην,<sup>7</sup> καὶ  
ἀπεπνίγη.<sup>8</sup> Ἰδόντες δὲ οἱ βόσκοντες<sup>1</sup> τὸ γεγεννημένον ἔφυγον, καὶ 34  
ἀπήγγειλαν εἰς τὴν πόλιν καὶ εἰς τοὺς ἀγρούς. Ἐξῆλθον δὲ ἰδεῖν 35  
τὸ γεγονός· καὶ ἦλθον πρὸς τὸν Ἰησοῦν, καὶ εὔρον καθήμενον  
τὸν ἄνθρωπον ἀφ' οὗ τὰ δαιμόνια ἐξεληλύθει, ἱματισμένον<sup>9</sup> καὶ  
σωφρονούντα,<sup>10</sup> παρὰ τοὺς πόδας τοῦ Ἰησοῦ· καὶ ἐφοβήθησαν. 36  
Ἀπήγγειλαν δὲ αὐτοῖς καὶ οἱ ἰδόντες πῶς ἐσώθη ὁ δαιμονισθείς.<sup>11</sup> 37  
Καὶ ἠρώτησαν αὐτὸν ἅπαν τὸ πλῆθος τῆς περιχώρου<sup>12</sup> τῶν  
Γαδαρηνῶν<sup>13</sup> ἀπελθεῖν ἀπ' αὐτῶν, ὅτι φόβῳ μεγάλῳ συνείχοντο·<sup>14</sup>  
αὐτὸς δὲ ἐμβὰς<sup>15</sup> εἰς τὸ πλοῖον ὑπέστρεψεν. Ἐδέετο<sup>16</sup> δὲ αὐτοῦ ὁ 38  
ἄνθρωπος ἀφ' οὗ ἐξεληλύθει τὰ δαιμόνια εἶναι σὺν αὐτῷ. Ἀπέλυσεν  
δὲ αὐτὸν ὁ Ἰησοῦς λέγων, Ὑπόστρεφε εἰς τὸν οἶκόν σου, καὶ 39  
διηγοῦ<sup>17</sup> ὅσα ἐποίησέν σοι ὁ θεός. Καὶ ἀπῆλθεν, καθ' ὅλην τὴν  
πόλιν κηρύσσων ὅσα ἐποίησεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς.

<sup>1</sup> βόσκω, feed. <sup>2</sup> ἐπιτρέπω, permit, allow. <sup>3</sup> χοῖρος, σου, ὁ, swine, pig. <sup>4</sup> ὀρμάω, hasten on, rush. <sup>5</sup> ἀγέλη, ης, ἡ, herd, flock. <sup>6</sup> κρημνός, οὗ, ὁ, steep bank, cliff. <sup>7</sup> λίμνη, ης, ἡ, lake. <sup>8</sup> ἀποπνίγω, choke, drown. <sup>9</sup> ἱματίζω, dress, clothe. <sup>10</sup> σωφρονέω, be of sound mind, judgment. <sup>11</sup> δαιμονίζομαι, am demon possessed. <sup>12</sup> περίχωρος, ου, ἡ, neighboring. <sup>13</sup> Γαδαρηνός, from Gadara, Gadarene. <sup>14</sup> συνέχω, hold fast, oppress. <sup>15</sup> ἐμβάνω, embark. <sup>16</sup> δεόμαι, ask, request. <sup>17</sup> διηγέομαι, relate fully, relate in full.

Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ ὑποστρέψαι τὸν Ἰησοῦν, ἀπεδέξατο<sup>1</sup> αὐτὸν ὁ 40  
 ὄχλος· ἦσαν γὰρ πάντες προσδοκῶντες<sup>2</sup> αὐτόν. Καὶ ἰδοῦ, ἦλθεν 41  
 ἀνὴρ ὃς ὄνομα Ἰάειρος,<sup>3</sup> καὶ αὐτὸς ἄρχων τῆς συναγωγῆς ὑπῆρχεν,  
 καὶ πεσὼν παρὰ τοὺς πόδας τοῦ Ἰησοῦ παρεκάλει αὐτόν  
 εἰσελθεῖν εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ· ὅτι θυγάτηρ μονογενής<sup>4</sup> ἦν αὐτῷ 42  
 ὡς ἐτῶν δώδεκα, καὶ αὕτη ἀπέθνησκειν. Ἐν δὲ τῷ ὑπάγειν αὐτόν  
 οἱ ὄχλοι συνέπνιγον<sup>5</sup> αὐτόν.

Καὶ γυνὴ οὖσα ἐν ῥύσει<sup>6</sup> αἵματος ἀπὸ ἐτῶν δώδεκα, ἥτις ἰατροῖς<sup>7</sup> 43  
 προσαναλώσασα<sup>8</sup> ὅλον τὸν βίον<sup>9</sup> οὐκ ἴσχυσεν ὑπ' οὐδενὸς  
 θεραπευθῆναι, προσελθοῦσα ὀπισθεν,<sup>10</sup> ἥψατο τοῦ κρασπέδου<sup>11</sup> 44  
 τοῦ ἱματίου αὐτοῦ· καὶ παραχρῆμα<sup>12</sup> ἔστη ἡ ῥύσις<sup>6</sup> τοῦ αἵματος  
 αὐτῆς. Καὶ εἶπεν ὁ Ἰησοῦς, Τίς ὁ ἀψάμενός μου; Ἀρνουμένων δὲ 45  
 πάντων, εἶπεν ὁ Πέτρος καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ, Ἐπιστάτα,<sup>13</sup> οἱ ὄχλοι  
 συνέχουσιν<sup>14</sup> σε καὶ ἀποθλίβουσιν,<sup>15</sup> καὶ λέγεις, Τίς ὁ ἀψάμενός  
 μου; Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν, Ἦψατό μου τις· ἐγὼ γὰρ ἔγνω δύναιμι 46  
 ἐξελθοῦσαν ἀπ' ἐμοῦ. Ἰδοῦσα δὲ ἡ γυνὴ ὅτι οὐκ ἔλαθεν,<sup>16</sup> 47  
 τρέμουσα<sup>17</sup> ἦλθεν, καὶ προσπεσοῦσα<sup>18</sup> αὐτῷ, δι' ἣν αἰτίαν<sup>19</sup> ἥψατο  
 αὐτοῦ ἀπήγγειλεν αὐτῷ ἐνώπιον παντὸς τοῦ λαοῦ, καὶ ὡς ἴαθη

<sup>1</sup> ἀποδέχομαι, receive gladly, welcome. <sup>2</sup> προσδοκάω, wait for, look for. <sup>3</sup> Ἰάειρος, ου, ό, Jairus. <sup>4</sup> μονογενής, only begotten, only. <sup>5</sup> συμπνίγω, choke, choke utterly. <sup>6</sup> ῥύσις, εως, ή, flowing, hemorrhage. <sup>7</sup> ἱατρός, ου, ό, physician. <sup>8</sup> προσαναλίσκω, spend lavishly, spend beside. <sup>9</sup> βίος, ου, ό, life, manner of life. <sup>10</sup> ὀπισθεν, behind, after. <sup>11</sup> κρασπέδον, ου, τό, border, tassel. <sup>12</sup> παραχρῆμα, immediately, instantly. <sup>13</sup> ἐπιστάτης, ου, ό, chief, commander. <sup>14</sup> συνέχω, hold fast, oppress. <sup>15</sup> ἀποθλίβω, press upon, crowd in upon. <sup>16</sup> λανθάνω, escape notice, am hidden. <sup>17</sup> τρέμω, tremble, am afraid. <sup>18</sup> προσπίπτω, fall upon, fall down before. <sup>19</sup> αἰτία, ας, ή, cause, reason.

παραχρῆμα.<sup>1</sup> Ὁ δὲ εἶπεν αὐτῇ, Θάρσει,<sup>2</sup> θύγατερ, ἡ πίστις σου 48  
σέσωκέν σε: πορεύου εἰς εἰρήνην.

Ἔτι αὐτοῦ λαλοῦντος, ἔρχεται τις παρὰ τοῦ ἀρχισυναγώγου,<sup>3</sup> 49  
λέγων αὐτῷ ὅτι Τέθνηκεν<sup>4</sup> ἡ θυγάτηρ σου: μὴ σκύλλε<sup>5</sup> τὸν  
διδάσκαλον. Ὁ δὲ Ἰησοῦς ἀκούσας ἀπεκρίθη αὐτῷ, λέγων, Μὴ 50  
φοβοῦ: μόνον πίστευε, καὶ σωθήσεται. Ἐλθὼν δὲ εἰς τὴν οἰκίαν, 51  
οὐκ ἄφηκεν εἰσελθεῖν οὐδένα, εἰ μὴ Πέτρον καὶ Ἰωάννην καὶ  
Ἰάκωβον, καὶ τὸν πατέρα τῆς παιδὸς<sup>6</sup> καὶ τὴν μητέρα. Ἐκλαιον 52  
δὲ πάντες, καὶ ἐκόπτοντο<sup>7</sup> αὐτήν. Ὁ δὲ εἶπεν, Μὴ κλαίετε: οὐκ  
ἀπέθανεν, ἀλλὰ καθεύδει.<sup>8</sup> Καὶ κατεγέλων<sup>9</sup> αὐτοῦ, εἰδότες ὅτι 53  
ἀπέθανεν. Αὐτὸς δὲ ἐκβαλὼν ἔξω πάντας, καὶ κρατήσας τῆς 54  
χειρὸς αὐτῆς, ἐφώνησεν λέγων, Ἡ παῖς,<sup>6</sup> ἐγείρου. Καὶ 55  
ἐπέστρεψεν τὸ πνεῦμα αὐτῆς, καὶ ἀνέστη παραχρῆμα:<sup>1</sup> καὶ  
διέταξεν<sup>10</sup> αὐτῇ δοθῆναι φαγεῖν. Καὶ ἐξέστησαν<sup>11</sup> οἱ γονεῖς<sup>12</sup> αὐτῆς: 56  
ὁ δὲ παρήγγειλεν αὐτοῖς μηδενὶ εἰπεῖν τὸ γεγονός.

Συγκαλεσάμενος<sup>13</sup> δὲ τοὺς δώδεκα, ἔδωκεν αὐτοῖς δύναμιν καὶ 9  
ἐξουσίαν ἐπὶ πάντα τὰ δαιμόνια, καὶ νόσους<sup>14</sup> θεραπεύειν. Καὶ 2  
ἀπέστειλεν αὐτοὺς κηρύσσειν τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ, καὶ

<sup>1</sup> παραχρῆμα, immediately, instantly. <sup>2</sup> θαρσέω, of good courage, of good cheer. <sup>3</sup> ἀρχισυναγώγος, ου, ὁ, ruler of a synagogue. <sup>4</sup> θνήσκω, die, am dying. <sup>5</sup> σκύλλω, trouble, bother. <sup>6</sup> παῖς, ὁ, male or female child, servant. <sup>7</sup> κόπτω, strike, smite. <sup>8</sup> καθεύδω, sleep. <sup>9</sup> καταγελᾶω, deride, ridicule. <sup>10</sup> διατάσσω, command, give orders to. <sup>11</sup> ἐξίστημι, amaze, be amazed. <sup>12</sup> γονεὺς, ἑως, ὁ, parent. <sup>13</sup> συγκαλέω, call together. <sup>14</sup> νόσος, ου, ἡ, disease, malady.

ἰᾶσθαι τοὺς ἀσθενοῦντας. Καὶ εἶπεν πρὸς αὐτούς, Μηδὲν αἴρετε <sup>3</sup>  
 εἰς τὴν ὁδόν: μήτε ῥάβδους,<sup>1</sup> μήτε πήραν,<sup>2</sup> μήτε ἄρτον, μήτε  
 ἀργύριον,<sup>3</sup> μήτε ἀνά<sup>4</sup> δύο χιτῶνας<sup>5</sup> ἔχειν. Καὶ εἰς ἣν ἂν οἰκίαν <sup>4</sup>  
 εἰσέλθῃτε, ἐκεῖ μένετε, καὶ ἐκεῖθεν ἐξέρχεσθε. Καὶ ὅσοι ἐὰν μὴ <sup>5</sup>  
 δέξωνται ὑμᾶς, ἐξερχόμενοι ἀπὸ τῆς πόλεως ἐκείνης καὶ τὸν  
 κονιορτὸν<sup>6</sup> ἀπὸ τῶν ποδῶν ὑμῶν ἀποτινάξατε<sup>7</sup> εἰς μαρτύριον<sup>8</sup> ἐπ’  
 αὐτούς. Ἐξερχόμενοι δὲ διήρχοντο κατὰ τὰς κώμας, <sup>6</sup>  
 εὐαγγελιζόμενοι καὶ θεραπεύοντες πανταχοῦ.<sup>9</sup>

Ἦκουσεν δὲ Ἡρώδης ὁ τετράρχης<sup>10</sup> τὰ γινόμενα ὑπ’ αὐτοῦ πάντα: <sup>7</sup>  
 καὶ διηπόρει,<sup>11</sup> διὰ τὸ λέγεσθαι ὑπὸ τινων ὅτι Ἰωάννης ἐγήγερται  
 ἐκ νεκρῶν: ὑπὸ τινων δὲ ὅτι Ἡλίας ἐφάνη: ἄλλων δὲ ὅτι <sup>8</sup>  
 Προφῆτης εἷς τῶν ἀρχαίων<sup>12</sup> ἀνέστη. Καὶ εἶπεν Ἡρώδης, <sup>9</sup>  
 Ἰωάννην ἐγὼ ἀπεκεφάλισα:<sup>13</sup> τίς δέ ἐστιν οὗτος, περὶ οὗ ἐγὼ  
 ἀκούω τοιαῦτα; Καὶ ἐζήτει ἰδεῖν αὐτόν.

Καὶ ὑποστρέψαντες οἱ ἀπόστολοι διηγήσαντο<sup>14</sup> αὐτῷ ὅσα ἐποίησαν. <sup>10</sup>  
 Καὶ παραλαβὼν αὐτούς, ὑπεχώρησεν<sup>15</sup> κατ’ ἰδίαν εἰς τόπον  
 ἔρημον πόλεως καλουμένης Βηθσαϊδάν.<sup>16</sup> Οἱ δὲ ὄχλοι γινόντες <sup>11</sup>  
 ἥκολούθησαν αὐτῷ: καὶ δεξιόμενος αὐτούς, ἐλάλει αὐτοῖς περὶ

<sup>1</sup> ῥάβδος, ου, ἡ, staff, rod. <sup>2</sup> πήρα, ας, ἡ, leather pouch, bag. <sup>3</sup> ἀργύριον, ου, τό, silver, shekel. <sup>4</sup> ἀνά, upwards, upon. <sup>5</sup> χιτῶν, ὄνος, ὁ, tunic, garment. <sup>6</sup> κονιορτός, οὔ, ὁ, dust. <sup>7</sup> ἀποτινάσσω, shake off. <sup>8</sup> μαρτύριον, ου, τό, testimony, witness. <sup>9</sup> πανταχοῦ, everywhere. <sup>10</sup> τετράρχης, ου, ὁ, tetrarch. <sup>11</sup> διαπορέω, be greatly perplexed or at a loss. <sup>12</sup> ἀρχαῖος, old, ancient. <sup>13</sup> ἀποκεφαλίζω, behead. <sup>14</sup> διηγέομαι, relate fully, relate in full. <sup>15</sup> ὑποχωρέω, withdraw, go away. <sup>16</sup> Βηθσαϊδάν, ἡ, Bethsaida.

τῆς βασιλείας τοῦ θεοῦ, καὶ τοὺς χρεῖαν ἔχοντας θεραπείας<sup>1</sup> ἰᾶτο.

Ἦ δὲ ἡμέρα ἤρξατο κλίνειν:<sup>2</sup> προσελθόντες δὲ οἱ δώδεκα εἶπον 12

αὐτῷ, Ἀπόλυσον τὸν ὄχλον, ἵνα ἀπελθόντες εἰς τὰς κύκλῳ<sup>3</sup>

κώμας καὶ τοὺς ἀγροὺς καταλύσωσιν,<sup>4</sup> καὶ εὕρωσιν ἐπισιτισμόν:<sup>5</sup>

ὅτι ὧδε ἐν ἐρήμῳ τόπῳ ἐσμέν. Εἶπεν δὲ πρὸς αὐτούς, Δότε 13

αὐτοῖς ὑμεῖς φαγεῖν. Οἱ δὲ εἶπον, Οὐκ εἰσὶν ἡμῖν πλεῖον ἢ πέντε

ἄρτοι καὶ ἰχθύες<sup>6</sup> δύο, εἰ μή τι<sup>7</sup> πορευθέντες ἡμεῖς ἀγοράσωμεν εἰς

πάντα τὸν λαὸν τοῦτον βρώματα.<sup>8</sup> Ἦσαν γὰρ ὡσεὶ<sup>9</sup> ἄνδρες 14

πεντακισχίλιοι.<sup>10</sup> Εἶπεν δὲ πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ,

Κατακλίνατε<sup>11</sup> αὐτοὺς κλισίας<sup>12</sup> ἀνὰ<sup>13</sup> πεντήκοντα.<sup>14</sup> Καὶ 15

ἐποίησαν οὕτως, καὶ ἀνέκλιναν<sup>15</sup> ἅπαντας. Λαβὼν δὲ τοὺς πέντε 16

ἄρτους καὶ τοὺς δύο ἰχθύας,<sup>6</sup> ἀναβλέψας εἰς τὸν οὐρανόν,

εὐλόγησεν αὐτούς, καὶ κατέκλασεν,<sup>16</sup> καὶ ἐδίδου τοῖς μαθηταῖς

παρατιθέναι<sup>17</sup> τῷ ὄχλῳ. Καὶ ἔφαγον καὶ ἐχορτάσθησαν<sup>18</sup> πάντες: 17

καὶ ἦρθη τὸ περισσεῦσαν αὐτοῖς κλασμάτων,<sup>19</sup> κόφρινοι<sup>20</sup> δώδεκα.

<sup>1</sup>θεραπεία, ας, ἡ, treatment, healing. <sup>2</sup>κλίνω, cause to bend, bow. <sup>3</sup>κύκλος, ου, ό, circle. <sup>4</sup>καταλύω, destroy, lodge. <sup>5</sup>ἐπισιτισμός, οὔ, ό, provisions, provision. <sup>6</sup>ἰχθύς, ύος, ό, fish. <sup>7</sup>μή τι, interrogative particle expecting a negative answer. <sup>8</sup>βρῶμα, τος, τό, food, food of any kind. <sup>9</sup>ὡσεὶ, like, about. <sup>10</sup>πεντακισχίλιοι, five thousand, 5000. <sup>11</sup>κατακλίνω, make to lie down, recline. <sup>12</sup>κλισία, ας, ἡ, group of people eating together. <sup>13</sup>ἀνά, upwards, upon. <sup>14</sup>πεντήκοντα, fifty, 50. <sup>15</sup>ἀνακλίνω, lay upon, lay down. <sup>16</sup>κατακλάω, break in pieces. <sup>17</sup>παρατίθημι, set before, entrust. <sup>18</sup>χορτάζω, eat until full, be filled. <sup>19</sup>κλάσμα, τος, τό, broken piece, fragment. <sup>20</sup>κόφρινος, ου, ό, basket, large basket.



Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ εἶναι αὐτὸν προσευχόμενον καταμόνας,<sup>1</sup> 18  
 συνῆσαν<sup>2</sup> αὐτῷ οἱ μαθηταί· καὶ ἐπηρώτησεν αὐτούς, λέγων,  
 Τίνα με λέγουσιν οἱ ὄχλοι εἶναι; Οἱ δὲ ἀποκριθέντες εἶπον, 19  
 Ἰωάννην τὸν βαπτιστὴν;<sup>3</sup> ἄλλοι δὲ Ἡλίαν· ἄλλοι δὲ ὅτι  
 Προφῆτης τις τῶν ἀρχαίων<sup>4</sup> ἀνέστη. Εἶπεν δὲ αὐτοῖς, Ὑμεῖς δὲ 20  
 τίνα με λέγετε εἶναι; Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Πέτρος εἶπεν, Τὸν χριστὸν  
 τοῦ θεοῦ. Ὁ δὲ ἐπιτιμήσας αὐτοῖς παρήγγειλεν μηδενὶ εἰπεῖν 21  
 τοῦτο, εἰπὼν ὅτι Δεῖ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου πολλὰ παθεῖν, καὶ 22  
 ἀποδοκιμασθῆναι<sup>5</sup> ἀπὸ τῶν πρεσβυτέρων καὶ ἀρχιερέων καὶ  
 γραμματέων, καὶ ἀποκτανθῆναι, καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἀναστῆναι. 23  
 Ἔλεγεν δὲ πρὸς πάντας, Εἴ τις θέλει ὀπίσω μου ἔλθεῖν,  
 ἀπαρνησάσθω<sup>6</sup> ἑαυτόν, καὶ ἀράτω τὸν σταυρὸν αὐτοῦ, καὶ  
 ἀκολουθείτω μοι. Ὃς γὰρ ἐὰν θέλῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ σώσαι, 24  
 ἀπολέσει αὐτήν· ὃς δ' ἂν ἀπολέσῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἕνεκεν ἐμοῦ,  
 οὗτος σώσει αὐτήν. Τί γὰρ ὠφελεῖται<sup>7</sup> ἄνθρωπος, κερδήσας<sup>8</sup> τὸν 25  
 κόσμον ὅλον, ἑαυτὸν δὲ ἀπολέσας ἢ ζημιωθείς;<sup>9</sup> Ὃς γὰρ ἂν 26  
 ἐπαισχυνηθῇ<sup>10</sup> με καὶ τοὺς ἐμοὺς λόγους, τοῦτον ὁ υἱὸς τοῦ  
 ἀνθρώπου ἐπαισχυνηθήσεται,<sup>10</sup> ὅταν ἔλθῃ ἐν τῇ δόξῃ αὐτοῦ καὶ  
 τοῦ πατρὸς καὶ τῶν ἁγίων ἀγγέλων. Λέγω δὲ ὑμῖν ἀληθῶς,<sup>11</sup> 27

<sup>1</sup> καταμόνας, alone, apart. <sup>2</sup> σύνειμι, be with, come together. <sup>3</sup> βαπτιστής, οὐ, ὁ, baptist, baptizer. <sup>4</sup> ἀρχαῖος, old, ancient. <sup>5</sup> ἀποδοκιμάζω, reject, reject after testing. <sup>6</sup> ἀπαρνεόμαι, deny, refuse. <sup>7</sup> ὠφελέω, profit, help. <sup>8</sup> κερδαίνω, gain, win. <sup>9</sup> ζημιόω, suffer loss, inflict loss upon. <sup>10</sup> ἐπαισχύνομαι, be ashamed, am ashamed. <sup>11</sup> ἀληθῶς, truly, really.

εἰσὶν τινες τῶν ὧδε ἐστώτων, οἳ οὐ μὴ γεύσονται<sup>1</sup> θανάτου, ἕως  
ἂν ἴδωσιν τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ.

Ἐγένετο δὲ μετὰ τοὺς λόγους τούτους ὥσει<sup>2</sup> ἡμέραι ὀκτώ,<sup>3</sup> καὶ 28  
παραλαβὼν Πέτρον καὶ Ἰωάννην καὶ Ἰάκωβον, ἀνέβη εἰς τὸ  
ὄρος προσεύξασθαι. Καὶ ἐγένετο, ἐν τῷ προσεύχεσθαι αὐτόν, τὸ 29  
εἶδος<sup>4</sup> τοῦ προσώπου αὐτοῦ ἕτερον, καὶ ὁ ἱματισμὸς<sup>5</sup> αὐτοῦ  
λευκὸς ἐξαστράπτων.<sup>6</sup> Καὶ ἰδοὺ, ἄνδρες δύο συνελάλουν<sup>7</sup> αὐτῷ, 30  
οἵτινες ἦσαν Μωσῆς καὶ Ἡλίας, οἳ ὀφθέντες ἐν δόξῃ ἔλεγον τὴν 31  
ἐξοδὸν<sup>8</sup> αὐτοῦ ἣν ἐμελλεν πληροῦν ἐν Ἱερουσαλήμ. Ὁ δὲ Πέτρος 32  
καὶ οἱ σὺν αὐτῷ ἦσαν βεβαρημένοι<sup>9</sup> ὕπνῳ<sup>10</sup>: διαγρηγορήσαντες<sup>11</sup>  
δὲ εἶδον τὴν δόξαν αὐτοῦ, καὶ τοὺς δύο ἄνδρας τοὺς συνεστῶτας<sup>12</sup>  
αὐτῷ. Καὶ ἐγένετο, ἐν τῷ διαχωρίζεσθαι<sup>13</sup> αὐτοὺς ἀπ' αὐτοῦ, 33  
εἶπεν Πέτρος πρὸς τὸν Ἰησοῦν, Ἐπιστάτα,<sup>14</sup> καλὸν ἐστὶν ἡμᾶς  
ὧδε εἶναι: καὶ ποιήσωμεν σκηναῖς<sup>15</sup> τρεῖς, μίαν σοί, καὶ μίαν  
Μωσῇ, καὶ μίαν Ἡλίᾳ: μὴ εἰδὼς ὃ λέγει. Ταῦτα δὲ αὐτοῦ 34  
λέγοντος, ἐγένετο νεφέλη καὶ ἐπεσκίασεν<sup>16</sup> αὐτούς: ἐφοβήθησαν  
δὲ ἐν τῷ ἐκείνους εἰσελθεῖν εἰς τὴν νεφέλην. Καὶ φωνὴ ἐγένετο ἐκ 35  
τῆς νεφέλης, λέγουσα, Οὗτός ἐστιν ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητός:

<sup>1</sup> γεύομαι, taste, experience. <sup>2</sup> ὥσει, like, about. <sup>3</sup> ὀκτώ, eight, 8. <sup>4</sup> εἶδος, οὗς, τό, form, sight. <sup>5</sup> ἱματισμός, οὗ, ὁ, clothing. <sup>6</sup> ἐξαστράπτω, flash like lightning. <sup>7</sup> συλλαλέω, talk with, discuss. <sup>8</sup> ἐξοδος, οὗ, ἡ, departure, exodus. <sup>9</sup> βαρέω, burden, weigh down. <sup>10</sup> ὕπνος, οὗ, ὁ, sleep. <sup>11</sup> διαγρηγορέω, keep awake, awake fully. <sup>12</sup> συνίστημι, commend (transitive), stand with. <sup>13</sup> διαχωρίζομαι, separate myself from, part from. <sup>14</sup> ἐπιστάτης, οὗ, ὁ, chief, commander. <sup>15</sup> σκηνή, ἧς, ἡ, tent, tabernacle. <sup>16</sup> ἐπισκιάζω, overshadow, envelop.

αὐτοῦ ἀκούετε. Καὶ ἐν τῷ γενέσθαι τὴν φωνήν, εὗρέθη ὁ Ἰησοῦς 36  
 μόνος. Καὶ αὐτοὶ ἐσίγησαν,<sup>1</sup> καὶ οὐδενὶ ἀπήγγειλαν ἐν ἐκείναις  
 ταῖς ἡμέραις οὐδὲν ὧν ἑώρακασιν.

Ἐγένετο δὲ ἐν τῇ ἐξῆς<sup>2</sup> ἡμέρᾳ, κατελθόντων<sup>3</sup> αὐτῶν ἀπὸ τοῦ ὄρους, 37  
 συνήντησεν<sup>4</sup> αὐτῷ ὄχλος πολὺς. Καὶ ἰδοὺ, ἀνὴρ ἀπὸ τοῦ ὄχλου 38  
 ἀνεβόησεν,<sup>5</sup> λέγων, Διδάσκαλε, δέομαι<sup>6</sup> σου, ἐπίβλεψαι<sup>7</sup> ἐπὶ τὸν  
 υἱόν μου, ὅτι μονογενὴς<sup>8</sup> ἐστίν μοι· καὶ ἰδοὺ, πνεῦμα λαμβάνει 39  
 αὐτόν, καὶ ἐξαίφνης<sup>9</sup> κρᾶζει, καὶ σπαράσσει<sup>10</sup> αὐτὸν μετὰ ἁφροῦ,<sup>11</sup>  
 καὶ μόγις<sup>12</sup> ἀποχωρεῖ<sup>13</sup> ἀπ' αὐτοῦ, συντρίβον<sup>14</sup> αὐτόν. Καὶ 40  
 ἐδεήθην<sup>6</sup> τῶν μαθητῶν σου ἵνα ἐκβάλωσιν αὐτό, καὶ οὐκ  
 ἠδυνήθησαν. Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν, Ὡ<sup>15</sup> γενεὰ ἄπιστος<sup>16</sup> 41  
 καὶ διεστραμμένη,<sup>17</sup> ἕως πότε ἔσομαι πρὸς ὑμᾶς, καὶ ἀνέξομαι<sup>18</sup>  
 ὑμῶν; Προσάγαγε<sup>19</sup> τὸν υἱόν σου ὧδε. Ἔτι δὲ προσερχομένου 42  
 αὐτοῦ, ἔρρηξεν<sup>20</sup> αὐτὸν τὸ δαιμόνιον καὶ συνεσπάραξεν<sup>21</sup>  
 ἐπετίμησεν δὲ ὁ Ἰησοῦς τῷ πνεύματι τῷ ἀκαθάρτῳ, καὶ ἴασατο  
 τὸν παῖδα,<sup>22</sup> καὶ ἀπέδωκεν αὐτὸν τῷ πατρὶ αὐτοῦ. Ἐξεπλήσσοντο 43  
 δὲ πάντες ἐπὶ τῇ μεγαλειότητι<sup>24</sup> τοῦ θεοῦ.

<sup>1</sup> σιγάω, be silent, become silent. <sup>2</sup> ἐξῆς, next, next in order. <sup>3</sup> κατέρχομαι, come down, go down. <sup>4</sup> συναντάω, meet with, hence to happen. <sup>5</sup> ἀναβοάω, cry out, shout upwards. <sup>6</sup> δέομαι, ask, request. <sup>7</sup> ἐπιβλέπω, look on (with favor), have regard for. <sup>8</sup> μονογενής, only begotten, only. <sup>9</sup> ἐξαίφνης, suddenly, unexpectedly. <sup>10</sup> σπαράσσω, convulse, shake to and fro. <sup>11</sup> ἁφρός, οὐ, ὁ, foam, foaming. <sup>12</sup> μόγις, hardly, scarcely. <sup>13</sup> ἀποχωρέω, go away, depart. <sup>14</sup> συντρίβω, break in pieces, crush. <sup>15</sup> ὦ, Oh! omega. <sup>16</sup> ἄπιστος, unbelieving, faithless. <sup>17</sup> διαστρέφω, distort, pervert. <sup>18</sup> ἀνέχομαι, endure, bear with. <sup>19</sup> προσάγω, bring (forward), approach. <sup>20</sup> ῥήγνυμι, break apart, throw down. <sup>21</sup> συσπαράσσω, convulse. <sup>22</sup> παῖς, ὁ, male or female child, servant. <sup>23</sup> ἐκπλήσσω, am thunderstruck, astounded. <sup>24</sup> μεγαλειότης, ἡτος, ἡ, splendor, magnificence.

Πάντων δὲ θαυμαζόντων ἐπὶ πᾶσιν οἷς ἐποίησεν ὁ Ἰησοῦς, εἶπεν  
 πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, Θέσθε ὑμεῖς εἰς τὰ ὦτα ὑμῶν τοὺς 44  
 λόγους τούτους· ὁ γὰρ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου μέλλει παραδίδοσθαι  
 εἰς χεῖρας ἀνθρώπων. Οἱ δὲ ἠγνόουν<sup>1</sup> τὸ ῥῆμα τοῦτο, καὶ ἦν 45  
 παρακεκαλυμμένον<sup>2</sup> ἀπ' αὐτῶν, ἵνα μὴ αἰσθωνται<sup>3</sup> αὐτό· καὶ  
 ἐφοβοῦντο ἐρωτῆσαι αὐτὸν περὶ τοῦ ῥήματος τούτου.

Εἰσῆλθεν δὲ διαλογισμὸς<sup>4</sup> ἐν αὐτοῖς, τὸ τίς ἂν εἴη μείζων αὐτῶν. Ὁ 46  
 δὲ Ἰησοῦς ἰδὼν τὸν διαλογισμὸν<sup>4</sup> τῆς καρδίας αὐτῶν,  
 ἐπιλαβόμενος<sup>5</sup> παιδίου, ἔστησεν αὐτὸ παρ' ἐαυτῶ, καὶ εἶπεν 48  
 αὐτοῖς, Ὃς ἐὰν δέξηται τοῦτο τὸ παιδίον ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου ἐμὲ  
 δέχεται· καὶ ὃς ἐὰν ἐμὲ δέξηται δέχεται τὸν ἀποστείλαντά με· ὁ  
 γὰρ μικρότερος ἐν πᾶσιν ὑμῖν ὑπάρχων οὗτος ἔσται μέγας.

Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰωάννης εἶπεν, Ἐπιστάτα,<sup>6</sup> εἶδομέν τινα ἐπὶ τῷ 49  
 ὀνόματί σου ἐκβάλλοντα δαιμόνια· καὶ ἐκωλύσαμεν αὐτόν, ὅτι  
 οὐκ ἀκολουθεῖ μεθ' ἡμῶν. Καὶ εἶπεν πρὸς αὐτόν ὁ Ἰησοῦς, Μὴ 50  
 κωλύετε· ὃς γὰρ οὐκ ἔστιν καθ' ἡμῶν ὑπὲρ ἡμῶν ἔστιν.

<sup>1</sup> ἄγνοέω, not know, be unaware. <sup>2</sup> παρακαλύπτω, hide, conceal. <sup>3</sup> αἰσθάνομαι, notice, perceive. <sup>4</sup> διαλογισμός, οὐ, ὁ, reasoning, questioning. <sup>5</sup> ἐπιλαμβάνομαι, take hold of, seize. <sup>6</sup> ἐπιστάτης, οὐ, ὁ, chief, commander.

Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ συμπληροῦσθαι<sup>1</sup> τὰς ἡμέρας τῆς ἀναλήψεως<sup>2</sup> 51  
αὐτοῦ, καὶ αὐτὸς τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ἐστήριξεν<sup>3</sup> τοῦ πορεύεσθαι  
εἰς Ἱερουσαλήμ, καὶ ἀπέστειλεν ἀγγέλους πρὸ προσώπου αὐτοῦ: 52  
καὶ πορευθέντες εἰσῆλθον εἰς κώμην Σαμαρειτῶν,<sup>4</sup> ὥστε  
ἐτοιμάσαι αὐτῷ. Καὶ οὐκ ἐδέξαντο αὐτόν, ὅτι τὸ πρόσωπον 53  
αὐτοῦ ἦν πορευόμενον εἰς Ἱερουσαλήμ. Ἰδόντες δὲ οἱ μαθηταὶ 54  
αὐτοῦ Ἰάκωβος καὶ Ἰωάννης εἶπον, Κύριε, θέλεις εἰπωμεν πῦρ  
καταβῆναι ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ἀναλῶσαι<sup>5</sup> αὐτούς, ὥς καὶ  
Ἡλίας ἐποίησεν; Στραφεῖς<sup>6</sup> δὲ ἐπετίμησεν αὐτοῖς, καὶ εἶπεν, 55  
Οὐκ οἶδατε οἷου<sup>7</sup> πνεύματός ἐστε ὑμεῖς· ὁ γὰρ υἱὸς τοῦ 56  
ἀνθρώπου οὐκ ἦλθεν ψυχὰς ἀνθρώπων ἀπολέσαι, ἀλλὰ σῶσαι.  
Καὶ ἐπορεύθησαν εἰς ἑτέραν κώμην.

Ἐγένετο δὲ πορευομένων αὐτῶν ἐν τῇ ὁδῷ, εἶπέν τις πρὸς αὐτόν, 57  
Ἀκολουθήσω σοι ὅπου ἂν ἀπέρχῃ, κύριε. Καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ 58  
Ἰησοῦς, Αἱ ἀλώπεκες<sup>8</sup> φωλεοὺς<sup>9</sup> ἔχουσιν, καὶ τὰ πετεινὰ<sup>10</sup> τοῦ  
οὐρανοῦ κατασκηνώσκει·<sup>11</sup> ὁ δὲ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου οὐκ ἔχει ποῦ  
τὴν κεφαλὴν κλίνει.<sup>12</sup> Εἶπεν δὲ πρὸς ἕτερον, Ἀκολούθει μοι. Ὁ δὲ 59  
εἶπεν, Κύριε, ἐπιτρέψόν<sup>13</sup> μοι ἀπελθόντι πρῶτον θάψαι<sup>14</sup> τὸν

<sup>1</sup> συμπληρώω, fulfill, be swamped. <sup>2</sup> ἀνάληψις, εως, ἡ, taking up, lifting up. <sup>3</sup> στηρίζω, establish, fix firmly. <sup>4</sup> Σαμαρείτης, ου, ὁ, Samaritan. <sup>5</sup> ἀναλίσκω, destroy, consume. <sup>6</sup> στρέφω, turn, am converted. <sup>7</sup> οἷος, such as, of what kind. <sup>8</sup> ἀλώπηξ, εκος, ἡ, fox. <sup>9</sup> φωλεός, ος, ὁ, den, hole. <sup>10</sup> πετεινόν, ου, τό, bird. <sup>11</sup> κατασκήνωσις, εως, ἡ, place to live, nest. <sup>12</sup> κλίνω, cause to bend, bow. <sup>13</sup> ἐπιτρέπω, permit, allow. <sup>14</sup> θάπτω, bury.

πατέρα μου. Εἶπεν δὲ αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, Ἄφες τοὺς νεκροὺς θάψαι<sup>1</sup> 60  
 τοὺς ἑαυτῶν νεκρούς: σὺ δὲ ἀπελθὼν διάγγελλε<sup>2</sup> τὴν βασιλείαν  
 τοῦ θεοῦ. Εἶπεν δὲ καὶ ἕτερος, Ἀκολουθήσω σοι, κύριε: πρῶτον 61  
 δὲ ἐπιτρέψόν<sup>3</sup> μοι ἀποτάξασθαι<sup>4</sup> τοῖς εἰς τὸν οἶκόν μου. Εἶπεν δὲ 62  
 ὁ Ἰησοῦς πρὸς αὐτόν, Οὐδεὶς, ἐπιβαλὼν<sup>5</sup> τὴν χεῖρα αὐτοῦ ἐπ’  
 ἄροτρον,<sup>6</sup> καὶ βλέπων εἰς τὰ ὀπίσω, εὐθετός<sup>7</sup> ἐστὶν εἰς τὴν  
 βασιλείαν τοῦ θεοῦ.

Μετὰ δὲ ταῦτα ἀνέδειξεν<sup>8</sup> ὁ κύριος καὶ ἑτέρους ἐβδομήκοντα,<sup>9</sup> καὶ 10  
 ἀπέστειλεν αὐτοὺς ἀνὰ<sup>10</sup> δύο πρὸ προσώπου αὐτοῦ εἰς πᾶσαν  
 πόλιν καὶ τόπον οὗ<sup>11</sup> ἔμελλεν αὐτὸς ἔρχεσθαι. Ἐλεγεν οὖν πρὸς 2  
 αὐτούς, Ὁ μὲν θερισμὸς<sup>12</sup> πολὺς, οἱ δὲ ἐργάται<sup>13</sup> ὀλίγοι: δεήθητε<sup>14</sup>  
 οὖν τοῦ κυρίου τοῦ θερισμοῦ,<sup>12</sup> ὅπως ἐκβάλῃ ἐργάτας<sup>13</sup> εἰς τὸν  
 θερισμὸν<sup>12</sup> αὐτοῦ. Ὑπάγετε: ἰδοὺ, ἐγὼ ἀποστέλλω ὑμᾶς ὡς 3  
 ἄρνας<sup>15</sup> ἐν μέσῳ λύκων. <sup>16</sup> Μὴ βαστάζετε βαλάντιον, <sup>17</sup> μὴ πήραν, <sup>18</sup> 4  
 μηδὲ ὑποδήματα:<sup>19</sup> καὶ μηδένα κατὰ τὴν ὁδὸν ἀσπάσησθε. Εἰς 5  
 ἣν δ’ ἂν οἰκίαν εἰσέρχησθε, πρῶτον λέγετε, Εἰρήνη τῷ οἴκῳ  
 τούτῳ. Καὶ ἐὰν ἡ ἐκεῖ υἱὸς εἰρήνης, ἐπαναπαύσεται<sup>20</sup> ἐπ’ αὐτὸν ἡ 6  
 εἰρήνη ὑμῶν: εἰ δὲ μήγε,<sup>21</sup> ἐφ’ ὑμᾶς ἀνακάμψει.<sup>22</sup> Ἐν αὐτῇ δὲ τῇ 7

<sup>1</sup> θάπτω, bury. <sup>2</sup> διαγγέλλω, publish abroad, proclaim. <sup>3</sup> ἐπιτρέπω, permit, allow. <sup>4</sup> ἀποτάσσομαι, set apart, take leave of. <sup>5</sup> ἐπιβάλλω, lay upon, throw upon. <sup>6</sup> ἄροτρον, ου, τό, plow. <sup>7</sup> εὐθετός, useful, fit. <sup>8</sup> ἀναδείκνυμι, show clearly, reveal. <sup>9</sup> ἐβδομήκοντα, seventy, 70. <sup>10</sup> ἀνά, upwards, upon. <sup>11</sup> οὗ, where, when. <sup>12</sup> θερισμός, οὗ, ὁ, harvest, reaping. <sup>13</sup> ἐργάτης, ου, ὁ, workman, laborer. <sup>14</sup> δέομαι, ask, request. <sup>15</sup> ἄρην, ἀρνός, ὁ, lamb. <sup>16</sup> λύκος, ου, ὁ, wolf, jackal. <sup>17</sup> βαλάντιον, ου, τό, purse, money bag. <sup>18</sup> πήρα, ας, ἡ, leather pouch, bag. <sup>19</sup> ὑπόδημα, τος, τό, sandal, shoe. <sup>20</sup> ἐπαναπαύομαι, rest, rest upon. <sup>21</sup> μήγε, otherwise (used in the phrase εἰ δὲ μήγε). <sup>22</sup> ἀνακάμπτω, turn back, return.

οἰκία μένετε, ἐσθίοντες καὶ πίνοντες τὰ παρ' αὐτῶν: ἄξιος γὰρ ὁ  
 ἐργάτης<sup>1</sup> τοῦ μισθοῦ αὐτοῦ ἐστίν. Μὴ μεταβαίνετε<sup>2</sup> ἐξ οἰκίας εἰς  
 οἰκίαν. Καὶ εἰς ἣν ἂν πόλιν εἰσέρχησθε, καὶ δέχωνται ὑμᾶς, <sup>8</sup>  
 ἐσθίετε τὰ παρατιθέμενα<sup>3</sup> ὑμῖν, καὶ θεραπεύετε τοὺς ἐν αὐτῇ <sup>9</sup>  
 ἀσθενεῖς, καὶ λέγετε αὐτοῖς, Ἦγγικεν ἐφ' ὑμᾶς ἡ βασιλεία τοῦ  
 θεοῦ. Εἰς ἣν δ' ἂν πόλιν εἰσέρχησθε, καὶ μὴ δέχωνται ὑμᾶς, <sup>10</sup>  
 ἐξελθόντες εἰς τὰς πλατείας<sup>4</sup> αὐτῆς εἴπατε, Καὶ τὸν κονιορτὸν<sup>5</sup> <sup>11</sup>  
 τὸν κολληθέντα<sup>6</sup> ἡμῖν ἐκ τῆς πόλεως ὑμῶν ἀπομασσόμεθα<sup>7</sup> ὑμῖν:  
 πλὴν τοῦτο γινώσκετε, ὅτι ἤγγικεν ἐφ' ὑμᾶς ἡ βασιλεία τοῦ  
 θεοῦ. Λέγω ὑμῖν ὅτι Σοδόμοις<sup>8</sup> ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἀνεκτότερον<sup>9</sup> <sup>12</sup>  
 ἔσται, ἢ τῇ πόλει ἐκείνῃ. Οὐαὶ σοι, Χοραζὶν,<sup>10</sup> οὐαὶ σοι, <sup>13</sup>  
 Βηθσαῖδά:<sup>11</sup> ὅτι εἰ ἐν Τύρῳ<sup>12</sup> καὶ Σιδῶνι<sup>13</sup> ἐγένοντο αἱ δυνάμεις αἱ  
 γενόμεναι ἐν ὑμῖν, πάλαι<sup>14</sup> ἂν ἐν σάκκῳ<sup>15</sup> καὶ σποδῷ<sup>16</sup> καθήμεναι  
 μετενόησαν. Πλὴν Τύρῳ<sup>12</sup> καὶ Σιδῶνι<sup>13</sup> ἀνεκτότερον<sup>9</sup> ἔσται ἐν τῇ <sup>14</sup>  
 κρίσει, ἢ ὑμῖν. Καὶ σύ, Καπερναοὺμ,<sup>17</sup> ἡ ἕως τοῦ οὐρανοῦ <sup>15</sup>  
 ὑψωθείσα,<sup>18</sup> ἕως Ἀδου<sup>19</sup> καταβιβασθήσῃ.<sup>20</sup> Ὁ ἀκούων ὑμῶν ἐμοῦ <sup>16</sup>  
 ἀκούει: καὶ ὁ ἀθετῶν<sup>21</sup> ὑμᾶς ἐμέ ἀθετεῖ: <sup>21</sup> ὁ δὲ ἐμέ ἀθετῶν<sup>21</sup> ἀθετεῖ  
 τὸν ἀποστείλαντά με.

<sup>1</sup> ἐργάτης, ου, ὁ, workman, laborer. <sup>2</sup> μεταβαίνω, depart, leave. <sup>3</sup> παρατίθημι, set before, entrust. <sup>4</sup> πλατεία, ας, ἡ, street. <sup>5</sup> κονιορτός, οὔ, ὁ, dust. <sup>6</sup> κολλάω, glue, cleave. <sup>7</sup> ἀπομάσσω, wipe off. <sup>8</sup> Σόδομα, ων, τό, Sodom. <sup>9</sup> ἀνεκτός, tolerable, bearable. <sup>10</sup> Χοραζὶν, ἡ, Chorazin. <sup>11</sup> Βηθσαῖδά, ἡ, Bethsaida. <sup>12</sup> Τύρος, ου, ἡ, Tyre. <sup>13</sup> Σιδῶν, ὄνος, ἡ, Sidon. <sup>14</sup> πάλαι, long ago, of old. <sup>15</sup> σάκκος, ου, ὁ, sackcloth. <sup>16</sup> σποδός, οὔ, ἡ, ashes. <sup>17</sup> Καπερναοὺμ, ἡ, Capernaum. <sup>18</sup> ὑψόω, lift up, exalt. <sup>19</sup> Ἀδης, ου, ὁ, Hades. <sup>20</sup> καταβιβάζω, bring down, cause to go down. <sup>21</sup> ἀθετέω, reject, annul.

Ἐπέστρεψαν δὲ οἱ ἐβδομήκοντα<sup>1</sup> μετὰ χαρᾶς, λέγοντες, Κύριε, καὶ 17  
 τὰ δαιμόνια ὑποτάσσεται ἡμῖν ἐν τῷ ὀνόματί σου. Εἶπεν δὲ 18  
 αὐτοῖς, Ἐθεώρουν τὸν Σατανᾶν ὡς ἀστραπὴν<sup>2</sup> ἐκ τοῦ οὐρανοῦ  
 πεσόντα. Ἴδού, δίδωμι ὑμῖν τὴν ἐξουσίαν τοῦ πατεῖν<sup>3</sup> ἐπάνω<sup>4</sup> 19  
 ὄφεων<sup>5</sup> καὶ σκορπίων,<sup>6</sup> καὶ ἐπὶ πᾶσαν τὴν δύναμιν τοῦ ἐχθροῦ:  
 καὶ οὐδὲν ὑμᾶς οὐ μὴ ἀδικήσῃ. Πλὴν ἐν τούτῳ μὴ χαίρετε ὅτι τὰ 20  
 πνεύματα ὑμῖν ὑποτάσσεται: χαίρετε δὲ ὅτι τὰ ὀνόματα ὑμῶν  
 ἐγγράφη ἐν τοῖς οὐρανοῖς.

Ἐν αὐτῇ τῇ ὥρᾳ ἡγαλλιάσατο<sup>7</sup> τῷ πνεύματι ὁ Ἰησοῦς, καὶ εἶπεν, 21  
 Ἐξομολογοῦμαι<sup>8</sup> σοι, πάτερ, κύριε τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς, ὅτι  
 ἀπέκρυψας<sup>9</sup> ταῦτα ἀπὸ σοφῶν<sup>10</sup> καὶ συνετῶν,<sup>11</sup> καὶ ἀπεκάλυψας  
 αὐτὰ νηπίοις.<sup>12</sup> Naί, ὁ πατήρ, ὅτι οὕτως ἐγένετο εὐδοκία<sup>13</sup>  
 ἔμπροσθέν σου. Καὶ στραφεὶς<sup>14</sup> πρὸς τοὺς μαθητὰς εἶπεν, Πάντα 22  
 μοι παρεδόθη ὑπὸ τοῦ πατρός μου: καὶ οὐδεὶς γινώσκει τίς ἐστιν  
 ὁ υἱός, εἰ μὴ ὁ πατήρ, καὶ τίς ἐστιν ὁ πατήρ, εἰ μὴ ὁ υἱός, καὶ ὃ  
 ἐὰν βούληται ὁ υἱὸς ἀποκαλύψαι. Καὶ στραφεὶς<sup>14</sup> πρὸς τοὺς 23  
 μαθητὰς κατ' ἰδίαν εἶπεν, Μακάριοι οἱ ὀφθαλμοὶ οἱ βλέποντες ἃ  
 βλέπετε. Λέγω γὰρ ὑμῖν ὅτι πολλοὶ προφῆται καὶ βασιλεῖς 24

<sup>1</sup> ἐβδομήκοντα, seventy, 70. <sup>2</sup> ἀστραπή, ἥς, ἡ, lightning, brightness. <sup>3</sup> πατέω, tread or tread under foot, tread. <sup>4</sup> ἐπάνω, above, over (gen).  
<sup>5</sup> ὄφεις, εως, ὁ, snake, serpent. <sup>6</sup> σκορπίος, ου, ὁ, scorpion. <sup>7</sup> ἡγαλλιᾶω, rejoice, am full of joy. <sup>8</sup> ἐξομολογέω, confess, profess. <sup>9</sup> ἀποκρύπτω, hide, conceal. <sup>10</sup> σοφός, wise. <sup>11</sup> συνετός, intelligent, clever. <sup>12</sup> νήπιος, infant, child. <sup>13</sup> εὐδοκία, ας, ἡ, good pleasure, good-will. <sup>14</sup> στρέφω, turn, am converted.



ἤθελαν ἰδεῖν ἃ ὑμεῖς βλέπετε, καὶ οὐκ εἶδον· καὶ ἀκοῦσαι ἃ  
ἀκούετε, καὶ οὐκ ἤκουσαν.

Καὶ ἰδοῦ, νομικός<sup>1</sup> τις ἀνέστη, ἐκπειράζων<sup>2</sup> αὐτόν, καὶ λέγων, 25  
Διδάσκαλε, τί ποιήσας ζωὴν αἰώνιον κληρονομήσω;<sup>3</sup> Ὁ δὲ εἶπεν 26  
πρὸς αὐτόν, Ἐν τῷ νόμῳ τί γέγραπται; Πῶς ἀναγινώσκεις; Ὁ δὲ 27  
ἀποκριθεὶς εἶπεν, Ἀγαπήσεις κύριον τὸν θεόν σου, ἐξ ὅλης τῆς  
καρδίας σου, καὶ ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς σου, καὶ ἐξ ὅλης τῆς ἰσχύος<sup>4</sup>  
σου, καὶ ἐξ ὅλης τῆς διανοίας<sup>5</sup> σου· καὶ τὸν πλησίον<sup>6</sup> σου ὡς  
σεαυτόν. Εἶπεν δὲ αὐτῷ, Ὁρθῶς<sup>7</sup> ἀπεκρίθης· τοῦτο ποιεῖ, καὶ 28  
ζήσῃ. Ὁ δὲ θέλων δικαιοῦν ἑαυτὸν εἶπεν πρὸς τὸν Ἰησοῦν, Καὶ 29  
τίς ἐστὶν μου πλησίον;<sup>6</sup> Ὑπολαβὼν<sup>8</sup> δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν, 30  
Ἄνθρωπός τις κατέβαινεν ἀπὸ Ἱερουσαλὴμ εἰς Ἱεριχά, καὶ  
λησταῖς<sup>9</sup> περιέπεσεν,<sup>10</sup> οἱ καὶ ἐκδύσαντες<sup>11</sup> αὐτόν καὶ πληγὰς<sup>12</sup>  
ἐπιθέντες ἀπῆλθον, ἀφέντες ἡμιθανῆ<sup>13</sup> τυγχάνοντα.<sup>14</sup> Κατὰ 31  
συγκυρίαν<sup>15</sup> δὲ ἱερεὺς τις κατέβαινεν ἐν τῇ ὁδῷ ἐκεῖνῃ· καὶ ἰδὼν  
αὐτόν ἀντιπαρῆλθεν.<sup>16</sup> Ὁμοίως δὲ καὶ Λευΐτης<sup>17</sup> γενόμενος κατὰ 32  
τὸν τόπον ἐλθὼν καὶ ἰδὼν ἀντιπαρῆλθεν.<sup>16</sup> Σαμαρεῖτης<sup>18</sup> δέ τις 33  
ὁδεύων<sup>19</sup> ἦλθεν κατ' αὐτόν, καὶ ἰδὼν αὐτόν ἐσπλαγχνίσθη,<sup>20</sup> καὶ 34

<sup>1</sup> νομικός, pertaining to the law. <sup>2</sup> ἐκπειράζων, test thoroughly, tempt. <sup>3</sup> κληρονομέω, inherit, obtain. <sup>4</sup> ἰσχύς, ὕος, ἡ, strength, power. <sup>5</sup> διάνοια, ας, ἡ, mind, understanding. <sup>6</sup> πλησίον, near, neighbor (as a noun). <sup>7</sup> ὀρθῶς, rightly, correctly. <sup>8</sup> ὑπολαμβάνω, take up, receive. <sup>9</sup> ληστής, οὔ, ὁ, robber, brigand. <sup>10</sup> περιπίπτω, fall in with, strike. <sup>11</sup> ἐκδύω, take off, put off. <sup>12</sup> πληγή, ἤς, ἡ, blow, wound. <sup>13</sup> ἡμιθανής, half dead. <sup>14</sup> τυγχάνω, obtain, happen. <sup>15</sup> συγκυρία, ας, ἡ, coincidence, chance. <sup>16</sup> ἀντιπαρέρχομαι, pass by on the opposite side. <sup>17</sup> Λευΐτης, ου, ὁ, Levite. <sup>18</sup> Σαμαρεῖτης, ου, ὁ, Samaritan. <sup>19</sup> ὁδεύω, go, travel. <sup>20</sup> σπλαγχνίζομαι, have compassion, have pity on.

προσελθὼν κατέδησεν<sup>1</sup> τὰ τραύματα<sup>2</sup> αὐτοῦ, ἐπιχέων<sup>3</sup> ἔλαιον<sup>4</sup>  
καὶ οἶνον· ἐπιβιάσας<sup>5</sup> δὲ αὐτὸν ἐπὶ τὸ ἴδιον κτῆνος,<sup>6</sup> ἤγαγεν  
αὐτὸν εἰς πανδοχεῖον,<sup>7</sup> καὶ ἐπεμελήθη<sup>8</sup> αὐτοῦ. Καὶ ἐπὶ τὴν αὔριον 35  
ἐξελθὼν, ἐκβαλὼν δύο δηνάρια<sup>10</sup> ἔδωκεν τῷ πανδοχεῖ,<sup>11</sup> καὶ εἶπεν  
αὐτῷ, Ἐπιμελήθητι<sup>8</sup> αὐτοῦ· καὶ ὃ τι ἂν προσδαπανήσης,<sup>12</sup> ἐγὼ ἐν  
τῷ ἐπανέρχешθαί<sup>13</sup> με ἀποδώσω σοι. Τίς οὖν τούτων τῶν τριῶν 36  
πλησίον<sup>14</sup> δοκεῖ σοι γεγονέναι τοῦ ἐμπεσόντος<sup>15</sup> εἰς τοὺς ληστές;<sup>16</sup>  
Ὁ δὲ εἶπεν, Ὁ ποιήσας τὸ ἔλεος μετ' αὐτοῦ. Εἶπεν οὖν αὐτῷ ὁ 37  
Ἰησοῦς, Πορεύου, καὶ σὺ ποίει ὁμοίως.

Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ πορεύεσθαι αὐτούς, καὶ αὐτὸς εἰσῆλθεν εἰς κώμην 38  
τινά· γυνή δέ τις ὀνόματι Μάρθα<sup>17</sup> ὑπεδέξατο<sup>18</sup> αὐτὸν εἰς τὸν  
οἶκον αὐτῆς. Καὶ τῇδε<sup>19</sup> ἦν ἀδελφὴ καλουμένη Μαρία, ἥ καὶ 39  
παρακαθίσασα<sup>20</sup> παρὰ τοὺς πόδας τοῦ Ἰησοῦ ἤκουεν τὸν λόγον  
αὐτοῦ. Ἡ δὲ Μάρθα<sup>17</sup> περιεσπᾶτο<sup>21</sup> περὶ πολλὴν διακονίαν· 40  
ἐπιστᾶσα<sup>22</sup> δὲ εἶπεν, Κύριε, οὐ μέλει<sup>23</sup> σοι ὅτι ἡ ἀδελφὴ μου  
μόνην με κατέλειπεν<sup>24</sup> διακονεῖν; Εἰπὲ οὖν αὐτῇ ἵνα μοι  
συναντιλάβηται.<sup>25</sup> Ἀποκριθεὶς δὲ εἶπεν αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς, Μάρθα,<sup>17</sup> 41  
Μάρθα,<sup>17</sup> μεριμνᾷς<sup>26</sup> καὶ τυρβάζῃ<sup>27</sup> περὶ πολλά· ἐνὸς δέ ἐστιν 42

<sup>1</sup>καταδέω, bind up, bandage. <sup>2</sup>τραῦμα, τος, τό, wound. <sup>3</sup>ἐπιχέω, pour over, pour on. <sup>4</sup>ἔλαιον, ου, τό, olive oil. <sup>5</sup>ἐπιβιάζω, put on, place upon. <sup>6</sup>κτῆνος, ους, τό, beast of burden. <sup>7</sup>πανδοχεῖον, ου, τό, inn. <sup>8</sup>ἐπιμελέομαι, care for, take care of. <sup>9</sup>αὔριον, tomorrow. <sup>10</sup>δηνάριον, ου, ὁ, denarius. <sup>11</sup>πανδοχεύς, ἑως, ὁ, innkeeper. <sup>12</sup>προσδαπανᾶω, spend in addition. <sup>13</sup>ἐπανέρχομαι, return, come back again. <sup>14</sup>πλησίον, near, neighbor (as a noun). <sup>15</sup>ἐμπίπτω, fall into, fall in. <sup>16</sup>ληστής, οὔ, ὁ, robber, brigand. <sup>17</sup>Μάρθα, ας, ἡ, Martha. <sup>18</sup>ὑποδέχομαι, welcome, receive. <sup>19</sup>ἔδε, this (here), this here. <sup>20</sup>παρακαθίζω, sit down beside. <sup>21</sup>περισπᾶω, distract, trouble greatly. <sup>22</sup>ἐφίστημι, stand over, come upon. <sup>23</sup>μέλει, it is a care, it concerns. <sup>24</sup>καταλείπω, leave, leave behind. <sup>25</sup>συναντιλαμβάνομαι, help, assist. <sup>26</sup>μεριμνάω, be anxious, distracted. <sup>27</sup>τυρβάζω, agitate or disturb in mind.

χρεία: Μαρία δὲ τὴν ἀγαθὴν μερίδα<sup>1</sup> ἐξελέξατο,<sup>2</sup> ἥτις οὐκ ἀφαιρεθήσεται<sup>3</sup> ἀπ' αὐτῆς.

Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ εἶναι αὐτὸν ἐν τόπῳ τινὶ προσευχόμενον, ὥς **11**

ἐπαύσατο,<sup>4</sup> εἰπέν τις τῶν μαθητῶν αὐτοῦ πρὸς αὐτόν, Κύριε, δίδαξον ἡμᾶς προσεύχεσθαι, καθὼς καὶ Ἰωάννης ἐδίδαξεν τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ. Εἶπεν δὲ αὐτοῖς, Ὅταν προσεύχησθε, λέγετε, **2**  
Πάτερ ἡμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς, ἁγιασθήτω τὸ ὄνομά σου. Ἐλθέτω ἡ βασιλεία σου. Γενηθήτω τὸ θέλημά σου, ὡς ἐν οὐρανῷ, καὶ ἐπὶ τῆς γῆς. Τὸν ἄρτον ἡμῶν τὸν ἐπιούσιον<sup>5</sup> δίδου ἡμῖν τὸ **3**  
καθ' ἡμέραν. Καὶ ἄφες ἡμῖν τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν, καὶ γὰρ αὐτοὶ **4**  
ἀφίεμεν παντὶ ὀφείλοντι ἡμῖν. Καὶ μὴ εἰσενέγκῃς<sup>6</sup> ἡμᾶς εἰς πειρασμόν,<sup>7</sup> ἀλλὰ ῥύσαι<sup>8</sup> ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ πονηροῦ.

Καὶ εἶπεν πρὸς αὐτούς, Τίς ἐξ ὑμῶν ἔξει φίλον, καὶ πορεύσεται **5**  
πρὸς αὐτὸν μεσονυκτίου,<sup>9</sup> καὶ εἴπη αὐτῷ, Φίλε, χρῆσόν<sup>10</sup> μοι τρεῖς ἄρτους, ἐπειδὴ<sup>11</sup> φίλος παρεγένετο ἐξ ὁδοῦ πρὸς με, καὶ οὐκ **6**  
ἔχω ὁ παραθήσω<sup>12</sup> αὐτῷ: κακεῖνος<sup>13</sup> ἔσωθεν<sup>14</sup> ἀποκριθεὶς εἶπη, **7**  
Μὴ μοι κόπους<sup>15</sup> παρέχε: <sup>16</sup>ἤδη ἡ θύρα κέκλεισται,<sup>17</sup> καὶ τὰ παιδία μου μετ' ἐμοῦ εἰς τὴν κοίτην<sup>18</sup> εἰσὶν: οὐ δύναμαι ἀναστὰς

<sup>1</sup> μερίς, ἴδος, ἡ, part, portion. <sup>2</sup> ἐκλέγομαι, choose, elect. <sup>3</sup> ἀφαιρέω, take away, smite off. <sup>4</sup> παύω, cause to cease. <sup>5</sup> ἐπιούσιος, for today, daily. <sup>6</sup> εἰσφέρω, carry inward, bring in. <sup>7</sup> πειρασμός, οὐ, ὁ, temptation, trial. <sup>8</sup> ῥύομαι, rescue, save. <sup>9</sup> μεσονύκτιον, οὐ, τό, midnight. <sup>10</sup> χράω, lend. <sup>11</sup> ἐπειδὴ, since, because. <sup>12</sup> παρατίθηναι, set before, entrust. <sup>13</sup> κακεῖνος, and he, and she. <sup>14</sup> ἔσωθεν, from within, within. <sup>15</sup> κόπος, οὐ, ὁ, labor, trouble. <sup>16</sup> παρέχω, offer, afford. <sup>17</sup> κλείω, shut, shut up. <sup>18</sup> κοίτη, ἡς, ἡ, bed, sexual promiscuity.

δοῦναί σοι. Λέγω ὑμῖν, εἰ καὶ οὐ δώσει αὐτῷ ἀναστὰς, διὰ τὸ 8  
 εἶναι αὐτοῦ φίλον, διὰ γε<sup>1</sup> τὴν ἀναίδειαν<sup>2</sup> αὐτοῦ ἐγερθεὶς δώσει  
 αὐτῷ ὅσον χρήζει.<sup>3</sup> Καὶ γὰρ ὑμῖν λέγω, αἰτεῖτε, καὶ δοθήσεται ὑμῖν: 9  
 ζητεῖτε, καὶ εὕρησετε: κρούετε,<sup>4</sup> καὶ ἀνοιγήσεται ὑμῖν. Πᾶς γὰρ 10  
 ὁ αἰτῶν λαμβάνει: καὶ ὁ ζητῶν εὕρισκει: καὶ τῷ κρούοντι<sup>4</sup>  
 ἀνοιγήσεται. Τίνα δὲ ὑμῶν τὸν πατέρα αἰτήσῃ ὁ υἱὸς ἄρτον, μὴ 11  
 λίθον ἐπιδώσῃ<sup>5</sup> αὐτῷ; Ἡ καὶ ἰχθύν,<sup>6</sup> μὴ ἀντὶ<sup>7</sup> ἰχθύος<sup>6</sup> ὄφιν<sup>8</sup>  
 ἐπιδώσῃ<sup>5</sup> αὐτῷ; Ἡ καὶ ἐὰν αἰτήσῃ ὠόν,<sup>9</sup> μὴ ἐπιδώσῃ<sup>5</sup> αὐτῷ 12  
 σκορπίον;<sup>10</sup> Εἰ οὖν ὑμεῖς πονηροὶ ὑπάρχοντες οἴδατε δόματα<sup>11</sup> 13  
 ἀγαθὰ διδόναι τοῖς τέκνοις ὑμῶν, πόσῳ μᾶλλον ὁ πατὴρ ὁ ἐξ  
 οὐρανοῦ δώσει πνεῦμα ἅγιον τοῖς αἰτοῦσιν αὐτόν;

Καὶ ἦν ἐκβάλλων δαιμόνιον, καὶ αὐτὸ ἦν κωφόν.<sup>12</sup> Ἐγένετο δέ, τοῦ 14  
 δαιμονίου ἐξελθόντος, ἐλάλησεν ὁ κωφός:<sup>12</sup> καὶ ἐθαύμασαν οἱ  
 ὄχλοι. Τινὲς δὲ ἐξ αὐτῶν εἶπον, Ἐν Βεελζεβούλ<sup>13</sup> ἄρχοντι τῶν 15  
 δαιμονίων ἐκβάλλει τὰ δαιμόνια. Ἄλλοι δὲ πειράζοντες σημεῖον 16  
 παρ' αὐτοῦ ἐζήτουν ἐξ οὐρανοῦ. Αὐτὸς δὲ εἰδὼς αὐτῶν τὰ 17  
 διανοήματα<sup>14</sup> εἶπεν αὐτοῖς, Πᾶσα βασιλεία ἐφ' ἑαυτὴν  
 διαμερισθεῖσα<sup>15</sup> ἐρημοῦται:<sup>16</sup> καὶ οἶκος ἐπὶ οἶκον, πίπτει. Εἰ δὲ 18

<sup>1</sup> γέ, indeed, at least. <sup>2</sup> ἀναίδεια, ας, ἡ, shamelessness, shameless persistence. <sup>3</sup> χρήζω, need, have need of. <sup>4</sup> κρούω, knock, strike. <sup>5</sup> ἐπιδίδωμι, give to, hand in. <sup>6</sup> ἰχθύς, ὄς, ὁ, fish. <sup>7</sup> ἀντί, instead of, in place of. <sup>8</sup> ὄφις, εως, ὁ, snake, serpent. <sup>9</sup> ὠόν, οῦ, τό, egg. <sup>10</sup> σκορπίος, ου, ὁ, scorpion. <sup>11</sup> δόμα, τος, τό, present, gift. <sup>12</sup> κωφός, deaf, dumb. <sup>13</sup> Βεελζεβούλ, ὁ, Beelzebul. <sup>14</sup> διανόημα, τος, τό, thought, reasoning. <sup>15</sup> διαμερίζω, divide, distribute. <sup>16</sup> ἐρημώω, destroy, strip.

καὶ ὁ Σατανᾶς ἐφ' ἑαυτὸν διμερίσθη,<sup>1</sup> πῶς σταθήσεται ἡ  
 βασιλεία αὐτοῦ; Ὅτι λέγετε, Ἐν Βεελζεβοῦλ<sup>2</sup> ἐκβάλλειν με τὰ  
 δαιμόνια. Εἰ δὲ ἐγὼ ἐν Βεελζεβοῦλ<sup>2</sup> ἐκβάλλω τὰ δαιμόνια, οἱ υἱοὶ 19  
 ὑμῶν ἐν τίνι ἐκβάλλουσιν; Διὰ τοῦτο κριταὶ<sup>3</sup> ὑμῶν αὐτοὶ  
 ἔσονται. Εἰ δὲ ἐν δακτύλῳ<sup>4</sup> θεοῦ ἐκβάλλω τὰ δαιμόνια, ἄρα 20  
 ἔφθασεν<sup>5</sup> ἐφ' ὑμᾶς ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ. Ὅταν ὁ ἰσχυρὸς 21  
 καθωπλισμένος<sup>6</sup> φυλάσῃ τὴν ἑαυτοῦ αὐλήν,<sup>7</sup> ἐν εἰρήνῃ ἐστὶν τὰ  
 ὑπάρχοντα αὐτοῦ: ἐπὶ<sup>8</sup> δὲ ὁ ἰσχυρότερος αὐτοῦ ἐπελθὼν<sup>9</sup> 22  
 νικήσῃ αὐτόν, τὴν πανοπλίαν<sup>10</sup> αὐτοῦ αἶρει ἐφ' ἣ ἐπεποίθει, καὶ  
 τὰ σκῦλα<sup>11</sup> αὐτοῦ διαδίδωσιν.<sup>12</sup> Ὁ μὴ ὦν μετ' ἐμοῦ κατ' ἐμοῦ 23  
 ἐστίν: καὶ ὁ μὴ συνάγων μετ' ἐμοῦ σκορπίζει.<sup>13</sup> Ὅταν τὸ 24  
 ἀκάθαρτον πνεῦμα ἐξέλθῃ ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου, διέρχεται δι'  
 ἀνύδρων<sup>14</sup> τόπων, ζητοῦν ἀνάπαυσιν:<sup>15</sup> καὶ μὴ εὐρίσκον λέγει,  
 Ὑποστρέψω εἰς τὸν οἶκόν μου ὅθεν<sup>16</sup> ἐξῆλθον. Καὶ ἐλθὼν 25  
 εὐρίσκει σεσαρωμένον<sup>17</sup> καὶ κεκοσμημένον.<sup>18</sup> Τότε πορεύεται καὶ 26  
 παραλαμβάνει ἑπτὰ ἕτερα πνεύματα πονηρότερα ἑαυτοῦ, καὶ  
 ἐλθόντα κατοικεῖ ἐκεῖ: καὶ γίνεται τὰ ἔσχατα τοῦ ἀνθρώπου  
 ἐκείνου χείρονα<sup>19</sup> τῶν πρώτων.

<sup>1</sup> διαμερίζω, divide, distribute. <sup>2</sup> Βεελζεβοῦλ, ὁ, Beelzebul. <sup>3</sup> κριτής, ου, ὁ, judge. <sup>4</sup> δάκτυλος, ου, ὁ, finger. <sup>5</sup> φθάνω, come before another, anticipate. <sup>6</sup> καθοπλίζω, arm oneself fully, arm completely. <sup>7</sup> αὐλή, ἥς, ἡ, courtyard, enclosed open space. <sup>8</sup> ἐπὶ, when, as soon as. <sup>9</sup> ἐπέρχομαι, come to or upon, approach. <sup>10</sup> πανοπλία, ας, ἡ, full armor, complete armor. <sup>11</sup> σκῦλον, ου, τό, booty, spoils. <sup>12</sup> διαδίδωμι, distribute, give. <sup>13</sup> σκορπίζω, scatter, disperse. <sup>14</sup> ἀνύδρος, waterless, dry. <sup>15</sup> ἀνάπαυσις, εως, ἡ, cessation, rest. <sup>16</sup> ὅθεν, from where, from which. <sup>17</sup> σαρώω, sweep, sweep using a broom. <sup>18</sup> κοσμέω, adorn, put into order. <sup>19</sup> χείρων, worse.

Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ λέγειν αὐτὸν ταῦτα, ἐπάρασά<sup>1</sup> τις γυνή φωνήν ἐκ 27  
τοῦ ὄχλου εἶπεν αὐτῷ, Μακαρία ἡ κοιλία<sup>2</sup> ἡ βαστάσασά σε, καὶ  
μαστοί<sup>3</sup> οὓς ἐθήλασας.<sup>4</sup> Αὐτὸς δὲ εἶπεν, Μενούγγε<sup>5</sup> μακάριοι οἱ 28  
ἀκούοντες τὸν λόγον τοῦ θεοῦ καὶ φυλάσσοντες αὐτόν.

Τῶν δὲ ὄχλων ἐπαθροισμένων<sup>6</sup> ἤρξατο λέγειν, Ἡ γενεὰ αὕτη 29  
πονηρὰ ἐστίν· σημεῖον ἐπιζητεῖ,<sup>7</sup> καὶ σημεῖον οὐ δοθήσεται αὐτῇ,  
εἰ μὴ τὸ σημεῖον Ἰωνᾶ<sup>8</sup> τοῦ προφήτου. Καθὼς γὰρ ἐγένετο 30  
Ἰωνᾶς<sup>8</sup> σημεῖον τοῖς Νινευίταις,<sup>9</sup> οὕτως ἔσται καὶ ὁ υἱὸς τοῦ  
ἀνθρώπου τῇ γενεᾷ ταύτῃ. Βασίλισσα<sup>10</sup> νότου<sup>11</sup> ἐγερθήσεται ἐν 31  
τῇ κρίσει μετὰ τῶν ἀνδρῶν τῆς γενεᾶς ταύτης, καὶ κατακρινεῖ<sup>12</sup>  
αὐτούς· ὅτι ἦλθεν ἐκ τῶν περάτων<sup>13</sup> τῆς γῆς ἀκοῦσαι τὴν σοφίαν  
Σολομώντος,<sup>14</sup> καὶ ἰδοὺ, πλείον Σολομώντος<sup>14</sup> ᾧδε. Ἄνδρες Νινευί<sup>15</sup> 32  
ἀναστήσονται ἐν τῇ κρίσει μετὰ τῆς γενεᾶς ταύτης καὶ  
κατακρινουσιν<sup>12</sup> αὐτήν· ὅτι μετενόησαν εἰς τὸ κήρυγμα<sup>16</sup> Ἰωνᾶ,<sup>8</sup>  
καὶ ἰδοὺ, πλείον Ἰωνᾶ<sup>8</sup> ᾧδε.

Οὐδεὶς δὲ λύχνον<sup>17</sup> ἄψας εἰς κρύπτῃν<sup>18</sup> τίθησιν, οὐδὲ ὑπὸ τὸν 33  
μόδιον,<sup>19</sup> ἀλλ' ἐπὶ τὴν λυχνίαν,<sup>20</sup> ἵνα οἱ εἰσπορευόμενοι<sup>21</sup> τὸ

<sup>1</sup> ἐπαίρω, lift up, raise. <sup>2</sup> κοιλία, ας, ἡ, belly, womb. <sup>3</sup> μαστός, οῦ, ὁ, breast, nipple. <sup>4</sup> θηλάζω, suckle, nurse. <sup>5</sup> μενούγγε, on the contrary, indeed. <sup>6</sup> ἐπαθροίζω, gather together, crowd upon. <sup>7</sup> ἐπιζητέω, seek for, seek after. <sup>8</sup> Ἰωνᾶς, ᾱ, ὁ, Jonah. <sup>9</sup> Νινευίτης, ου, ὁ, Ninevite. <sup>10</sup> βασίλισσα, ης, ἡ, queen. <sup>11</sup> νότος, ου, ὁ, south wind, south. <sup>12</sup> κατακρίνω, condemn. <sup>13</sup> πέρας, ατος, τό, limit, end. <sup>14</sup> Σολομών, ωνος, ὁ, Solomon. <sup>15</sup> Νινευί, ἡ, Nineveh. <sup>16</sup> κήρυγμα, τος, τό, proclamation, preaching. <sup>17</sup> λύχνος, ου, ὁ, lamp, lantern. <sup>18</sup> κρύπτῃ, ης, ἡ, dark and hidden place, cellar. <sup>19</sup> μῶδος, ου, ὁ, dry measure. <sup>20</sup> λυχνία, ας, ἡ, lampstand. <sup>21</sup> εἰσπορεύομαι, enter, journey into.

φέγγος<sup>1</sup> βλέπωσιν. Ὁ λύχνος<sup>2</sup> τοῦ σώματός ἐστιν ὁ ὀφθαλμός: 34

ὅταν οὖν ὁ ὀφθαλμός σου ἀπλοῦς<sup>3</sup> ᾖ, καὶ ὅλον τὸ σῶμά σου

φωτεινόν<sup>4</sup> ἐστιν: ἐπὰν<sup>5</sup> δὲ πονηρὸς ᾖ, καὶ τὸ σῶμά σου σκοτεινόν.<sup>6</sup>

Σκόπει<sup>7</sup> οὖν μὴ τὸ φῶς τὸ ἐν σοὶ σκότος ἐστίν. Εἰ οὖν τὸ σῶμά 35

σου ὅλον φωτεινόν,<sup>4</sup> μὴ ἔχον τι μέρος σκοτεινόν,<sup>6</sup> ἔσται φωτεινόν

ὅλον, ὥς ὅταν ὁ λύχνος<sup>2</sup> τῇ ἀστραπῇ<sup>8</sup> φωτίζη<sup>9</sup> σε.

Ἐν δὲ τῷ λαλήσαι, ἡρώτα αὐτὸν Φαρισαῖός τις ὅπως ἀριστήσῃ<sup>10</sup> 37

παρ' αὐτῷ: εἰσελθὼν δὲ ἀνέπεσεν.<sup>11</sup> Ὁ δὲ Φαρισαῖος ἰδὼν 38

ἐθαύμασεν ὅτι οὐ πρῶτον ἐβαπτίσθη πρὸ τοῦ ἀρίστου.<sup>12</sup> Εἶπεν δὲ 39

ὁ κύριος πρὸς αὐτόν, Νῦν ὑμεῖς οἱ Φαρισαῖοι τὸ ἔξωθεν<sup>13</sup> τοῦ

ποτηρίου καὶ τοῦ πίνακος<sup>14</sup> καθαρίζετε, τὸ δὲ ἔσωθεν<sup>15</sup> ὑμῶν

γέμει<sup>16</sup> ἀρπαγῆς<sup>17</sup> καὶ πονηρίας.<sup>18</sup> Ἀφρονες,<sup>19</sup> οὐχ ὁ ποιήσας τὸ 40

ἔξωθεν<sup>13</sup> καὶ τὸ ἔσωθεν<sup>15</sup> ἐποίησεν; Πλὴν τὰ ἐνόντα<sup>20</sup> δότε 41

ἐλεημοσύνην:<sup>21</sup> καὶ ἰδοὺ, πάντα καθαρὰ ὑμῖν ἐστιν.

Ἄλλ' οὐαὶ ὑμῖν τοῖς Φαρισαίοις, ὅτι ἀποδεκατοῦτε<sup>22</sup> τὸ ἡδύοσμον<sup>23</sup> 42

καὶ τὸ πῆγανον<sup>24</sup> καὶ πᾶν λάχανον,<sup>25</sup> καὶ παρέρχεσθε τὴν κρίσιν

καὶ τὴν ἀγάπην τοῦ θεοῦ: ταῦτα ἔδει ποιῆσαι, κακέϊνα<sup>26</sup> μὴ

<sup>1</sup> φέγγος, οὐς, τό, light, brightness. <sup>2</sup> λύχνος, ου, ὁ, lamp, lantern. <sup>3</sup> ἀπλοῦς, simple, single. <sup>4</sup> φωτεινός, bright, full of light. <sup>5</sup> ἐπὰν, when, as soon as. <sup>6</sup> σκοτεινός, dark, full of darkness. <sup>7</sup> σκοπέω, look at, contemplate. <sup>8</sup> ἀστραπή, ἥς, ἡ, lightning, brightness. <sup>9</sup> φωτίζω, give light, enlighten. <sup>10</sup> ἀριστάω, have breakfast, eat a meal. <sup>11</sup> ἀναπίπτω, recline, lie down. <sup>12</sup> ἄριστον, ου, τό, breakfast. <sup>13</sup> ἔξωθεν, from without, outside (gen). <sup>14</sup> πίναξ, ακος, ἡ, board, dish. <sup>15</sup> ἔσωθεν, from within, within. <sup>16</sup> γέμω, fill, am full of. <sup>17</sup> ἀρπαγή, ἥς, ἡ, plunder, robbery. <sup>18</sup> πονηρία, ας, ἡ, iniquity, wickedness. <sup>19</sup> ἄφρων, foolish, senseless. <sup>20</sup> ἐνέιμι, be in, within. <sup>21</sup> ἐλεημοσύνη, ης, ἡ, alms, alms-giving. <sup>22</sup> ἀποδεκατόω, tithe, collect a tithe. <sup>23</sup> ἡδύοσμον, ου, τό, mint, peppermint. <sup>24</sup> πῆγανον, ου, τό, rue, plant used for flavoring food. <sup>25</sup> λάχανον, ου, τό, garden herb, vegetable. <sup>26</sup> κακέϊνος, and he, and she.

ἀφιέναι. Οὐαὶ ὑμῖν τοῖς Φαρισαίοις, ὅτι ἀγαπᾶτε τὴν 43  
 πρωτοκαθεδρίαν<sup>1</sup> ἐν ταῖς συναγωγαῖς, καὶ τοὺς ἀσπασμοὺς<sup>2</sup> ἐν  
 ταῖς ἀγοραῖς.<sup>3</sup> Οὐαὶ ὑμῖν, γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι, ὑποκριταί,<sup>4</sup> 44  
 ὅτι ἐστὲ ὡς τὰ μνημεῖα τὰ ἄδηλα,<sup>5</sup> καὶ οἱ ἄνθρωποι  
 περιπατοῦντες ἐπάνω<sup>6</sup> οὐκ οἶδασιν.

Ἀποκριθεὶς δέ τις τῶν νομικῶν<sup>7</sup> λέγει αὐτῷ, Διδάσκαλε, ταῦτα 45  
 λέγων καὶ ἡμᾶς ὑβρίζεις.<sup>8</sup> Ὁ δὲ εἶπεν, Καὶ ὑμῖν τοῖς νομικοῖς<sup>7</sup> 46  
 οὐαὶ, ὅτι φορτίζετε<sup>9</sup> τοὺς ἀνθρώπους φορτία<sup>10</sup> δυσβάστακτα,<sup>11</sup> καὶ  
 αὐτοὶ ἐνὶ τῶν δακτύλων<sup>12</sup> ὑμῶν οὐ προσψάυετε<sup>13</sup> τοῖς φορτίοις.<sup>10</sup> 47  
 Οὐαὶ ὑμῖν, ὅτι οἰκοδομεῖτε τὰ μνημεῖα τῶν προφητῶν, οἱ δὲ  
 πατέρες ὑμῶν ἀπέκτειναν αὐτούς. Ἄρα μαρτυρεῖτε καὶ 48  
 συνευδοκεῖτε<sup>14</sup> τοῖς ἔργοις τῶν πατέρων ὑμῶν: ὅτι αὐτοὶ μὲν  
 ἀπέκτειναν αὐτούς, ὑμεῖς δὲ οἰκοδομεῖτε αὐτῶν τὰ μνημεῖα. Διὰ 49  
 τοῦτο καὶ ἡ σοφία τοῦ θεοῦ εἶπεν, Ἀποστελῶ εἰς αὐτούς  
 προφήτας καὶ ἀποστόλους, καὶ ἐξ αὐτῶν ἀποκτενοῦσιν καὶ  
 ἐκδιώξουσιν:<sup>15</sup> ἵνα ἐκζητηθῇ<sup>16</sup> τὸ αἷμα πάντων τῶν προφητῶν τὸ 50  
 ἐκχυνόμενον ἀπὸ καταβολῆς<sup>17</sup> κόσμου ἀπὸ τῆς γενεᾶς ταύτης, 51  
 ἀπὸ τοῦ αἵματος Ἀβελ ἕως τοῦ αἵματος Ζαχαρίου<sup>18</sup> τοῦ

<sup>1</sup> πρωτοκαθεδρία, ας, ἡ, chief seat, seat of honor. <sup>2</sup> ἀσπασμός, οὐ, ὁ, greeting, salutation. <sup>3</sup> ἀγορά, ἀς, ἡ, marketplace, place of assembly. <sup>4</sup> ὑποκριτής, οὐ, ὁ, hypocrite, pretender. <sup>5</sup> ἄδηλος, unseen, indistinct. <sup>6</sup> ἐπάνω, above, over (gen). <sup>7</sup> νομικός, pertaining to the law. <sup>8</sup> ὑβρίζω, mistreat, insult. <sup>9</sup> φορτίζω, load, burden. <sup>10</sup> φορτίον, ου, τό, burden, load. <sup>11</sup> δυσβάστακτος, hard to bear, difficult to carry. <sup>12</sup> δάκτυλος, ου, ὁ, finger. <sup>13</sup> προσψάω, touch, touch lightly. <sup>14</sup> συνευδοκέω, consent, approve. <sup>15</sup> ἐκδιώκω, drive out, persecute harshly. <sup>16</sup> ἐκζητέω, seek out, inquire. <sup>17</sup> καταβολή, ἡς, ἡ, foundation, depositing. <sup>18</sup> Ζαχαρίας, ου, ὁ, Zacharias, Zechariah.



ἀπολομένου μεταξύ<sup>1</sup> τοῦ θυσιαστηρίου<sup>2</sup> καὶ τοῦ οἴκου. Ναί,  
λέγω ὑμῖν, ἐκζητηθήσεται<sup>3</sup> ἀπὸ τῆς γενεᾶς ταύτης. Οὐαὶ ὑμῖν 52  
τοῖς νομικοῖς,<sup>4</sup> ὅτι ἤρατε τὴν κλεῖδα<sup>5</sup> τῆς γνώσεως: αὐτοὶ οὐκ  
εἰσῆλθετε, καὶ τοὺς εἰσερχομένους ἐκωλύσατε.

Λέγοντος δὲ αὐτοῦ ταῦτα πρὸς αὐτούς, ἤρξαντο οἱ γραμματεῖς καὶ 53  
οἱ Φαρισαῖοι δεινῶς<sup>6</sup> ἐνέχειν,<sup>7</sup> καὶ ἀποστοματίζειν<sup>8</sup> αὐτὸν περὶ  
πλειόνων, ἐνεδρεύοντες<sup>9</sup> αὐτόν, ζητοῦντες θηρεῦσαι<sup>10</sup> τι ἐκ τοῦ 54  
στόματος αὐτοῦ, ἵνα κατηγορήσωσιν<sup>11</sup> αὐτοῦ.

Ἐν οἷς ἐπισυναχθεισῶν<sup>12</sup> τῶν μυριάδων<sup>13</sup> τοῦ ὄχλου, ὥστε 12  
καταπατεῖν<sup>14</sup> ἀλλήλους, ἤρξατο λέγειν πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ  
πρῶτον, Προσέχετε<sup>15</sup> ἑαυτοῖς ἀπὸ τῆς ζύμης<sup>16</sup> τῶν Φαρισαίων,  
ἥτις ἐστὶν ὑπόκρισις.<sup>17</sup> Οὐδὲν δὲ συγκεκαλυμμένον<sup>18</sup> ἐστὶν ὃ οὐκ 2  
ἀποκαλυφθήσεται, καὶ κρυπτὸν<sup>19</sup> ὃ οὐ γνωσθήσεται. Ἄνθ'<sup>20</sup> ὧν 3  
ὅσα ἐν τῇ σκοτίᾳ<sup>21</sup> εἶπατε, ἐν τῷ φωτὶ ἀκουσθήσεται: καὶ ὃ πρὸς  
τὸ οὖς ἐλάλησατε ἐν τοῖς ταμείοις,<sup>22</sup> κηρυχθήσεται ἐπὶ τῶν  
δωμάτων.<sup>23</sup> Λέγω δὲ ὑμῖν τοῖς φίλοις μου, Μὴ φοβηθῆτε ἀπὸ 4  
τῶν ἀποκτενόντων τὸ σῶμα, καὶ μετὰ ταῦτα μὴ ἐχόντων

<sup>1</sup> μεταξύ, between, after. <sup>2</sup> θυσιαστήριον, οὐ, τό, altar. <sup>3</sup> ἐκζητέω, seek out, inquire. <sup>4</sup> νομικός, pertaining to the law. <sup>5</sup> κλεῖς, κλειδός, ἡ, key. <sup>6</sup> δεινῶς, terribly, vehemently. <sup>7</sup> ἐνέχω, have a grudge against, be subject to. <sup>8</sup> ἀποστοματίζω, question closely, interrogate. <sup>9</sup> ἐνεδρεύω, lie in wait, plot. <sup>10</sup> θηρεύω, hunt, catch. <sup>11</sup> κατηγορέω, accuse, charge. <sup>12</sup> ἐπισυνάγω, gather, gather together. <sup>13</sup> μυριάς, ἄδος, ἡ, ten thousand, myriad. <sup>14</sup> καταπατέω, trample under foot. <sup>15</sup> προσέχω, take head of, attend to. <sup>16</sup> ζύμη, ἡς, ἡ, leaven, ferment. <sup>17</sup> ὑπόκρισις, εὖς, ἡ, hypocrisy. <sup>18</sup> συγκαλύπτω, conceal, cover up. <sup>19</sup> κρυπτός, hidden, secret. <sup>20</sup> ἀντί, instead of, in place of. <sup>21</sup> σκοτία, ας, ἡ, darkness. <sup>22</sup> ταμεῖον, οὐ, τό, inner room, storeroom. <sup>23</sup> δῶμα, τος, τό, house, housetop.

περισσότερόν<sup>1</sup> τι ποιῆσαι. Ὑποδείξω<sup>2</sup> δὲ ὑμῖν τίνα φοβηθῆτε: 5  
 φοβήθητε τὸν μετὰ τὸ ἀποκτεῖναι ἐξουσίαν ἔχοντα ἐμβαλεῖν<sup>3</sup> εἰς  
 τὴν γέενναν:<sup>4</sup> ναί, λέγω ὑμῖν, τοῦτον φοβήθητε. Οὐχὶ πέντε 6  
 στρουθία<sup>5</sup> πωλεῖται<sup>6</sup> ἀσσαρίων<sup>7</sup> δύο; Καὶ ἐν ἑξ αὐτῶν οὐκ ἔστιν  
 ἐπιλεησμένον<sup>8</sup> ἐνώπιον τοῦ θεοῦ. Ἀλλὰ καὶ αἱ τρίχες<sup>9</sup> τῆς 7  
 κεφαλῆς ὑμῶν πᾶσαι ἡρίθμηνται.<sup>10</sup> Μὴ οὖν φοβεῖσθε: πολλῶν  
 στρουθίων<sup>5</sup> διαφέρετε.<sup>11</sup> Λέγω δὲ ὑμῖν, Πᾶς ὃς ἂν ὁμολογήσῃ ἐν 8  
 ἐμοὶ ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου  
 ὁμολογήσῃ ἐν αὐτῷ ἔμπροσθεν τῶν ἀγγέλων τοῦ θεοῦ: ὁ δὲ 9  
 ἀρνησάμενός με ἐνώπιον τῶν ἀνθρώπων ἀπαρνηθήσεται<sup>12</sup>  
 ἐνώπιον τῶν ἀγγέλων τοῦ θεοῦ. Καὶ πᾶς ὃς ἑρεῖ λόγον εἰς τὸν 10  
 υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου, ἀφεθήσεται αὐτῷ: τῷ δὲ εἰς τὸ ἅγιον πνεῦμα  
 βλασφημῆσαντι οὐκ ἀφεθήσεται. Ὅταν δὲ προσφέρωσιν ὑμᾶς 11  
 ἐπὶ τὰς συναγωγὰς καὶ τὰς ἀρχὰς καὶ τὰς ἐξουσίας, μὴ μεριμνᾶτε  
 πῶς ἢ τί ἀπολογήσησθε,<sup>14</sup> ἢ τί εἴπητε: τὸ γὰρ ἅγιον πνεῦμα 12  
 διδάξει ὑμᾶς ἐν αὐτῇ τῇ ὥρᾳ, ἃ δεῖ εἰπεῖν.

<sup>1</sup> περισσός, excessive, abundant. <sup>2</sup> υποδείκνυμι, show, indicate. <sup>3</sup> ἐμβάλλω, throw, cast. <sup>4</sup> γέεννα, ης, ἡ, gehenna, Gehenna. <sup>5</sup> στρουθίον, ου, τό, sparrow, small bird. <sup>6</sup> πωλέω, sell. <sup>7</sup> ἀσσάριον, ου, τό, assarion. <sup>8</sup> ἐπιλανθάνομαι, forget, neglect. <sup>9</sup> θρίξ, τριχός, ἡ, hair. <sup>10</sup> ἀριθμέω, number, count. <sup>11</sup> διαφέρω, differ, carry through. <sup>12</sup> ἀπαρνέομαι, deny, refuse. <sup>13</sup> μεριμνάω, be anxious, distracted. <sup>14</sup> ἀπολογέομαι, defend one's self, give a defense.

Εἶπεν δέ τις αὐτῷ ἐκ τοῦ ὄχλου, Διδάσκαλε, εἰπέ τῷ ἀδελφῷ μου 13

μερίσασθαι<sup>1</sup> μετ' ἐμοῦ τὴν κληρονομίαν.<sup>2</sup> Ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ, 14

Ἄνθρωπε, τίς με κατέστησεν<sup>3</sup> δικαστὴν<sup>4</sup> ἢ μεριστὴν<sup>5</sup> ἐφ' ὑμᾶς; 15

Εἶπεν δὲ πρὸς αὐτούς, Ὁρᾶτε καὶ φυλάσσεσθε ἀπὸ τῆς

πλεονεξίας·<sup>6</sup> ὅτι οὐκ ἐν τῷ περισσεύειν τινὶ ἡ ζωὴ αὐτῷ ἐστὶν ἐκ

τῶν ὑπαρχόντων αὐτοῦ. Εἶπεν δὲ παραβολὴν πρὸς αὐτούς, 16

λέγων, Ἀνθρώπου τινὸς πλουσίου εὐφόρησεν<sup>7</sup> ἡ χώρα· καὶ 17

διελογίζετο<sup>8</sup> ἐν ἑαυτῷ λέγων, Τί ποιήσω, ὅτι οὐκ ἔχω ποῦ

συνάξω τοὺς καρπούς μου; Καὶ εἶπεν, Τοῦτο ποιήσω· καθελῶ<sup>9</sup> 18

μου τὰς ἀποθήκας,<sup>10</sup> καὶ μείζονας οἰκοδομήσω, καὶ συνάξω ἐκεῖ

πάντα τὰ γενήματά<sup>11</sup> μου καὶ τὰ ἀγαθὰ μου. Καὶ ἐρῶ τῇ ψυχῇ 19

μου, Ψυχὴ, ἔχεις πολλὰ ἀγαθὰ κείμενα εἰς ἔτη πολλά· ἀναπαύου,

φάγε, πίε, εὐφραίνου.<sup>13</sup> Εἶπεν δὲ αὐτῷ ὁ θεός, Ἄφρον,<sup>14</sup> ταύτῃ τῇ 20

νυκτὶ τὴν ψυχὴν σου ἀπαιτοῦσιν<sup>15</sup> ἀπὸ σοῦ· ἀ δὲ ἡτοίμασας, τίτι

ἔσται; Οὕτως ὁ θησαυρίζων<sup>16</sup> ἑαυτῷ, καὶ μὴ εἰς θεὸν πλουτῶν.<sup>17</sup> 21

Εἶπεν δὲ πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, Διὰ τοῦτο ὑμῖν λέγω, μὴ 22

μεριμνᾶτε<sup>18</sup> τῇ ψυχῇ ὑμῶν, τί φάγητε· μηδὲ τῷ σώματι, τί

ἐνδύσησθε. Ἡ ψυχὴ πλεῖόν ἐστιν τῆς τροφῆς,<sup>19</sup> καὶ τὸ σῶμα τοῦ 23

<sup>1</sup> μερίζω, divide, part. <sup>2</sup> κληρονομία, ας, ἡ, inheritance. <sup>3</sup> καθίστημι, set, constitute. <sup>4</sup> δικαστής, οὗ, ὁ, judge. <sup>5</sup> μεριστής, οὗ, ὁ, divider, arbitrator. <sup>6</sup> πλεονεξία, ας, ἡ, covetousness, avarice. <sup>7</sup> εὐφορέω, bear good crops, be fruitful. <sup>8</sup> διαλογίζομαι, debate, reason. <sup>9</sup> καθαίρῃ, take down, pull down. <sup>10</sup> ἀποθήκη, ης, ἡ, storehouse, barn. <sup>11</sup> γέννημα, τος, τό, offspring, child. <sup>12</sup> ἀναπαύω, refresh, take rest. <sup>13</sup> εὐφραίνω, rejoice, cheer. <sup>14</sup> ἄφρων, foolish, senseless. <sup>15</sup> ἀπαιτέω, ask for, demand. <sup>16</sup> θησαυρίζω, lay up, store up. <sup>17</sup> πλουτέω, be rich, become rich. <sup>18</sup> μεριμνάω, be anxious, distracted. <sup>19</sup> τροφή, ἥς, ἡ, food, nourishment.

ἐνδύματος.<sup>1</sup> Κατανοήσατε<sup>2</sup> τοὺς κόρακας,<sup>3</sup> ὅτι οὐ σπεύρουσιν, 24  
οὐδὲ θερίζουσιν,<sup>4</sup> οἷς οὐκ ἔστιν ταμεῖον<sup>5</sup> οὐδὲ ἀποθήκη,<sup>6</sup> καὶ ὁ  
θεὸς τρέφει<sup>7</sup> αὐτούς: πόσω μᾶλλον ὑμεῖς διαφέρετε<sup>8</sup> τῶν  
πετεινῶν;<sup>9</sup> Τίς δὲ ἐξ ὑμῶν μεριμνῶν<sup>10</sup> δύναται προσθεῖναι<sup>11</sup> ἐπὶ 25  
τὴν ἡλικίαν<sup>12</sup> αὐτοῦ πῆχυν<sup>13</sup> ἓνα; Εἰ οὖν οὕτως ἐλάχιστον<sup>14</sup> 26  
δύνασθε, τί περὶ τῶν λοιπῶν μεριμνᾶτε;<sup>10</sup> Κατανοήσατε<sup>2</sup> τὰ 27  
κρίνα<sup>15</sup> πῶς αὐξάνει: <sup>16</sup> οὐ κοπιᾷ, <sup>17</sup> οὐδὲ νήθει: <sup>18</sup> λέγω δὲ ὑμῖν, οὐδὲ  
Σολομῶν<sup>19</sup> ἐν πάσῃ τῇ δόξῃ αὐτοῦ περιεβάλετο<sup>20</sup> ὥς ἐν τούτων. 28  
Εἰ δὲ τὸν χόρτον<sup>21</sup> ἐν τῷ ἁγρῷ σήμερον ὄντα, καὶ αὔριον<sup>22</sup> εἰς  
κλίβανον<sup>23</sup> βαλλόμενον, ὁ θεὸς οὕτως ἀμφιέννυσιν,<sup>24</sup> πόσω  
μᾶλλον ὑμᾶς, ὀλιγόπιστοι;<sup>25</sup> Καὶ ὑμεῖς μὴ ζητεῖτε τί φάγητε, ἢ τί 29  
πίητε: καὶ μὴ μετεωρίζεσθε.<sup>26</sup> Ταῦτα γὰρ πάντα τὰ ἔθνη τοῦ 30  
κόσμου ἐπιζητεῖ:<sup>27</sup> ὑμῶν δὲ ὁ πατὴρ οἶδεν ὅτι χρήζετε<sup>28</sup> τούτων. 31  
Πλὴν ζητεῖτε τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ, καὶ ταῦτα πάντα  
προστεθήσεται<sup>11</sup> ὑμῖν. Μὴ φοβοῦ, τὸ μικρὸν ποίμνιον:<sup>29</sup> ὅτι 32  
εὐδόκησεν<sup>30</sup> ὁ πατὴρ ὑμῶν δοῦναι ὑμῖν τὴν βασιλείαν. 33  
Πωλήσατε<sup>31</sup> τὰ ὑπάρχοντα ὑμῶν καὶ δότε ἐλεημοσύνην.<sup>32</sup>  
Ποιήσατε ἑαυτοῖς βαλάντια<sup>33</sup> μὴ παλαιούμενα,<sup>34</sup> θησαυρὸν<sup>35</sup>

<sup>1</sup> ἐνδυμα, τος, τό, apparel (esp. the outer robe). <sup>2</sup> κατανοέω, observe, understand. <sup>3</sup> κόραξ, ακος, ὁ, crow, raven. <sup>4</sup> θερίζω, reap, gather. <sup>5</sup> ταμεῖον, ου, τό, inner room, storeroom. <sup>6</sup> ἀποθήκη, ης, ἡ, storehouse, barn. <sup>7</sup> τρέφω, make to grow, nourish. <sup>8</sup> διαφέρω, differ, carry through. <sup>9</sup> πετεινόν, ου, τό, bird. <sup>10</sup> μεριμνάω, be anxious, distracted. <sup>11</sup> προστίθημι, add, add to. <sup>12</sup> ἡλικία, ας, ἡ, maturity, age. <sup>13</sup> πῆχυς, εως, ὁ, cubit. <sup>14</sup> ἐλάχιστος, least, smallest. <sup>15</sup> κρίνον, ου, τό, lily. <sup>16</sup> αὐξάνω, cause to grow, increase. <sup>17</sup> κοπιᾶω, toil, labor. <sup>18</sup> νήθω, spin. <sup>19</sup> Σολομῶν, ωνος, ὁ, Solomon. <sup>20</sup> περιβάλλω, put around, clothe. <sup>21</sup> χόρτος, ου, ὁ, grass, hay. <sup>22</sup> αὔριον, tomorrow. <sup>23</sup> κλίβανος, ου, ὁ, oven, furnace. <sup>24</sup> ἀμφιέννυμι, clothe, dress. <sup>25</sup> ὀλιγόπιστος, of little faith. <sup>26</sup> μετεωρίζομαι, be anxious, worried. <sup>27</sup> ἐπιζητέω, seek for, seek after. <sup>28</sup> χρήζω, need, have need of. <sup>29</sup> ποίμνιον, ου, τό, flock, little flock. <sup>30</sup> εὐδοκέω, think it good, be well pleased with. <sup>31</sup> πωλέω, sell. <sup>32</sup> ἐλεημοσύνη, ης, ἡ, alms, alms-giving. <sup>33</sup> βαλάντιον, ου, τό, purse, money bag. <sup>34</sup> παλαιόω, make or become old, obsolete. <sup>35</sup> θησαυρός, οῦ, ὁ, storehouse, treasure.

ἀνέκλειπτον<sup>1</sup> ἐν τοῖς οὐρανοῖς, ὅπου κλέπτῃς<sup>2</sup> οὐκ ἐγγίξει, οὐδὲ  
 σῆς<sup>3</sup> διαφθείρει·<sup>4</sup> ὅπου γάρ ἐστιν ὁ θησαυρός<sup>5</sup> ὑμῶν, ἐκεῖ καὶ ἡ 34  
 καρδία ὑμῶν ἔσται.

Ἔστωσαν ὑμῶν αἱ ὀσφύες<sup>6</sup> περιεζωσμέναι,<sup>7</sup> καὶ οἱ λύχνοι<sup>8</sup> 35  
 καίόμενοι·<sup>9</sup> καὶ ὑμεῖς ὅμοιοι ἀνθρώποις προσδεχομένοις<sup>10</sup> τὸν 36  
 κύριον ἑαυτῶν, πότε ἀναλύσῃ<sup>11</sup> ἐκ τῶν γάμων,<sup>12</sup> ἵνα, ἐλθόντος  
 καὶ κρούσαντος,<sup>13</sup> εὐθέως ἀνοίξωσιν αὐτῷ. Μακάριοι οἱ δοῦλοι 37  
 ἐκεῖνοι, οὓς ἐλθὼν ὁ κύριος εὐρήσει γρηγοροῦντας·<sup>14</sup> ἀμὴν λέγω  
 ὑμῖν ὅτι περιζώσεται<sup>7</sup> καὶ ἀνακλινεῖ<sup>15</sup> αὐτοῦς, καὶ παρελθὼν  
 διακονήσει αὐτοῖς. Καὶ ἐὰν ἔλθῃ ἐν τῇ δευτέρᾳ φυλακῇ, καὶ ἐν τῇ 38  
 τρίτῃ φυλακῇ ἔλθῃ, καὶ εὖρη οὕτως, μακάριοί εἰσιν οἱ δοῦλοι  
 ἐκεῖνοι. Τοῦτο δὲ γινώσκετε, ὅτι εἰ ἤδει ὁ οἰκοδεσπότης<sup>16</sup> ποία 39  
 ὥρα ὁ κλέπτῃς<sup>2</sup> ἔρχεται, ἐγρηγόρησεν<sup>14</sup> ἄν, καὶ οὐκ ἂν ἀφῆκεν  
 διορυγῆναι<sup>17</sup> τὸν οἶκον αὐτοῦ. Καὶ ὑμεῖς οὖν γίνεσθε ἑτοιμοί·<sup>18</sup> ὅτι 40  
 ἢ ὥρα οὐ δοκεῖτε ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἔρχεται.

<sup>1</sup> ἀνέκλειπτος, unfailing, inexhaustible. <sup>2</sup> κλέπτῃς, οὐ, ὁ, thief. <sup>3</sup> σῆς, σητός, ὁ, moth. <sup>4</sup> διαφθείρω, destroy utterly, spoil. <sup>5</sup> θησαυρός, οὐ, ὁ, storehouse, treasure. <sup>6</sup> ὀσφύς, ὅς, ἡ, waist, hip. <sup>7</sup> περιζώννυμι, gird, gird round. <sup>8</sup> λύχνος, οὐ, ὁ, lamp, lantern. <sup>9</sup> καίω, burn, ignite. <sup>10</sup> προσδέχομαι, receive, wait for. <sup>11</sup> ἀναλύω, loose, depart. <sup>12</sup> γάμος, οὐ, ὁ, marriage, wedding. <sup>13</sup> κρούω, knock, strike. <sup>14</sup> γρηγορέω, watch, keep watch. <sup>15</sup> ἀνακλίνω, lay upon, lay down. <sup>16</sup> οἰκοδεσπότης, οὐ, ὁ, householder, head of a household. <sup>17</sup> διορύσσω, break through, break in. <sup>18</sup> ἑτοιμος, ready, prepared.

Εἶπεν δὲ αὐτῷ ὁ Πέτρος, Κύριε, πρὸς ἡμᾶς τὴν παραβολὴν ταύτην 41  
 λέγεις, ἢ καὶ πρὸς πάντας; Εἶπεν δὲ ὁ κύριος, Τίς ἄρα<sup>1</sup> ἐστὶν ὁ 42  
 πιστὸς οἰκονόμος<sup>2</sup> καὶ φρόνιμος,<sup>3</sup> ὃν καταστήσει<sup>4</sup> ὁ κύριος ἐπὶ  
 τῆς θεραπείας<sup>5</sup> αὐτοῦ, τοῦ διδόναι ἐν καιρῷ τὸ σιτομέτριον;<sup>6</sup> 43  
 Μακάριος ὁ δοῦλος ἐκεῖνος, ὃν ἐλθὼν ὁ κύριος αὐτοῦ εὕρῃσει  
 ποιοῦντα οὕτως. Ἀληθῶς<sup>7</sup> λέγω ὑμῖν ὅτι ἐπὶ πᾶσιν τοῖς 44  
 ὑπάρχουσιν αὐτοῦ καταστήσει<sup>4</sup> αὐτόν. Ἐὰν δὲ εἴπη ὁ δοῦλος 45  
 ἐκεῖνος ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ, Χρονίζει<sup>8</sup> ὁ κύριός μου ἔρχεσθαι, καὶ  
 ἄρξῃται τύπτειν<sup>9</sup> τοὺς παῖδας<sup>10</sup> καὶ τὰς παιδίσκας,<sup>11</sup> ἐσθίειν τε καὶ  
 πίνειν καὶ μεθύσκεσθαι:<sup>12</sup> ἥξει ὁ κύριος τοῦ δούλου ἐκείνου ἐν 46  
 ἡμέρᾳ ἣ οὐ προσδοκᾷ,<sup>13</sup> καὶ ἐν ᾧ ἡ οὐ γινώσκει, καὶ  
 διχοτομήσει<sup>14</sup> αὐτόν, καὶ τὸ μέρος αὐτοῦ μετὰ τῶν ἀπίστων<sup>15</sup>  
 θήσει. Ἐκεῖνος δὲ ὁ δοῦλος ὁ γνοὺς τὸ θέλημα τοῦ κυρίου ἑαυτοῦ, 47  
 καὶ μὴ ἐτοιμάσας μηδὲ ποιήσας πρὸς τὸ θέλημα αὐτοῦ,  
 δαρήσεται<sup>16</sup> πολλάς: ὁ δὲ μὴ γνοὺς, ποιήσας δὲ ἄξια πληγῶν,<sup>17</sup> 48  
 δαρήσεται<sup>16</sup> ὀλίγας. Παντὶ δὲ ᾧ ἐδόθη πολὺ, πολὺ ζητηθήσεται  
 παρ' αὐτοῦ: καὶ ᾧ παρέθεντο<sup>18</sup> πολὺ, περισσότερον<sup>19</sup> αἰτήσουσιν  
 αὐτόν.

<sup>1</sup> ἄρα, so? (introduces a question). <sup>2</sup> οἰκονόμος, ου, ὁ, manager, steward. <sup>3</sup> φρόνιμος, prudent, wise. <sup>4</sup> καθίστημι, set, constitute. <sup>5</sup> θεραπεία, ας, ἡ, treatment, healing. <sup>6</sup> σιτομέτριον, ου, τό, food allowance, ration. <sup>7</sup> ἀληθῶς, truly, really. <sup>8</sup> χρονίζω, spend or take time, delay. <sup>9</sup> τύπτω, smite, beat. <sup>10</sup> παῖς, ὁ, male or female child, servant. <sup>11</sup> παιδίσκη, ης, ἡ, maid, female servant. <sup>12</sup> μεθύσκω, make drunk. <sup>13</sup> προσδοκάω, wait for, look for. <sup>14</sup> διχοτομέω, cut in two, scourge severely. <sup>15</sup> ἀπιστος, unbelieving, faithless. <sup>16</sup> δέρω, beat, flay. <sup>17</sup> πληγή, ης, ἡ, blow, wound. <sup>18</sup> παρατίθημι, set before, entrust. <sup>19</sup> περισσός, excessive, abundant.

Πῦρ ἤλθον βαλεῖν εἰς τὴν γῆν, καὶ τί θέλω εἰ ἤδη ἀνήφθῃ;<sup>1</sup> 49

Βάπτισμα<sup>2</sup> δὲ ἔχω βαπτισθῆναι, καὶ πῶς συνέχομαι<sup>3</sup> ἕως οὗ  
τελεσθῇ. Δοκεῖτε ὅτι εἰρήνην παρεγενόμην δοῦναι ἐν τῇ γῇ; 51

Οὐχί, λέγω ὑμῖν, ἀλλ' ἡ διαμερισμόν.<sup>4</sup> Ἔσονται γὰρ ἀπὸ τοῦ νῦν 52

πέντε ἐν οἴκῳ ἐνὶ διαμεμερισμένοι,<sup>5</sup> τρεῖς ἐπὶ δυσίν, καὶ δύο ἐπὶ  
τρισίν. Διαμερισθήσεται<sup>5</sup> πατὴρ ἐπὶ υἱῷ, καὶ υἱὸς ἐπὶ πατρί: 53

μήτηρ ἐπὶ θυγατρί, καὶ θυγάτηρ ἐπὶ μητρί: πενθερά<sup>6</sup> ἐπὶ τὴν  
νύμφην<sup>7</sup> αὐτῆς, καὶ νύμφη<sup>7</sup> ἐπὶ τὴν πενθεράν<sup>6</sup> αὐτῆς. Ἐλεγεν δὲ 54

καὶ τοῖς ὄχλοις, Ὅταν ἴδητε τὴν νεφέλην ἀνατέλλουσαν<sup>8</sup> ἀπὸ  
δυσμῶν,<sup>9</sup> εὐθέως λέγετε, Ὁμβρος<sup>10</sup> ἔρχεται: καὶ γίνεται οὕτως.<sup>11</sup> 55

Καὶ ὅταν νότον<sup>12</sup> πνέοντα,<sup>13</sup> λέγετε ὅτι Καύσων<sup>14</sup> ἔσται: καὶ  
γίνεται. Ὑποκριταί,<sup>15</sup> τὸ πρόσωπον τῆς γῆς καὶ τοῦ οὐρανοῦ 56

οἶδατε δοκιμάζειν:<sup>16</sup> τὸν δὲ καιρὸν τοῦτον πῶς οὐ δοκιμάζετε;<sup>16</sup> 57

Τί δὲ καὶ ἀφ' ἐαυτῶν οὐ κρίνετε τὸ δίκαιον; Ὡς γὰρ ὑπάγεις μετὰ 58

τοῦ ἀντιδίκου<sup>17</sup> σου ἐπ' ἄρχοντα, ἐν τῇ ὁδῷ δὸς ἐργασίαν<sup>18</sup>

ἀπηλλάχθαι<sup>19</sup> ἀπ' αὐτοῦ: μήποτε κατασύρῃ<sup>20</sup> σε πρὸς τὸν κριτὴν,  
καὶ ὁ κριτής<sup>21</sup> σε παραδῶ τῷ πράκτορι,<sup>22</sup> καὶ ὁ πράκτωρ<sup>22</sup> σε  
βάλῃ εἰς φυλακὴν. Λέγω σοι, οὐ μὴ ἐξέλθῃς ἐκεῖθεν, ἕως οὗ καὶ 59

<sup>1</sup> ἀνάπτω, kindle, set on fire. <sup>2</sup> βάπτισμα, τος, τό, baptism, rite or ceremony of baptism. <sup>3</sup> συνέχω, hold fast, oppress. <sup>4</sup> διαμερισμός, οὐ, ὁ, division, disunity. <sup>5</sup> διαμερίζω, divide, distribute. <sup>6</sup> πενθερά, ἄς, ἡ, mother-in-law. <sup>7</sup> νύμφη, ἡς, ἡ, bride, young woman. <sup>8</sup> ἀνατέλλω, cause to rise, make to rise. <sup>9</sup> δυσμή, ἡς, ἡ, the western region. <sup>10</sup> ὄμβρος, ου, ὁ, shower, thunderstorm. <sup>11</sup> οὕτως, thus, so. <sup>12</sup> νότος, ου, ὁ, south wind, south. <sup>13</sup> πνέω, blow. <sup>14</sup> καύσων, ὠνος, ὁ, burning heat, scorching heat. <sup>15</sup> ὑποκριτής, οὔ, ὁ, hypocrite, pretender. <sup>16</sup> δοκιμάζω, prove, approve. <sup>17</sup> ἀντίδικος, ου, ὁ, opponent, adversary. <sup>18</sup> ἐργασία, ας, ἡ, profit, business. <sup>19</sup> ἀπαλλάσσω, leave, deliver. <sup>20</sup> κατασύρω, drag (away by force), drag down. <sup>21</sup> κριτής, ου, ὁ, judge. <sup>22</sup> πράκτωρ, ορος, ὁ, bailiff, constable.

τὸν ἔσχατον λεπτὸν<sup>1</sup> ἀποδῶς.

Παρήσαν<sup>2</sup> δέ τινες ἐν αὐτῷ τῷ καιρῷ ἀπαγγέλλοντες αὐτῷ περὶ **13**

τῶν Γαλιλαίων,<sup>3</sup> ὧν τὸ αἷμα Πιλάτος ἔμιξεν<sup>4</sup> μετὰ τῶν θυσιῶν

αὐτῶν. Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς, Δοκεῖτε ὅτι οἱ **2**

Γαλιλαῖοι<sup>3</sup> οὗτοι ἁμαρτωλοὶ παρὰ πάντας τοὺς Γαλιλαίους<sup>3</sup>

ἐγένοντο, ὅτι τοιαῦτα πεπόνθασιν; Οὐχί, λέγω ὑμῖν: ἀλλ' ἐὰν μὴ **3**

μετανοῇτε, πάντες ὡσαύτως<sup>5</sup> ἀπολείσθε. Ἦ ἐκεῖνοι οἱ δέκα καὶ **4**

ὀκτώ,<sup>6</sup> ἐφ' οὓς ἔπεσεν ὁ πύργος<sup>7</sup> ἐν τῷ Σιλωάμ<sup>8</sup> καὶ ἀπέκτεινεν

αὐτούς, δοκεῖτε ὅτι οὗτοι ὀφειλέται<sup>9</sup> ἐγένοντο παρὰ πάντας

ἀνθρώπους τοὺς κατοικοῦντας ἐν Ἱερουσαλὴμ; Οὐχί, λέγω ὑμῖν: **5**

ἀλλ' ἐὰν μὴ μετανοῇτε, πάντες ὁμοίως ἀπολείσθε. Ἐλεγεν δὲ **6**

ταύτην τὴν παραβολήν: Συκῆν<sup>10</sup> εἶχέν τις ἐν τῷ ἀμπελῶνι<sup>11</sup>

αὐτοῦ πεφυτευμένην:<sup>12</sup> καὶ ἦλθεν ζητῶν καρπὸν ἐν αὐτῇ, καὶ οὐχ

εὔρεν. Εἶπεν δὲ πρὸς τὸν ἀμπελουργόν,<sup>13</sup> Ἰδοὺ, τρία ἔτη ἔρχομαι **7**

ζητῶν καρπὸν ἐν τῇ συκῇ<sup>10</sup> ταύτῃ, καὶ οὐχ εὕρισκω: ἔκκοψον<sup>14</sup>

αὐτήν: ἵνα τί καὶ τὴν γῆν καταργεῖ; Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς λέγει αὐτῷ, **8**

Κύριε, ἄφες αὐτήν καὶ τοῦτο τὸ ἔτος, ἕως ὅτου<sup>15</sup> σκάψω<sup>16</sup> περὶ

αὐτήν, καὶ βάλω κόπρια: καὶ<sup>17</sup> μὲν ποιήσῃ καρπὸν: εἰ δὲ μήγε,<sup>18</sup> **9**

<sup>1</sup>λεπτόν, τό, small coin, small piece of money. <sup>2</sup>πάρεμι, be present, have arrived. <sup>3</sup>Γαλιλαῖος, Galilean. <sup>4</sup>μίγνυμι, mix, mingle. <sup>5</sup>ὡσαύτως, likewise. <sup>6</sup>ὀκτώ, eight, 8. <sup>7</sup>πύργος, ου, ὁ, tower, fortified structure. <sup>8</sup>Σιλωάμ, ὁ, Siloam. <sup>9</sup>ὀφειλέτης, ου, ὁ, debtor, sinner. <sup>10</sup>συκῆ, ῆς, ἡ, fig tree. <sup>11</sup>ἀμπελῶν, ὠνος, ὁ, vineyard. <sup>12</sup>φυτεύω, plant. <sup>13</sup>ἀμπελουργός, ου, ὁ, vinedresser, gardener. <sup>14</sup>ἐκκόπτω, cut out, cut off. <sup>15</sup>ὅτου, until. <sup>16</sup>σκάπτω, dig. <sup>17</sup>καὶ, and if, even if. <sup>18</sup>μήγε, otherwise (used in the phrase εἰ δὲ μήγε).



εἰς τὸ μέλλον ἐκκόψει<sup>1</sup> αὐτήν.

Ἦν δὲ διδάσκων ἐν μιᾷ τῶν συναγωγῶν ἐν τοῖς σάββασιν· καὶ ἰδοὺ, 10

γυνὴ ἣν πνεῦμα ἔχουσα ἀσθενείας<sup>2</sup> ἔτη δέκα καὶ ὀκτώ,<sup>3</sup> καὶ ἦν

συγκύπτουσα,<sup>4</sup> καὶ μὴ δυναμένη ἀνακύψαι<sup>5</sup> εἰς τὸ παντελές.<sup>6</sup> 12

Ἰδὼν δὲ αὐτήν ὁ Ἰησοῦς προσεφώνησεν,<sup>7</sup> καὶ εἶπεν αὐτῇ, Γύναι,

ἀπολέλυσαι τῆς ἀσθενείας<sup>2</sup> σου. Καὶ ἐπέθηκεν αὐτῇ τὰς χεῖρας· 13

καὶ παραχρῆμα<sup>8</sup> ἀνωρθώθη,<sup>9</sup> καὶ ἐδόξαζεν τὸν θεόν. Ἀποκριθεὶς 14

δὲ ὁ ἀρχισυνάγωγος,<sup>10</sup> ἀγανακτῶν<sup>11</sup> ὅτι τῷ σαββάτῳ ἐθεράπευσεν

ὁ Ἰησοῦς, ἔλεγεν τῷ ὄχλῳ, “Ἐξ<sup>12</sup> ἡμέραι εἰσὶν ἐν αἷς δεῖ

ἐργάζεσθαι· ἐν ταύταις οὖν ἐρχόμενοι θεραπεύεσθε, καὶ μὴ τῇ

ἡμέρᾳ τοῦ σαββάτου. Ἀπεκρίθη οὖν αὐτῷ ὁ κύριος, καὶ εἶπεν, 15

Ὑποκριταί,<sup>13</sup> ἕκαστος ὑμῶν τῷ σαββάτῳ οὐ λύει τὸν βοῦν<sup>14</sup>

αὐτοῦ ἢ τὸν ὄνον<sup>15</sup> ἀπὸ τῆς φάτνης,<sup>16</sup> καὶ ἀπαγαγὼν<sup>17</sup> ποτίζει;<sup>18</sup> 16

Ταύτην δέ, θυγατέρα Ἀβραὰμ οὔσαν, ἣν ἔδησεν ὁ Σατανᾶς, ἰδοὺ,

δέκα καὶ ὀκτώ<sup>3</sup> ἔτη, οὐκ ἔδει λυθῆναι ἀπὸ τοῦ δεσμοῦ<sup>19</sup> τούτου

τῇ ἡμέρᾳ τοῦ σαββάτου; Καὶ ταῦτα λέγοντος αὐτοῦ, 17

κατησχύνοντο<sup>20</sup> πάντες οἱ ἀντικείμενοι<sup>21</sup> αὐτῷ· καὶ πᾶς ὁ ὄχλος

ἔχαιρεν ἐπὶ πᾶσιν τοῖς ἐνδόξοις<sup>22</sup> τοῖς γινομένοις ὑπ’ αὐτοῦ.

<sup>1</sup> ἐκκόπτω, cut out, cut off. <sup>2</sup> ἀσθένεια, ας, ἡ, weakness, sickness. <sup>3</sup> ὀκτώ, eight. <sup>4</sup> συγκύπτω, be bent over, am bent double. <sup>5</sup> ἀνακύπτω, straighten up, stand erect. <sup>6</sup> παντελές, completely, forever. <sup>7</sup> προσφωνέω, call to, summon. <sup>8</sup> παραχρῆμα, immediately, instantly. <sup>9</sup> ἀνωρθόω, restore, strengthen. <sup>10</sup> ἀρχισυνάγωγος, ου, ὁ, ruler of a synagogue. <sup>11</sup> ἀγανακτέω, be indignant, am angry. <sup>12</sup> ἕξ, six. <sup>13</sup> ὑποκριτής, ου, ὁ, hypocrite, pretender. <sup>14</sup> βοῦς, ὁ, ox, cow. <sup>15</sup> ὄνος, ου, ὁ, ass, donkey. <sup>16</sup> φάτνη, ης, ἡ, manger, stall. <sup>17</sup> ἀπάγω, lead away, lead. <sup>18</sup> ποτίζω, give drink to, cause to drink. <sup>19</sup> δεσμός, ου, ὁ, chain, bond. <sup>20</sup> κατασχύνω, put to shame, shame. <sup>21</sup> ἀντίκειμαι, lie opposite, i.e. oppose. <sup>22</sup> ἐνδοξός, honored, glorious.

Ἔλεγεν δέ, Τίνι ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ; Καὶ τίνι ὁμοιώσω 18  
αὐτήν; Ὅμοία ἐστὶν κόκκῳ<sup>2</sup> σινάπεως,<sup>3</sup> ὃν λαβὼν ἄνθρωπος 19  
ἐβαλεν εἰς κήπον<sup>4</sup> ἑαυτοῦ· καὶ ἡῤῃξησεν,<sup>5</sup> καὶ ἐγένετο εἰς δένδρον  
μέγα, καὶ τὰ πετεινὰ<sup>6</sup> τοῦ οὐρανοῦ κατεσκήνωσεν<sup>7</sup> ἐν τοῖς  
κλάδοις<sup>8</sup> αὐτοῦ. Πάλιν εἶπεν, Τίνι ὁμοιώσω<sup>1</sup> τὴν βασιλείαν τοῦ 20  
θεοῦ; Ὅμοία ἐστὶν ζύμῃ,<sup>9</sup> ἣν λαβοῦσα γυνὴ ἐνέκρυψεν<sup>10</sup> εἰς 21  
ἀλεύρου<sup>11</sup> σάτα<sup>12</sup> τρία, ἕως οὗ ἐζυμώθη<sup>13</sup> ὅλον. Καὶ διεπορεύετο<sup>14</sup> 22  
κατὰ πόλεις καὶ κώμας διδάσκων, καὶ πορείαν<sup>15</sup> ποιούμενος εἰς  
Ἱερουσαλήμ. Εἶπεν δέ τις αὐτῷ, Κύριε, εἰ ὀλίγοι οἱ σωζόμενοι; Ὁ 23  
δὲ εἶπεν πρὸς αὐτούς, Ἀγωνίζεσθε<sup>16</sup> εἰσελθεῖν διὰ τῆς στενῆς<sup>17</sup> 24  
πύλης·<sup>18</sup> ὅτι πολλοί, λέγω ὑμῖν, ζητήσουσιν εἰσελθεῖν, καὶ οὐκ  
ἰσχύσουσιν. Ἀφ' οὗ ἂν ἐγερθῇ ὁ οἰκοδεσπότης<sup>19</sup> καὶ ἀποκλείσῃ<sup>20</sup> 25  
τὴν θύραν, καὶ ἄρξῃσθε ἔξω ἐστάναι καὶ κρούειν<sup>21</sup> τὴν θύραν,  
λέγοντες, Κύριε, κύριε, ἄνοιξον ἡμῖν· καὶ ἀποκριθεὶς ἐρεῖ ὑμῖν,  
Οὐκ οἶδα ὑμᾶς, πόθεν ἐστέ· τότε ἄρξεσθε λέγειν, Ἐφάγομεν 26  
ἐνώπιόν σου καὶ ἐπίομεν, καὶ ἐν ταῖς πλατείαις<sup>22</sup> ἡμῶν ἐδίδαξας. 27  
Καὶ ἐρεῖ, Λέγω ὑμῖν, οὐκ οἶδα ὑμᾶς πόθεν ἐστέ· ἀπόστητε<sup>23</sup> ἀπ'  
ἐμοῦ πάντες οἱ ἐργάται<sup>24</sup> τῆς ἀδικίας. Ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς<sup>25</sup> 28

<sup>1</sup> ὁμοίω, make like, liken. <sup>2</sup> κόκκος, ου, ὁ, grain, seed. <sup>3</sup> σίναπι, εως, τό, mustard plant, mustard. <sup>4</sup> κήπος, ου, ὁ, garden. <sup>5</sup> αὔξάνω, cause to grow, increase. <sup>6</sup> πετεινόν, ου, τό, bird. <sup>7</sup> κατασκήνω, cause to dwell, settle. <sup>8</sup> κλάδος, ου, ὁ, branch (of a tree), branch. <sup>9</sup> ζύμη, ης, ἡ, leaven, ferment. <sup>10</sup> ἐκρύπτω, hide, hide in. <sup>11</sup> ἄλευρον, ου, τό, wheat flour, meal. <sup>12</sup> σάτον, ου, τό, seah (a Hebrew measure). <sup>13</sup> ζυμώω, leaven, ferment. <sup>14</sup> διαπορεύομαι, pass across, journey through. <sup>15</sup> πορεία, ας, ἡ, journey, way. <sup>16</sup> ἀγωνίζομαι, contend, struggle. <sup>17</sup> στενός, narrow. <sup>18</sup> πύλη, ης, ἡ, gate, porch. <sup>19</sup> οἰκοδεσπότης, ου, ὁ, householder, head of a household. <sup>20</sup> ἀποκλείω, close, shut. <sup>21</sup> κρούω, knock, strike. <sup>22</sup> πλατεία, ας, ἡ, street. <sup>23</sup> ἀφίστημι, withdraw, depart. <sup>24</sup> ἐργάτης, ου, ὁ, workman, laborer. <sup>25</sup> κλαυθμός, οὔ, ὁ, weeping, lamentation.

καὶ ὁ βρυγμὸς<sup>1</sup> τῶν ὀδόντων,<sup>2</sup> ὅταν ὀψήσθῃ Ἀβραὰμ καὶ Ἰσαὰκ  
καὶ Ἰακώβ καὶ πάντας τοὺς προφῆτας ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ θεοῦ,  
ὡμᾶς δὲ ἐκβαλλομένους ἔξω. Καὶ ἤξουσιν ἀπὸ ἀνατολῶν<sup>3</sup> καὶ 29  
δυσμῶν,<sup>4</sup> καὶ βορρᾶ<sup>5</sup> καὶ νότου,<sup>6</sup> καὶ ἀνακλιθήσονται<sup>7</sup> ἐν τῇ  
βασιλείᾳ τοῦ θεοῦ. Καὶ ἰδοὺ, εἰσὶν ἔσχατοι οἱ ἔσονται πρῶτοι, καὶ 30  
εἰσὶν πρῶτοι οἱ ἔσονται ἔσχατοι.

Ἐν αὐτῇ τῇ ἡμέρᾳ προσήλθόν τινες Φαρισαῖοι, λέγοντες αὐτῷ, 31  
Ἐξέλθε καὶ πορεύου ἐντεῦθεν,<sup>8</sup> ὅτι Ἡρώδης θέλει σε ἀποκτεῖναι.  
Καὶ εἶπεν αὐτοῖς, Πορευθέντες εἴπατε τῇ ἀλώπεκι<sup>9</sup> ταύτῃ, Ἰδοὺ, 32  
ἐκβάλλω δαιμόνια καὶ ἰάσεις<sup>10</sup> ἐπιτελῶ<sup>11</sup> σήμερον καὶ αὔριον,<sup>12</sup>  
καὶ τῇ τρίτῃ τελειοῦμαι.<sup>13</sup> Πλὴν δεῖ με σήμερον καὶ αὔριον<sup>12</sup> καὶ 33  
τῇ ἔχομένῃ πορεύεσθαι: ὅτι οὐκ ἐνδέχεται<sup>14</sup> προφήτην ἀπολέσθαι  
ἔξω Ἱερουσαλὴμ. Ἱερουσαλὴμ, Ἱερουσαλὴμ, ἡ ἀποκτένουσα 34  
τοὺς προφῆτας καὶ λιθοβολοῦσα<sup>15</sup> τοὺς ἀπεσταλμένους πρὸς  
αὐτήν, ποσάκις<sup>16</sup> ἠθέλησα ἐπισυνάξαι<sup>17</sup> τὰ τέκνα σου, ὃν τρόπον<sup>18</sup>  
ὄρνις<sup>19</sup> τὴν ἑαυτῆς νοσσιᾶν<sup>20</sup> ὑπὸ τὰς πτέρυγας,<sup>21</sup> καὶ οὐκ  
ἠθελήσατε. Ἰδοὺ, ἀφίεται ὑμῖν ὁ οἶκος ὑμῶν ἔρημος. Λέγω δὲ 35  
ὕμιν ὅτι οὐ μὴ με ἴδῃτε ἕως ἄν ἤξῃ, ὅτε εἴπητε, Εὐλογημένος ὁ

<sup>1</sup> βρυγμός, οὐ, ὁ, biting, gnashing of teeth. <sup>2</sup> ὀδούς, ὁ, tooth. <sup>3</sup> ἀνατολή, ἡς, ἡ, east, dawn. <sup>4</sup> δυσμή, ἡς, ἡ, the western region. <sup>5</sup> βορρᾶς, ᾧ, ὁ, north, north wind. <sup>6</sup> νότος, οὐ, ὁ, south wind, south. <sup>7</sup> ἀνακλίνω, lay upon, lay down. <sup>8</sup> ἐντεῦθεν, hence, on each side. <sup>9</sup> ἀλώπηξ, εκος, ἡ, fox. <sup>10</sup> ἰασίς, εως, ἡ, healing, cure. <sup>11</sup> ἐπιτελέω, complete, perform. <sup>12</sup> αὔριον, tomorrow. <sup>13</sup> τελειόω, fill, fulfill. <sup>14</sup> ἐνδέχομαι, be possible, allow. <sup>15</sup> λιθοβολέω, pelt with stones, stone. <sup>16</sup> ποσάκις, how often? how often. <sup>17</sup> ἐπισυνάγω, gather, gather together. <sup>18</sup> τρόπος, οὐ, ὁ, manner, way. <sup>19</sup> ὄρνις, ιθος, ἡ, hen, bird. <sup>20</sup> νοσσία, ᾧς, ἡ, brood, brood of young birds. <sup>21</sup> πτέρυξ, υγος, ἡ, wing.

ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι κυρίου.

Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ ἔλθειν αὐτὸν εἰς οἶκόν τινος τῶν ἀρχόντων τῶν **14**

Φαρισαίων σαββάτῳ φαγεῖν ἄρτον, καὶ αὐτοὶ ἦσαν  
 παρατηρούμενοι<sup>1</sup> αὐτόν. Καὶ ἰδοὺ, ἄνθρωπός τις ἦν ὕδρωπικός<sup>2</sup> **2**  
 ἔμπροσθεν αὐτοῦ. Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς εἶπεν πρὸς τοὺς **3**  
 νομικοὺς<sup>3</sup> καὶ Φαρισαίους, λέγων, Εἰ ἔξεστιν τῷ σαββάτῳ  
 θεραπεύειν; Οἱ δὲ ἡσύχασαν.<sup>4</sup> Καὶ ἐπιλαβόμενος<sup>5</sup> ἰάσατο αὐτόν, **4**  
 καὶ ἀπέλυσεν. Καὶ ἀποκριθεὶς πρὸς αὐτοὺς εἶπεν, Τίνος ὑμῶν **5**  
 υἱὸς ἢ βοῦς<sup>6</sup> εἰς φρέαρ<sup>7</sup> ἔμπεσεῖται,<sup>8</sup> καὶ οὐκ εὐθέως ἀνασπάσει<sup>9</sup>  
 αὐτόν ἐν τῇ ἡμέρᾳ τοῦ σαββάτου; Καὶ οὐκ ἴσχυσαν **6**  
 ἀνταποκριθῆναι<sup>10</sup> αὐτῷ πρὸς ταῦτα.

Ἐλεγεν δὲ πρὸς τοὺς κεκλημένους παραβολήν, ἐπέχων<sup>11</sup> πῶς τὰς **7**  
 πρωτοκλισίας<sup>12</sup> ἐξελέγοντο,<sup>13</sup> λέγων πρὸς αὐτούς, Ὅταν κληθῇς **8**  
 ὑπὸ τινος εἰς γάμους,<sup>14</sup> μὴ κατακλιθῇς<sup>15</sup> εἰς τὴν πρωτοκλισίαν:<sup>12</sup>  
 μήποτε ἐντιμότερός<sup>16</sup> σου ἢ κεκλημένος ὑπ' αὐτοῦ, καὶ ἐλθὼν ὁ **9**  
 σὲ καὶ αὐτὸν καλέσας ἐρεῖ σοι, Δὸς τούτῳ τόπον: καὶ τότε ἄρξῃ  
 μετ' αἰσχύνης<sup>17</sup> τὸν ἔσχατον τόπον κατέχειν.<sup>18</sup> Ἀλλ' ὅταν κληθῇς, **10**

<sup>1</sup> παρατηρέω, watch closely, observe scrupulously. <sup>2</sup> ὕδρωπικός, suffering from dropsy or edema. <sup>3</sup> νομικός, pertaining to the law. <sup>4</sup> ἡσυχάζω, be still, be silent. <sup>5</sup> ἐπιλαμβάνομαι, take hold of, seize. <sup>6</sup> βοῦς, ὁ, ox, cow. <sup>7</sup> φρέαρ, ὅς, τό, well, pit. <sup>8</sup> ἐμπίπτω, fall into, fall in. <sup>9</sup> ἀνασπάω, draw up, pull up. <sup>10</sup> ἀνταποκρίνομαι, answer again, contradict. <sup>11</sup> ἐπέχω, hold fast, hold toward. <sup>12</sup> πρωτοκλισία, ας, ἡ, chief place. <sup>13</sup> ἐκλέγομαι, choose, elect. <sup>14</sup> γάμος, ου, ὁ, marriage, wedding. <sup>15</sup> κατακλίνω, make to lie down, recline. <sup>16</sup> ἐντιμος, valued, precious. <sup>17</sup> αἰσχύνῃ, ης, ἡ, shame. <sup>18</sup> κατέχω, hold back, hold fast.

πορευθεὶς ἀνάπεσε<sup>1</sup> εἰς τὸν ἔσχατον τόπον· ἵνα, ὅταν ἔλθῃ ὁ  
κεκληκῶς σε, εἴπῃ σοι, Φίλε, προσανάβηθι<sup>2</sup> ἀνώτερον·<sup>3</sup> τότε  
ἔσται σοι δόξα ἐνώπιον τῶν συνανακειμένων<sup>4</sup> σοι. Ὅτι πᾶς ὁ 11  
ὑψῶν<sup>5</sup> ἑαυτὸν ταπεινωθήσεται,<sup>6</sup> καὶ ὁ ταπεινῶν<sup>6</sup> ἑαυτὸν  
ὑψωθήσεται.<sup>5</sup>

Ἐλεγεν δὲ καὶ τῷ κεκληκότι αὐτόν, Ὅταν ποιῇς ἄριστον<sup>7</sup> ἢ 12  
δεῖπνον,<sup>8</sup> μὴ φώνει τοὺς φίλους σου, μηδὲ τοὺς ἀδελφούς σου,  
μηδὲ τοὺς συγγενεῖς<sup>9</sup> σου, μηδὲ γείτονας<sup>10</sup> πλουσίους· μήποτε  
καὶ αὐτοὶ σε ἀντικαλέσωσιν,<sup>11</sup> καὶ γένηταί σοι ἀνταπόδομα.<sup>12</sup> 13  
Ἀλλ' ὅταν ποιῇς δοχὴν,<sup>13</sup> κάλει πτωχοὺς, ἀναπήρους,<sup>14</sup> χωλοὺς,<sup>15</sup>  
τυφλοὺς· καὶ μακάριος ἔσῃ, ὅτι οὐκ ἔχουσιν ἀνταποδοῦναί<sup>16</sup> σοι· 14  
ἀνταποδοθήσεται<sup>16</sup> γάρ σοι ἐν τῇ ἀναστάσει τῶν δικαίων.

Ἀκούσας δὲ τις τῶν συνανακειμένων<sup>4</sup> ταῦτα εἶπεν αὐτῷ, Μακάριος, 15  
ὃς φάγεται ἄριστον<sup>7</sup> ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ θεοῦ. Ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ, 16  
Ἄνθρωπός τις ἐποίησεν δεῖπνον<sup>8</sup> μέγα, καὶ ἐκάλεσεν πολλούς· 17  
καὶ ἀπέστειλεν τὸν δούλον αὐτοῦ τῇ ὥρᾳ τοῦ δείπνου<sup>8</sup> εἰπεῖν τοῖς  
κεκλημένοις, Ἐρχεσθε, ὅτι ἤδη ἔτοιμά<sup>17</sup> ἔστιν πάντα. Καὶ 18

<sup>1</sup> ἀναπίπτω, recline, lie down. <sup>2</sup> προσαναβαίνειν, go up, move up. <sup>3</sup> ἀνώτερον, higher, more honorable place. <sup>4</sup> συνανάκειμαι, recline at table with. <sup>5</sup> ὑψόω, lift up, exalt. <sup>6</sup> ταπεινόω, humble, humiliate. <sup>7</sup> ἄριστον, ου, τό, breakfast. <sup>8</sup> δεῖπνον, ου, τό, supper, dinner. <sup>9</sup> συγγενής, kindred, relative. <sup>10</sup> γείτων, ονος, ὁ, neighbor. <sup>11</sup> ἀντικαλέω, invite in return. <sup>12</sup> ἀνταπόδομα, τοσ, τό, repayment, reward. <sup>13</sup> δοχή, ῆς, ἡ, reception, banquet. <sup>14</sup> ἀνάπηρος, crippled, maimed. <sup>15</sup> χωλός, lame, deprived of a foot. <sup>16</sup> ἀνταποδίδωμι, recompense, repay. <sup>17</sup> ἔτοιμος, ready, prepared.

ἤρξαντο ἀπὸ μιᾶς παραιτεῖσθαι<sup>1</sup> πάντες. Ὁ πρῶτος εἶπεν αὐτῷ,  
 Ἀγρὸν ἡγόρασα, καὶ ἔχω ἀνάγκην<sup>2</sup> ἐξελθεῖν καὶ ἰδεῖν αὐτόν:  
 ἐρωτῶ σε, ἔχε με παρητημένον.<sup>1</sup> Καὶ ἕτερος εἶπεν, Ζεύγη<sup>3</sup> βοῶν<sup>4</sup> 19  
 ἡγόρασα πέντε, καὶ πορεύομαι δοκιμάσαι<sup>5</sup> αὐτά: ἐρωτῶ σε, ἔχε  
 με παρητημένον.<sup>1</sup> Καὶ ἕτερος εἶπεν, Γυναῖκα ἔγημα, καὶ διὰ 20  
 τοῦτο οὐ δύναμαι ἐλθεῖν. Καὶ παραγενόμενος ὁ δοῦλος ἐκεῖνος 21  
 ἀπήγγειλεν τῷ κυρίῳ αὐτοῦ ταῦτα. Τότε ὀργισθεῖς<sup>6</sup> ὁ  
 οἰκοδεσπότης<sup>7</sup> εἶπεν τῷ δούλῳ αὐτοῦ, Ἔξελθε ταχέως<sup>8</sup> εἰς τὰς  
 πλατείας<sup>9</sup> καὶ ῥύμας<sup>10</sup> τῆς πόλεως, καὶ τοὺς πτωχοὺς καὶ  
 ἀναπήρους<sup>11</sup> καὶ χωλοὺς<sup>12</sup> καὶ τυφλοὺς εἰσάγαγε<sup>13</sup> ὧδε. Καὶ εἶπεν 22  
 ὁ δοῦλος, Κύριε, γέγονεν ὡς ἐπέταξας,<sup>14</sup> καὶ ἔτι τόπος ἐστίν. Καὶ 23  
 εἶπεν ὁ κύριος πρὸς τὸν δούλον, Ἔξελθε εἰς τὰς ὁδοὺς καὶ  
 φραγμοὺς,<sup>15</sup> καὶ ἀνάγκασον<sup>16</sup> εἰσελθεῖν, ἵνα γεμισθῇ<sup>17</sup> ὁ οἶκός μου.  
 Λέγω γὰρ ὑμῖν ὅτι οὐδεὶς τῶν ἀνδρῶν ἐκείνων τῶν κεκλημένων 24  
 γεύσεται<sup>18</sup> μου τοῦ δείπνου.<sup>19</sup> Πολλοὶ γάρ εἰσιν κλητοί,<sup>20</sup> ὀλίγοι  
 δὲ ἐκλεκτοί.<sup>21</sup>

<sup>1</sup> παραιτέομαι, make excuse, refuse. <sup>2</sup> ἀνάγκη, ης, ἡ, necessity, distress. <sup>3</sup> ζεύγος, οὗς, τό, yoke, team. <sup>4</sup> βοῦς, ὁ, ox, cow. <sup>5</sup> δοκιμάζω, prove, approve. <sup>6</sup> ὀργίζω, irritate, provoke. <sup>7</sup> οἰκοδεσπότης, οὗ, ὁ, householder, head of a household. <sup>8</sup> ταχέως, quickly, soon. <sup>9</sup> πλατεῖα, ας, ἡ, street. <sup>10</sup> ῥύμη, ης, ἡ, narrow street, lane. <sup>11</sup> ἀνάπηρος, crippled, maimed. <sup>12</sup> χωλός, lame, deprived of a foot. <sup>13</sup> εἰσάγω, lead in, bring in. <sup>14</sup> ἐπιτάσσω, command, give order. <sup>15</sup> φραγμός, οὗ, ὁ, wall, fence. <sup>16</sup> ἀναγκάζω, force, compel. <sup>17</sup> γεμίζω, fill, load. <sup>18</sup> γεύομαι, taste, experience. <sup>19</sup> δείπνον, οὗ, τό, supper, dinner. <sup>20</sup> κλητός, called, summoned. <sup>21</sup> ἐκλεκτός, chosen, elect.

Συνεπορεύοντο<sup>1</sup> δὲ αὐτῷ ὄχλοι πολλοί· καὶ στραφεὶς<sup>2</sup> εἶπεν πρὸς 25  
 αὐτούς, Εἴ τις ἔρχεται πρὸς με, καὶ οὐ μισεῖ τὸν πατέρα αὐτοῦ, 26  
 καὶ τὴν μητέρα, καὶ τὴν γυναῖκα, καὶ τὰ τέκνα, καὶ τοὺς  
 ἀδελφούς, καὶ τὰς ἀδελφάς, ἔτι δὲ καὶ τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν, οὐ  
 δύναται μου μαθητὴς εἶναι. Καὶ ὅστις οὐ βαστάζει τὸν σταυρὸν 27  
 αὐτοῦ καὶ ἔρχεται ὀπίσω μου, οὐ δύναται εἶναί μου μαθητὴς. Τίς 28  
 γὰρ ἐξ ὑμῶν, ὁ θέλων πύργον<sup>3</sup> οἰκοδομῆσαι, οὐχὶ πρῶτον  
 καθίσας ψηφίζει<sup>4</sup> τὴν δαπάνην,<sup>5</sup> εἰ ἔχει τὰ εἰς ἀπαρτισμόν;<sup>6</sup> Ἵνα 29  
 μήποτε, θέντος αὐτοῦ θεμέλιον<sup>7</sup> καὶ μὴ ἰσχύοντος ἐκτελέσαι,<sup>8</sup>  
 πάντες οἱ θεωροῦντες ἄρξωνται ἐμπαίξιν<sup>9</sup> αὐτῷ, λέγοντες, ὅτι 30  
 Οὗτος ὁ ἄνθρωπος ἤρξατο οἰκοδομεῖν, καὶ οὐκ ἴσχυσεν  
 ἐκτελέσαι.<sup>8</sup> Ἡ τίς βασιλεὺς πορευόμενος συμβαλεῖν<sup>10</sup> ἑτέρῳ 31  
 βασιλεῖ εἰς πόλεμον<sup>11</sup> οὐχὶ καθίσας πρῶτον βουλευέται<sup>12</sup> εἰ  
 δυνατός ἐστιν ἐν δέκα χιλιάσιν<sup>13</sup> ἀπαντῆσαι<sup>14</sup> τῷ μετὰ ἑξκοσί<sup>15</sup>  
 χιλιάδων<sup>13</sup> ἐρχομένῳ ἐπ' αὐτόν; Εἰ δὲ μήγε,<sup>16</sup> ἔτι πόρρῳ<sup>17</sup> αὐτοῦ 32  
 ὄντος, πρεσβεῖαν<sup>18</sup> ἀποστείλας ἐρωτᾷ τὰ πρὸς εἰρήνην. Οὕτως 33  
 οὖν πᾶς ἐξ ὑμῶν ὃς οὐκ ἀποτάσσεται<sup>19</sup> πᾶσιν τοῖς ἑαυτοῦ  
 ὑπάρχουσιν, οὐ δύναται μου εἶναι μαθητὴς. Καλὸν τὸ ἄλλας<sup>20</sup> ἐὰν 34  
 δὲ τὸ ἄλλας<sup>20</sup> μωρανθῇ,<sup>21</sup> ἐν τίνι ἀρτυθήσεται;<sup>22</sup> Οὔτε εἰς γῆν οὔτε 35

<sup>1</sup> συνεπορεύομαι, come together, travel with. <sup>2</sup> στρέφω, turn, am converted. <sup>3</sup> πύργος, ου, ό, tower, fortified structure. <sup>4</sup> ψηφίζω, count up, calculate. <sup>5</sup> δαπάνη, ης, ή, cost, expense. <sup>6</sup> ἀπαρτισμός, ου, ό, completion, perfection. <sup>7</sup> θεμέλιος, ου, ό, foundation. <sup>8</sup> ἐκτελέω, finish, complete. <sup>9</sup> ἐμπαίζω, mock. <sup>10</sup> συμβάλλω, discuss, consider. <sup>11</sup> πόλεμος, ου, ό, war, battle. <sup>12</sup> βουλεύω, deliberate, take counsel. <sup>13</sup> χιλιάς, άδος, ή, thousand. <sup>14</sup> ἀπαντάω, meet, encounter. <sup>15</sup> ἑξκοσί, twenty, 20. <sup>16</sup> μήγε, otherwise (used in the phrase εἰ δὲ μήγε). <sup>17</sup> πόρρῳ, far (away), far. <sup>18</sup> πρεσβεῖα, ας, ή, ambassador, embassy. <sup>19</sup> ἀποτάσσομαι, set apart, take leave of. <sup>20</sup> ἄλλας, ατος, τό, salt. <sup>21</sup> μωραίνω, make foolish, make tasteless. <sup>22</sup> ἀρτύω, season, make salty.

εἰς κοπρίαν<sup>1</sup> εὖθετόν<sup>2</sup> ἐστίν· ἔξω βάλλουσιν αὐτό. Ὁ ἔχων ὧτα  
ἀκούειν ἀκούέτω.

Ἦσαν δὲ ἐγγίζοντες αὐτῷ πάντες οἱ τελῶναι<sup>3</sup> καὶ οἱ ἁμαρτωλοί, **15**  
ἀκούειν αὐτοῦ. Καὶ διεγόγγυζον<sup>4</sup> οἱ Φαρισαῖοι καὶ οἱ γραμματεῖς **2**  
λέγοντες ὅτι Οὗτος ἁμαρτωλοὺς προσδέχεται,<sup>5</sup> καὶ συνεσθίει<sup>6</sup>  
αὐτοῖς.

Εἶπεν δὲ πρὸς αὐτοὺς τὴν παραβολὴν ταύτην, λέγων, Τίς **3**  
ἄνθρωπος ἐξ ὑμῶν ἔχων ἑκατὸν<sup>7</sup> πρόβατα, καὶ ἀπολέσας ἓν ἐξ  
αὐτῶν, οὐ καταλείπει<sup>8</sup> τὰ ἑνενήκοντα ἑννέα<sup>9</sup> ἐν τῇ ἐρήμῳ, καὶ  
πορεύεται ἐπὶ τὸ ἀπολωλός, ἕως εὕρῃ αὐτό; Καὶ εὕρων **5**  
ἐπιτίθησιν ἐπὶ τοὺς ὤμους<sup>10</sup> ἑαυτοῦ χαίρων. Καὶ ἐλθὼν εἰς τὸν **6**  
οἶκον, συγκαλεῖ<sup>11</sup> τοὺς φίλους καὶ τοὺς γείτονας,<sup>12</sup> λέγων αὐτοῖς,  
Συγχαρήτέ<sup>13</sup> μοι, ὅτι εἤρον τὸ πρόβατόν μου τὸ ἀπολωλός. Λέγω **7**  
ὑμῖν ὅτι οὕτως<sup>14</sup> χαρὰ ἔσται ἐν τῷ οὐρανῷ ἐπὶ ἐνὶ ἁμαρτωλῷ  
μετανοοῦντι, ἢ ἐπὶ ἑνενήκοντα ἑννέα<sup>9</sup> δικαίοις, οἵτινες οὐ χρεῖαν  
ἔχουσιν μετανοίας.<sup>15</sup>

<sup>1</sup> κοπρία, ας, ἡ, manure pile, manure. <sup>2</sup> εὖθετος, useful, fit. <sup>3</sup> τελώνης, ου, ὁ, tax collector, collector of taxes. <sup>4</sup> διαγογγύζω, complain, grumble. <sup>5</sup> προσδέχομαι, receive, wait for. <sup>6</sup> συνεσθίω, eat with. <sup>7</sup> ἑκατόν, hundred, 100. <sup>8</sup> καταλείπω, leave, leave behind. <sup>9</sup> ἑννέα, nine, 9. <sup>10</sup> ὤμος, ου, ὁ, shoulder. <sup>11</sup> συγκαλέω, call together. <sup>12</sup> γείτων, ονος, ὁ, neighbor. <sup>13</sup> συγχαίρω, rejoice with. <sup>14</sup> οὕτως, thus, so. <sup>15</sup> μετάνοια, ας, ἡ, repentance, change of mind.



Ἦ τίς γυνὴ δραχμὰς<sup>1</sup> ἔχουσα δέκα, ἐὰν ἀπολέσῃ δραχμὴν<sup>1</sup> μίαν, 8  
οὐχὶ ἅπτει λύχνον,<sup>2</sup> καὶ σαροῖ<sup>3</sup> τὴν οἰκίαν, καὶ ζητεῖ ἐπιμελῶς<sup>4</sup>  
ἕως ὅτου<sup>5</sup> εὑρῇ; Καὶ εὐρούσα συγκαλεῖται<sup>6</sup> τὰς φίλας καὶ τὰς 9  
γείτονας,<sup>7</sup> λέγουσα, Συγχαρήτέ<sup>8</sup> μοι, ὅτι εὑρον τὴν δραχμὴν<sup>1</sup> ἣν  
ἀπώλεσα. Οὕτως, λέγω ὑμῖν, χαρὰ γίνεται ἐνώπιον τῶν ἀγγέλων 10  
τοῦ θεοῦ ἐπὶ ἐνὶ ἁμαρτωλῶ μετανοοῦντι.

Εἶπεν δέ, Ἄνθρωπός τις εἶχεν δύο υἱούς· καὶ εἶπεν ὁ νεώτερος<sup>9</sup> 11  
αὐτῶν τῷ πατρί, Πάτερ, δός μοι τὸ ἐπιβάλλον<sup>10</sup> μέρος τῆς  
οὐσίας.<sup>11</sup> Καὶ διεῖλεν<sup>12</sup> αὐτοῖς τὸν βίον.<sup>13</sup> Καὶ μετ' οὐ πολλὰς 13  
ἡμέρας συναγαγὼν ἅπαντα ὁ νεώτερος<sup>9</sup> υἱὸς ἀπεδήμησεν<sup>14</sup> εἰς  
χώραν μακράν,<sup>15</sup> καὶ ἐκεῖ διεσκόρπισεν<sup>16</sup> τὴν οὐσίαν<sup>11</sup> αὐτοῦ, ζῶν  
ἀσώτως.<sup>17</sup> Δαπανήσαντος<sup>18</sup> δὲ αὐτοῦ πάντα, ἐγένετο λιμὸς<sup>19</sup> 14  
ἰσχυρὸς κατὰ τὴν χώραν ἐκείνην, καὶ αὐτὸς ἤρξατο ὑστερεῖσθαι.<sup>20</sup>  
Καὶ πορευθεὶς ἐκολλήθη<sup>21</sup> ἐνὶ τῶν πολιτῶν<sup>22</sup> τῆς χώρας ἐκείνης· 15  
καὶ ἔπεμψεν αὐτὸν εἰς τοὺς ἀγροὺς αὐτοῦ βόσκειν<sup>23</sup> χοίρους.<sup>24</sup> 16  
Καὶ ἐπεθύμει<sup>25</sup> γεμίσαι<sup>26</sup> τὴν κοιλίαν<sup>27</sup> αὐτοῦ ἀπὸ τῶν κερατίων<sup>28</sup>  
ῶν ἡσθιον οἱ χοῖροι·<sup>24</sup> καὶ οὐδεὶς ἐδίδου αὐτῷ. Εἰς ἑαυτὸν δὲ 17

<sup>1</sup> δραχμή, ἤς, ἥ, drachma, coin. <sup>2</sup> λύχνος, ου, ὁ, lamp, lantern. <sup>3</sup> σαρόω, sweep, sweep using a broom. <sup>4</sup> ἐπιμελῶς, carefully, diligently. <sup>5</sup> ὅτου, until. <sup>6</sup> συγκαλέω, call together. <sup>7</sup> γείτων, σνος, ὁ, neighbor. <sup>8</sup> συγχαίρω, rejoice with. <sup>9</sup> νέος, new, young. <sup>10</sup> ἐπιβάλλω, lay upon, throw upon. <sup>11</sup> οὐσία, ας, ἡ, property, estate. <sup>12</sup> διαίρῃω, distribute, divide. <sup>13</sup> βίος, ου, ὁ, life, manner of life. <sup>14</sup> ἀποδημέω, go abroad, go on a journey. <sup>15</sup> μακρός, long, far distant. <sup>16</sup> διασκορπίζω, scatter, separate. <sup>17</sup> ἀσώτως, wastefully, recklessly. <sup>18</sup> δαπανάω, spend, spend freely. <sup>19</sup> λιμός, ου, ὁ, hunger, famine. <sup>20</sup> ὑστερέω, lack, need. <sup>21</sup> κολλάω, glue, cleave. <sup>22</sup> πολίτης, ου, ὁ, citizen. <sup>23</sup> βόσκω, feed. <sup>24</sup> χοῖρος, ου, ὁ, swine, pig. <sup>25</sup> ἐπιθυμέω, desire, long for. <sup>26</sup> γεμίζω, fill, load. <sup>27</sup> κοιλία, ας, ἡ, belly, womb. <sup>28</sup> κεράτιον, ου, τό, carob pods, husk of the carob.

ἔλθων εἶπεν, Πόσοι μίσθιοι<sup>1</sup> τοῦ πατρός μου περισσεύουσιν  
 ἄρτων, ἐγὼ δὲ λιμῶ<sup>2</sup> ἀπόλλυμαι· ἀναστὰς πορεύσομαι πρὸς τὸν 18  
 πατέρα μου, καὶ ἐρῶ αὐτῷ, Πάτερ, ἡμαρτον εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ  
 ἐνώπιόν σου· καὶ οὐκέτι εἰμὶ ἄξιος κληθῆναι υἱός σου· ποιήσόν 19  
 με ὡς ἓνα τῶν μισθίων<sup>1</sup> σου. Καὶ ἀναστὰς ἦλθεν πρὸς τὸν 20  
 πατέρα αὐτοῦ. Ἔτι δὲ αὐτοῦ μακρὰν<sup>3</sup> ἀπέχοντος,<sup>4</sup> εἶδεν αὐτὸν ὁ  
 πατὴρ αὐτοῦ, καὶ ἐσπλαγχνίσθη,<sup>5</sup> καὶ δραμῶν<sup>6</sup> ἐπέπεσεν<sup>7</sup> ἐπὶ τὸν  
 τράχηλον<sup>8</sup> αὐτοῦ, καὶ κατεφίλησεν<sup>9</sup> αὐτόν. Εἶπεν δὲ αὐτῷ ὁ υἱός, 21  
 Πάτερ, ἡμαρτον εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ ἐνώπιόν σου, καὶ οὐκέτι  
 εἰμὶ ἄξιος κληθῆναι υἱός σου. Εἶπεν δὲ ὁ πατὴρ πρὸς τοὺς 22  
 δούλους αὐτοῦ, Ἐξενέγκατε<sup>10</sup> τὴν στολὴν<sup>11</sup> τὴν πρώτην καὶ  
 ἐνδύσατε αὐτόν, καὶ δότε δακτύλιον<sup>12</sup> εἰς τὴν χεῖρα αὐτοῦ, καὶ  
 ὑποδήματα<sup>13</sup> εἰς τοὺς πόδας· καὶ ἐνέγκαντες τὸν μόσχον<sup>14</sup> τὸν 23  
 σιτευτὸν<sup>15</sup> θύσατε,<sup>16</sup> καὶ φαγόντες εὐφρανθῶμεν·<sup>17</sup> ὅτι οὗτος ὁ 24  
 υἱός μου νεκρὸς ἦν, καὶ ἀνέζησεν·<sup>18</sup> καὶ ἀπολωλὼς ἦν, καὶ εὐρέθη.  
 Καὶ ἠρξαντο εὐφραίνεσθαι.<sup>17</sup> Ἦν δὲ ὁ υἱὸς αὐτοῦ ὁ πρεσβύτερος 25  
 ἐν ἀγρώ· καὶ ὡς ἐρχόμενος ἤγγισεν τῇ οἰκίᾳ, ἤκουσεν συμφωνίας  
 καὶ χορῶν.<sup>20</sup> Καὶ προσκαλεσάμενος ἓνα τῶν παίδων,<sup>21</sup> 26

<sup>1</sup> μίσθιος, ου, ὁ, day laborer, hired servant. <sup>2</sup> λιμός, οὔ, ὁ, hunger, famine. <sup>3</sup> μακράν, far away. <sup>4</sup> ἀπέχω, received, obtain. <sup>5</sup> σπλαγχνίζομαι, have compassion, have pity on. <sup>6</sup> τρέχω, run, exercise myself. <sup>7</sup> ἐπιπίπτω, fall upon, press upon. <sup>8</sup> τράχηλος, ου, ὁ, neck. <sup>9</sup> καταφιλέω, kiss fervently, kiss affectionately. <sup>10</sup> ἐκφέρω, carry out, bring forth. <sup>11</sup> στολή, ἥς, ἡ, equipment, apparel. <sup>12</sup> δακτύλιος, ου, ὁ, ring, finger ring. <sup>13</sup> ὑπόδημα, τοῦ, τό, sandal, shoe. <sup>14</sup> μόσχος, ου, ὁ, calf. <sup>15</sup> σιτευτός, fattened. <sup>16</sup> θύω, sacrifice, kill. <sup>17</sup> εὐφραίνω, rejoice, cheer. <sup>18</sup> ἀναζάω, live again, be resurrected. <sup>19</sup> συμφωνία, ας, ἡ, music, symphony. <sup>20</sup> χορός, οὔ, ὁ, choral dance, dancing. <sup>21</sup> παῖς, ὁ, male or female child, servant.

ἐπυνθάνετο<sup>1</sup> τί εἶη ταῦτα. Ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ ὅτι Ὁ ἀδελφός σου 27  
 ἤκει· καὶ ἔθυσεν<sup>2</sup> ὁ πατήρ σου τὸν μόσχον<sup>3</sup> τὸν σιτευτόν,<sup>4</sup> ὅτι  
 ὑγιαίνοντα<sup>5</sup> αὐτὸν ἀπέλαβεν.<sup>6</sup> Ὁργίσθη<sup>7</sup> δέ, καὶ οὐκ ἤθελεν 28  
 εἰσελθεῖν· ὁ οὖν πατήρ αὐτοῦ ἐξελθὼν παρεκάλει αὐτόν. Ὁ δὲ 29  
 ἀποκριθεὶς εἶπεν τῷ πατρί, Ἰδού, τοσαῦτα<sup>8</sup> ἔτη δουλεύω σοι, καὶ  
 οὐδέποτε<sup>9</sup> ἐντολήν σου παρήλθον, καὶ ἐμοὶ οὐδέποτε<sup>9</sup> ἔδωκας  
 ἔριφον,<sup>10</sup> ἵνα μετὰ τῶν φίλων μου εὐφρανθῶ.<sup>11</sup> Ὅτε δὲ ὁ υἱός σου 30  
 οὗτος ὁ καταφαγὼν<sup>12</sup> σου τὸν βίον<sup>13</sup> μετὰ πορνῶν<sup>14</sup> ἦλθεν, ἔθυσας  
 αὐτῷ τὸν μόσχον<sup>3</sup> τὸν σιτευτόν.<sup>4</sup> Ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ, Τέκνον, σὺ 31  
 πάντοτε μετ' ἐμοῦ εἶ, καὶ πάντα τὰ ἐμὰ σὰ ἐστίν. Εὐφρανθῆναι<sup>11</sup> 32  
 δὲ καὶ χαρῆναι ἔδει· ὅτι ὁ ἀδελφός σου οὗτος νεκρὸς ἦν, καὶ  
 ἀνέζησεν·<sup>15</sup> καὶ ἀπολωλὼς ἦν, καὶ εὐρέθη.

Ἔλεγεν δὲ καὶ πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, Ἄνθρωπός τις ἦν 16  
 πλούσιος, ὃς εἶχεν οἰκονόμον·<sup>16</sup> καὶ οὗτος διεβλήθη<sup>17</sup> αὐτῷ ὡς  
 διασκορπίζων<sup>18</sup> τὰ ὑπάρχοντα αὐτοῦ. Καὶ φωνήσας αὐτὸν εἶπεν 2  
 αὐτῷ, Τί τοῦτο ἀκούω περὶ σοῦ; Ἀπόδος τὸν λόγον τῆς  
 οἰκονομίας<sup>19</sup> σου· οὐ γὰρ δυνήσῃ ἔτι οἰκονομεῖν.<sup>20</sup> Εἶπεν δὲ ἐν 3  
 ἑαυτῷ ὁ οἰκονόμος,<sup>16</sup> Τί ποιήσω, ὅτι ὁ κύριός μου ἀφαιρεῖται<sup>21</sup>

<sup>1</sup> πυνθάνομαι, inquire, ask. <sup>2</sup> θύω, sacrifice, kill. <sup>3</sup> μόσχος, ου, ὁ, calf. <sup>4</sup> σιτευτός, fattened. <sup>5</sup> ὑγιαίνω, be in good health, am well. <sup>6</sup> ἀπολαμβάνω, receive from, get back. <sup>7</sup> ὀργίζω, irritate, provoke. <sup>8</sup> τοσοῦτος, so great, so much. <sup>9</sup> οὐδέποτε, never. <sup>10</sup> ἔριφος, ου, ὁ, young goat, kid. <sup>11</sup> εὐφραίνω, rejoice, cheer. <sup>12</sup> κατεσθίω, eat up, devour. <sup>13</sup> βίος, ου, ὁ, life, manner of life. <sup>14</sup> πόρνη, ης, ἡ, prostitute. <sup>15</sup> ἀναζάω, live again, be resurrected. <sup>16</sup> οἰκονόμος, ου, ὁ, manager, steward. <sup>17</sup> διαβάλλω, bring charges, report. <sup>18</sup> διασκορπίζω, scatter, separate. <sup>19</sup> οἰκονομία, ας, ἡ, stewardship, administration. <sup>20</sup> οἰκονομέω, manage, administer. <sup>21</sup> ἀφαιρέω, take away, smite off.

τὴν οἰκονομίαν<sup>1</sup> ἀπ' ἐμοῦ; Σκάπτειν<sup>2</sup> οὐκ ἰσχύω, ἐπαιτεῖν<sup>3</sup>  
 αἰσχύνομαι.<sup>4</sup> Ἔγνων τί ποιήσω, ἵνα, ὅταν μετασταθῶ<sup>5</sup> τῆς 4  
 οἰκονομίας,<sup>1</sup> δέξωνταί με εἰς τοὺς οἴκους αὐτῶν. Καὶ 5  
 προσκαλεσάμενος ἕνα ἑκάστον τῶν χρεωφειλετῶν<sup>6</sup> τοῦ κυρίου  
 ἑαυτοῦ, ἔλεγεν τῷ πρώτῳ, Πόσον ὀφείλεις τῷ κυρίῳ μου; Ὁ δὲ 6  
 εἶπεν, Ἑκατὸν<sup>7</sup> βάτους<sup>8</sup> ἐλαίου.<sup>9</sup> Καὶ εἶπεν αὐτῷ, Δέξαι σου τὸ  
 γράμμα,<sup>10</sup> καὶ καθίσας ταχέως<sup>11</sup> γράψον πεντήκοντα.<sup>12</sup> Ἔπειτα<sup>13</sup> 7  
 ἐτέρῳ εἶπεν, Σὺ δὲ πόσον ὀφείλεις; Ὁ δὲ εἶπεν, Ἑκατὸν<sup>7</sup> κόρους<sup>14</sup>  
 σίτου.<sup>15</sup> Καὶ λέγει αὐτῷ, Δέξαι σου τὸ γράμμα,<sup>10</sup> καὶ γράψον  
 ὀγδοήκοντα.<sup>16</sup> Καὶ ἐπήνεσεν<sup>17</sup> ὁ κύριος τὸν οἰκονόμον<sup>18</sup> τῆς 8  
 ἀδικίας ὅτι φρονίμως<sup>19</sup> ἐποίησεν: ὅτι οἱ υἱοὶ τοῦ αἰῶνος τούτου  
 φρονημώτεροι<sup>20</sup> ὑπὲρ τοὺς υἱοὺς τοῦ φωτὸς εἰς τὴν γενεὰν τὴν  
 ἑαυτῶν εἰσίν. Καὶ γὰρ ὑμῖν λέγω, Ποιήσατε ἑαυτοῖς φίλους ἐκ τοῦ 9  
 μαμωνᾶ<sup>21</sup> τῆς ἀδικίας, ἵνα, ὅταν ἐκλίπητε,<sup>22</sup> δέξωνται ὑμᾶς εἰς  
 τὰς αἰωνίους σκηνάς.<sup>23</sup> Ὁ πιστὸς ἐν ἐλαχίστῳ<sup>24</sup> καὶ ἐν πολλῷ 10  
 πιστὸς ἐστίν, καὶ ὁ ἐν ἐλαχίστῳ<sup>24</sup> ἄδικος<sup>25</sup> καὶ ἐν πολλῷ ἄδικός<sup>25</sup>  
 ἐστίν. Εἰ οὖν ἐν τῷ ἀδίκῳ<sup>25</sup> μαμωνᾶ<sup>21</sup> πιστοὶ οὐκ ἐγένεσθε, τὸ 11  
 ἀληθινὸν τίς ὑμῖν πιστεύσει; Καὶ εἰ ἐν τῷ ἀλλοτρίῳ<sup>26</sup> πιστοὶ οὐκ 12

<sup>1</sup> οἰκονομία, ας, ἡ, stewardship, administration. <sup>2</sup> σκάπτω, dig. <sup>3</sup> ἐπαιτέω, beg, ask alms. <sup>4</sup> αἰσχύνομαι, dishonor, put to shame. <sup>5</sup> μεθίστημι, remove, turn away. <sup>6</sup> χρεωφειλέτης, ου, ὁ, debtor. <sup>7</sup> ἑκατόν, hundred, 100. <sup>8</sup> βάτος, ου, ὁ, bath (a liquid measure). <sup>9</sup> ἐλαιον, ου, τό, olive oil. <sup>10</sup> γράμμα, τος, τό, letter, writings. <sup>11</sup> ταχέως, quickly, soon. <sup>12</sup> πενήκοντα, fifty, 50. <sup>13</sup> ἔπειτα, then, after this. <sup>14</sup> κόρος, ου, ὁ, measure, dry measure. <sup>15</sup> σίτος, ου, ὁ, wheat, grain. <sup>16</sup> ὀγδοήκοντα, eighty, 80. <sup>17</sup> ἐπαινέω, praise, commend. <sup>18</sup> οἰκονόμος, ου, ὁ, manager, steward. <sup>19</sup> φρονίμως, prudently, shrewdly. <sup>20</sup> φρόνιμος, prudent, wise. <sup>21</sup> μαμωνᾶς, ᾶ, ὁ, riches, mammon. <sup>22</sup> ἐκλείπω, fail, cease. <sup>23</sup> σκηνή, ῆς, ἡ, tent, tabernacle. <sup>24</sup> ἐλάχιστος, least, smallest. <sup>25</sup> ἄδικος, unjust, unrighteous. <sup>26</sup> ἀλλότριος, strange, foreign.

ἐγένεσθε, τὸ ὑμέτερον<sup>1</sup> τίς ὑμῖν δώσει; Οὐδεὶς οἰκέτης<sup>2</sup> δύναται 13

δυσὶν κυρίοις δουλεύειν· ἢ γὰρ τὸν ἓνα μισήσει, καὶ τὸν ἕτερον

ἀγαπήσει· ἢ ἐνὸς ἀνθέξεται,<sup>3</sup> καὶ τοῦ ἑτέρου καταφρονήσει.<sup>4</sup> Οὐ

δύνασθε θεῶ δουλεύειν καὶ μαμωνᾷ.<sup>5</sup>

Ἦκουον δὲ ταῦτα πάντα καὶ οἱ Φαρισαῖοι φιλάργυροί<sup>6</sup> ὑπάρχοντες, 14

καὶ ἐξεμυκτήριζον<sup>7</sup> αὐτόν. Καὶ εἶπεν αὐτοῖς, Ὑμεῖς ἐστε οἱ 15

δικαιοῦντες ἑαυτοὺς ἐνώπιον τῶν ἀνθρώπων, ὁ δὲ θεὸς γινώσκει

τὰς καρδίας ὑμῶν· ὅτι τὸ ἐν ἀνθρώποις ὑψηλὸν<sup>8</sup> βδέλυγμα<sup>9</sup>

ἐνώπιον τοῦ θεοῦ. Ὁ νόμος καὶ οἱ προφῆται ἕως Ἰωάννου· ἀπὸ 16

τότε ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ εὐαγγελίζεται, καὶ πᾶς εἰς αὐτὴν

βιάζεται.<sup>10</sup> Εὐκοπώτερον<sup>11</sup> δέ ἐστιν τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν 17

παρελθεῖν, ἢ τοῦ νόμου μίαν κεραίαν<sup>12</sup> πεσεῖν. Πᾶς ὁ ἀπολύων 18

τὴν γυναῖκα αὐτοῦ καὶ γαμῶν ἑτέραν μοιχεύει·<sup>13</sup> καὶ πᾶς ὁ

ἀπολελυμένην ἀπὸ ἀνδρὸς γαμῶν μοιχεύει.<sup>13</sup>

Ἄνθρωπος δέ τις ἦν πλούσιος, καὶ ἐνεδιδύσκετο<sup>14</sup> πορφύραν<sup>15</sup> καὶ 19

βύσσον,<sup>16</sup> εὐφραινόμενος<sup>17</sup> καθ' ἡμέραν λαμπρῶς.<sup>18</sup> Πτωχὸς δέ 20

τις ἦν ὀνόματι Λάζαρος,<sup>19</sup> ὃς ἐβέβλητο πρὸς τὸν πυλῶνα<sup>20</sup> αὐτοῦ

<sup>1</sup> ὑμέτερος, your. <sup>2</sup> οἰκέτης, ου, ὁ, house servant, household servant. <sup>3</sup> ἀντέχομαι, hold, hold fast. <sup>4</sup> καταφρονέω, think little of, despise. <sup>5</sup> μαμωνᾶς, ᾱ, ὁ, riches, mammon. <sup>6</sup> φιλάργυρος, fond of money, avaricious. <sup>7</sup> ἐμυκτήριζω, ridicule, sneer. <sup>8</sup> ὑψηλός, high, lofty. <sup>9</sup> βδέλυγμα, τος, τό, detestable thing, abomination. <sup>10</sup> βιάζω, use force, violence. <sup>11</sup> εὐκοπώτερον, easier. <sup>12</sup> κεραία, ας, ἡ, projection, hook. <sup>13</sup> μοιχεύω, commit adultery. <sup>14</sup> ἐνδιδύσκω, dress, put on. <sup>15</sup> πορφύρα, ας, ἡ, purple (cloth), purple garment. <sup>16</sup> βύσσος, ου, ἡ, fine linen, cotton. <sup>17</sup> εὐφραίνω, rejoice, cheer. <sup>18</sup> λαμπρῶς, splendidly, magnificently. <sup>19</sup> Λάζαρος, ου, ὁ, Lazarus, Eliezer. <sup>20</sup> πυλῶν, ὄνος, ὁ, vestibule, gateway.

ἡλκωμένος<sup>1</sup> καὶ ἐπιθυμῶν<sup>2</sup> χορτασθῆναι<sup>3</sup> ἀπὸ τῶν ψιγίων<sup>4</sup> τῶν 21  
 πιπτόντων ἀπὸ τῆς τραπέζης<sup>5</sup> τοῦ πλουσίου· ἀλλὰ καὶ οἱ κύνες<sup>6</sup>  
 ἐρχόμενοι ἀπέλειχον<sup>7</sup> τὰ ἔλκη<sup>8</sup> αὐτοῦ. Ἐγένετο δὲ ἀποθανεῖν τὸν 22  
 πτωχόν, καὶ ἀπενεχθῆναι<sup>9</sup> αὐτὸν ὑπὸ τῶν ἀγγέλων εἰς τὸν  
 κόλπον<sup>10</sup> Ἀβραάμ· ἀπέθανεν δὲ καὶ ὁ πλούσιος, καὶ ἐτάφη.<sup>11</sup> Καὶ 23  
 ἐν τῷ Ἄδῃ<sup>12</sup> ἐπάρας<sup>13</sup> τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ, ὑπάρχων ἐν  
 βασάνοις,<sup>14</sup> ὁρᾷ τὸν Ἀβραάμ ἀπὸ μακρόθεν,<sup>15</sup> καὶ Λάζαρον<sup>16</sup> ἐν  
 τοῖς κόλποις<sup>10</sup> αὐτοῦ. Καὶ αὐτὸς φωνήσας εἶπεν, Πάτερ Ἀβραάμ, 24  
 ἐλέησόν με, καὶ πέμψον Λάζαρον,<sup>16</sup> ἵνα βάψῃ<sup>17</sup> τὸ ἄκρον<sup>18</sup> τοῦ  
 δακτύλου<sup>19</sup> αὐτοῦ ὕδατος, καὶ καταψύξῃ<sup>20</sup> τὴν γλῶσσάν μου· ὅτι  
 ὀδυνῶμαι<sup>21</sup> ἐν τῇ φλογί<sup>22</sup> ταύτῃ. Εἶπεν δὲ Ἀβραάμ, Τέκνον, 25  
 μνήσθητι<sup>23</sup> ὅτι ἀπέλαβες<sup>24</sup> σὺ τὰ ἀγαθὰ σου ἐν τῇ ζωῇ σου, καὶ  
 Λάζαρος<sup>16</sup> ὁμοίως τὰ κακά· νῦν δὲ ὧδε παρακαλεῖται, σὺ δὲ  
 ὀδυνᾷσαι.<sup>21</sup> Καὶ ἐπὶ πᾶσιν τούτοις, μεταξὺ<sup>25</sup> ἡμῶν καὶ ὑμῶν 26  
 χάσμα<sup>26</sup> μέγα ἐστήρικται,<sup>27</sup> ὅπως οἱ θέλοντες διαβῆναι<sup>28</sup> ἔνθεν  
 πρὸς ὑμᾶς μὴ δύνωνται, μηδὲ οἱ ἐκείθεν πρὸς ἡμᾶς διαπερῶσιν.<sup>29</sup>  
 Εἶπεν δέ, Ἐρωτῶ οὖν σε, πάτερ, ἵνα πέμψῃς αὐτὸν εἰς τὸν οἶκον 27  
 τοῦ πατρός μου, ἔχω γὰρ πέντε ἀδελφούς, ὅπως διαμαρτύρηται<sup>30</sup> 28

<sup>1</sup> ἡλκῶω, afflict with sores. <sup>2</sup> ἐπιθυμῶ, desire, long for. <sup>3</sup> χορτάζω, eat until full, be filled. <sup>4</sup> ψιγίον, ου, τό, crumb, scrap. <sup>5</sup> τράπεζα, ης, ἡ, table. <sup>6</sup> κύων, ος, ὁ, dog. <sup>7</sup> ἀπολείχω, lick off, lick clean. <sup>8</sup> ἔλκος, ους, τό, wound, sore. <sup>9</sup> ἀποφέρω, carry off, bear away. <sup>10</sup> κόλπος, ου, ὁ, bosom, breast. <sup>11</sup> θάπτω, bury. <sup>12</sup> Ἄδης, ου, ὁ, Hades. <sup>13</sup> ἐπαίρω, lift up, raise. <sup>14</sup> βάσανος, ου, ἡ, torture, torment. <sup>15</sup> μακρόθεν, from afar, afar. <sup>16</sup> Λάζαρος, ου, ὁ, Lazarus, Eliezer. <sup>17</sup> βάπτω, dip, dye. <sup>18</sup> ἄκρον, ου, τό, high point, boundary. <sup>19</sup> δάκτυλος, ου, ὁ, finger. <sup>20</sup> καταψύχω, cool off, refresh. <sup>21</sup> ὀδυνάω, torment, pain. <sup>22</sup> φλόξ, φλογός, ἡ, flame. <sup>23</sup> μιμνήσκομαι, remember, recall. <sup>24</sup> ἀπολαμβάνω, receive from, get back. <sup>25</sup> μεταξὺ, between, after. <sup>26</sup> χάσμα, τος, τό, chasm, gap. <sup>27</sup> στηρίζω, establish, fix firmly. <sup>28</sup> διαβαίνω, go through, cross. <sup>29</sup> διαπεράω, cross over, pass through. <sup>30</sup> διαμαρτύρομαι, testify solemnly.

αὐτοῖς, ἵνα μὴ καὶ αὐτοὶ ἔλθωσιν εἰς τὸν τόπον τοῦτον τῆς  
 βασάνου.<sup>1</sup> Λέγει αὐτῷ Ἀβραάμ, Ἔχουσιν Μωσέα καὶ τοὺς 29  
 προφῆτας· ἀκουσάτωσαν αὐτῶν. Ὁ δὲ εἶπεν, Οὐχί, πάτερ 30  
 Ἀβραάμ· ἀλλ' ἐάν τις ἀπὸ νεκρῶν πορευθῇ πρὸς αὐτούς,  
 μετανόησουσιν. Εἶπεν δὲ αὐτῷ, Εἰ Μωσέως καὶ τῶν προφητῶν 31  
 οὐκ ἀκούουσιν, οὐδέ, ἐάν τις ἐκ νεκρῶν ἀναστῇ, πεισθήσονται.

Εἶπεν δὲ πρὸς τοὺς μαθητάς, Ἀνένδεκτόν<sup>2</sup> ἐστὶν τοῦ μὴ ἐλθεῖν τὰ 17  
 σκάνδαλα·<sup>3</sup> οὐαὶ δὲ δι' οὗ ἔρχεται. Λυσιτελεῖ<sup>4</sup> αὐτῷ εἰ μύλος<sup>5</sup> 2  
 ὀνικός<sup>6</sup> περικείται<sup>7</sup> περὶ τὸν τράχηλον<sup>8</sup> αὐτοῦ, καὶ ἔρριπται<sup>9</sup> εἰς  
 τὴν θάλασσαν, ἢ ἵνα σκανδαλίσῃ ἓνα τῶν μικρῶν τούτων. 3  
 Προσέχετε<sup>10</sup> ἑαυτοῖς. Ἐὰν δὲ ἁμάρτη εἰς σέ ὁ ἀδελφός σου,  
 ἐπιτίμησον αὐτῷ· καὶ ἐὰν μετανόησῃ, ἄφες αὐτῷ. Καὶ ἐὰν 4  
 ἐπτάκις<sup>11</sup> τῆς ἡμέρας ἁμάρτη εἰς σέ, καὶ ἐπτάκις<sup>11</sup> τῆς ἡμέρας  
 ἐπιστρέψῃ, λέγων, Μετανοῶ, ἀφήσεις αὐτῷ.

Καὶ εἶπον οἱ ἀπόστολοι τῷ κυρίῳ, Πρόσθε<sup>12</sup> ἡμῖν πίστιν. Εἶπεν δὲ 5  
 ὁ κύριος, Εἰ ἔχετε πίστιν ὡς κόκκον<sup>13</sup> σινάπεως,<sup>14</sup> ἐλέγετε ἂν τῇ  
 συκαμίνῳ<sup>15</sup> ταύτῃ, Ἐκριζώθητι,<sup>16</sup> καὶ φυτεύθητι<sup>17</sup> ἐν τῇ θαλάσῃ·  
 καὶ ὑπήκουσεν<sup>18</sup> ἂν ὑμῖν. Τίς δὲ ἐξ ὑμῶν δοῦλον ἔχων 7

<sup>1</sup> βάσανος, ου, ἡ, torture, torment. <sup>2</sup> ἀνένδεκτος, impossible. <sup>3</sup> σκάνδαλον, ου, τό, cause of stumbling, snare. <sup>4</sup> λυσιτελέω, be better, more advantageous. <sup>5</sup> μύλος, ου, ὁ, mill, millstone. <sup>6</sup> ὀνικός, of or for an ass. <sup>7</sup> περικείμεαι, be around, surround. <sup>8</sup> τράχηλος, ου, ὁ, neck. <sup>9</sup> ρίπτω, throw, cast. <sup>10</sup> προσέχω, take head of, attend to. <sup>11</sup> ἐπτάκις, seven times. <sup>12</sup> προστίθμι, add, add to. <sup>13</sup> κόκκος, ου, ὁ, grain, seed. <sup>14</sup> σίναπι, εως, τό, mustard plant, mustard. <sup>15</sup> συκάμινος, ου, ἡ, mulberry tree, sycamore tree. <sup>16</sup> ἐκριζόω, uproot, root out. <sup>17</sup> φυτεύω, plant. <sup>18</sup> ὑπακούω, obey, listen.

ἀροτριῶντα<sup>1</sup> ἢ ποιμαίνοντα,<sup>2</sup> ὃς εἰσελθόντι ἐκ τοῦ ἀγροῦ ἐρεῖ  
 εὐθέως, Παρελθὼν ἀνάπεσε:<sup>3</sup> ἀλλ' οὐχὶ ἐρεῖ αὐτῷ, Ἐτοίμασον τί 8  
 δειπνήσω,<sup>4</sup> καὶ περιζωσάμενος<sup>5</sup> διακόνει μοι, ἕως φάγω καὶ πίνω:  
 καὶ μετὰ ταῦτα φάγεσαι καὶ πίεσαι σύ; Μὴ χάριν ἔχει τῷ δούλῳ 9  
 ἐκεῖνῳ ὅτι ἐποίησεν τὰ διαταχθέντα;<sup>6</sup> Οὐ δοκῶ. Οὕτως καὶ ὑμεῖς, 10  
 ὅταν ποιήσητε πάντα τὰ διαταχθέντα<sup>6</sup> ὑμῖν, λέγετε ὅτι Δούλοι  
 ἀχρεῖοί<sup>7</sup> ἐσμεν: ὅτι ὁ ὀφείλομεν ποιῆσαι πεποιθήκαμεν.

Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ πορεύεσθαι αὐτὸν εἰς Ἱερουσαλήμ, καὶ αὐτὸς 11  
 διήρχετο διὰ μέσου Σαμαρείας<sup>8</sup> καὶ Γαλιλαίας. Καὶ εἰσερχομένου 12  
 αὐτοῦ εἰς τινα κώμην, ἀπήντησαν<sup>9</sup> αὐτῷ δέκα λεπροὶ<sup>10</sup> ἄνδρες, οἱ  
 ἔστησαν πόρρωθεν:<sup>11</sup> καὶ αὐτοὶ ἤραν φωνήν, λέγοντες, Ἰησοῦ, 13  
 ἐπιστάτα,<sup>12</sup> ἐλέησον ἡμᾶς. Καὶ ἰδὼν εἶπεν αὐτοῖς, Πορευθέντες 14  
 ἐπιδείξατε<sup>13</sup> ἑαυτοὺς τοῖς ἱερεῦσιν. Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ ὑπάγειν  
 αὐτούς, ἐκαθαρίσθησαν. Εἷς δὲ ἐξ αὐτῶν, ἰδὼν ὅτι ἰάθη, 15  
 ὑπέστρεψεν, μετὰ φωνῆς μεγάλης δοξάζων τὸν θεόν: καὶ ἔπεσεν 16  
 ἐπὶ πρόσωπον παρὰ τοὺς πόδας αὐτοῦ, εὐχαριστῶν αὐτῷ: καὶ  
 αὐτὸς ἦν Σαμαρεῖτης.<sup>14</sup> Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν, Οὐχὶ οἱ 17  
 δέκα ἐκαθαρίσθησαν; Οἱ δὲ ἐννέα<sup>15</sup> ποῦ; Οὐχὶ εὐρέθησαν 18

<sup>1</sup> ἀροτριάω, plow. <sup>2</sup> ποιμαίνω, shepherd, rule. <sup>3</sup> ἀναπίπτω, recline, lie down. <sup>4</sup> δειπνέω, eat, dine. <sup>5</sup> περιζώννυμι, gird, gird round. <sup>6</sup> διατάσσω, command, give orders to. <sup>7</sup> ἀχρεῖος, useless, worthless. <sup>8</sup> Σαμάρεια, ας, ἡ, Samaria. <sup>9</sup> ἀπαντάω, meet, encounter. <sup>10</sup> λεπρός, οὐ, ὁ, scaly, leprous. <sup>11</sup> πόρρωθεν, from a distance, at a distance. <sup>12</sup> ἐπιστάτης, ου, ὁ, chief, commander. <sup>13</sup> ἐπιδείνυμι, show, prove. <sup>14</sup> Σαμαρεῖτης, ου, ὁ, Samaritan. <sup>15</sup> ἐννέα, nine, 9.



ὑποστρέψαντες δοῦναι δόξαν τῷ θεῷ, εἰ μὴ ὁ ἄλλογενής<sup>1</sup> οὗτος; 19

Καὶ εἶπεν αὐτῷ, Ἀναστὰς πορεύου· ἡ πίστις σου σέσωκέν σε.

Ἐπερωτηθεὶς δὲ ὑπὸ τῶν Φαρισαίων, πότε ἔρχεται ἡ βασιλεία τοῦ 20

θεοῦ, ἀπεκρίθη αὐτοῖς καὶ εἶπεν, Οὐκ ἔρχεται ἡ βασιλεία τοῦ

θεοῦ μετὰ παρατηρήσεως·<sup>2</sup> οὐδὲ ἑροῦσιν, Ἴδου ὧδε, ἦ, Ἴδου ἐκεῖ. 21

Ἴδου γάρ, ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ ἐντὸς<sup>3</sup> ὑμῶν ἐστίν.

Εἶπεν δὲ πρὸς τοὺς μαθητάς, Ἐλεύσονται ἡμέραι ὅτε ἐπιθυμήσετε<sup>4</sup> 22

μίαν τῶν ἡμερῶν τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου ἰδεῖν, καὶ οὐκ ὄψεσθε. 23

Καὶ ἑροῦσιν ὑμῖν, Ἴδου ὧδε, ἦ, Ἴδου ἐκεῖ· μὴ ἀπέλθῃτε, μηδὲ

διώξητε. Ὡσπερ γὰρ ἡ ἀστραπή<sup>5</sup> ἢ ἀστράπτουσα<sup>6</sup> ἐκ τῆς ὑπ' 24

οὐρανὸν εἰς τὴν ὑπ' οὐρανὸν λάμπει,<sup>7</sup> οὕτως ἔσται ὁ υἱὸς τοῦ

ἀνθρώπου ἐν τῇ ἡμέρᾳ αὐτοῦ. Πρῶτον δὲ δεῖ αὐτὸν πολλὰ 25

παθεῖν καὶ ἀποδοκιμασθῆναι<sup>8</sup> ἀπὸ τῆς γενεᾶς ταύτης. Καὶ καθὼς 26

ἐγένετο ἐν ταῖς ἡμέραις Νῶε,<sup>9</sup> οὕτως ἔσται καὶ ἐν ταῖς ἡμέραις

τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου. Ἦσθιον, ἔπινον, ἐγάμουν, ἐξεγαμίζοντο, 27

ἄχρι ἧς ἡμέρας εἰσῆλθεν Νῶε<sup>9</sup> εἰς τὴν κιβωτόν,<sup>11</sup> καὶ ἦλθεν ὁ

κατακλυσμός,<sup>12</sup> καὶ ἀπώλεσεν ἅπαντας. Ὅμοίως καὶ ὡς ἐγένετο 28

ἐν ταῖς ἡμέραις Λώτ·<sup>13</sup> ἦσθιον, ἔπινον, ἡγόραζον, ἐπώλουν,<sup>14</sup>

<sup>1</sup> ἄλλογενής, οὗς, ὁ, foreigner, stranger. <sup>2</sup> παρατήρησις, εως, ἡ, observation, observance. <sup>3</sup> ἐντὸς, inside, among. <sup>4</sup> ἐπιθυμέω, desire, long for. <sup>5</sup> ἀστραπή, ἧς, ἡ, lightning, brightness. <sup>6</sup> ἀστράπτω, flash, gleam. <sup>7</sup> λάμπω, shine. <sup>8</sup> ἀποδοκιμάζω, reject, reject after testing. <sup>9</sup> Νῶε, ὁ, Noah. <sup>10</sup> ἐγαμίζω, give in marriage, marry. <sup>11</sup> κιβωτός, οὗ, ἡ, wooden box, ark. <sup>12</sup> κατακλυσμός, οὗ, ὁ, flood, deluge. <sup>13</sup> Λώτ, ὁ, Lot. <sup>14</sup> πωλέω, sell.

ἐφύτευον,<sup>1</sup> ὥκοδόμουν: ἡ δὲ ἡμέρα ἐξῆλθεν Λώτ<sup>2</sup> ἀπὸ Σοδόμων,<sup>3</sup> 29  
 ἔβρεξεν<sup>4</sup> πῦρ καὶ θεῖον<sup>5</sup> ἀπ' οὐρανοῦ, καὶ ἀπώλεσεν ἅπαντας: 30  
 κατὰ ταῦτα ἔσται ἡ ἡμέρα ὃ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἀποκαλύπτεται. 31  
 Ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ, ὃς ἔσται ἐπὶ τοῦ δώματος,<sup>6</sup> καὶ τὰ σκεύη<sup>7</sup>  
 αὐτοῦ ἐν τῇ οἰκίᾳ, μὴ καταβάτω ἄραι αὐτά: καὶ ὁ ἐν τῷ ἀγρῷ  
 ὁμοίως μὴ ἐπιστρεψάτω εἰς τὰ ὀπίσω. Μνημονεύετε<sup>8</sup> τῆς 32  
 γυναικὸς Λώτ.<sup>2</sup> Ὃς ἐὰν ζητήσῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ σῶσαι 33  
 ἀπολέσει αὐτήν: καὶ ὃς ἐὰν ἀπολέσῃ αὐτήν ζωογονήσῃ<sup>9</sup> αὐτήν. 34  
 Λέγω ὑμῖν, ταύτῃ τῇ νυκτὶ ἔσονται δύο ἐπὶ κλίνης<sup>10</sup> μιᾶς: εἷς  
 παραληφθήσεται, καὶ ὁ ἕτερος ἀφεθήσεται. Δύο ἔσονται 35  
 ἀλήθουσαι<sup>11</sup> ἐπὶ τὸ αὐτό: μία παραληφθήσεται, καὶ ἡ ἑτέρα  
 ἀφεθήσεται. Καὶ ἀποκριθέντες λέγουσιν αὐτῷ, Ποῦ, κύριε; Ὁ 36  
 δὲ εἶπεν αὐτοῖς, Ὃπου τὸ σῶμα, ἐκεῖ συναχθήσονται οἱ ἁετοί.<sup>12</sup>

Ἐλεγεν δὲ καὶ παραβολὴν αὐτοῖς πρὸς τὸ δεῖν πάντοτε **18**  
 προσεύχεσθαι, καὶ μὴ ἐκκακεῖν,<sup>13</sup> λέγων, Κριτὴς<sup>14</sup> τις ἦν ἐν τινὶ 2  
 πόλει, τὸν θεὸν μὴ φοβούμενος, καὶ ἄνθρωπον μὴ ἐντρεπόμενος:  
 χήρα δὲ ἦν ἐν τῇ πόλει ἐκείνῃ, καὶ ἤρχετο πρὸς αὐτόν, λέγουσα, 3  
 Ἐκδίκησόν<sup>16</sup> με ἀπὸ τοῦ ἀντιδίκου<sup>17</sup> μου. Καὶ οὐκ ἠθέλησεν ἐπὶ 4

<sup>1</sup> φυτεύω, plant. <sup>2</sup> Λώτ, ὁ, Lot. <sup>3</sup> Σόδομα, ὠν, τό, Sodom. <sup>4</sup> βρέχω, send rain, rain. <sup>5</sup> θεῖον, ου, τό, sulfur, brimstone. <sup>6</sup> δῶμα, τος, τό, house, housetop. <sup>7</sup> σκεῦος, ους, τό, vessel, goods (plural). <sup>8</sup> μνημονεύω, remember, make mention of. <sup>9</sup> ζωογονέω, preserve alive. <sup>10</sup> κλίνη, ης, ἡ, couch, bed. <sup>11</sup> ἀλήθω, grind. <sup>12</sup> ἁετός, οῦ, ὁ, eagle, vulture. <sup>13</sup> ἐκκακέω, am faint, am weary. <sup>14</sup> κριτής, ου, ὁ, judge. <sup>15</sup> ἐντρέπω, turn about, reverence. <sup>16</sup> ἐκδικέω, vindicate, avenge. <sup>17</sup> ἀντίδικος, ου, ὁ, opponent, adversary.

χρόνον: μετὰ δὲ ταῦτα εἶπεν ἐν ἑαυτῷ, Εἰ καὶ τὸν θεὸν οὐ  
φοβοῦμαι, καὶ ἄνθρωπον οὐκ ἐντρέπομαι:<sup>1</sup> διὰ γε<sup>2</sup> τὸ παρέχειν<sup>3</sup> 5  
μοι κόπον<sup>4</sup> τὴν χήραν ταύτην, ἐκδικήσω<sup>5</sup> αὐτήν, ἵνα μὴ εἰς τέλος  
ἐρχομένη ὑποπιᾶζῃ<sup>6</sup> με. Εἶπεν δὲ ὁ κύριος, Ἀκούσατε τί ὁ κριτὴς<sup>7</sup> 6  
τῆς ἀδικίας λέγει. Ὁ δὲ θεὸς οὐ μὴ ποιήσῃ τὴν ἐκδίκησιν<sup>8</sup> τῶν 7  
ἐκλεκτῶν<sup>9</sup> αὐτοῦ τῶν βωόντων<sup>10</sup> πρὸς αὐτὸν ἡμέρας καὶ νυκτός,  
καὶ μακροθυμῶν<sup>11</sup> ἐπ' αὐτοῖς; Λέγω ὑμῖν ὅτι ποιήσῃ τὴν 8  
ἐκδίκησιν<sup>8</sup> αὐτῶν ἐν τάχει.<sup>12</sup> Πλὴν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐλθὼν  
ἄρα<sup>13</sup> εὕρήσει τὴν πίστιν ἐπὶ τῆς γῆς;

Εἶπεν δὲ πρὸς τινὰς τοὺς πεποιθότας ἐφ' ἑαυτοῖς ὅτι εἰσὶν δίκαιοι, 9  
καὶ ἐξουθενούντας<sup>14</sup> τοὺς λοιπούς, τὴν παραβολὴν ταύτην: 10  
Ἄνθρωποι δύο ἀνέβησαν εἰς τὸ ἱερὸν προσεύξασθαι: ὁ εἷς  
Φαρισαῖος, καὶ ὁ ἕτερος τελώνης.<sup>15</sup> Ὁ Φαρισαῖος σταθεὶς πρὸς 11  
ἑαυτὸν ταῦτα προσήγγετο, Ὁ θεός, εὐχαριστῶ σοι ὅτι οὐκ εἰμι  
ὥσπερ οἱ λοιποὶ τῶν ἀνθρώπων, ἄρπαγες,<sup>16</sup> ἄδικοι,<sup>17</sup> μοιχοί,<sup>18</sup> ἢ  
καὶ ὡς οὗτος ὁ τελώνης.<sup>15</sup> Νηστεύω<sup>19</sup> δις<sup>20</sup> τοῦ σαββάτου, 12  
ἀποδεκατῶ<sup>21</sup> πάντα ὅσα κτῶμαι.<sup>22</sup> Καὶ ὁ τελώνης<sup>15</sup> μακρόθεν<sup>23</sup> 13  
ἑστὼς οὐκ ᾔθελεν οὐδὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς εἰς τὸν οὐρανὸν ἐπᾶραι,<sup>24</sup>

<sup>1</sup> ἐντρέπω, turn about, reverence. <sup>2</sup> γέ, indeed, at least. <sup>3</sup> παρέχω, offer, afford. <sup>4</sup> κόπος, ου, ὁ, labor, trouble. <sup>5</sup> ἐκδικέω, vindicate, avenge. <sup>6</sup> ὑπωπιᾶζω, strike in the face, treat roughly. <sup>7</sup> κριτής, ου, ὁ, judge. <sup>8</sup> ἐκδίκησις, εως, ἡ, vengeance, vindication. <sup>9</sup> ἐκλεκτός, chosen, elect. <sup>10</sup> βοᾶω, cry aloud, shout. <sup>11</sup> μακροθυμέω, be patient, suffer long. <sup>12</sup> τάχος, ους, τό, speed, quickness. <sup>13</sup> ἄρα, so? (introduces a question). <sup>14</sup> ἐξουθενέω, despise, ignore. <sup>15</sup> τελώνης, ου, ὁ, tax collector, collector of taxes. <sup>16</sup> ἄρπαξ, ravenous, rapacious. <sup>17</sup> ἄδικος, unjust, unrighteous. <sup>18</sup> μοιχός, ος, ὁ, adulterer. <sup>19</sup> νηστεύω, fast. <sup>20</sup> δις, twice. <sup>21</sup> ἀποδεκατῶ, tithe, collect a tithe. <sup>22</sup> κτάομαι, acquire, win. <sup>23</sup> μακρόθεν, from afar, afar. <sup>24</sup> ἐπαίρω, lift up, raise.

ἀλλ' ἔτυπτεν<sup>1</sup> εἰς τὸ στήθος<sup>2</sup> αὐτοῦ, λέγων, Ὁ θεός, ἰλάσθητί<sup>3</sup>  
 μοι τῷ ἁμαρτωλῷ. Λέγω ὑμῖν, κατέβη οὗτος δεδικαιωμένος εἰς 14  
 τὸν οἶκον αὐτοῦ ἢ γὰρ ἐκεῖνος· ὅτι πᾶς ὁ ὑψών<sup>4</sup> ἑαυτὸν  
 ταπεινωθήσεται,<sup>5</sup> ὁ δὲ ταπεινῶν<sup>5</sup> ἑαυτὸν ὑψωθήσεται.<sup>4</sup>

Προσέφερον δὲ αὐτῷ καὶ τὰ βρέφη,<sup>6</sup> ἵνα αὐτῶν ἅπτηται· ἰδόντες δὲ 15  
 οἱ μαθηταὶ ἐπετίμησαν αὐτοῖς. Ὁ δὲ Ἰησοῦς προσκαλεσάμενος 16  
 αὐτὰ εἶπεν, Ἄφετε τὰ παιδιά ἔρχεσθαι πρὸς με, καὶ μὴ κωλύετε  
 αὐτά· τῶν γὰρ τοιούτων ἐστὶν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ. Ἀμὴν λέγω 17  
 ὑμῖν, ὅς ἐάν μὴ δέξηται τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ ὡς παιδίον, οὐ  
 μὴ εἰσέλθῃ εἰς αὐτήν.

Καὶ ἐπηρώτησέν τις αὐτὸν ἄρχων, λέγων, Διδάσκαλε ἀγαθέ, τί 18  
 ποιήσας ζωὴν αἰώνιον κληρονομήσω;<sup>7</sup> Εἶπεν δὲ αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, 19  
 Τί με λέγεις ἀγαθόν; Οὐδεὶς ἀγαθός, εἰ μὴ εἷς, ὁ θεός. Τὰς 20  
 ἐντολὰς οἶδας, Μὴ μοιχεύσης,<sup>8</sup> μὴ φονεύσης,<sup>9</sup> μὴ κλέψῃς,<sup>10</sup> μὴ  
 ψευδομαρτυρήσης,<sup>11</sup> τίμα<sup>12</sup> τὸν πατέρα σου καὶ τὴν μητέρα σου. 21  
 Ὁ δὲ εἶπεν, Ταῦτα πάντα ἐφυλαξάμην ἐκ νεότητός<sup>13</sup> μου. 22  
 Ἀκούσας δὲ ταῦτα ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ, Ἔτι ἔν σοι λείπει:<sup>14</sup>  
 πάντα ὅσα ἔχεις πώλησον,<sup>15</sup> καὶ διάδος<sup>16</sup> πτωχοῖς, καὶ ἔξεις

<sup>1</sup> τύπτω, smite, beat. <sup>2</sup> στήθος, οὐς, τό, breast, chest. <sup>3</sup> ἰλάσκομαι, propitiate, expiate. <sup>4</sup> ὑψόω, lift up, exalt. <sup>5</sup> ταπεινῶ, humble, humiliate.  
<sup>6</sup> βρέφος, οὐς, τό, unborn or a newborn child, baby. <sup>7</sup> κληρονομέω, inherit, obtain. <sup>8</sup> μοιχεύω, commit adultery. <sup>9</sup> φονεύω, kill, murder.  
<sup>10</sup> κλέπτω, steal. <sup>11</sup> ψευδομαρτυρέω, bear false witness, testify falsely. <sup>12</sup> τιμάω, honor, value at a price. <sup>13</sup> νεότης, ἡ, youth, youthfulness. <sup>14</sup> λείπω, leave, leave behind. <sup>15</sup> πωλέω, sell. <sup>16</sup> διαδίδωμι, distribute, give.

θησαυρὸν<sup>1</sup> ἐν οὐρανῷ· καὶ δεῦρο,<sup>2</sup> ἀκολούθει μοι. Ὁ δὲ ἀκούσας 23  
ταῦτα περίλυπος<sup>3</sup> ἐγένετο· ἦν γὰρ πλούσιος σφόδρα.<sup>4</sup> Ἰδὼν δὲ 24  
αὐτὸν ὁ Ἰησοῦς περίλυπον<sup>3</sup> γενόμενον εἶπεν, Πῶς δυσκόλως<sup>5</sup> οἱ  
τὰ χρήματα<sup>6</sup> ἔχοντες εἰσελεύσονται εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ. 25  
Εὐκοπώτερον<sup>7</sup> γάρ ἐστιν κάμηλον<sup>8</sup> διὰ τρυμαλιᾶς<sup>9</sup> ραφίδος<sup>10</sup>  
εἰσελθεῖν, ἢ πλούσιον εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ εἰσελθεῖν. 26  
Εἶπον δὲ οἱ ἀκούσαντες, Καὶ τίς δύναται σωθῆναι; Ὁ δὲ εἶπεν, 27  
Τὰ ἀδύνατα<sup>11</sup> παρὰ ἀνθρώποις δυνατὰ ἐστὶν παρὰ τῷ θεῷ. Εἶπεν 28  
δὲ Πέτρος, Ἰδού, ἡμεῖς ἀφήκαμεν πάντα καὶ ἠκολουθήσαμεν σοι.  
Ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς, Ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι οὐδεὶς ἐστὶν ὃς ἀφῆκεν 29  
οἰκίαν, ἢ γονεῖς,<sup>12</sup> ἢ ἀδελφούς, ἢ γυναῖκα, ἢ τέκνα, ἔνεκεν τῆς  
βασιλείας τοῦ θεοῦ, ὃς οὐ μὴ ἀπολάβῃ<sup>13</sup> πολλαπλασίονα<sup>14</sup> ἐν τῷ 30  
καιρῷ τούτῳ, καὶ ἐν τῷ αἰῶνι τῷ ἐρχομένῳ ζῶν αἰώνιον.

Παραλαβὼν δὲ τοὺς δώδεκα, εἶπεν πρὸς αὐτούς, Ἰδού, 31  
ἀναβαίνομεν εἰς Ἱεροσόλυμα, καὶ τελεσθήσεται πάντα τὰ  
γεγραμμένα διὰ τῶν προφητῶν τῷ υἱῷ τοῦ ἀνθρώπου. 32  
Παραδοθήσεται γὰρ τοῖς ἔθνεσιν, καὶ ἐμπαιχθήσεται,<sup>15</sup> καὶ  
ὕβρισθήσεται,<sup>16</sup> καὶ ἐμπτυσθήσεται,<sup>17</sup> καὶ μαστιγώσαντες<sup>18</sup> 33

<sup>1</sup> θησαυρός, οὐ, ὁ, storehouse, treasure. <sup>2</sup> δεῦρο, until now, come here! <sup>3</sup> περίλυπος, very sad, very sorrowful. <sup>4</sup> σφόδρα, exceedingly, greatly. <sup>5</sup> δυσκόλως, with difficulty, hardly. <sup>6</sup> χρήμα, τος, τό, wealth, money. <sup>7</sup> εὐκοπώτερον, easier. <sup>8</sup> κάμηλος, ου, ὁ, camel. <sup>9</sup> τρυμαλιά, ἄς, ἡ, hole, eye of a needle. <sup>10</sup> ραφίς, ἰδος, ἡ, needle. <sup>11</sup> ἀδύνατος, impossible, unable. <sup>12</sup> γονεὺς, ἑως, ὁ, parent. <sup>13</sup> ἀπολαμβάνω, receive from, get back. <sup>14</sup> πολλαπλασίονα, many times as much, many times more. <sup>15</sup> ἐμπαίζω, mock. <sup>16</sup> ὑβρίζω, mistreat, insult. <sup>17</sup> ἐμπτύω, spit upon. <sup>18</sup> μαστιγώω, whip, lash.

ἀποκτενοῦσιν αὐτόν: καὶ τῇ ἡμέρᾳ τῇ τρίτῃ ἀναστήσεται. Καὶ 34  
αὐτοὶ οὐδὲν τούτων συνήκαν, καὶ ἦν τὸ ῥῆμα τοῦτο  
κεκρυμμένον<sup>1</sup> ἀπ' αὐτῶν, καὶ οὐκ ἐγίνωσκον τὰ λεγόμενα.

Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ ἐγγίξειν αὐτόν εἰς Ἱεριχῶ, τυφλός τις ἐκάθητο 35  
παρὰ τὴν ὁδὸν προσαιτῶν:<sup>2</sup> ἀκούσας δὲ ὄχλου διαπορευομένου,<sup>3</sup> 36  
ἐπυνθάνετο<sup>4</sup> τί εἴη τοῦτο. Ἀπήγγειλαν δὲ αὐτῷ ὅτι Ἰησοῦς ὁ 37  
Ναζωραῖος<sup>5</sup> παρέρχεται. Καὶ ἐβόησεν,<sup>6</sup> λέγων, Ἰησοῦ, υἱὲ Δαβὶδ, 38  
ἐλέησόν με. Καὶ οἱ προάγοντες<sup>7</sup> ἐπετίμων αὐτῷ ἵνα σιωπήσῃ:<sup>8</sup> 39  
αὐτὸς δὲ πολλῷ μᾶλλον ἔκραζεν, Υἱὲ Δαβὶδ, ἐλέησόν με. 40  
Σταθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς ἐκέλευσεν αὐτόν ἀχθῆναι πρὸς αὐτόν:  
ἐγγίσαντος δὲ αὐτοῦ ἐπηρώτησεν αὐτόν, λέγων, Τί σοι θέλεις 41  
ποιήσω; Ὁ δὲ εἶπεν, Κύριε, ἵνα ἀναβλέψω. Καὶ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν 42  
αὐτῷ, Ἀνάβλεψον: ἡ πίστις σου σέσωκέν σε. Καὶ παραχρῆμα<sup>9</sup> 43  
ἀνέβλεψεν, καὶ ἠκολούθει αὐτῷ, δοξάζων τὸν θεόν: καὶ πᾶς ὁ  
λαὸς ἰδὼν ἔδωκεν αἶνον<sup>10</sup> τῷ θεῷ.

Καὶ εἰσελθὼν διήρχετο τὴν Ἱεριχῶ. Καὶ ἰδοὺ, ἀνὴρ ὀνόματι 19  
καλούμενος Ζακχαῖος,<sup>11</sup> καὶ αὐτὸς ἦν ἀρχιτελώνης,<sup>12</sup> καὶ οὗτος  
ἦν πλούσιος. Καὶ ἐζήτει ἰδεῖν τὸν Ἰησοῦν τίς ἐστίν, καὶ οὐκ 3

<sup>1</sup> κρύπτω, conceal, hide. <sup>2</sup> προσαιτέω, beg. <sup>3</sup> διαπορεύομαι, pass across, journey through. <sup>4</sup> πυνθάνομαι, inquire, ask. <sup>5</sup> Ναζωραῖος, ου, ὁ, Nazarene, inhabitant of Nazareth. <sup>6</sup> βοάω, cry aloud, shout. <sup>7</sup> προάγω, lead forth, go before. <sup>8</sup> σιωπάω, be silent, keep silence. <sup>9</sup> παραχρῆμα, immediately, instantly. <sup>10</sup> αἶνος, ου, ὁ, praise. <sup>11</sup> Ζακχαῖος, ου, ὁ, Zaccheus, Zacchaeus. <sup>12</sup> ἀρχιτελώνης, ου, ὁ, chief tax collector.

ἡδύνατο ἀπὸ τοῦ ὄχλου, ὅτι τῇ ἡλικίᾳ<sup>1</sup> μικρὸς ἦν. Καὶ 4  
 προδραμῶν<sup>2</sup> ἔμπροσθεν ἀνέβη ἐπὶ συκομωραίαν<sup>3</sup> ἵνα ἴδῃ αὐτόν:  
 ὅτι ἐκεῖνης ἔμελλεν διέρχεσθαι. Καὶ ὡς ἦλθεν ἐπὶ τὸν τόπον, 5  
 ἀναβλέψας ὁ Ἰησοῦς εἶδεν αὐτόν, καὶ εἶπεν πρὸς αὐτόν, Ζακχαῖε,<sup>4</sup>  
 σπεύσας<sup>5</sup> κατάβηθι: σήμερον γὰρ ἐν τῷ οἴκῳ σου δεῖ με μείναι. 6  
 Καὶ σπεύσας<sup>5</sup> κατέβη, καὶ ὑπεδέξατο<sup>6</sup> αὐτόν χαίρων. Καὶ ἰδόντες 7  
 πάντες διεγόγγυζον,<sup>7</sup> λέγοντες ὅτι Παρὰ ἀμαρτωλῶ ἀνδρὶ  
 εἰσῆλθεν καταλύσαι.<sup>8</sup> Σταθεὶς δὲ Ζακχαῖος<sup>4</sup> εἶπεν πρὸς τὸν 8  
 κύριον, Ἰδοὺ, τὰ ἡμίση<sup>9</sup> τῶν ὑπαρχόντων μου, κύριε, δίδωμι τοῖς  
 πτωχοῖς: καὶ εἴ τινός τι ἐσυκοφάντησα,<sup>10</sup> ἀποδίδωμι τετραπλοῦν.  
 Εἶπεν δὲ πρὸς αὐτόν ὁ Ἰησοῦς ὅτι Σήμερον σωτηρία τῷ οἴκῳ 9  
 τούτῳ ἐγένετο, καθότι<sup>12</sup> καὶ αὐτὸς υἱὸς Ἀβραάμ ἐστιν. Ἦλθεν 10  
 γὰρ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ζητῆσαι καὶ σῶσαι τὸ ἀπολωλός.

Ἀκούοντων δὲ αὐτῶν ταῦτα, προσθεὶς<sup>13</sup> εἶπεν παραβολήν, διὰ τὸ 11  
 ἐγγὺς αὐτόν εἶναι Ἱερουσαλήμ, καὶ δοκεῖν αὐτοὺς ὅτι  
 παραχρήμα<sup>14</sup> μέλλει ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ ἀναφαίνεσθαι.<sup>15</sup> Εἶπεν 12  
 οὖν, Ἀνθρωπὸς τις εὐγενῆς<sup>16</sup> ἐπορεύθη εἰς χώραν μακράν,<sup>17</sup>  
 λαβεῖν ἑαυτῷ βασιλείαν, καὶ ὑποστρέψαι. Καλέσας δὲ δέκα 13

<sup>1</sup> ἡλικία, ας, ἡ, maturity, age. <sup>2</sup> προτρέχω, run ahead, outrun. <sup>3</sup> συκομωραία, ας, ἡ, sycamore tree. <sup>4</sup> Ζακχαῖος, ου, ὁ, Zaccheus, Zacchaeus.

<sup>5</sup> σπεύδω, hasten, urge on. <sup>6</sup> ὑποδέχομαι, welcome, receive. <sup>7</sup> διαγογγύζω, complain, grumble. <sup>8</sup> καταλύω, destroy, lodge. <sup>9</sup> ἡμισυς, half.

<sup>10</sup> συκοφαντέω, accuse falsely, defraud. <sup>11</sup> τετραπλοῦς, four times, fourfold. <sup>12</sup> καθότι, according as, because. <sup>13</sup> προστίθιμι, add, add to.

<sup>14</sup> παραχρήμα, immediately, instantly. <sup>15</sup> ἀναφαίνω, bring to light, cause to appear. <sup>16</sup> εὐγενής, noble, high-born. <sup>17</sup> μακρός, long, far distant.

δούλους ἑαυτοῦ, ἔδωκεν αὐτοῖς δέκα μνᾶς,<sup>1</sup> καὶ εἶπεν πρὸς  
 αὐτούς, Πραγματεύσασθε<sup>2</sup> ἕως ἔρχομαι. Οἱ δὲ πολῖται<sup>3</sup> αὐτοῦ 14  
 ἐμίσουν αὐτόν, καὶ ἀπέστειλαν πρεσβείαν<sup>4</sup> ὀπίσω αὐτοῦ,  
 λέγοντες, Οὐ θέλομεν τοῦτον βασιλεῦσαι<sup>5</sup> ἐφ' ἡμᾶς. Καὶ ἐγένετο 15  
 ἐν τῷ ἐπανελθεῖν<sup>6</sup> αὐτὸν λαβόντα τὴν βασιλείαν, καὶ εἶπεν  
 φωνηθῆναι αὐτῷ τοὺς δούλους τούτους, οἷς ἔδωκεν τὸ ἀργύριον,<sup>7</sup>  
 ἵνα γνῶ τίς τί διεπραγματεύσατο.<sup>8</sup> Παρεγένετο δὲ ὁ πρῶτος, 16  
 λέγων, Κύριε, ἡ μνᾶ<sup>1</sup> σου προσεργάσατο<sup>9</sup> δέκα μνᾶς.<sup>1</sup> Καὶ εἶπεν 17  
 αὐτῷ, Εὖ,<sup>10</sup> ἀγαθὲ δοῦλε· ὅτι ἐν ἐλαχίστῳ<sup>11</sup> πιστὸς ἐγένου, ἴσθι  
 ἐξουσίαν ἔχων ἐπάνω<sup>12</sup> δέκα πόλεων. Καὶ ἦλθεν ὁ δεύτερος, 18  
 λέγων, Κύριε, ἡ μνᾶ<sup>1</sup> σου ἐποίησεν πέντε μνᾶς.<sup>1</sup> Εἶπεν δὲ καὶ 19  
 τούτῳ, Καὶ σὺ γίνου ἐπάνω<sup>12</sup> πέντε πόλεων. Καὶ ἕτερος ἦλθεν, 20  
 λέγων, Κύριε, ἰδοὺ, ἡ μνᾶ<sup>1</sup> σου, ἣν εἶχον ἀποκειμένην<sup>13</sup> ἐν  
 σουδαρίῳ:<sup>14</sup> ἐφοβούμην γάρ σε, ὅτι ἄνθρωπος αὐστηρὸς<sup>15</sup> εἶ: 21  
 αἶρεις ὁ οὐκ ἔθικας, καὶ θερίζεις<sup>16</sup> ὁ οὐκ ἔσπειρας. Λέγει δὲ αὐτῷ, 22  
 Ἐκ τοῦ στόματός σου κρινῶ σε, πονηρὲ δοῦλε. Ἦδεις ὅτι ἐγὼ  
 ἄνθρωπος αὐστηρὸς<sup>15</sup> εἰμι, αἶρων ὁ οὐκ ἔθικα, καὶ θερίζων<sup>16</sup> ὁ  
 οὐκ ἔσπειρα: καὶ διὰ τί οὐκ ἔδωκας τὸ ἀργύριόν<sup>7</sup> μου ἐπὶ 23  
 τράπεζαν,<sup>17</sup> καὶ ἐγὼ ἐλθὼν σὺν τόκῳ<sup>18</sup> ἂν ἔπραξα αὐτό; Καὶ τοῖς 24

<sup>1</sup> μνᾶ, ᾰς, ἡ, mina (Gr. monetary unit), mina. <sup>2</sup> πραγματεύομαι, do business, trade. <sup>3</sup> πολίτης, ου, ὁ, citizen. <sup>4</sup> πρεσβεία, ας, ἡ, ambassador, embassy. <sup>5</sup> βασιλεύω, reign, rule. <sup>6</sup> ἐπανέρχομαι, return, come back again. <sup>7</sup> ἀργύριον, ου, τό, silver, shekel. <sup>8</sup> διαπραγματεύομαι, gain by trading, earn. <sup>9</sup> προσεργάζομαι, make more, gain. <sup>10</sup> εὖ, well, well done. <sup>11</sup> ἐλάχιστος, least, smallest. <sup>12</sup> ἐπάνω, above, over (gen). <sup>13</sup> ἀπόκειμαι, be laid up, put away. <sup>14</sup> σουδαρίον, ου, τό, face cloth, handkerchief. <sup>15</sup> αὐστηρὸς, strict, exacting. <sup>16</sup> θερίζω, reap, gather. <sup>17</sup> τράπεζα, ης, ἡ, table. <sup>18</sup> τόκος, ου, ὁ, interest, usury.



παρεστῶσιν εἶπεν, Ἄρατε ἀπ' αὐτοῦ τὴν μνᾶν,<sup>1</sup> καὶ δότε τῷ τὰς  
 δέκα μνᾶς<sup>1</sup> ἔχοντι. Καὶ εἶπον αὐτῷ, Κύριε, ἔχει δέκα μνᾶς.<sup>1</sup> Λέγω 25  
 γὰρ ὑμῖν ὅτι παντὶ τῷ ἔχοντι δοθήσεται: ἀπὸ δὲ τοῦ μὴ ἔχοντος,  
 καὶ ὃ ἔχει ἀρθήσεται ἀπ' αὐτοῦ. Πλὴν τοὺς ἐχθροὺς μου ἐκείνους, 27  
 τοὺς μὴ θελήσαντάς με βασιλεῦσαι<sup>2</sup> ἐπ' αὐτούς, ἀγάγετε ὧδε,  
 καὶ κατασφάξατε<sup>3</sup> ἔμπροσθέν μου.

Καὶ εἰπὼν ταῦτα, ἐπορεύετο ἔμπροσθεν, ἀναβαίνων εἰς 28  
 Ἱεροσόλυμα.

Καὶ ἐγένετο ὡς ἤγγισεν εἰς Βηθσφαγή<sup>4</sup> καὶ Βηθανίαν<sup>5</sup> πρὸς τὸ ὄρος 29  
 τὸ καλούμενον Ἑλαιῶν,<sup>6</sup> ἀπέστειλεν δύο τῶν μαθητῶν αὐτοῦ, 30  
 εἰπὼν, Ὑπάγετε εἰς τὴν κατέναντι<sup>7</sup> κώμην: ἐν ἧ εἰσπορευόμενοι<sup>8</sup>  
 εὑρήσετε πῶλον<sup>9</sup> δεδεμένον, ἐφ' ὃν οὐδεὶς πώποτε<sup>10</sup> ἀνθρώπων  
 ἐκάθισεν: λύσαντες αὐτὸν ἀγάγετε. Καὶ ἐάν τις ὑμᾶς ἐρωτᾷ, Διὰ 31  
 τί λύετε; οὕτως ἐρεῖτε αὐτῷ ὅτι Ὁ κύριος αὐτοῦ χρειαν ἔχει. 32  
 Ἀπελθόντες δὲ οἱ ἀπεσταλμένοι εὔρον καθὼς εἶπεν αὐτοῖς. 33  
 Λυόντων δὲ αὐτῶν τὸν πῶλον,<sup>9</sup> εἶπον οἱ κύριοι αὐτοῦ πρὸς  
 αὐτούς, Τί λύετε τὸν πῶλον;<sup>9</sup> Οἱ δὲ εἶπον, Ὁ κύριος αὐτοῦ 34  
 χρειαν ἔχει. Καὶ ἤγαγον αὐτὸν πρὸς τὸν Ἰησοῦν: καὶ 35

<sup>1</sup> μνᾶ, ᾰς, ἥ, mīna (Gr. monetary unit), mīna. <sup>2</sup> βασιλεύω, reign, rule. <sup>3</sup> κατασφάζω, slay, strike down. <sup>4</sup> Βηθσφαγή, ἥ, Bethphage. <sup>5</sup> Βηθανία, ας, ἥ, Bethany. <sup>6</sup> ἐλαιία, ας, ἥ, olive tree. <sup>7</sup> κατέναντι, over against, opposite. <sup>8</sup> εἰσπορεύομαι, enter, journey into. <sup>9</sup> πῶλος, ου, ὅ, colt, young ass. <sup>10</sup> πώποτε, ever yet, any time.

ἐπιρρίψαντες<sup>1</sup> ἑαυτῶν τὰ ἱμάτια ἐπὶ τὸν πῶλον,<sup>2</sup> ἐπεβίβασαν<sup>3</sup> τὸν  
 Ἰησοῦν. Πορευομένου δὲ αὐτοῦ, ὑπεστρώννουν<sup>4</sup> τὰ ἱμάτια 36  
 αὐτῶν ἐν τῇ ὁδῷ. Ἐγγίζοντος δὲ αὐτοῦ ἤδη πρὸς τῇ καταβάσει<sup>5</sup> 37  
 τοῦ ὄρους τῶν Ἐλαιῶν,<sup>6</sup> ἤρξαντο ἅπαν τὸ πλῆθος τῶν μαθητῶν  
 χαίροντες αἰνεῖν<sup>7</sup> τὸν θεὸν φωνῇ μεγάλῃ περὶ πασῶν ὧν εἶδον  
 δυνάμεων, λέγοντες, 38

Εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος βασιλεὺς ἐν ὀνόματι κυρίου: εἰρήνῃ ἐν  
 οὐρανῷ, καὶ δόξα ἐν ὑψίστοις.<sup>8</sup>

Καί τινες τῶν Φαρισαίων ἀπὸ τοῦ ὄχλου εἶπον πρὸς αὐτόν, 39  
 Διδάσκαλε, ἐπιτίμησον τοῖς μαθηταῖς σου. Καὶ ἀποκριθεὶς εἶπεν 40  
 αὐτοῖς, Λέγω ὑμῖν ὅτι ἐὰν οὗτοι σιωπήσωσιν,<sup>9</sup> οἱ λίθοι  
 κεκράζονται.

Καὶ ὡς ἤγγισεν, ἰδὼν τὴν πόλιν, ἔκλαυσεν ἐπ' αὐτῇ, λέγων ὅτι Εἰ 41  
 ἔγνωσ καὶ σύ, καὶ γε<sup>10</sup> ἐν τῇ ἡμέρᾳ σου ταύτῃ, τὰ πρὸς εἰρήνην  
 σου: νῦν δὲ ἐκρύβῃ<sup>11</sup> ἀπὸ ὀφθαλμῶν σου. Ὅτι ἤξουσιν ἡμέραι 43  
 ἐπὶ σέ, καὶ περιβαλοῦσιν<sup>12</sup> οἱ ἐχθροί σου χάρακά<sup>13</sup> σοι, καὶ  
 περικυκλώσουσιν<sup>14</sup> σε, καὶ συνέξουσιν<sup>15</sup> σε πάντοθεν,<sup>16</sup> καὶ 44

<sup>1</sup> ἐπιρρίπτω, throw upon, cast upon. <sup>2</sup> πῶλος, ου, ὁ, colt, young ass. <sup>3</sup> ἐπιβιβάζω, put on, place upon. <sup>4</sup> ὑποστρώννω, spread out underneath, spread under. <sup>5</sup> κατὰβασις, εως, ἡ, descent, slope. <sup>6</sup> ἐλαία, ας, ἡ, olive tree. <sup>7</sup> αἰνέω, praise. <sup>8</sup> ὑψιστος, highest, most high. <sup>9</sup> σιωπάω, be silent, keep silence. <sup>10</sup> γέ, indeed, at least. <sup>11</sup> κρύπτω, conceal, hide. <sup>12</sup> περιβάλλω, put around, clothe. <sup>13</sup> χάραξ, ακος, ὁ, pointed stake, entrenchment. <sup>14</sup> περικυκλώω, surround, encircle. <sup>15</sup> συνέχω, hold fast, oppress. <sup>16</sup> πάντοθεν, on all sides, from all sides.

ἐδαφιοῦσίν<sup>1</sup> σε καὶ τὰ τέκνα σου ἐν σοί, καὶ οὐκ ἀφήσουσιν ἐν σοὶ  
λίθον ἐπὶ λίθῳ: ἀνθ'<sup>2</sup> ὧν οὐκ ἔγνωσ τὸν καιρὸν τῆς ἐπισκοπῆς<sup>3</sup>  
σου.

Καὶ εἰσελθὼν εἰς τὸ ἱερόν, ἤρξατο ἐκβάλλειν τοὺς πωλοῦντας<sup>4</sup> ἐν 45  
αὐτῷ καὶ ἀγοράζοντας, λέγων αὐτοῖς, Γέγραπται, Ὁ οἶκός μου 46  
οἶκος προσευχῆς ἐστίν: ὑμεῖς δὲ αὐτὸν ἐποιήσατε σπήλαιον<sup>5</sup>  
ληστῶν.<sup>6</sup> Καὶ ἦν διδάσκων τὸ καθ' ἡμέραν ἐν τῷ ἱερῷ: οἱ δὲ 47  
ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς ἐζήτουν αὐτὸν ἀπολέσαι, καὶ οἱ  
πρώτοι τοῦ λαοῦ: καὶ οὐχ εὑρίσκον τὸ τί ποιήσωσιν, ὁ λαὸς γὰρ 48  
ἅπας ἐξεκρέματο<sup>7</sup> αὐτοῦ ἀκούων.

Καὶ ἐγένετο ἐν μιᾷ τῶν ἡμερῶν ἐκείνων, διδάσκοντος αὐτοῦ τὸν 20  
λαὸν ἐν τῷ ἱερῷ καὶ εὐαγγελιζομένου, ἐπέστησαν<sup>8</sup> οἱ ἱερεῖς καὶ οἱ  
γραμματεῖς σὺν τοῖς πρεσβυτέροις, καὶ εἶπον πρὸς αὐτόν, 2  
λέγοντες, Εἰπὲ ἡμῖν, ἐν ποίᾳ ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιεῖς, ἢ τίς ἐστιν ὁ  
δούς σοι τὴν ἐξουσίαν ταύτην; Ἀποκριθεὶς δὲ εἶπεν πρὸς αὐτούς, 3  
Ἐρωτήσω ὑμᾶς καὶ γὰρ ἓνα λόγον, καὶ εἰπατέ μοι: Τὸ βάπτισμα<sup>9</sup> 4  
Ἰωάννου ἐξ οὐρανοῦ ἦν, ἢ ἐξ ἀνθρώπων; Οἱ δὲ συνελογίσαντο<sup>10</sup> 5  
πρὸς ἑαυτούς, λέγοντες ὅτι Ἐὰν εἴπωμεν, Ἐξ οὐρανοῦ, ἐρεῖ, Διὰ

<sup>1</sup> ἐδαφιῶ, dash to the ground. <sup>2</sup> ἀντί, instead of, in place of. <sup>3</sup> ἐπισκοπή, ἡς, ἡ, visitation, overseeing. <sup>4</sup> πωλέω, sell. <sup>5</sup> σπήλαιον, ου, τό, cave, den. <sup>6</sup> ληστής, οὗ, ὁ, robber, brigand. <sup>7</sup> ἐκκρεμάννυμι, hang out, hang on. <sup>8</sup> ἐφίστημι, stand over, come upon. <sup>9</sup> βάπτισμα, τος, τό, baptism, rite or ceremony of baptism. <sup>10</sup> συλλογίζομαι, reason, discuss.

τί οὐκ ἐπιστεύσατε αὐτῷ; Ἐὰν δὲ εἴπωμεν, Ἐξ ἀνθρώπων, πᾶς ὁ  
 λαὸς καταλιθάσει<sup>1</sup> ἡμᾶς: πεπεισμένος γάρ ἐστιν Ἰωάννην  
 προφήτην εἶναι. Καὶ ἀπεκρίθησαν μὴ εἰδέναι πόθεν. Καὶ ὁ  
 Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς, Οὐδὲ ἐγὼ λέγω ὑμῖν ἐν ποίᾳ ἐξουσίᾳ ταῦτα  
 ποιῶ.

Ἦρξατο δὲ πρὸς τὸν λαὸν λέγειν τὴν παραβολὴν ταύτην: 9  
 Ἄνθρωπος ἐφύτευσεν<sup>2</sup> ἀμπελῶνα,<sup>3</sup> καὶ ἐξέδοτο<sup>4</sup> αὐτὸν γεωργοῖς,<sup>5</sup>  
 καὶ ἀπεδήμησεν<sup>6</sup> χρόνους ἱκανούς: καὶ ἐν καιρῷ ἀπέστειλεν πρὸς 10  
 τοὺς γεωργοὺς<sup>5</sup> δοῦλον, ἵνα ἀπὸ τοῦ καρποῦ τοῦ ἀμπελῶνος<sup>3</sup>  
 δῶσιν αὐτῷ. Οἱ δὲ γεωργοὶ<sup>5</sup> δείραντες<sup>7</sup> αὐτὸν ἐξαπέστειλαν<sup>8</sup>  
 κενόν.<sup>9</sup> Καὶ προσέθετο<sup>10</sup> πέμψαι ἕτερον δοῦλον: οἱ δὲ κάκεινον<sup>11</sup> 11  
 δείραντες<sup>7</sup> καὶ ἀτιμάσαντες<sup>12</sup> ἐξαπέστειλαν<sup>8</sup> κενόν.<sup>9</sup> Καὶ 12  
 προσέθετο<sup>10</sup> πέμψαι τρίτον: οἱ δὲ καὶ τοῦτον τραυματίσαντες<sup>13</sup>  
 ἐξέβαλον. Εἶπεν δὲ ὁ κύριος τοῦ ἀμπελῶνος,<sup>3</sup> Τί ποιήσω; 13  
 Πέμψω τὸν υἱόν μου τὸν ἀγαπητόν: ἴσως<sup>14</sup> τοῦτον ἰδόντες  
 ἐντραπήσονται.<sup>15</sup> Ἰδόντες δὲ αὐτὸν οἱ γεωργοὶ<sup>5</sup> διελογίζοντο<sup>16</sup> 14  
 πρὸς ἑαυτούς, λέγοντες, Οὗτός ἐστιν ὁ κληρονόμος:<sup>17</sup> δεῦτε,<sup>18</sup>  
 ἀποκτείνωμεν αὐτόν, ἵνα ἡμῶν γένηται ἡ κληρονομία.<sup>19</sup> Καὶ 15

<sup>1</sup> καταλιθάζω, stone to death, stone down. <sup>2</sup> φυτεύω, plant. <sup>3</sup> ἀμπελῶν, ὄνος, ὁ, vineyard. <sup>4</sup> ἐκδίδωμι, rent, let out for hire. <sup>5</sup> γεωργός, οὗ, ὁ, farmer, worker of the soil. <sup>6</sup> ἀποδημέω, go abroad, go on a journey. <sup>7</sup> δέρω, beat, flay. <sup>8</sup> ἐξαποστέλλω, send forth. <sup>9</sup> κενός, empty, vain. <sup>10</sup> προστίθημι, add, add to. <sup>11</sup> κάκεϊνος, and he, and she. <sup>12</sup> ἀτιμάζω, dishonor, disgrace. <sup>13</sup> τραυματίζω, wound. <sup>14</sup> ἴσως, perhaps, probably. <sup>15</sup> ἐντρέπω, turn about, reverence. <sup>16</sup> διαλογίζομαι, debate, reason. <sup>17</sup> κληρονόμος, οὗ, ὁ, heir, inheritor. <sup>18</sup> δεῦτε, come!. <sup>19</sup> κληρονομία, ας, ἡ, inheritance.

ἐκβαλόντες αὐτὸν ἔξω τοῦ ἀμπελῶνος,<sup>1</sup> ἀπέκτειναν. Τί οὖν  
 ποιήσει αὐτοῖς ὁ κύριος τοῦ ἀμπελῶνος;<sup>1</sup> Ἐλεύσεται καὶ 16  
 ἀπολέσει τοὺς γεωργοὺς<sup>2</sup> τούτους, καὶ δώσει τὸν ἀμπελῶνα<sup>1</sup>  
 ἄλλοις. Ἀκούσαντες δὲ εἶπον, Μὴ γένοιτο. Ὁ δὲ ἐμβλέψας<sup>3</sup> 17  
 αὐτοῖς εἶπεν, Τί οὖν ἐστὶν τὸ γεγραμμένον τοῦτο, Λίθον ὃν  
 ἀπεδοκίμασαν<sup>4</sup> οἱ οἰκοδομοῦντες, οὗτος ἐγενήθη εἰς κεφαλὴν  
 γωνίας;<sup>5</sup> Πᾶς ὁ πεσὼν ἐπ' ἐκείνον τὸν λίθον συνθλασθήσεται·<sup>6</sup> 18  
 ἐφ' ὃν δ' ἂν πέσῃ, λικμήσει<sup>7</sup> αὐτόν.

Καὶ ἐζήτησαν οἱ ἄρχιερεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς ἐπιβαλεῖν<sup>8</sup> ἐπ' αὐτόν 19  
 τὰς χεῖρας ἐν αὐτῇ τῇ ὥρᾳ, καὶ ἐφοβήθησαν· ἔγνωσαν γὰρ ὅτι  
 πρὸς αὐτοὺς τὴν παραβολὴν ταύτην εἶπεν. Καὶ παρατηρήσαντες 20  
 ἀπέστειλαν ἐγκαθέτους,<sup>10</sup> ὑποκρινομένους<sup>11</sup> ἑαυτοὺς δικαίους  
 εἶναι, ἵνα ἐπιλάβωνται<sup>12</sup> αὐτοῦ λόγου, εἰς τὸ παραδοῦναι αὐτόν  
 τῇ ἀρχῇ καὶ τῇ ἐξουσίᾳ τοῦ ἡγεμόνος.<sup>13</sup> Καὶ ἐπηρώτησαν αὐτόν, 21  
 λέγοντες, Διδάσκαλε, οἶδαμεν ὅτι ὀρθῶς<sup>14</sup> λέγεις καὶ διδάσκεις·  
 καὶ οὐ λαμβάνεις πρόσωπον, ἀλλ' ἐπ' ἀληθείας τὴν ὁδὸν τοῦ  
 θεοῦ διδάσκεις. Ἐξεστὶν ἡμῖν Καίσαρι φόρον<sup>15</sup> δοῦναι, ἢ οὐ; 22  
 Κατανοήσας<sup>16</sup> δὲ αὐτῶν τὴν πανουργίαν,<sup>17</sup> εἶπεν πρὸς αὐτούς, Τί

<sup>1</sup> ἀμπελῶν, ὠνος, ὁ, vineyard. <sup>2</sup> γεωργός, οὗ, ὁ, farmer, worker of the soil. <sup>3</sup> ἐμβλέπω, look at, look into. <sup>4</sup> ἀποδοκιμάζω, reject, reject after testing. <sup>5</sup> γωνία, ας, ἡ, angle, corner. <sup>6</sup> συνθλάω, break, break in pieces. <sup>7</sup> λικμάω, crush, scatter. <sup>8</sup> ἐπιβάλλω, lay upon, throw upon. <sup>9</sup> παρατηρέω, watch closely, observe scrupulously. <sup>10</sup> ἐγκαθέτος, ου, ὁ, hired to lie in wait, spy. <sup>11</sup> ὑποκρίνομαι, pretend, make believe. <sup>12</sup> ἐπιλαμβάνομαι, take hold of, seize. <sup>13</sup> ἡγεμών, ὄνος, ὁ, governor, leader. <sup>14</sup> ὀρθῶς, rightly, correctly. <sup>15</sup> φόρος, ου, ὁ, tribute, tax. <sup>16</sup> κατανοέω, observe, understand. <sup>17</sup> πανουργία, ας, ἡ, cleverness, craftiness. Trickery.

με πειράζετε; Ἐπιδείξατέ<sup>1</sup> μοι δηνάριον·<sup>2</sup> τίνος ἔχει εἰκόνα<sup>3</sup> καὶ 24  
ἐπιγραφήν;<sup>4</sup> Ἀποκριθέντες δὲ εἶπον, Καίσαρος. Ὁ δὲ εἶπεν 25  
αὐτοῖς, Ἀπόδοτε τοίνυν<sup>5</sup> τὰ Καίσαρος Καίσαρι, καὶ τὰ τοῦ θεοῦ  
τῷ θεῷ. Καὶ οὐκ ἴσχυσαν ἐπιλαβέσθαι<sup>6</sup> αὐτοῦ ῥήματος ἐναντίον<sup>7</sup> 26  
τοῦ λαοῦ· καὶ θαυμάσαντες ἐπὶ τῇ ἀποκρίσει<sup>8</sup> αὐτοῦ, ἐσίγησαν.<sup>9</sup>

Προσελθόντες δὲ τινες τῶν Σαδδουκαίων,<sup>10</sup> οἱ ἀντιλέγοντες<sup>11</sup> 27  
ἀνάστασιν μὴ εἶναι, ἐπηρώτησαν αὐτόν, λέγοντες, Διδάσκαλε, 28  
Μωσῆς ἔγραψεν ἡμῖν, Ἐάν τις ἀδελφὸς ἀποθάνῃ ἔχων  
γυναῖκα, καὶ οὗτος ἄτεκνος<sup>12</sup> ἀποθάνῃ, ἵνα λάβῃ ὁ ἀδελφὸς  
αὐτοῦ τὴν γυναῖκα, καὶ ἐξαναστήσῃ<sup>13</sup> σπέρμα τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ. 29  
Ἐπτά οὖν ἀδελφοὶ ἦσαν· καὶ ὁ πρῶτος λαβὼν γυναῖκα, ἀπέθανεν  
ἄτεκνος·<sup>12</sup> καὶ ἔλαβεν ὁ δεύτερος τὴν γυναῖκα, καὶ οὗτος 30  
ἀπέθανεν ἄτεκνος.<sup>12</sup> Καὶ ὁ τρίτος ἔλαβεν αὐτὴν ὡσαύτως.<sup>14</sup> 31  
Ὡσαύτως<sup>14</sup> δὲ καὶ οἱ ἑπτὰ· οὐ κατέλιπον<sup>15</sup> τέκνα, καὶ ἀπέθανον. 32  
Ὑστερον<sup>16</sup> δὲ πάντων ἀπέθανεν καὶ ἡ γυνή. Ἐν τῇ οὖν 33  
ἀναστάσει, τίνος αὐτῶν γίνεται γυνή; Οἱ γὰρ ἑπτὰ ἔσχον αὐτὴν  
γυναῖκα. Καὶ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, Οἱ υἱοὶ τοῦ 34  
αἰῶνος τούτου γαμοῦσιν καὶ ἐκγαμίσκονται·<sup>17</sup> οἱ δὲ 35

<sup>1</sup> ἐπιδείκνυμι, show, prove. <sup>2</sup> δηνάριον, ου, ὁ, denarius. <sup>3</sup> εἰκὼν, ὄνος, ἡ, image, likeness. <sup>4</sup> ἐπιγραφή, ἡς, ἡ, inscription, title. <sup>5</sup> τοίνυν, accordingly, therefore. <sup>6</sup> ἐπιλαμβάνομαι, take hold of, seize. <sup>7</sup> ἐναντίον, in the sight of, before. <sup>8</sup> ἀπόκρισις, εως, ἡ, answer, reply. <sup>9</sup> σιγάω, be silent, become silent. <sup>10</sup> Σαδδουκαῖος, ου, ὁ, Sadducee. <sup>11</sup> ἀντιλέγω, speak against, oppose. <sup>12</sup> ἄτεκνος, childless. <sup>13</sup> ἐξανίστημι, raise up, rise up. <sup>14</sup> ὡσαύτως, likewise. <sup>15</sup> καταλείπω, leave, leave behind. <sup>16</sup> ὕστερον, lastly, afterward. <sup>17</sup> ἐκγαμίσκω, give in marriage.

καταξιωθέντες<sup>1</sup> τοῦ αἰῶνος ἐκείνου τυχεῖν<sup>2</sup> καὶ τῆς ἀναστάσεως  
 τῆς ἐκ νεκρῶν οὔτε γαμοῦσιν οὔτε ἐκγαμίζονται·<sup>3</sup> οὔτε γὰρ 36  
 ἀποθανεῖν ἔτι δύνανται· ἰσάγγελοι<sup>4</sup> γάρ εἰσιν, καὶ υἱοὶ εἰσιν τοῦ  
 θεοῦ, τῆς ἀναστάσεως υἱοὶ ὄντες. Ὅτι δὲ ἐγείρονται οἱ νεκροί, 37  
 καὶ Μωσῆς ἐμήνυσεν<sup>5</sup> ἐπὶ τῆς βάτου,<sup>6</sup> ὡς λέγει, Κύριον τὸν θεὸν  
 Ἀβραὰμ καὶ τὸν θεὸν Ἰσαὰκ καὶ τὸν θεὸν Ἰακώβ. Θεὸς δὲ οὐκ 38  
 ἔστιν νεκρῶν, ἀλλὰ ζώντων· πάντες γὰρ αὐτῷ ζῶσιν. 39  
 Ἀποκριθέντες δὲ τινες τῶν γραμματέων εἶπον, Διδάσκαλε,  
 καλῶς εἶπας. Οὐκέτι δὲ ἐτόλμων<sup>7</sup> ἐπερωτᾶν αὐτὸν οὐδέν. 40

Εἶπεν δὲ πρὸς αὐτούς, Πῶς λέγουσιν τὸν χριστὸν υἱὸν Δαυὶδ εἶναι; 41  
 Καὶ αὐτὸς Δαυὶδ λέγει ἐν βίβλῳ<sup>8</sup> ψαλμῶν,<sup>9</sup> Εἶπεν ὁ κύριος τῷ  
 κυρίῳ μου, Κάθου ἐκ δεξιῶν μου, ἕως ἂν θῶ τοὺς ἐχθρούς σου 43  
 ὑποπόδιον<sup>10</sup> τῶν ποδῶν σου. Δαυὶδ οὖν κύριον αὐτὸν καλεῖ, καὶ 44  
 πῶς υἱὸς αὐτοῦ ἔστιν;

Ἀκούοντος δὲ παντὸς τοῦ λαοῦ, εἶπεν τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, 45  
 Προσέχετε<sup>11</sup> ἀπὸ τῶν γραμματέων τῶν θελώντων περιπατεῖν ἐν  
 στολαῖς,<sup>12</sup> καὶ φιλοῦντων ἀσπασμοὺς<sup>13</sup> ἐν ταῖς ἀγοραῖς,<sup>14</sup> καὶ  
 πρωτοκαθεδρίας<sup>15</sup> ἐν ταῖς συναγωγαῖς, καὶ πρωτοκλισίας<sup>16</sup> ἐν τοῖς

<sup>1</sup> καταξιόω, consider worthy, deem worthy. <sup>2</sup> τυχεῖν, obtain, happen. <sup>3</sup> ἐκγαμίζω, give in marriage, marry. <sup>4</sup> ἰσάγγελος, like an angel, like the angels. <sup>5</sup> μηνύω, make known, report. <sup>6</sup> βάτος, ου, ὁ, bath (a liquid measure). <sup>7</sup> τολμάω, dare, endure. <sup>8</sup> βιβλος, ου, ἡ, book, scroll. <sup>9</sup> ψαλμός, ου, ὁ, song of praise, psalm. <sup>10</sup> ὑποπόδιον, ου, τό, footstool. <sup>11</sup> προσέχω, take head of, attend to. <sup>12</sup> στολή, ἡς, ἡ, equipment, apparel. <sup>13</sup> ἀσπασμός, ου, ὁ, greeting, salutation. <sup>14</sup> ἀγορά, ἂς, ἡ, marketplace, place of assembly. <sup>15</sup> πρωτοκαθεδρία, ἂς, ἡ, chief seat, seat of honor. <sup>16</sup> πρωτοκλισία, ἂς, ἡ, chief place.

δείπνοις:<sup>1</sup> οἱ κατεσθίουσιν<sup>2</sup> τὰς οἰκίας τῶν χηρῶν, καὶ προφάσει<sup>3</sup> 47  
μακρὰ<sup>4</sup> προσεύχονται. Οὗτοι λήψονται περισσότερον<sup>5</sup> κρίμα.

Ἀναβλέψας δὲ εἶδεν τοὺς βάλλοντας τὰ δῶρα<sup>6</sup> αὐτῶν εἰς τὸ 21  
γαζοφυλάκιον<sup>7</sup> πλουσίους· εἶδεν δὲ τινα καὶ χήραν πενιχρὰν<sup>8</sup> 2  
βάλλουσαν ἐκεῖ δύο λεπτά,<sup>9</sup> καὶ εἶπεν, Ἀληθῶς<sup>10</sup> λέγω ὑμῖν ὅτι ἡ 3  
χήρα ἢ πτωχὴ αὕτη πλεῖον πάντων ἔβαλεν· ἅπαντες γὰρ οὗτοι 4  
ἐκ τοῦ περισσεύοντος αὐτοῖς ἔβαλον εἰς τὰ δῶρα<sup>6</sup> τοῦ θεοῦ· αὕτη  
δὲ ἐκ τοῦ ὑστερήματος<sup>11</sup> αὐτῆς ἅπαντα τὸν βίον<sup>12</sup> ὃν εἶχεν ἔβαλεν.

Καὶ τινων λεγόντων περὶ τοῦ ἱεροῦ, ὅτι λίθοις καλοῖς καὶ 5  
ἀναθήμασιν<sup>13</sup> κεκόσμηται,<sup>14</sup> εἶπεν, Ταῦτα ἂ θεωρεῖτε, ἐλεύσονται 6  
ἡμέραι ἐν αἷς οὐκ ἀφεθήσεται λίθος ἐπὶ λίθῳ, ὃς οὐ  
καταλυθήσεται.<sup>15</sup> Ἐπηρώτησαν δὲ αὐτόν, λέγοντες, Διδάσκαλε, 7  
πότε οὖν ταῦτα ἔσται; Καὶ τί τὸ σημεῖον ὅταν μέλλῃ ταῦτα  
γίνεσθαι; Ὁ δὲ εἶπεν, Βλέπετε μὴ πλανηθῆτε· πολλοὶ γὰρ 8  
ἐλεύσονται ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου, λέγοντες ὅτι Ἐγώ εἰμι· καί, Ὁ  
καιρὸς ἤγγικεν, μὴ οὖν πορευθῆτε ὀπίσω αὐτῶν. Ὅταν δὲ 9  
ἀκούσητε πολέμου<sup>16</sup> καὶ ἀκαταστασίας,<sup>17</sup> μὴ πτοηθῆτε<sup>18</sup>· δεῖ γὰρ

<sup>1</sup> δείπνον, ου, τό, supper, dinner. <sup>2</sup> κατεσθίω, eat up, devour. <sup>3</sup> πρόφασις, εως, ἡ, pretense, pretext. <sup>4</sup> μακρός, long, far distant. <sup>5</sup> περισσός, excessive, abundant. <sup>6</sup> δῶρον, ου, τό, gift, present. <sup>7</sup> γαζοφυλάκιον, ου, τό, treasury. <sup>8</sup> πενιχρός, poor, needy. <sup>9</sup> λεπτόν, τό, small coin, small piece of money. <sup>10</sup> ἀληθῶς, truly, really. <sup>11</sup> ὑστέρημα, τος, τό, that which is lacking, need. <sup>12</sup> βίος, ου, ὁ, life, manner of life. <sup>13</sup> ἀνάθημα, τος, τό, votive offering. <sup>14</sup> κοσμέω, adorn, put into order. <sup>15</sup> καταλύω, destroy, lodge. <sup>16</sup> πόλεμος, ου, ὁ, war, battle. <sup>17</sup> ἀκαταστασία, ας, ἡ, disturbance, disorder. <sup>18</sup> πτοέω, terrify, scare.



ταῦτα γενέσθαι πρῶτον, ἀλλ' οὐκ εὐθέως τὸ τέλος.

Τότε ἔλεγεν αὐτοῖς, Ἐγερθήσεται ἔθνος ἐπὶ ἔθνος, καὶ βασιλεία ἐπὶ 10

βασιλείαν· σεισμοί<sup>1</sup> τε μεγάλοι κατὰ τόπους καὶ λιμοί<sup>2</sup> καὶ 11

λοιμοί<sup>3</sup> ἔσονται, φόβητρά<sup>4</sup> τε καὶ σημεῖα ἀπ' οὐρανοῦ μεγάλα

ἔσται. Πρὸ δὲ τούτων πάντων ἐπιβαλοῦσιν<sup>5</sup> ἔφ' ὑμᾶς τὰς χεῖρας 12

αὐτῶν, καὶ διώξουσιν, παραδιδόντες εἰς συναγωγὰς καὶ φυλακάς,

ἀγομένους ἐπὶ βασιλεῖς καὶ ἡγεμόνας,<sup>6</sup> ἕνεκεν τοῦ ὀνόματός μου.

Ἀποβήσεται<sup>7</sup> δὲ ὑμῖν εἰς μαρτύριον.<sup>8</sup> Θέσθε οὖν εἰς τὰς καρδίας 13

ὑμῶν μὴ προμελετᾶν<sup>9</sup> ἀπολογηθῆναι<sup>10</sup>· ἐγὼ γὰρ δώσω ὑμῖν 15

στόμα καὶ σοφίαν, ἥ οὐ δυνήσονται ἀντειπεῖν<sup>11</sup> οὐδὲ ἀντιστῆναι<sup>12</sup>

πάντες οἱ ἀντικείμενοι<sup>13</sup> ὑμῖν. Παραδοθήσεσθε δὲ καὶ ὑπὸ 16

γονέων<sup>14</sup> καὶ συγγενῶν<sup>15</sup> καὶ φίλων καὶ ἀδελφῶν, καὶ

θανατώσουσιν<sup>16</sup> ἐξ ὑμῶν. Καὶ ἔσεσθε μισούμενοι ὑπὸ πάντων διὰ 17

τὸ ὄνομά μου. Καὶ θριξί<sup>17</sup> ἐκ τῆς κεφαλῆς ὑμῶν οὐ μὴ ἀπόληται. 18

Ἐν τῇ ὑπομονῇ ὑμῶν κτήσασθε<sup>18</sup> τὰς ψυχὰς ὑμῶν.

<sup>1</sup> σεισμός, οὐ, ὁ, earthquake, storm. <sup>2</sup> λιμός, οὐ, ὁ, hunger, famine. <sup>3</sup> λοιμός, οὐ, ὁ, pestilence, plague. <sup>4</sup> φόβητρον, οὐ, τό, terrible sight, horror. <sup>5</sup> ἐπιβάλλω, lay upon, throw upon. <sup>6</sup> ἡγεμών, ὄνος, ὁ, governor, leader. <sup>7</sup> ἀποβαίνω, get out, go away. <sup>8</sup> μαρτύριον, οὐ, τό, testimony, witness. <sup>9</sup> προμελετάω, practice beforehand, prepare. <sup>10</sup> ἀπολογέομαι, defend one's self, give a defense. <sup>11</sup> ἀντιλέγω, speak against, oppose. <sup>12</sup> ἀνθίστημι, resist, oppose. <sup>13</sup> ἀντίκειμαι, lie opposite, i.e. oppose. <sup>14</sup> γονεὺς, ἑως, ὁ, parent. <sup>15</sup> συγγενής, kindred, relative. <sup>16</sup> θανατώω, put to death, subdue. <sup>17</sup> θρίξ, τριχός, ἡ, hair. <sup>18</sup> κτάομαι, acquire, win.

Ὅταν δὲ ἴδῃτε κυκλουμένην<sup>1</sup> ὑπὸ στρατοπέδων<sup>2</sup> τὴν Ἱερουσαλήμ, 20  
 τότε γνῶτε ὅτι ἤγγικεν ἡ ἐρήμωσις<sup>3</sup> αὐτῆς. Τότε οἱ ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ 21  
 φευγέτωσαν εἰς τὰ ὄρη· καὶ οἱ ἐν μέσῳ αὐτῆς ἐκχωρείτωσαν·<sup>4</sup>  
 καὶ οἱ ἐν ταῖς χώραις μὴ εἰσερχέσθωσαν εἰς αὐτήν. Ὅτι ἡμέραι 22  
 ἐκδικήσεως<sup>5</sup> αὐταὶ εἰσιν, τοῦ πλησθῆναι πάντα τὰ γεγραμμένα. 23  
 Οὐαὶ δὲ ταῖς ἐν γαστρὶ<sup>6</sup> ἐχούσαις καὶ ταῖς θηλαζούσαις<sup>7</sup> ἐν  
 ἐκείναις ταῖς ἡμέραις· ἔσται γὰρ ἀνάγκη<sup>8</sup> μεγάλη ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ  
 ὀργὴ ἐν τῷ λαῷ τούτῳ. Καὶ πεσοῦνται στόματι μαχαίρας, καὶ 24  
 αἰχμαλωτισθήσονται<sup>9</sup> εἰς πάντα τὰ ἔθνη· καὶ Ἱερουσαλήμ ἔσται  
 πατουμένη<sup>10</sup> ὑπὸ ἐθνῶν, ἄχρι πληρωθῶσιν καιροὶ ἐθνῶν. Καὶ 25  
 ἔσται σημεῖα ἐν ἡλίῳ καὶ σελήνῃ<sup>11</sup> καὶ ἄστροις,<sup>12</sup> καὶ ἐπὶ τῆς γῆς  
 συνοχὴ<sup>13</sup> ἐθνῶν ἐν ἀπορίᾳ,<sup>14</sup> ἡχούσης<sup>15</sup> θαλάσσης καὶ σάλου,<sup>16</sup> 26  
 ἀποψυχόντων<sup>17</sup> ἀνθρώπων ἀπὸ φόβου καὶ προσδοκίας<sup>18</sup> τῶν  
 ἐπερχομένων<sup>19</sup> τῇ οἰκουμένῃ·<sup>20</sup> αἱ γὰρ δυνάμεις τῶν οὐρανῶν  
 σαλευθήσονται.<sup>21</sup> Καὶ τότε ὀψονται τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου 27  
 ἐρχόμενον ἐν νεφέλῃ μετὰ δυνάμεως καὶ δόξης πολλῆς. 28  
 Ἀρχομένων δὲ τούτων γίνεσθαι, ἀνακύψατε<sup>22</sup> καὶ ἐπάρατε<sup>23</sup> τὰς  
 κεφαλὰς ὑμῶν· διότι<sup>24</sup> ἐγγίξει ἡ ἀπολύτρωσις<sup>25</sup> ὑμῶν.

<sup>1</sup> κυκλόω, encircle, surround. <sup>2</sup> στρατόπεδον, ου, τό, legion, army. <sup>3</sup> ἐρήμωσις, εως, ή, desolation, devastation. <sup>4</sup> ἐκχωρέω, go out, leave. <sup>5</sup> ἐκδίκησις, εως, ή, vengeance, vindication. <sup>6</sup> γαστήρ, τρος, ή, belly, womb. <sup>7</sup> θηλάζω, suckle, nurse. <sup>8</sup> ἀνάγκη, ης, ή, necessity, distress. <sup>9</sup> αἰχμαλωτίζω, take or lead captive, take captive. <sup>10</sup> πατέω, tread or tread under foot, tread. <sup>11</sup> σελήνη, ης, ή, moon. <sup>12</sup> ἄστρον, ου, τό, star. <sup>13</sup> συνοχή, ης, ή, dismay, anguish. <sup>14</sup> ἀπορία, ας, ή, perplexity, anxiety. <sup>15</sup> ἡχέω, sound, ring out. <sup>16</sup> σάλος, ου, ό, surge, wave. <sup>17</sup> ἀποψύχω, faint, breathe out life. <sup>18</sup> προσδοκία, ας, ή, expectation, waiting. <sup>19</sup> ἐπέρχομαι, come to or upon, approach. <sup>20</sup> οἰκουμένη, ης, ή, inhabited world. <sup>21</sup> σαλεύω, shake, excite. <sup>22</sup> ἀνακύπτω, straighten up, stand erect. <sup>23</sup> ἐπαίρω, lift up, raise. <sup>24</sup> διότι, because, on this account. <sup>25</sup> ἀπολύτρωσις, εως, ή, redemption, deliverance.

Καὶ εἶπεν παραβολὴν αὐτοῖς, Ἴδετε τὴν συκὴν<sup>1</sup> καὶ πάντα τὰ 29

δένδρα· ὅταν προβάλῃ<sup>2</sup> ἤδη, βλέποντες ἅφ' ἑαυτῶν 30

γινώσκετε ὅτι ἤδη ἐγγὺς τὸ θέρος<sup>3</sup> ἐστίν. Οὕτως καὶ ὑμεῖς, ὅταν 31

ἴδητε ταῦτα γινόμενα, γινώσκετε ὅτι ἐγγὺς ἐστὶν ἡ βασιλεία τοῦ

θεοῦ. Ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι οὐ μὴ παρέλθῃ ἡ γενεὰ αὕτη, ἕως ἂν 32

πάντα γένηται. Ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ παρελεύσονται, οἱ δὲ λόγοι 33

μου οὐ μὴ παρέλθωσιν.

Προσέχετε<sup>4</sup> δὲ ἑαυτοῖς, μήποτε βαρῆθῶσιν<sup>5</sup> ὑμῶν αἱ καρδίαι ἐν 34

κραϊπάλῃ<sup>6</sup> καὶ μέθῃ<sup>7</sup> καὶ μερίμναις<sup>8</sup> βιωτικάις,<sup>9</sup> καὶ αἰφνίδιος<sup>10</sup>

ἐφ' ὑμᾶς ἐπιστῇ<sup>11</sup> ἡ ἡμέρα ἐκείνη· ὡς παγίς<sup>12</sup> γὰρ ἐπελεύσεται<sup>13</sup> 35

ἐπὶ πάντας τοὺς καθημένους ἐπὶ πρόσωπον πάσης τῆς γῆς. 36

Ἀγρυπνεῖτε<sup>14</sup> οὖν ἐν παντὶ καιρῷ δεόμενοι,<sup>15</sup> ἵνα καταξιωθῇτε<sup>16</sup>

ἐκφυγεῖν<sup>17</sup> πάντα τὰ μέλλοντα γίνεσθαι, καὶ σταθῆναι

ἐμπροσθεν τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου.

Ἦν δὲ τὰς ἡμέρας ἐν τῷ ἱερῷ διδάσκων· τὰς δὲ νύκτας ἐξερχόμενος 37

ἠυλίζετο<sup>18</sup> εἰς τὸ ὄρος τὸ καλούμενον Ἑλαιῶν.<sup>19</sup> Καὶ πᾶς ὁ λαὸς 38

ὥρριζεν<sup>20</sup> πρὸς αὐτὸν ἐν τῷ ἱερῷ ἀκούειν αὐτοῦ.

<sup>1</sup> συκῆ, ἦς, ἡ, fig tree. <sup>2</sup> προβάλλω, put forward, put out. <sup>3</sup> θέρος, οὗς, τό, summer. <sup>4</sup> προσέχω, take head of, attend to. <sup>5</sup> βαρέω, burden, weigh down. <sup>6</sup> κραϊπάλη, ἡς, ἡ, drinking bout, drunken dissipation. <sup>7</sup> μέθη, ἡς, ἡ, drunkenness. <sup>8</sup> μέριμνα, ἡς, ἡ, care, anxiety. <sup>9</sup> βιωτικός, matter of daily life, life. <sup>10</sup> αἰφνίδιος, sudden, unexpected. <sup>11</sup> ἐφίστημι, stand over, come upon. <sup>12</sup> παγίς, ἴδος, ἡ, trap, snare. <sup>13</sup> ἐπέρχομαι, come to or upon, approach. <sup>14</sup> ἀγρυπνέω, sleepless, watchful. <sup>15</sup> δεόμαι, ask, request. <sup>16</sup> καταξιώω, consider worthy, deem worthy. <sup>17</sup> ἐκφεύγω, flee away, flee out. <sup>18</sup> αὐλίζομαι, spend the night, lodge. <sup>19</sup> ἐλαία, ἄς, ἡ, olive tree. <sup>20</sup> ὥρριζω, rise early in the morning, rise early.

Ἦγγιζεν δὲ ἡ ἑορτὴ τῶν ἄζύμων,<sup>1</sup> ἡ λεγομένη Πάσχα. Καὶ ἐζήτουν **22**

οἱ ἄρχιερεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς τὸ πῶς ἀνέλωσιν<sup>2</sup> αὐτόν:

ἐφοβοῦντο γὰρ τὸν λαόν.

Εἰσῆλθεν δὲ Σατανᾶς εἰς Ἰούδαν τὸν ἐπικαλούμενον Ἰσκαριώτην,<sup>3</sup> **3**

ὄντα ἐκ τοῦ ἀριθμοῦ<sup>4</sup> τῶν δώδεκα. Καὶ ἀπελθὼν συνελάλησεν<sup>5</sup> **4**

τοῖς ἀρχιερεῦσιν καὶ στρατηγοῖς<sup>6</sup> τὸ πῶς αὐτὸν παραδῶ αὐτοῖς. **5**

Καὶ ἐχάρησαν, καὶ συνέθεντο<sup>7</sup> αὐτῷ ἀργύριον<sup>8</sup> δοῦναι. Καὶ **6**

ἐξωμολόγησεν<sup>9</sup> καὶ ἐζήτει εὐκαιρίαν<sup>10</sup> τοῦ παραδοῦναι αὐτόν

αὐτοῖς ἄτερ<sup>11</sup> ὄχλου.

Ἦλθεν δὲ ἡ ἡμέρα τῶν ἄζύμων,<sup>1</sup> ἐν ᾗ ἔδει θύεσθαι<sup>12</sup> τὸ Πάσχα. Καὶ **7**

ἀπέστειλεν Πέτρον καὶ Ἰωάννην, εἰπὼν, Πορευθέντες

ἐτοιμάσατε ἡμῖν τὸ Πάσχα, ἵνα φάγωμεν. Οἱ δὲ εἶπον αὐτῷ, **9**

Ποῦ θέλεις ἐτοιμάσομεν; Ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς, Ἰδού, εἰσελθόντων **10**

ὑμῶν εἰς τὴν πόλιν, συναντήσῃ<sup>13</sup> ὑμῖν ἄνθρωπος κεράμιον<sup>14</sup>

ὑδατος βασιτάζων· ἀκολουθήσατε αὐτῷ εἰς τὴν οἰκίαν οὗ<sup>15</sup>

εἰσπορεύεσθαι.<sup>16</sup> Καὶ ἐρεῖτε τῷ οἰκοδεσπότῃ<sup>17</sup> τῆς οἰκίας, Λέγει σοι **11**

ὁ διδάσκαλος, Ποῦ ἐστὶν τὸ κατάλυμα,<sup>18</sup> ὅπου τὸ Πάσχα μετὰ

<sup>1</sup> ἄζυμος, unleavened, paschal feast. <sup>2</sup> ἀναιρέω, take up, kill. <sup>3</sup> Ἰσκαριώτης, ου, ὁ, Iscariot, man of Kerioth. <sup>4</sup> ἀριθμός, οὗ, ὁ, number, total.

<sup>5</sup> συλλαλέω, talk with, discuss. <sup>6</sup> στρατηγός, οὗ, ὁ, commander, general. <sup>7</sup> συντίθημι, agree, make an agreement. <sup>8</sup> ἀργύριον, ου, τό, silver, shekel. <sup>9</sup> ἐξομολογέω, confess, profess. <sup>10</sup> εὐκαιρία, ας, ἡ, fitting time, favorable opportunity. <sup>11</sup> ἄτερ, without, apart from. <sup>12</sup> θύω, sacrifice, kill. <sup>13</sup> συναντάω, meet with, hence to happen. <sup>14</sup> κεράμιον, ου, τό, earthen vessel, jar. <sup>15</sup> οὗ, where, when. <sup>16</sup> εἰσπορεύομαι, enter, journey into. <sup>17</sup> οἰκοδεσπότης, ου, ὁ, householder, head of a household. <sup>18</sup> κατάλυμα, τος, τό, lodging place, inn.

τῶν μαθητῶν μου φάγω; Καὶ κεῖνος<sup>1</sup> ὑμῖν δείξει ἀνώγειον<sup>2</sup> μέγα 12  
 ἐστρωμένον:<sup>3</sup> ἐκεῖ ἐτοιμάσατε. Ἀπελθόντες δὲ εὔρον καθῶς 13  
 εἶρηκεν αὐτοῖς, καὶ ἡτοίμασαν τὸ Πάσχα.

Καὶ ὅτε ἐγένετο ἡ ὥρα, ἀνέπεσεν,<sup>4</sup> καὶ οἱ δώδεκα ἀπόστολοι σὺν 14  
 αὐτῷ. Καὶ εἶπεν πρὸς αὐτούς, Ἐπιθυμία ἐπεθύμησα<sup>5</sup> τοῦτο τὸ 15  
 Πάσχα φαγεῖν μεθ' ὑμῶν πρὸ τοῦ με παθεῖν: λέγω γὰρ ὑμῖν ὅτι 16  
 οὐκέτι οὐ μὴ φάγω ἐξ αὐτοῦ, ἕως ὅτου<sup>6</sup> πληρωθῇ ἐν τῇ βασιλείᾳ  
 τοῦ θεοῦ. Καὶ δεξιόμενος ποτήριον, εὐχαριστήσας εἶπεν, Λάβετε 17  
 τοῦτο, καὶ διαμερίσατε<sup>7</sup> ἑαυτοῖς: λέγω γὰρ ὑμῖν ὅτι οὐ μὴ πῖω 18  
 ἀπὸ τοῦ γενήματος<sup>8</sup> τῆς ἀμπέλου,<sup>9</sup> ἕως ὅτου<sup>6</sup> ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ  
 ἔλθῃ. Καὶ λαβὼν ἄρτον, εὐχαριστήσας ἔκλασεν<sup>10</sup> καὶ ἔδωκεν 19  
 αὐτοῖς, λέγων, Τοῦτό ἐστιν τὸ σῶμά μου τὸ ὑπὲρ ὑμῶν  
 διδόμενον: τοῦτο ποιεῖτε εἰς τὴν ἐμὴν ἀνάμνησιν.<sup>11</sup> Ὡσαύτως<sup>12</sup> 20  
 καὶ τὸ ποτήριον μετὰ τὸ δειπνήσαι,<sup>13</sup> λέγων, Τοῦτο τὸ ποτήριον  
 ἡ καινὴ διαθήκη ἐν τῷ αἵματί μου, τὸ ὑπὲρ ὑμῶν ἐκχυνόμενον. 21  
 Πλὴν ἰδοὺ, ἡ χεὶρ τοῦ παραδιδόντος με μετ' ἐμοῦ ἐπὶ τῆς  
 τραπέζης.<sup>14</sup> Καὶ ὁ μὲν υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου πορεύεται κατὰ τὸ 22  
 ὠρισμένον:<sup>15</sup> πλὴν οὐαὶ τῷ ἀνθρώπῳ ἐκείνῳ δι' οὗ παραδίδεται. 23

<sup>1</sup> καὶ κεῖνος, and he, and she. <sup>2</sup> ἀνώγειον, ου, τό, upper room. <sup>3</sup> στρωννύω, spread, furnish. <sup>4</sup> ἀναπίπτω, recline, lie down. <sup>5</sup> ἐπιθυμέω, desire, long for. <sup>6</sup> ὅτου, until. <sup>7</sup> διαμερίζω, divide, distribute. <sup>8</sup> γέννημα, τος, τό, offspring, child. <sup>9</sup> ἀμπέλος, ου, ἡ, vine. <sup>10</sup> κλάω, break. <sup>11</sup> ἀνάμνησις, εως, ἡ, remembrance, reminder. <sup>12</sup> ὡσαύτως, likewise. <sup>13</sup> δειπνέω, eat, dine. <sup>14</sup> τράπεζα, ης, ἡ, table. <sup>15</sup> ὀρίζω, mark off by boundaries, determine.

Καὶ αὐτοὶ ἤρξαντο συζητεῖν<sup>1</sup> πρὸς ἑαυτοὺς τὸ τίς ἄρα<sup>2</sup> εἴη ἐξ αὐτῶν ὁ τοῦτο μέλλων πράσσειν.

Ἐγένετο δὲ καὶ φιλονεικία<sup>3</sup> ἐν αὐτοῖς τὸ τίς αὐτῶν δοκεῖ εἶναι 24  
 μείζων. Ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς, Οἱ βασιλεῖς τῶν ἐθνῶν κυριεύουσιν<sup>4</sup> 25  
 αὐτῶν, καὶ οἱ ἐξουσιάζοντες<sup>5</sup> αὐτῶν εὐεργέται<sup>6</sup> καλοῦνται. Ὑμεῖς 26  
 δὲ οὐχ οὕτως· ἀλλ' ὁ μείζων ἐν ὑμῖν γενέσθω ὡς ὁ νεώτερος<sup>7</sup>· καὶ  
 ὁ ἡγούμενος ὡς ὁ διακονῶν. Τίς γὰρ μείζων, ὁ ἀνακείμενος<sup>8</sup> ἢ ὁ 27  
 διακονῶν; Οὐχὶ ὁ ἀνακείμενος;<sup>8</sup> Ἐγὼ δὲ εἰμι ἐν μέσῳ ὑμῶν ὡς ὁ  
 διακονῶν. Ὑμεῖς δὲ ἔστε οἱ διαμεμενηκότες<sup>9</sup> μετ' ἐμοῦ ἐν τοῖς 28  
 πειρασμοῖς<sup>10</sup> μου· καὶ γὰρ διατίθεμαι<sup>11</sup> ὑμῖν, καθὼς διέθετό<sup>11</sup> μοι ὁ 29  
 πατήρ μου, βασιλείαν, ἵνα ἐσθίητε καὶ πίνητε ἐπὶ τῆς τραπέζης<sup>12</sup> 30  
 μου καὶ καθίσεσθε ἐπὶ θρόνων, κρίνοντες τὰς δώδεκα φυλὰς τοῦ  
 Ἰσραὴλ. Εἶπεν δὲ ὁ κύριος, Σίμων, Σίμων, ἰδοὺ, ὁ Σατανᾶς 31  
 ἐξήτήσατο<sup>13</sup> ὑμᾶς, τοῦ σινιάσαι<sup>14</sup> ὡς τὸν σῖτον·<sup>15</sup> ἐγὼ δὲ ἐδεήθην<sup>16</sup> 32  
 περὶ σοῦ, ἵνα μὴ ἐκλίπῃ<sup>17</sup> ἡ πίστις σου· καὶ σὺ ποτε ἐπιστρέψας  
 στηρίξον<sup>18</sup> τοὺς ἀδελφούς σου. Ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ, Κύριε, μετὰ σοῦ 33  
 ἔτοιμός<sup>19</sup> εἰμι καὶ εἰς φυλακὴν καὶ εἰς θάνατον πορεύεσθαι. Ὁ δὲ 34  
 εἶπεν, Λέγω σοι, Πέτρε, οὐ μὴ φωνήσῃ σήμερον ἀλέκτωρ,<sup>20</sup> πρὶν

<sup>1</sup> συζητέω, discuss, dispute. <sup>2</sup> ἄρα, so? (introduces a question). <sup>3</sup> φιλονεικία, ας, ή, contentiousness, dispute. <sup>4</sup> κυριεύω, be lord over, rule. <sup>5</sup> ἐξουσιάζω, have authority over, master. <sup>6</sup> εὐεργέτης, ου, ό, benefactor. <sup>7</sup> νέος, new, young. <sup>8</sup> ἀνάκειμαι, recline, recline (at a meal). <sup>9</sup> διαμένω, remain, continue. <sup>10</sup> πειρασμός, ου, ό, temptation, trial. <sup>11</sup> διατίθεμαι, appoint, make. <sup>12</sup> τράπεζα, ης, ή, table. <sup>13</sup> ἐξαίτέω, demand of, ask for. <sup>14</sup> σινιάζω, sift, prove by trials. <sup>15</sup> σίτος, ου, ό, wheat, grain. <sup>16</sup> δέομαι, ask, request. <sup>17</sup> ἐκλείπω, fail, cease. <sup>18</sup> στηρίζω, establish, fix firmly. <sup>19</sup> ἔτοιμος, ready, prepared. <sup>20</sup> ἀλέκτωρ, ορος, ό, rooster, cock. <sup>21</sup> πρὶν, before, formerly.

ἢ τρίς<sup>1</sup> ἀπαρνήσῃ<sup>2</sup> μὴ εἰδέναι με.

Καὶ εἶπεν αὐτοῖς, Ὅτε ἀπέστειλα ὑμᾶς ἄτερ<sup>3</sup> βαλαντίου<sup>4</sup> καὶ πήρας 35

καὶ ὑποδημάτων,<sup>6</sup> μή τινος ὑστερήσατε;<sup>7</sup> Οἱ δὲ εἶπον, Οὐθενός. 36

Εἶπεν οὖν αὐτοῖς, Ἀλλὰ νῦν ὁ ἔχων βαλάντιον<sup>4</sup> ἀράτω, ὁμοίως

καὶ πήραν:<sup>5</sup> καὶ ὁ μὴ ἔχων, πωλήσῃ<sup>8</sup> τὸ ἱμάτιον αὐτοῦ, καὶ

ἀγοράσῃ μάχαιραν. Λέγω γὰρ ὑμῖν ὅτι ἔτι τοῦτο τὸ 37

γεγραμμένον δεῖ τελεσθῆναι ἐν ἐμοί, τὸ Καὶ μετὰ ἀνόμων<sup>9</sup>

ἐλογίσθη: καὶ γὰρ τὰ περὶ ἐμοῦ τέλος ἔχει. Οἱ δὲ εἶπον, Κύριε, 38

ἰδοῦ, μάχαιραι ὧδε δύο. Ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς, Ἰκανόν ἐστιν.

Καὶ ἐξελθὼν ἐπορεύθη κατὰ τὸ ἔθος<sup>10</sup> εἰς τὸ ὄρος τῶν Ἑλαιῶν.<sup>11</sup> 39

ἠκολούθησαν δὲ αὐτῷ καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ. Γενόμενος δὲ ἐπὶ 40

τοῦ τόπου, εἶπεν αὐτοῖς, Προσεύχεσθε μὴ εἰσελθεῖν εἰς

πειρασμόν.<sup>12</sup> Καὶ αὐτὸς ἀπεσπᾶσθη<sup>13</sup> ἀπ' αὐτῶν ὥσει<sup>14</sup> λίθου 41

βολήν,<sup>15</sup> καὶ θεῖς τὰ γόνατα<sup>16</sup> προσηύχετο, λέγων, Πάτερ, εἰ 42

βούλῃ παρενεγκεῖν<sup>17</sup> τὸ ποτήριον τοῦτο ἀπ' ἐμοῦ: πλὴν μὴ τὸ

θέλημά μου, ἀλλὰ τὸ σὸν γενέσθω. Ὡφθη δὲ αὐτῷ ἄγγελος ἀπ' 43

οὐρανοῦ ἐνισχύων<sup>18</sup> αὐτόν. Καὶ γενόμενος ἐν ἀγωνίᾳ,<sup>19</sup> 44

<sup>1</sup> τρίς, thrice, three times. <sup>2</sup> ἀπαρνέομαι, deny, refuse. <sup>3</sup> ἄτερ, without, apart from. <sup>4</sup> βαλάντιον, ου, τό, purse, money bag. <sup>5</sup> πήρα, ας, ἡ, leather pouch, bag. <sup>6</sup> ὑπόδημα, τος, τό, sandal, shoe. <sup>7</sup> ὑστερέω, lack, need. <sup>8</sup> πωλέω, sell. <sup>9</sup> ἄνομος, lawless, without law. <sup>10</sup> ἔθος, ους, τό, custom. <sup>11</sup> ἐλαία, ας, ἡ, olive tree. <sup>12</sup> πειρασμός, οὔ, ὁ, temptation, trial. <sup>13</sup> ἀποσπᾶω, draw away, withdraw. <sup>14</sup> ὥσει, like, about. <sup>15</sup> βολή, ἡς, ἡ, throw, casting. <sup>16</sup> γόνυ, ατος, τό, knee. <sup>17</sup> παραφέρω, carry away, remove. <sup>18</sup> ἐνισχύω, strengthen, invigorate. <sup>19</sup> ἀγωνία, ας, ἡ, agony, anguish.

ἐκτενέστερον<sup>1</sup> προσηύχετο. Ἐγένετο δὲ ὁ ἰδρώς<sup>2</sup> αὐτοῦ ὥσει  
 θρόμβοι<sup>3</sup> αἵματος καταβαίνοντες ἐπὶ τὴν γῆν. Καὶ ἀναστὰς ἀπὸ 45  
 τῆς προσευχῆς, ἐλθὼν πρὸς τοὺς μαθητὰς εὔρεν αὐτοὺς  
 κοιμωμένους<sup>4</sup> ἀπὸ τῆς λύπης,<sup>5</sup> καὶ εἶπεν αὐτοῖς, Τί καθεύδετε;<sup>6</sup> 46  
 Ἀναστάντες προσεύχεσθε, ἵνα μὴ εἰσέλθητε εἰς πειρασμόν.<sup>7</sup>

Ἔτι δὲ αὐτοῦ λαλοῦντος, ἰδοὺ, ὄχλος καὶ ὁ λεγόμενος Ἰούδας, εἷς 47  
 τῶν δώδεκα, προήρχετο<sup>8</sup> αὐτούς, καὶ ἡγγισεν τῷ Ἰησοῦ φιλήσαι  
 αὐτόν. Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ, Ἰούδα, φιλήματι<sup>9</sup> τὸν υἱὸν τοῦ 48  
 ἀνθρώπου παραδίδως; Ἰδόντες δὲ οἱ περὶ αὐτὸν τὸ ἐσόμενον 49  
 εἶπον αὐτῷ, Κύριε, εἰ πατάξομεν<sup>10</sup> ἐν μαχαίρᾳ; Καὶ ἐπάταξεν<sup>10</sup> εἷς 50  
 τις ἐξ αὐτῶν τὸν δοῦλον τοῦ ἀρχιερέως, καὶ ἀφεῖλεν<sup>11</sup> αὐτοῦ τὸ  
 οὖς τὸ δεξιόν. Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν, Ἐὰτε<sup>12</sup> ἕως τούτου. 51  
 Καὶ ἀψάμενος τοῦ ὠτίου<sup>13</sup> αὐτοῦ, ἰάσατο αὐτόν. Εἶπεν δὲ ὁ 52  
 Ἰησοῦς πρὸς τοὺς παραγενομένους ἐπ' αὐτὸν ἀρχιερεῖς καὶ  
 στρατηγοὺς<sup>14</sup> τοῦ ἱεροῦ καὶ πρεσβυτέρους, Ὡς ἐπὶ ληστὴν<sup>15</sup>  
 ἐξεληλύθατε μετὰ μαχαिरῶν καὶ ξύλων;<sup>16</sup> Καθ' ἡμέραν ὄντος 53  
 μου μεθ' ὑμῶν ἐν τῷ ἱερῷ, οὐκ ἐξετείνατε<sup>17</sup> τὰς χεῖρας ἐπ' ἐμέ.  
 Ἀλλ' αὕτη ὑμῶν ἐστὶν ἡ ὥρα, καὶ ἡ ἐξουσία τοῦ σκούτου.

<sup>1</sup> ἐκτενέστερον, more earnestly. <sup>2</sup> ἰδρώς, ὥτος, ὁ, sweat, perspiration. <sup>3</sup> θρόμβος, ου, ὁ, drop, clot. <sup>4</sup> κοιμάμαι, sleep, fall asleep. <sup>5</sup> λύπη, ης, ἡ, pain, grief. <sup>6</sup> καθεύδω, sleep. <sup>7</sup> πειρασμός, οὔ, ὁ, temptation, trial. <sup>8</sup> προέρχομαι, go in front, precede. <sup>9</sup> φιλήμα, τος, τό, kiss. <sup>10</sup> πατάσσω, strike, smite. <sup>11</sup> ἀφαιρέω, take away, smite off. <sup>12</sup> ἐάω, permit, allow. <sup>13</sup> ὠτίον, ου, τό, ear. <sup>14</sup> στρατηγός, οὔ, ὁ, commander, general. <sup>15</sup> ληστής, οὔ, ὁ, robber, brigand. <sup>16</sup> ξύλον, ου, τό, wood, tree. <sup>17</sup> ἐκτείνω, stretch forth, stretch out.



Συλλαβόντες<sup>1</sup> δὲ αὐτὸν ἤγαγον, καὶ εἰσήγαγον<sup>2</sup> αὐτὸν εἰς τὸν οἶκον 54  
 τοῦ ἀρχιερέως· ὁ δὲ Πέτρος ἠκολούθει μακρόθεν.<sup>3</sup> Ἀψάντων δὲ 55  
 πῦρ ἐν μέσῳ τῆς αὐλῆς,<sup>4</sup> καὶ συγκαθισάντων<sup>5</sup> αὐτῶν, ἐκάθητο ὁ  
 Πέτρος ἐν μέσῳ αὐτῶν. Ἰδοῦσα δὲ αὐτὸν παιδίσκη<sup>6</sup> τις 56  
 καθήμενον πρὸς τὸ φῶς, καὶ ἀτενίσασα<sup>7</sup> αὐτῷ, εἶπεν, Καὶ οὗτος  
 σὺν αὐτῷ ἦν. Ὁ δὲ ἠρνήσατο αὐτόν, λέγων, Γύναι, οὐκ οἶδα 57  
 αὐτόν. Καὶ μετὰ βραχὺ<sup>8</sup> ἕτερος ἰδὼν αὐτὸν ἔφη, Καὶ σὺ ἐξ αὐτῶν 58  
 εἶ. Ὁ δὲ Πέτρος εἶπεν, Ἄνθρωπε, οὐκ εἰμί. Καὶ διαστάσης<sup>9</sup> ὥσει 59  
 ὥρας μιᾶς, ἄλλος τις διῃσχυρίζετο,<sup>11</sup> λέγων, Ἐπ' ἀληθείας καὶ  
 οὗτος μετ' αὐτοῦ ἦν· καὶ γὰρ Γαλιλαῖός<sup>12</sup> ἐστιν. Εἶπεν δὲ ὁ 60  
 Πέτρος, Ἄνθρωπε, οὐκ οἶδα ὃ λέγεις. Καὶ παραχρῆμα,<sup>13</sup> ἔτι  
 λαλοῦντος αὐτοῦ, ἐφώνησεν ἀλέκτωρ.<sup>14</sup> Καὶ στραφεὶς<sup>15</sup> ὁ κύριος 61  
 ἐνέβλεψεν<sup>16</sup> τῷ Πέτρῳ. Καὶ ὑπεμνήσθη<sup>17</sup> ὁ Πέτρος τοῦ λόγου  
 τοῦ κυρίου, ὡς εἶπεν αὐτῷ ὅτι Πρὶν<sup>18</sup> ἀλέκτορα<sup>14</sup> φωνῆσαι,  
 ἀπαρνήσῃ<sup>19</sup> με τρίς.<sup>20</sup> Καὶ ἐξελθὼν ἔξω ὁ Πέτρος ἐκλαυσεν 62  
 πικρῶς.<sup>21</sup>

<sup>1</sup> συλλαμβάνω, take, conceive. <sup>2</sup> εἰσάγω, lead in, bring in. <sup>3</sup> μακρόθεν, from afar, afar. <sup>4</sup> αὐλή, ἥς, ἡ, courtyard, enclosed open space. <sup>5</sup> συγκαθίζω, cause to sit down together. <sup>6</sup> παιδίσκη, ἡς, ἡ, maid, female servant. <sup>7</sup> ἀτενίζω, gaze, stare. <sup>8</sup> βραχύς, short, little. <sup>9</sup> διῃστημι, pass, part. <sup>10</sup> ὥσει, like, about. <sup>11</sup> διῃσχυρίζομαι, insist, maintain firmly. <sup>12</sup> Γαλιλαῖος, Galilean. <sup>13</sup> παραχρῆμα, immediately, instantly. <sup>14</sup> ἀλέκτωρ, ορος, ὁ, rooster, cock. <sup>15</sup> στρέφω, turn, am converted. <sup>16</sup> ἐμβλέπω, look at, look into. <sup>17</sup> ὑπομινῆσκω, remind, remember. <sup>18</sup> πρὶν, before, formerly. <sup>19</sup> ἀπαρνέομαι, deny, refuse. <sup>20</sup> τρίς, thrice, three times. <sup>21</sup> πικρῶς, bitterly.

Καὶ οἱ ἄνδρες οἱ συνέχοντες<sup>1</sup> τὸν Ἰησοῦν ἐνέπαιζον<sup>2</sup> αὐτῷ, δέροντες.<sup>3</sup> 63

Καὶ περικαλύψαντες<sup>4</sup> αὐτόν, ἔτυπτον<sup>5</sup> αὐτοῦ τὸ πρόσωπον, καὶ 64

ἐπηρώτων αὐτόν, λέγοντες, Προφήτευσον. Τίς ἐστὶν ὁ παῖσας<sup>6</sup>

σε; Καὶ ἕτερα πολλὰ βλασφημοῦντες ἔλεγον εἰς αὐτόν. 65

Καὶ ὥς ἐγένετο ἡμέρα, συνήχθη τὸ πρεσβυτέριον<sup>7</sup> τοῦ λαοῦ, 66

ἀρχιερεῖς καὶ γραμματεῖς, καὶ ἀνήγαγον<sup>8</sup> αὐτόν εἰς τὸ συνέδριον<sup>9</sup>

αὐτῶν, λέγοντες, Εἰ σὺ εἶ ὁ χριστός, εἰπέ ἡμῖν. Εἶπεν δὲ αὐτοῖς, 67

Ἐὰν ὑμῖν εἴπω, οὐ μὴ πιστεύσητε· ἐὰν δὲ καὶ ἐρωτήσω, οὐ μὴ 68

ἀποκριθῇτέ μοι, ἢ ἀπολύσητε. Ἀπὸ τοῦ νῦν ἔσται ὁ υἱὸς τοῦ 69

ἀνθρώπου καθήμενος ἐκ δεξιῶν τῆς δυνάμεως τοῦ θεοῦ. Εἶπον δὲ 70

πάντες, Σὺ οὖν εἶ ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ; Ὁ δὲ πρὸς αὐτοὺς ἔφη, Ὑμεῖς

λέγετε ὅτι ἐγὼ εἰμι. Οἱ δὲ εἶπον, Τί ἔτι χρεῖαν ἔχομεν μαρτυρίας; 71

Αὐτοὶ γὰρ ἠκούσαμεν ἀπὸ τοῦ στόματος αὐτοῦ.

Καὶ ἀναστὰν ἅπαν τὸ πλῆθος αὐτῶν, ἤγαγον αὐτόν ἐπὶ τὸν 23

Πιλάτον. Ἦρξαντο δὲ κατηγορεῖν<sup>10</sup> αὐτοῦ, λέγοντες, Τοῦτον 2

εὗρομεν διαστρέφοντα<sup>11</sup> τὸ ἔθνος, καὶ κωλύοντα Καίσαρι φόρους

διδόναι, λέγοντα ἑαυτὸν χριστὸν βασιλέα εἶναι. Ὁ δὲ Πιλάτος 3

ἐπηρώτησεν αὐτόν, λέγων, Σὺ εἶ ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων; Ὁ δὲ

<sup>1</sup>συνέχω, hold fast, oppress. <sup>2</sup>ἐμπαίζω, mock. <sup>3</sup>δέρω, beat, flay. <sup>4</sup>περικαλύπτω, cover, conceal. <sup>5</sup>τύπτω, smite, beat. <sup>6</sup>παίω, strike, hit. <sup>7</sup>πρεσβυτέριον, ου, τό, body of elders, assembly of elders. <sup>8</sup>ἀνάγω, lead up, restore. <sup>9</sup>συνέδριον, ου, τό, council, Sanhedrin. <sup>10</sup>κατηγορέω, accuse, charge. <sup>11</sup>διαστρέφω, distort, pervert. <sup>12</sup>φόρος, ου, ό, tribute, tax.

ἀποκριθεὶς αὐτῷ ἔφη, Σὺ λέγεις. Ὁ δὲ Πιλάτος εἶπεν πρὸς τοὺς 4  
 ἀρχιερεῖς καὶ τοὺς ὄχλους, Οὐδὲν εὐρίσκω αἴτιον<sup>1</sup> ἐν τῷ  
 ἀνθρώπῳ τούτῳ. Οἱ δὲ ἐπίσχυον,<sup>2</sup> λέγοντες ὅτι Ἀνασεῖ<sup>3</sup> τὸν 5  
 λαόν, διδάσκων καθ' ὅλης τῆς Ἰουδαίας, ἀρξάμενος ἀπὸ τῆς  
 Γαλιλαίας ἕως ὧδε. Πιλάτος δὲ ἀκούσας Γαλιλαϊαν ἐπηρώτησεν 6  
 εἰ ὁ ἄνθρωπος Γαλιλαῖός<sup>4</sup> ἐστίν. Καὶ ἐπιγινούσας ὅτι ἐκ τῆς ἐξουσίας 7  
 Ἡρώδου ἐστίν, ἀνέπεμψεν<sup>5</sup> αὐτὸν πρὸς Ἡρώδην, ὄντα καὶ  
 αὐτὸν ἐν Ἱεροσολύμοις ἐν ταύταις ταῖς ἡμέραις.

Ὁ δὲ Ἡρώδης ἰδὼν τὸν Ἰησοῦν ἐχάρη λίαν·<sup>6</sup> ἦν γὰρ θέλων ἐξ 8  
 ἱκανοῦ ἰδεῖν αὐτόν, διὰ τὸ ἀκούειν πολλὰ περὶ αὐτοῦ· καὶ  
 ἤλπιζεν τι σημεῖον ἰδεῖν ὑπ' αὐτοῦ γινόμενον. Ἐπηρώτα δὲ 9  
 αὐτὸν ἐν λόγοις ἱκανοῖς· αὐτὸς δὲ οὐδὲν ἀπεκρίνατο αὐτῷ. 10  
 Εἰστήκεισαν δὲ οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς, εὐτόνως<sup>7</sup>  
 κατηγοροῦντες<sup>8</sup> αὐτοῦ. Ἐξουθενήσας<sup>9</sup> δὲ αὐτὸν ὁ Ἡρώδης σὺν 11  
 τοῖς στρατεύμασιν<sup>10</sup> αὐτοῦ, καὶ ἐμπαΐζας,<sup>11</sup> περιβαλὼν<sup>12</sup> αὐτὸν  
 ἐσθῆτα<sup>13</sup> λαμπράν,<sup>14</sup> ἀνέπεμψεν<sup>5</sup> αὐτὸν τῷ Πιλάτῳ. Ἐγένοντο δὲ 12  
 φίλοι ὁ τε Πιλάτος καὶ ὁ Ἡρώδης ἐν αὐτῇ τῇ ἡμέρᾳ μετ'  
 ἀλλήλων· προὔπηρχον<sup>15</sup> γὰρ ἐν ἔχθρᾳ<sup>16</sup> ὄντες πρὸς ἑαυτούς.

<sup>1</sup> αἴτιος, ου, ὁ, causative of, responsible for. <sup>2</sup> ἐπισχύω, grow strong, persist. <sup>3</sup> ἀνασεῖω, stir up, incite. <sup>4</sup> Γαλιλαῖος, Galilean. <sup>5</sup> ἀναπέμπω, send back. <sup>6</sup> λίαν, greatly, very. <sup>7</sup> εὐτόνως, vigorously, vehemently. <sup>8</sup> κατηγορέω, accuse, charge. <sup>9</sup> ἐξουθενέω, despise, ignore. <sup>10</sup> στρατεύμα, τος, τό, expedition, army. <sup>11</sup> ἐμπαΐζω, mock. <sup>12</sup> περιβάλλω, put around, clothe. <sup>13</sup> ἐσθῆς, ἡτος, ἡ, clothing. <sup>14</sup> λαμπρός, bright, shining. <sup>15</sup> προὔπάρχω, exist before, have been already. <sup>16</sup> ἔχθρα, ας, ἡ, enmity, hostility.

Πιλάτος δὲ συγκαλεσάμενος<sup>1</sup> τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ τοὺς ἄρχοντας καὶ 13  
 τὸν λαόν, εἶπεν πρὸς αὐτούς, Προσηνέγκατέ μοι τὸν ἄνθρωπον 14  
 τοῦτον, ὡς ἀποστρέφοντα<sup>2</sup> τὸν λαόν· καὶ ἰδοὺ, ἐγὼ ἐνώπιον ὑμῶν  
 ἀνακρίνας<sup>3</sup> οὐδὲν εὔρον ἐν τῷ ἀνθρώπῳ τούτῳ αἴτιον<sup>4</sup> ὧν  
 κατηγορεῖτέ<sup>5</sup> κατ' αὐτοῦ· ἀλλ' οὐδὲ Ἡρώδης· ἀνέπεμψα<sup>6</sup> γὰρ 15  
 ὑμᾶς πρὸς αὐτόν, καὶ ἰδοὺ, οὐδὲν ἄξιον θανάτου ἐστὶν  
 πεπραγμένον αὐτῷ. Παιδεύσας<sup>7</sup> οὖν αὐτὸν ἀπολύσω. Ἀνάγκη<sup>8</sup> 16  
 δὲ εἶχεν ἀπολύειν αὐτοῖς κατὰ ἑορτὴν ἓνα. Ἀνέκραξαν<sup>9</sup> δὲ 18  
 παμπληθεῖ,<sup>10</sup> λέγοντες, Αἶρε τοῦτον, ἀπόλυσον δὲ ἡμῖν  
 Βαραββᾶν·<sup>11</sup> ὅστις ἦν διὰ στάσιν<sup>12</sup> τινὰ γενομένην ἐν τῇ πόλει 19  
 καὶ φόνον<sup>13</sup> βεβλημένος εἰς φυλακὴν. Πάλιν οὖν ὁ Πιλάτος 20  
 προσεφώνησεν,<sup>14</sup> θέλων ἀπολύσαι τὸν Ἰησοῦν. Οἱ δὲ ἐπεφώνουν, 21  
 λέγοντες, Σταύρωσον, σταύρωσον αὐτόν. Ὁ δὲ τρίτον εἶπεν 22  
 πρὸς αὐτούς, Τί γὰρ κακὸν ἐποίησεν οὗτος; Οὐδὲν αἴτιον<sup>4</sup>  
 θανάτου εὔρον ἐν αὐτῷ· παιδεύσας<sup>7</sup> οὖν αὐτὸν ἀπολύσω. Οἱ δὲ 23  
 ἐπέκειντο<sup>16</sup> φωναῖς μεγάλαις, αἰτούμενοι αὐτὸν σταυρωθῆναι·  
 καὶ κατισχύον<sup>17</sup> αἱ φωναὶ αὐτῶν καὶ τῶν ἀρχιερέων. Ὁ δὲ 24  
 Πιλάτος ἐπέκρινεν<sup>18</sup> γενέσθαι τὸ αἶτημα<sup>19</sup> αὐτῶν. Ἀπέλυσεν δὲ 25  
 τὸν διὰ στάσιν<sup>12</sup> καὶ φόνον<sup>13</sup> βεβλημένον εἰς τὴν φυλακὴν, ὃν

<sup>1</sup> συγκαλέω, call together. <sup>2</sup> ἀποστρέφω, turn away, turn back. <sup>3</sup> ἀνακρίνω, examine, inquire into. <sup>4</sup> αἴτιος, ου, ὁ, causative of, responsible for. <sup>5</sup> κατηγορέω, accuse, charge. <sup>6</sup> ἀναπέμπω, send back. <sup>7</sup> παιδεύω, teach, educate. <sup>8</sup> ἀνάγκη, ης, ἡ, necessity, distress. <sup>9</sup> ἀνακράζω, cry out, shout aloud. <sup>10</sup> παμπληθεῖ, all together, all at once. <sup>11</sup> Βαραββᾶς, ᾱ, ὁ, Barabbas. <sup>12</sup> στάσις, εως, ἡ, standing, rebellion. <sup>13</sup> φόνος, ου, ὁ, murder, slaughter. <sup>14</sup> προσφωνέω, call to, summon. <sup>15</sup> ἐπιφωνέω, cry out, shout. <sup>16</sup> ἐπίκειμαι, lie on, lie upon. <sup>17</sup> κατισχύω, overpower, prevail. <sup>18</sup> ἐπικρίνω, decree, pronounce sentence. <sup>19</sup> αἶτημα, τος, τό, request, petition.

ἤτοῦντο: τὸν δὲ Ἰησοῦν παρέδωκεν τῷ θελήματι αὐτῶν.

Καὶ ὡς ἀπήγαγον<sup>1</sup> αὐτόν, ἐπιλαβόμενοι<sup>2</sup> Σίμωνός τινος Κυρηναίου<sup>3</sup> <sup>26</sup>

ἐρχομένου ἀπ' ἀγροῦ, ἐπέθηκαν αὐτῷ τὸν σταυρόν, φέρειν  
ὀπισθεν<sup>4</sup> τοῦ Ἰησοῦ.

Ἦκολούθει δὲ αὐτῷ πολὺ πλῆθος τοῦ λαοῦ, καὶ γυναικῶν αἱ καὶ <sup>27</sup>

ἐκόπτοντο<sup>5</sup> καὶ ἐθρήνουν<sup>6</sup> αὐτόν. Στραφεῖς<sup>7</sup> δὲ πρὸς αὐτὰς ὁ <sup>28</sup>

Ἰησοῦς εἶπεν, Θυγατέρες Ἱερουσαλήμ, μὴ κλαίετε ἐπ' ἐμέ, πλὴν

ἐφ' ἑαυτὰς κλαίετε καὶ ἐπὶ τὰ τέκνα ὑμῶν. Ὅτι ἰδοὺ, ἔρχονται <sup>29</sup>

ἡμέραι ἐν αἷς ἐροῦσιν, Μακάριαι αἱ στείραι,<sup>8</sup> καὶ κοιλίαι<sup>9</sup> αἱ οὐκ

ἐγέννησαν, καὶ μαστοὶ<sup>10</sup> οἱ οὐκ ἐθήλασαν.<sup>11</sup> Τότε ἄρξονται λέγειν <sup>30</sup>

τοῖς ὄρεσιν, Πέσετε ἐφ' ἡμᾶς: καὶ τοῖς βουνοῖς,<sup>12</sup> Καλύψατε<sup>13</sup>

ἡμᾶς. Ὅτι εἰ ἐν τῷ ὑγρῷ<sup>14</sup> ξύλῳ<sup>15</sup> ταῦτα ποιοῦσιν, ἐν τῷ ξηρῷ<sup>16</sup> τί <sup>31</sup>

γένηται;

Ἦγοντο δὲ καὶ ἕτεροι δύο κακοῦργοι<sup>17</sup> σὺν αὐτῷ ἀναιρεθῆναι.<sup>18</sup> <sup>32</sup>

<sup>1</sup> ἀπάγω, lead away, lead. <sup>2</sup> ἐπιλαμβάνομαι, take hold of, seize. <sup>3</sup> Κυρηναῖος, ου, ὁ, Cyrenian, belonging to Cyrene. <sup>4</sup> ὀπισθεν, behind, after. <sup>5</sup> κόπτω, strike, smite. <sup>6</sup> θρηνέω, lament, mourn. <sup>7</sup> στρέφω, turn, am converted. <sup>8</sup> στείρος, barren. <sup>9</sup> κοιλία, ας, ἡ, belly, womb. <sup>10</sup> μαστός, οῦ, ὁ, breast, nipple. <sup>11</sup> θηλάζω, suckle, nurse. <sup>12</sup> βουνός, οῦ, ὁ, hill, hillock. <sup>13</sup> καλύπτω, cover, veil. <sup>14</sup> ὑγρός, moist, green. <sup>15</sup> ξύλον, ου, τό, wood, tree. <sup>16</sup> ξηρός, dry, withered. <sup>17</sup> κακοῦργος, ου, ὁ, criminal. <sup>18</sup> ἀναιρέω, take up, kill.

Καὶ ὅτε ἀπῆλθον ἐπὶ τὸν τόπον τὸν καλούμενον Κρανίον,<sup>1</sup> ἐκεῖ 33  
 ἐσταύρωσαν αὐτόν, καὶ τοὺς κακούργους,<sup>2</sup> ὃν μὲν ἐκ δεξιῶν, ὃν  
 δὲ ἐξ ἀριστερῶν.<sup>3</sup> Ὁ δὲ Ἰησοῦς ἔλεγεν, Πάτερ, ἄφες αὐτοῖς· οὐ 34  
 γὰρ οἶδασιν τί ποιοῦσιν. Διαμερίζομενοι<sup>4</sup> δὲ τὰ ἱμάτια αὐτοῦ,  
 ἔβαλον κλῆρον.<sup>5</sup> Καὶ εἰστήκει ὁ λαὸς θεωρῶν. Ἐξεμυκτῆριζον<sup>6</sup> δὲ 35  
 καὶ οἱ ἄρχοντες σὺν αὐτοῖς, λέγοντες, Ἄλλους ἔσωσεν, σωσάτω  
 ἑαυτόν, εἰ οὗτός ἐστιν ὁ χριστός, ὁ τοῦ θεοῦ ἐκλεκτός.<sup>7</sup> 36  
 Ἐνέπαιζον<sup>8</sup> δὲ αὐτῷ καὶ οἱ στρατιῶται, προσερχόμενοι καὶ ὄξος<sup>9</sup>  
 προσφέροντες αὐτῷ, καὶ λέγοντες, Εἰ σὺ εἶ ὁ βασιλεὺς τῶν 37  
 Ἰουδαίων, σῶσον σεαυτόν. Ἦν δὲ καὶ ἐπιγραφὴ<sup>10</sup> γεγραμμένη 38  
 ἐπ' αὐτῷ γράμμασιν<sup>11</sup> Ἑλληνικοῖς<sup>12</sup> καὶ Ῥωμαϊκοῖς<sup>13</sup> καὶ  
 Ἑβραϊκοῖς,<sup>14</sup> Οὗτός ἐστιν ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων.

Εἷς δὲ τῶν κρεμασθέντων<sup>15</sup> κακούργων<sup>2</sup> ἐβλασφήμει αὐτόν, λέγων, 39  
 Εἰ σὺ εἶ ὁ χριστός, σῶσον σεαυτὸν καὶ ἡμᾶς. Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ 40  
 ἕτερος ἐπετίμα αὐτῷ, λέγων, Οὐδὲ φοβῆ σὺ τὸν θεόν, ὅτι ἐν τῷ  
 αὐτῷ κρίματι εἶ· Καὶ ἡμεῖς μὲν δικαίως,<sup>16</sup> ἄξια γὰρ ὧν ἐπράξαμεν 41  
 ἀπολαμβάνομεν· οὗτος δὲ οὐδὲν ἄτοπον<sup>18</sup> ἔπραξεν. Καὶ ἔλεγεν 42  
 τῷ Ἰησοῦ, Μνήσθητί<sup>19</sup> μου, κύριε, ὅταν ἔλθῃς ἐν τῇ βασιλείᾳ

<sup>1</sup> κρανίον, ου, τό, skull. <sup>2</sup> κακούργος, ου, ό, criminal. <sup>3</sup> ἀριστερός, left, on the left. <sup>4</sup> διαμερίζω, divide, distribute. <sup>5</sup> κλῆρος, ου, ό, lot, portion. <sup>6</sup> ἐμυκτῆρίζω, ridicule, sneer. <sup>7</sup> ἐκλεκτός, chosen, elect. <sup>8</sup> ἐμπαίζω, mock. <sup>9</sup> ὄξος, ους, τό, sour wine, vinegar. <sup>10</sup> ἐπιγραφὴ, ἥς, ἡ, inscription, title. <sup>11</sup> γράμμα, τος, τό, letter, writings. <sup>12</sup> Ἑλληνικός, Greek, Greek. <sup>13</sup> Ῥωμαϊκός, Roman, Latin. <sup>14</sup> Ἑβραϊκός, Hebrew. <sup>15</sup> κρεμάννυμι, hang, hang up. <sup>16</sup> δικαίως, righteously, justly. <sup>17</sup> ἀπολαμβάνω, receive from, get back. <sup>18</sup> ἄτοπος, out of place, unusual. <sup>19</sup> μινῆσκειν, remember, recall.

σου. Καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, Ἄμην λέγω σοι, σήμερον μετ' <sup>43</sup>  
ἐμοῦ ἔσῃ ἐν τῷ παραδείσῳ.<sup>1</sup>

Ἦν δὲ ὥσει<sup>2</sup> ὥρα ἕκτη,<sup>3</sup> καὶ σκότος ἐγένετο ἐφ' ὅλην τὴν γῆν ἕως <sup>44</sup>  
ὥρας ἐνάτης.<sup>4</sup> Καὶ ἐσκοτίσθη<sup>5</sup> ὁ ἥλιος, καὶ ἐσχίσθη<sup>6</sup> τὸ <sup>45</sup>  
καταπέτασμα<sup>7</sup> τοῦ ναοῦ μέσον. Καὶ φωνήσας φωνῇ μεγάλῃ ὁ <sup>46</sup>  
Ἰησοῦς εἶπεν, Πάτερ, εἰς χεῖράς σου παραθήσομαι<sup>8</sup> τὸ πνεῦμά  
μου: καὶ ταῦτα εἰπὼν ἐξέπνευσεν.<sup>9</sup> Ἰδὼν δὲ ὁ ἐκατόνταρχος<sup>10</sup> τὸ <sup>47</sup>  
γενόμενον, ἐδόξασεν τὸν θεόν, λέγων, Ὁντως<sup>11</sup> ὁ ἄνθρωπος  
οὗτος δίκαιος ἦν. Καὶ πάντες οἱ συμπαραγενόμενοι<sup>12</sup> ὄχλοι ἐπὶ <sup>48</sup>  
τὴν θεωρίαν<sup>13</sup> ταύτην, θεωροῦντες τὰ γενόμενα, τύπτοντες<sup>14</sup>  
ἐαυτῶν τὰ στήθη<sup>15</sup> ὑπέστρεφον. Εἰστήκεισαν δὲ πάντες οἱ <sup>49</sup>  
γνωστοὶ<sup>16</sup> αὐτοῦ μακρόθεν,<sup>17</sup> καὶ γυναῖκες αἱ συνακολουθήσασαι  
αὐτῷ ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας, ὁρῶσαι ταῦτα.

Καὶ ἰδού, ἀνὴρ ὀνόματι Ἰωσήφ, βουλευτῆς<sup>19</sup> ὑπάρχων, ἀνὴρ ἀγαθὸς <sup>50</sup>  
καὶ δίκαιος – οὗτος οὐκ ἦν συγκατατεθειμένος<sup>20</sup> τῇ βουλῇ<sup>21</sup> καὶ <sup>51</sup>  
τῇ πράξει<sup>22</sup> αὐτῶν – ἀπὸ Ἀριμαθαίας<sup>23</sup> πόλεως τῶν Ἰουδαίων, δς  
καὶ προσεδέχετο<sup>24</sup> καὶ αὐτὸς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ: οὗτος <sup>52</sup>

<sup>1</sup> παράδεισος, ου, ὁ, paradise, Paradise. <sup>2</sup> ὥσει, like, about. <sup>3</sup> ἕκτος, sixth. <sup>4</sup> ἕνατος, ninth. <sup>5</sup> σκοτίζω, darken. <sup>6</sup> σχίζω, split, separate. <sup>7</sup> καταπέτασμα, τος, τό, curtain or veil, veil. <sup>8</sup> παρατίθηναι, set before, entrust. <sup>9</sup> ἐκπνέω, breathe out, expire. <sup>10</sup> ἐκατοντάρχης, centurion. <sup>11</sup> ὄντως, really, indeed. <sup>12</sup> συμπαραγίνομαι, come together with, help. <sup>13</sup> θεωρία, ας, ἡ, spectacle, sight. <sup>14</sup> τύπτω, smite, beat. <sup>15</sup> στήθος, ους, τό, breast, chest. <sup>16</sup> γνωστός, known, acquaintance. <sup>17</sup> μακρόθεν, from afar, afar. <sup>18</sup> συνακολουθεῖν, follow along with, accompany. <sup>19</sup> βουλευτής, ος, ὁ, councilor, member of a city council. <sup>20</sup> συγκατατίθηναι, give a vote with, assent to. <sup>21</sup> βουλή, ἡς, ἡ, counsel, purpose. <sup>22</sup> πράξις, εως, ἡ, deed, function. <sup>23</sup> Ἀριμαθαία, ας, ἡ, Arimathea. <sup>24</sup> προσδέχομαι, receive, wait for.

προσελθὼν τῷ Πιλάτῳ ᾗτήσατο τὸ σῶμα τοῦ Ἰησοῦ. Καὶ 53  
καθελὼν<sup>1</sup> αὐτὸ ἐνετύλιξεν<sup>2</sup> αὐτὸ σινδόνι,<sup>3</sup> καὶ ἔθηκεν αὐτὸ ἐν  
μνήματι<sup>4</sup> λαξευτῷ,<sup>5</sup> οὗ οὐκ ἦν οὐδέπω<sup>6</sup> οὐδεὶς κείμενος.<sup>7</sup> Καὶ 54  
ἡμέρα ἦν Παρασκευή,<sup>8</sup> σάββατον ἐπέφωσκεν.<sup>9</sup> 55  
Κατακολουθήσασαι<sup>10</sup> δὲ γυναῖκες, αἵτινες ἦσαν συνεληλυθῦναι  
αὐτῷ ἐκ τῆς Γαλιλαίας, ἐθεάσαντο<sup>11</sup> τὸ μνημεῖον, καὶ ὡς ἐτέθη τὸ  
σῶμα αὐτοῦ. Ὑποστρέψασαι δὲ ἡτοίμασαν ἀρώματα<sup>12</sup> καὶ μύρα. 56  
Καὶ τὸ μὲν σάββατον ἡσύχασαν<sup>14</sup> κατὰ τὴν ἐντολήν.

Τῇ δὲ μιᾷ τῶν σαββάτων, ὄρθρου<sup>15</sup> βαθέος,<sup>16</sup> ἦλθον ἐπὶ τὸ μνήμα,<sup>4</sup> 24  
φέρουσαι ἃ ἡτοίμασαν ἀρώματα,<sup>12</sup> καὶ τινες σὺν αὐταῖς. Εὗρον δὲ 2  
τὸν λίθον ἀποκεκυλισμένον<sup>17</sup> ἀπὸ τοῦ μνημείου. Καὶ 3  
εἰσελθοῦσαι οὐχ εὗρον τὸ σῶμα τοῦ κυρίου Ἰησοῦ. Καὶ ἐγένετο 4  
ἐν τῷ διαπορεῖσθαι<sup>18</sup> αὐτὰς περὶ τούτου, καὶ ἰδοὺ, ἄνδρες δύο  
ἐπέστησαν<sup>19</sup> αὐταῖς ἐν ἐσθήσεσιν<sup>20</sup> ἀστραπτούσαις·<sup>21</sup> ἐμφόβων<sup>22</sup> 5  
δὲ γενομένων αὐτῶν, καὶ κλινουσῶν<sup>23</sup> τὸ πρόσωπον εἰς τὴν γῆν,  
εἶπον πρὸς αὐτάς, Τί ζητεῖτε τὸν ζῶντα μετὰ τῶν νεκρῶν; Οὐκ 6  
ἔστιν ὧδε, ἀλλ' ἡγέρθη· μνήσθητε<sup>24</sup> ὡς ἐλάλησεν ὑμῖν, ἔτι ὢν ἐν  
τῇ Γαλιλαίᾳ, λέγων ὅτι δεῖ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου παραδοθῆναι 7

<sup>1</sup> καθαιρέω, take down, pull down. <sup>2</sup> ἐντυλίσσω, wrap up, fold up. <sup>3</sup> σινδὼν, ὄνος, ἡ, fine cloth, linen cloth. <sup>4</sup> μνήμα, τος, τό, grave, tomb. <sup>5</sup> λαξευτός, hewn, hewn out of the rock. <sup>6</sup> οὐδέπω, not yet, still not. <sup>7</sup> κείμαι, lie, be laid. <sup>8</sup> παρασκευή, ἡς, ἡ, preparation. <sup>9</sup> ἐπιφώσκω, dawn, begin. <sup>10</sup> κατακολουθέω, follow after. <sup>11</sup> θεάομαι, look at, behold. <sup>12</sup> ἄρωμα, τος, τό, spice, perfume. <sup>13</sup> μύρον, ου, τό, ointment, perfume. <sup>14</sup> ἡσυχάζω, be still, be silent. <sup>15</sup> ὄρθρος, ου, ὁ, daybreak, dawn. <sup>16</sup> βάθος, deep, early. <sup>17</sup> ἀποκυλίω, roll away. <sup>18</sup> διαπορέω, be greatly perplexed or at a loss. <sup>19</sup> ἐφίστημι, stand over, come upon. <sup>20</sup> ἐσθής, ἡτος, ἡ, clothes. <sup>21</sup> ἀστράπτω, flash, gleam. <sup>22</sup> ἐμφοβός, terrified, frightened. <sup>23</sup> κλίνω, cause to bend, bow. <sup>24</sup> μινύσκειν, remember, recall.



εἰς χεῖρας ἀνθρώπων ἁμαρτωλῶν, καὶ σταυρωθῆναι, καὶ τῇ  
 τρίτῃ ἡμέρᾳ ἀναστῆναι. Καὶ ἐμνήσθησαν<sup>1</sup> τῶν ῥημάτων αὐτοῦ, 8  
 καὶ ὑποστρέψασαι ἀπὸ τοῦ μνημείου, ἀπήγγειλαν ταῦτα πάντα  
 τοῖς ἑνδεκα<sup>2</sup> καὶ πᾶσιν τοῖς λοιποῖς. Ἦσαν δὲ ἡ Μαγδαληνὴ<sup>3</sup> 10  
 Μαρία καὶ Ἰωάννα<sup>4</sup> καὶ Μαρία Ἰακώβου, καὶ αἱ λοιπαὶ σὺν  
 αὐταῖς, αἱ ἔλεγον πρὸς τοὺς ἀποστόλους ταῦτα. Καὶ ἐφάνησαν 11  
 ἐνώπιον αὐτῶν ὥσει<sup>5</sup> λῆρος<sup>6</sup> τὰ ῥήματα αὐτῶν, καὶ ἠπίστουν<sup>7</sup>  
 αὐταῖς. Ὁ δὲ Πέτρος ἀναστὰς ἔδραμεν<sup>8</sup> ἐπὶ τὸ μνημεῖον, καὶ 12  
 παρακύψας<sup>9</sup> βλέπει τὰ ὀθόνια<sup>10</sup> κείμενα<sup>11</sup> μόνα: καὶ ἀπῆλθεν  
 πρὸς ἑαυτὸν θαυμάζων τὸ γεγονός.

Καὶ ἰδοὺ, δύο ἐξ αὐτῶν ἦσαν πορευόμενοι ἐν αὐτῇ τῇ ἡμέρᾳ εἰς 13  
 κώμην ἀπέχουσαν<sup>12</sup> σταδίους<sup>13</sup> ἑξήκοντα<sup>14</sup> ἀπὸ Ἱερουσαλήμ, ἥ  
 ὄνομα Ἑμμαούς.<sup>15</sup> Καὶ αὐτοὶ ὠμίλουν<sup>16</sup> πρὸς ἀλλήλους περὶ 14  
 πάντων τῶν συμβεβηκότων<sup>17</sup> τούτων. Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ ὁμιλεῖν 15  
 αὐτοὺς καὶ συζητεῖν,<sup>18</sup> καὶ αὐτὸς ὁ Ἰησοῦς ἐγγίσας συνεπορεύετο  
 αὐτοῖς. Οἱ δὲ ὀφθαλμοὶ αὐτῶν ἐκρατοῦντο τοῦ μὴ ἐπιγνῶναι 16  
 αὐτόν. Εἶπεν δὲ πρὸς αὐτούς, Τίνες οἱ λόγοι οὗτοι οὗς 17  
 ἀντιβάλλετε<sup>20</sup> πρὸς ἀλλήλους περιπατοῦντες, καὶ ἐστε

<sup>1</sup> μιμνήσκομαι, remember, recall. <sup>2</sup> ἑνδεκα, eleven, 11. <sup>3</sup> Μαγδαληνὴ, ἡς, ἡ, woman of Magdala, Magdalene. <sup>4</sup> Ἰωάννα, ας, ἡ, Joanna. <sup>5</sup> ὥσει, like, about. <sup>6</sup> λῆρος, ου, ὁ, idle talk, empty talk. <sup>7</sup> ἀπιστέω, disbelieve, be faithless. <sup>8</sup> τρέχω, run, exercise myself. <sup>9</sup> παρακύπτω, stoop to look, look. <sup>10</sup> ὀθόνιον, ου, τό, piece of fine linen, linen bandage. <sup>11</sup> κείμεναι, lie, be laid. <sup>12</sup> ἀπέχω, received, obtain. <sup>13</sup> στάδιον, οὔ, τό, stadia, length of a stadium. <sup>14</sup> ἑξήκοντα, sixty, 60. <sup>15</sup> Ἑμμαούς, ἡ, Emmaus. <sup>16</sup> ὁμιλέω, converse, speak. <sup>17</sup> συμβαίνω, come together, come to pass. <sup>18</sup> συζητέω, discuss, dispute. <sup>19</sup> συμπορεύομαι, come together, travel with. <sup>20</sup> ἀντιβάλλω, exchange, discuss.

σκυθρωποί;<sup>1</sup> Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ εἷς, ὃ ὄνομα Κλεοπᾶς,<sup>2</sup> εἶπεν πρὸς 18  
αὐτόν, Σὺ μόνος παροικεῖς<sup>3</sup> Ἱερουσαλήμ, καὶ οὐκ ἔγνως τὰ  
γενόμενα ἐν αὐτῇ ἐν ταῖς ἡμέραις ταύταις; Καὶ εἶπεν αὐτοῖς, 19  
Ποῖα; Οἱ δὲ εἶπον αὐτῷ, Τὰ περὶ Ἰησοῦ τοῦ Ναζωραίου,<sup>4</sup> ὃς  
ἐγένετο ἀνὴρ προφήτης δυνατὸς ἐν ἔργῳ καὶ λόγῳ ἐναντίον<sup>5</sup> τοῦ  
θεοῦ καὶ παντὸς τοῦ λαοῦ: ὅπως τε παρέδωκαν αὐτὸν οἱ 20  
ἀρχιερεῖς καὶ οἱ ἄρχοντες ἡμῶν εἰς κρίμα θανάτου, καὶ  
ἐσταύρωσαν αὐτόν. Ἡμεῖς δὲ ἠλπίζομεν ὅτι αὐτὸς ἐστὶν ὁ 21  
μέλλων λυτροῦσθαι<sup>6</sup> τὸν Ἰσραήλ. Ἀλλὰ γε<sup>7</sup> σὺν πᾶσιν τούτοις  
τρίτην ταύτην ἡμέραν ἄγει σήμερον ἄφ' οὗ ταῦτα ἐγένετο. Ἀλλὰ 22  
καὶ γυναῖκες τινες ἐξ ἡμῶν ἐξέστησαν<sup>8</sup> ἡμᾶς, γενόμεναι ὀρθριαί<sup>9</sup>  
ἐπὶ τὸ μνημεῖον: καὶ μὴ εὑροῦσαι τὸ σῶμα αὐτοῦ, ἤλθον 23  
λέγουσαι καὶ ὀπτασίαν<sup>10</sup> ἀγγέλων ἑωρακέναι, οἱ λέγουσιν αὐτὸν  
ἔχειν. Καὶ ἀπῆλθόν τινες τῶν σὺν ἡμῖν ἐπὶ τὸ μνημεῖον, καὶ εὔρον 24  
οὕτως καθὼς καὶ αἱ γυναῖκες εἶπον: αὐτὸν δὲ οὐκ εἶδον. Καὶ 25  
αὐτὸς εἶπεν πρὸς αὐτούς, Ὡ<sup>11</sup> ἀνόητοι<sup>12</sup> καὶ βραδεῖς<sup>13</sup> τῇ καρδίᾳ  
τοῦ πιστεῦειν ἐπὶ πᾶσιν οἷς ἐλάλησαν οἱ προφῆται: οὐχὶ ταῦτα 26  
ἔδει παθεῖν τὸν χριστόν, καὶ εἰσελθεῖν εἰς τὴν δόξαν αὐτοῦ; Καὶ 27  
ἀρξάμενος ἀπὸ Μωσέως καὶ ἀπὸ πάντων τῶν προφητῶν,

<sup>1</sup> σκυθρωπός, sad, gloomy. <sup>2</sup> Κλεοπᾶς, ᾱ, ὁ, Cleopas. <sup>3</sup> παροικέω, live a stranger, sojourn. <sup>4</sup> Ναζωραῖος, ου, ὁ, Nazarene, inhabitant of Nazareth. <sup>5</sup> ἐναντίον, in the sight of, before. <sup>6</sup> λυτρόω, ransom, liberate. <sup>7</sup> γέ, indeed, at least. <sup>8</sup> ἐξίστημι, amaze, be amazed. <sup>9</sup> ὀρθριος, early in the morning. <sup>10</sup> ὀπτασία, ας, ἡ, vision, supernatural appearance. <sup>11</sup> ὦ, Oh! omega. <sup>12</sup> ἀνόητος, foolish, thoughtless. <sup>13</sup> βραδύς, slow.

διηρμήνευεν<sup>1</sup> αὐτοῖς ἐν πάσαις ταῖς γραφαῖς τὰ περὶ ἑαυτοῦ. Καὶ 28  
 ἤγγισαν εἰς τὴν κώμην οὗ<sup>2</sup> ἐπορεύοντο· καὶ αὐτὸς προσεποιεῖτο<sup>3</sup>  
 πορρωτέρω<sup>4</sup> πορεύεσθαι. Καὶ παρεβιάσαντο<sup>5</sup> αὐτόν, λέγοντες, 29  
 Μείνον μεθ' ἡμῶν, ὅτι πρὸς ἐσπέραν<sup>6</sup> ἐστίν, καὶ κέκλικεν<sup>7</sup> ἡ  
 ἡμέρα. Καὶ εἰσῆλθεν τοῦ μείναι σὺν αὐτοῖς. Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ 30  
 κατακλιθῆναι<sup>8</sup> αὐτόν μετ' αὐτῶν, λαβὼν τὸν ἄρτον εὐλόγησεν,  
 καὶ κλάσας<sup>9</sup> ἐπέδιδου<sup>10</sup> αὐτοῖς. Αὐτῶν δὲ διηνοίχθησαν<sup>11</sup> οἱ 31  
 ὀφθαλμοί, καὶ ἐπέγνωσαν αὐτόν· καὶ αὐτὸς ἄφαντος<sup>12</sup> ἐγένετο  
 ἀπ' αὐτῶν. Καὶ εἶπον πρὸς ἀλλήλους, Οὐχὶ ἡ καρδία ἡμῶν 32  
 καιομένη<sup>13</sup> ἦν ἐν ἡμῖν, ὡς ἐλάλει ἡμῖν ἐν τῇ ὁδῷ, καὶ ὡς διήνοιγεν  
 ἡμῖν τὰς γραφάς; Καὶ ἀναστάντες αὐτῇ τῇ ὥρᾳ ὑπέστρεψαν εἰς 33  
 Ἱερουσαλὴμ, καὶ εὔρον συνηθροισμένους<sup>14</sup> τοὺς ἑνδεκα<sup>15</sup> καὶ τοὺς  
 σὺν αὐτοῖς, λέγοντας ὅτι Ἐγέρθη ὁ κύριος ὄντως,<sup>16</sup> καὶ ὤφθη 34  
 Σίμωνι. Καὶ αὐτοὶ ἐξηγοῦντο<sup>17</sup> τὰ ἐν τῇ ὁδῷ, καὶ ὡς ἐγνώσθη 35  
 αὐτοῖς ἐν τῇ κλάσει<sup>18</sup> τοῦ ἄρτου.

Ταῦτα δὲ αὐτῶν λαλούντων, αὐτὸς ὁ Ἰησοῦς ἔστη ἐν μέσῳ αὐτῶν, 36  
 καὶ λέγει αὐτοῖς, Εἰρήνῃ ὑμῖν. Πτοηθέντες<sup>19</sup> δὲ καὶ ἔμβοβοι<sup>20</sup> 37  
 γενόμενοι ἐδόκουν πνεῦμα θεωρεῖν. Καὶ εἶπεν αὐτοῖς, Τί 38

<sup>1</sup> διερμηνεύω, translate, interpret. <sup>2</sup> οὗ, where, when. <sup>3</sup> προσποιέω, pretend, regard. <sup>4</sup> πόρρω, far (away), far. <sup>5</sup> παραβιάζομαι, urge strongly, prevail upon. <sup>6</sup> ἐσπέρα, ας, ἡ, evening. <sup>7</sup> κλίνω, cause to bend, bow. <sup>8</sup> κατακλίνω, make to lie down, recline. <sup>9</sup> κλάω, break. <sup>10</sup> ἐπιδίδωμι, give to, hand in. <sup>11</sup> διανοίγω, open up completely, open fully. <sup>12</sup> ἄφαντος, invisible, disappearing. <sup>13</sup> καίω, burn, ignite. <sup>14</sup> συναθροίζω, gather, bring together. <sup>15</sup> ἑνδεκα, eleven, 11. <sup>16</sup> ὄντως, really, indeed. <sup>17</sup> ἐξηγέομαι, explain, describe. <sup>18</sup> κλάσις, εως, ἡ, breaking, fracturing. <sup>19</sup> πτοέω, terrify, scare. <sup>20</sup> ἐμβοβος, terrified, frightened.

τεταραγμένοι<sup>1</sup> ἐστέ, καὶ διὰ τί διαλογισμοὶ<sup>2</sup> ἀναβαίνουσιν ἐν ταῖς  
καρδίαις ὑμῶν; Ἴδετε τὰς χεῖράς μου καὶ τοὺς πόδας μου, ὅτι 39  
αὐτὸς ἐγὼ εἰμι: ψηλαφήσατέ<sup>3</sup> με καὶ ἴδετε, ὅτι πνεῦμα σὰρκα καὶ  
ὁστέα<sup>4</sup> οὐκ ἔχει, καθὼς ἐμὲ θεωρεῖτε ἔχοντα. Καὶ τοῦτο εἰπὼν 40  
ἐπέδειξεν<sup>5</sup> αὐτοῖς τὰς χεῖρας καὶ τοὺς πόδας. Ἐτι δὲ ἀπιστούντων 41  
αὐτῶν ἀπὸ τῆς χαρᾶς καὶ θαυμαζόντων, εἶπεν αὐτοῖς, Ἐχετέ τι  
βρώσιμον<sup>7</sup> ἐνθάδε; Ὁὶ δὲ ἐπέδωκαν<sup>9</sup> αὐτῷ ἰχθύος<sup>10</sup> ὀπτοῦ<sup>11</sup> μέρος, 42  
καὶ ἀπὸ μελισσίου<sup>12</sup> κηρίου.<sup>13</sup> Καὶ λαβὼν ἐνώπιον αὐτῶν ἔφαγεν. 43

Εἶπεν δὲ αὐτοῖς, Οὗτοι οἱ λόγοι οὓς ἐλάλησα πρὸς ὑμᾶς ἔτι ὦν σὺν 44  
ὑμῖν, ὅτι δεῖ πληρωθῆναι πάντα τὰ γεγραμμένα ἐν τῷ νόμῳ  
Μωσέως καὶ προφήταις καὶ ψαλμοῖς<sup>14</sup> περὶ ἐμοῦ. Τότε διήνοιξεν 45  
αὐτῶν τὸν νοῦν,<sup>16</sup> τοῦ συνιέναι τὰς γραφάς: καὶ εἶπεν αὐτοῖς ὅτι 46  
Οὕτως γέγραπται, καὶ οὕτως ἔδει παθεῖν τὸν χριστόν, καὶ  
ἀναστῆναι ἐκ νεκρῶν τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ, καὶ κηρυχθῆναι ἐπὶ τῷ 47  
ὀνόματι αὐτοῦ μετάνοιαν<sup>17</sup> καὶ ἄφεσιν<sup>18</sup> ἁμαρτιῶν εἰς πάντα τὰ  
ἔθνη, ἀρξάμενον ἀπὸ Ἱερουσαλήμ. Ὑμεῖς δὲ ἐστε μάρτυρες 48  
τούτων. Καὶ ἰδού, ἐγὼ ἀποστέλλω τὴν ἐπαγγελίαν τοῦ πατρός 49

<sup>1</sup> ταρασσῶ, trouble, agitate. <sup>2</sup> διαλογισμός, οὐ, ὁ, reasoning, questioning. <sup>3</sup> ψηλαφάω, touch, handle. <sup>4</sup> ὁστέον, τό, bone. <sup>5</sup> ἐπιδείκνυμι, show, prove. <sup>6</sup> ἀπιστέω, disbelieve, be faithless. <sup>7</sup> βρώσιμος, eatable, suitable for food. <sup>8</sup> ἐνθάδε, within, here. <sup>9</sup> ἐπιδίδωμι, give to, hand in. <sup>10</sup> ἰχθύς, ὅς, ὁ, fish. <sup>11</sup> ὀπτός, roasted, baked. <sup>12</sup> μελισσιος, coming from bees. <sup>13</sup> κηρίον, οὐ, τό, honeycomb. <sup>14</sup> ψαλμός, οὐ, ὁ, song of praise, psalm. <sup>15</sup> διανοίγω, open up completely, open fully. <sup>16</sup> νοῦς, ὁ, mind, reasoning faculty. <sup>17</sup> μετάνοια, ας, ἡ, repentance, change of mind. <sup>18</sup> ἄφεσις, εως, ἡ, release, forgiveness.

μου ἐφ' ὑμᾶς· ὑμεῖς δὲ καθίσατε ἐν τῇ πόλει Ἱερουσαλήμ, ἕως οὔ  
ἐνδύσησθε δύναμιν ἐξ ὕψους.<sup>1</sup>

Ἐξήγαγεν<sup>2</sup> δὲ αὐτοὺς ἔξω ἕως εἰς Βηθανίαν·<sup>3</sup> καὶ ἐπάρας<sup>4</sup> τὰς χεῖρας 50  
αὐτοῦ εὐλόγησεν αὐτούς. Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ εὐλογεῖν αὐτὸν 51  
αὐτούς, διέστη<sup>5</sup> ἀπ' αὐτῶν, καὶ ἀνεφέρετο<sup>6</sup> εἰς τὸν οὐρανόν. Καὶ 52  
αὐτοὶ προσκυνήσαντες αὐτόν, ὑπέστρεψαν εἰς Ἱερουσαλήμ μετὰ  
χαρᾶς μεγάλης· καὶ ἦσαν διὰ παντός ἐν τῷ ἱερῷ, αἰνοῦντες<sup>7</sup> καὶ 53  
εὐλογοῦντες τὸν θεόν. Ἀμήν.

<sup>1</sup> ὕψος, οὐς, τό, height, heaven. <sup>2</sup> ἐξάγω, lead out. <sup>3</sup> Βηθανία, ας, ἡ, Bethany. <sup>4</sup> ἐπαίρω, lift up, raise. <sup>5</sup> δι᾿ ἵσθημι, pass, part. <sup>6</sup> ἀναφέρω, bring up, offer. <sup>7</sup> αἰνέω, praise.